

**CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL**

GŴYS A RHAGLEN

SUMMONS AND AGENDA

ar gyfer

for a

**CYFARFOD O GYNGOR
SIR YNYS MÔN**

**MEETING OF THE ISLE OF
ANGLESEY COUNTY COUNCIL**

ar

on

5 MAWRTH 2026

5 MARCH 2026

➔ am 2:00 o'r gloch yp ➔

➔ at 2:00 pm ➔

Nodwch os gwelwch yn dda fod cyfarfodydd yn cael eu ffrydio ar gyfer eu darlledu'n fyw a'u darlledu ar wefan y Cyngor. Mae'r Awdurdod yn Rheolydd Data dan y Ddeddf Diogelu Data a bydd data a gesglir yn ystod y ffrydio byw hwn yn cael ei gadw'n unol â pholisi cytunedig yr Awdurdod.

R H A G L E N

1. COFNODION

Cyflwyno i'w cadarnhau, gofnodion drafft y cyfarfod o'r Cyngor Sir a gynhaliwyd ar 9 Rhagfyr 2025.

2. DATGANIAD O DDIDDORDEB

Derbyn datganiad o ddiddordeb gan unrhyw Aelod neu Swyddog parthed unrhyw eitem o fusnes.

3. CYHOEDDIADAU

I dderbyn unrhyw gyhoeddiadau gan y Cadeirydd, Arweinydd y Cyngor neu'r Prif Weithredwr.

4. CWESTIYNAU

I dderbyn rhybudd o'r cwestiynau canlynol gan y Cynghorydd Robert Ll Jones mewn perthynas â cherbydau mawr yn teithio drwy Gaergybi ar eu ffordd i'r lwerddon ar y llongau: -

Hoffwn ofyn i Arweinydd Cyngor Sir Ynys Môn os ydi o wedi gofyn i'n Haelod Senedd neu'n Aelod Seneddol lleol i ddweud wrthym beth sy'n digwydd o ran unrhyw gynlluniau i ddarparu cyfleusterau ar gyfer loriau sy'n teithio i'r lwerddon drwy borthladd Caergybi.

Mae angen i ni gefnogi'r gyrwyr hyn gan fod y mater yn achosi perygl i gerddwyr pan fydd y loriau yn cael eu parcio ym meysydd parcio siopau ger ardal siopa Penrhos. Mae'r problemau diweddar gyda thywydd garw dros y gaeaf ond wedi ychwanegu at y broblem.

O'r hyn dwi'n ei ddeall mae ein Adran Briffyrdd wedi tynnu sylw Llywodraeth Cymru at y materion parhaus hyn ac maent yn barod i gydweithio er mwyn dod o hyd i ddatrysiad i'r broblem. Mae angen i ni weithredu cyn y bydd damwain neu rhywbeth gwaeth yn digwydd.

5. RHYBYDD O GYNNIG

Derbyn y Rhybudd o Gynnig canlynol gan y Cynghorydd Dylan Rees: -

Mae Prosiect Cadwraeth arloesol y Wiwer Goch ar Ynys Môn wedi bod yn hynod lwyddiannus. Erbyn hyn mae tua 800 o wiwerod coch ar yr ynys ac maent fwyaf niferus yng nghyffiniau Llangejni, Marianglas ac mewn ambell i ardal arfordirol ar hyd y Fenai. Mae gweld wiwerod coch yn brofiad pleserus a chyffroes i bobl leol ac ymwelwyr fel ei gilydd. Fodd bynnag, mae llwyddiant y prosiect hwn dan fygythiad

parhaus oherwydd brech y gwiwerod.

*Firws sy'n cael ei gario a'i ledaenu gan wiwerod llwyd yw brech y gwiwerod, ond nid yw'n effeithio ar y wiwer lwyd. Pan fydd gwiwerod coch yn cael eu heintio, byddant yn cael nifer fawr o friwiau agored ar y croen, cyn marw mewn poen bythefnos yn ddiweddarach. Yng ngogledd Cymru, collwyd rhwng 70 ac 80% o boblogaeth y wiwer goch yng Ngwynedd yn dilyn achos o'r haint yn 2020/21. Yn ystod y deunaw mis diwethaf mae tua 40 o wiwerod llwyd wedi cael eu dal ar Ynys Môn, ac er gwaethaf pob ymdrech, mae'n amhosibl atal pob gwiwer lwyd rhag dod drosodd i Ynys Môn. Mae angen ateb hirdymor, **cyn iddi fynd yn rhy hwyr**.*

Yn 2023 sefydlwyd deiseb yn galw ar Lywodraeth Cymru i ariannu ymchwil i frechlyn i amddiffyn gwiwerod coch rhag glefyd marwol brech y gwiwerod. Mae'r ddeiseb wedi casglu 11,313 o lofnodion o bob rhan o Gymru a chafodd ei thrafod yn y Senedd ar 27 Medi 2023. Derbyniodd gefnogaeth drawsbleidiol, yn ogystal ag ymrwymiad Gweinidogion.

Yr unig gamau a gymerwyd gan swyddogion Llywodraeth Cymru yw gwahodd cyflenwyr sydd wedi cofrestru ar wefan "GwerthwchiGymru" i gyflwyno tendrau. Digwyddodd hyn ym mis Gorffennaf 2025, a chan mai am bum wythnos yn unig y cafodd yr hysbyseb ei harddangos ar y wefan, nid yw'n syndod na chafodd yr un tendr ei gyflwyno. Nid yw'r Llywodraeth wedi cymryd unrhyw gamau ers hynny.

*Mae Cyngor Môn, felly, yn galw ar Lywodraeth Cymru, **fel mater o frys**, i gymryd y camau angenrheidiol i gomisiynu sefydliad addas i ymchwilio i'r brechlyn.*

6. CYFLWYNO DEISEBAU

Derbyn unrhyw ddeiseb yn unol â Pharagraff 4.1.11 y Cyfansoddiad.

7. RHEOLI'R TRYSORLYS - ADOLYGIAD CANOL BLWYDDYN 2025/26

Cyflwyno adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151, fel y'i cyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith ar 16 Rhagfyr 2025.

8. STRATEGAETH GYFALAF 2026 -2031

Cyflwyno adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151, fel y'i cyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith ar 27 Ionawr 2026.

9. DATGANIAD STRATEGAETH RHEOLI'R TRYSORLYS 2026/27

Cyflwyno adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151, fel y'i cyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith ar 24 Chwefror 2026.

10. STRATEGAETH ARIANNOL TYMOR CANOLIG A CHYLLIDEB 2026/2027

• Cyllideb Refeniw 2026/27

Cyflwyno adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151, fel y'i cyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith ar 24 Chwefror 2026.

• Cyllideb Gyfalaf 2026/27

Cyflwyno adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog

Adran 151, fel y'i cyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith ar 24 Chwefror 2026.

- **Newid i Polisi Dewisol Treth Cyngor**

Cyflwyno adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151, fel y'i cyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith ar 24 Chwefror 2026.

- **Gosod y Dreth Gyngor 2026/27**

Cyflwyno adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151.

Cynnig Cyllideb Amgen yr Wrthblaid

I gyflwyno ar gyfer ystyriaeth y Cyngor, gwelliant yr wrthblaid i gynigion cyllideb terfynol y Pwyllgor Gwaith yn unol ag adran 4.3.2.2.11 y cyfansoddiad.

11. DIWYGIO'R CYFANSODDIAD - CYMERADWYO DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL Y CYNGOR YN DERFYNOL

Cyflwyno adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro, fel y'i cyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith ar 24 Chwefror 2026.

12. CYDBWYSEDD GWLEIDYDDOL PWYLLGORAU

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd.

13. DATGANIAD POLISI TRWYDDEDU 2026 - 2031

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd, fel y'i cyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith ar 24 Chwefror 2026.

14. DATGANIAD POLISI TÂL 2026

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Adnoddau Dynol, Cyfathrebu a Phrofiad Cwsmer.

CYNGOR SIR YNYS MÔN

Cofnodion y cyfarfod hybrid a gynhaliwyd ar 9 Rhagfyr 2025

- YN BRESENNOL:** Y Cynghorydd Non Dafydd (Cadeirydd)
Y Cynghorydd Dafydd Rhys Thomas (Is-gadeirydd)
- Y Cynghorwyr Geraint Bebb, Paul Ellis, Jeff M Evans, Neville Evans, Douglas M Fowle, Glyn Haynes, Kenneth P Hughes, Robert Ll Jones, Aled Morris Jones, Gwilym O Jones, Dyfed Wyn Jones, Jackie Lewis, Pip O'Neill, Derek Owen, Gary Pritchard, Dylan Rees, Alun Roberts, Dafydd Roberts, Keith Roberts, Margaret Murley Roberts, Nicola Roberts, Ken Taylor, Alwen Pennant Watkin, Ieuan Williams, Robin Williams, Sonia Williams ac Arfon Wyn
- WRTH LAW:** Y Prif Weithredwr,
Y Dirprwy Brif Weithredwr,
Y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro,
Y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151,
Y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol,
Y Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc,
Y Pennaeth Gwasanaethau Tai,
Y Pennaeth Gwasanaethau Oedolion,
Y Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd,
Y Pennaeth Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo,
Swyddog Pwyllgorau (MEH),
Swyddog Gweddarlledu'r Gwasanaeth Pwyllgorau (FT).
- YMDDIHEURIADAU:** Y Cynghorwyr Carwyn Jones, John Ifan Jones, Euryrn Morris, Llio Angharad Owen, Liz Wood
- Y Pennaeth Proffesiwn (Adnoddau Dynol) a Thrawsnewid,

1. COFNODION

Cadarnhawyd bod cofnodion y cyfarfodydd canlynol yn gofnod cywir:-

- Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 25 Medi, 2025
- Cofnodion y cyfarfod arbennig a gynhaliwyd ar 28 Hydref, 2025.

2. DATGAN BUDDIANNAU

Ni dderbyniwyd yr un datganiad.

3. CYHOEDDIADAU

Gwnaethpwyd y cyhoeddiadau canlynol gan y Cadeirydd:-

- Llongyfarchiadau i bawb a gafodd eu hanrhydeddu yng Ngwobrau Môn Actif a gynhaliwyd yng Nghanolfan Hamdden Biwmares ym mis Hydref.
- Dymuniadau gorau i Glwb Henoed Bodffordd ar gyrraedd carreg filltir nodedig yn ddiweddar sef 50 mlynedd ers sefydlu'r clwb. Mae'r Clwb wedi parhau drwy gydol y cyfnod o dan arweiniad medrus Mr Ellis Wyn Roberts.
- Llongyfarchiadau i Jac Hughes, un o ddefnyddwyr yr Adran Gwasanaethau Cymdeithasol a fydd yn ymddangos ar y rhaglen deledu, "Y Cyfweliad" yn y flwyddyn newydd. Mae Jac yn adnabyddus i bawb sy'n mynychu'r fforwm Anableddau Dysgu am ei gyfraniad treiddgar.
- Llongyfarchiadau i'r Tîm Cymunedol o fewn ein Gwasanaethau Tai am ennill gwobr genedlaethol yng Ngwobrau Cymunedol Mwy Diogel Cymru 2025 a hynny yn y categori Cydraddoldeb, Cynhwysiant a Chydlyniant. Mae ennill y wobwr hon yn gamp aruthrol ac yn dyst i'r gwaith rhagorol sy'n cael ei wneud gan y staff, gwirfoddolwyr a phartneriaid sydd y tu ôl i Hwb Cymunedol Amrywiol Môn. Mae eu hymrwymiad i gynhwysiant, diogelwch a llesiant cymunedol yn adlewyrchu'r gorau o'n hynys.
- Llongyfarchiadau i Elen Gwen Williams, sydd bellach yn byw ar Ynys Môn, am ennill gwobr goffa Dai Jones am ei phrosiect "Calon Cefn Gwlad". Cafodd ei gwaith ei ganmol am ei ffocws ar gymuned a threftadaeth amaethyddol Cymru.
- Cyfeiriodd y Cadeirydd at wobrau twristiaeth gogledd Cymru a gynhaliwyd yn Llandudno yn ddiweddar. Roedd yn braf gweld cymaint o fusnesau o Ynys Môn yn cael llwyddiant, gan gynnwys Chateau Rhianfa, y Ribride, a Distyllfa Llanfairpwll. Anrhydeddwyd Cyngor Tref Caergybi hefyd am eu gwaith arbennig yn croesawu ymwelwyr teithiau llongau i'r dref.
- Llongyfarchiadau i Ffermwyr Ifanc yr Ynys ar eu llwyddiant yn Eisteddfod CFFi Cymru yn Sir Drefaldwyn ym mis Tachwedd.
- Llongyfarchiadau i Kenan Davies-Zorlu o Gaergybi y myfyriwr Peirianeg o Goleg Menai sydd wedi cael ei gydnabod yn genedlaethol am ei gynnydd rhagorol mewn mathemateg.
- Llongyfarchiadau, i Steffan Lloyd Owen am ennill un o gystadlaethau Opera mwyaf yn y byd, ym Mharis yn ddiweddar.
- Llongyfarchiadau i Cari Hughes (Clwb Menai Track & Field) a enillodd y ras Liverpool Cross Challenge 2025 - Ras 8km traws gwlad - mewn 27 munud 17 eiliad ym mis Tachwedd.
- Llongyfarchiadau i Mrs Susan Jones, Tregarnedd, Star, Llanfairpwll ar gael ei hethol yn llywydd etholedig Cymdeithas Amaethyddol Frenhinol Cymru, 2027.

- Llongyfarchiadau i Mari Llion Jones ar gael ei hethol yn llysgennad etholedig Cymdeithas Amaethyddol Frenhinol Cymru, 2027.
- Llongyfarchiadau i Undeb Amaethwyr Cymru sy'n dathlu 70 mlynedd ers ei sefydlu ym 1955.
- Llongyfarchiadau i Ganolfan Hen Ysgol Bodorgan am dderbyn cydnabyddiaeth yn ddiweddar am eu gwasanaeth gwirfoddol.
- Dymuniadau gorau i Mr Magee o'r Fali a ddathlodd ei ben-blwydd yn 100 oed yn ddiweddar.

* * * * *

Cydymdeimlodd y Cadeirydd yn ddwys â theulu'r Cynghorydd Trefor Lloyd Hughes MBE a fu farw'n ddiweddar yn dilyn cyfnod o salwch.

Cafwyd teyrngedau i'r Cynghorydd Trefor Lloyd Hughes MBE gan Arweinydd y Cyngor, yr Aelodau Etholedig sy'n cynrychioli ward Ynys Cybi ac Aelodau eraill o'r Cyngor. Fe wnaethant gyfeirio at ei hiwmor, ei wybodaeth a'i gyfeillgarwch. Cydymdeimlwyd yn ddwys â'i wraig, Janet ai fab, Gareth a'i deulu. Prif ddiddordeb y Cynghorydd Trefor Lloyd Hughes oedd pêl-droed. Roedd yn angerddol dros y bêl gron ac wedi gwirfoddoli â Chlwb Pêl-droed Bodedern ers ei fod yn ifanc. Wedi hynny bu'n cefnogi clybiau pêl-droed ar hyd a lled Ynys Môn am flynyddoedd lawer. Daeth yn Llywydd Cymdeithas Bêl-droed Cymru yn 2012. Treuliodd chwe mlynedd fel Cynrychiolydd Pêl-droed Rhyngwladol, rôl ag aeth ag ef i stadiymau pêl-droed ym mhob cwr o'r byd, cyn iddo roi'r gorau iddi yn 2019. Derbyniodd yr MBE yn 2016 am ei wasanaeth i bêl-droed a chafodd hefyd yr anrhydedd o gael ei urddo i'r Orsedd yn 2007.

* * * * *

Cydymdeimlwyd ag unrhyw aelod etholedig neu aelod o staff sydd wedi cael profedigaeth yn ddiweddar.

Safodd yr Aelodau a Swyddogion fel arwydd o barch.

4. CYFLWYNO DEISEBAU

Ni dderbyniwyd yr un ddeiseb.

5. CWESTIYNAU YN UNOL Â 4.1.12.4 O'R CYFANSODDIAD

Cyflwynwyd – y cwestiwn a ganlyn gan y Cynghorydd Kenneth P Hughes i Arweinydd y Cyngor:-

‘Yn dilyn derbyn e-bost i ddwyn fy sylw at y ffaith fod yna wrthdaro rhwng dyddiadau Sioe Frenhinol Cymru 2027 a dyddiadau gwyliau haf ysgolion Môn, sydd yn golygu bod ysgolion ar agor am y ddau ddiwrnod cyntaf o'r sioe. Ydi yn bosib i'r deilydd portffolio ddefnyddio ei ddylanwad i geisio cael datrysiad i sicrhau na fydd dim gwrthdaro gyda dyddiadau'r sioe a dyddiadau gwyliau haf ysgolion Môn yn 2027? Mae hyn yn holl bwysig gan mai Ynys Môn ydi'r Sir nawdd yn 2027’

Dywedodd Arweinydd y Cyngor mai'r llywodraeth sy'n gosod yr amserlen ar gyfer gwyliau ysgol ac nid y Cyngorau Sir. Nododd bod ysgolion ym Mhowys wedi cael caniatâd i gau am ar haf cyn i'r Sioe Frenhinol ddechrau. Mae'r Aelod Seneddol, Llinos Medi a'r Aelod o'r Senedd, Rhun ap Iorwerth wedi anfon llythyr ar y cyd at Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg yn gofyn am ganiatâd i gau Ysgolion Ynys Môn cyn dechrau'r sioe yn 2027, gan mai Ynys Môn yw'r sir nawdd. Roedd y llythyr hefyd yn nodi y dylid sicrhau bod pob sir nawdd yn cael yr un cyfle yn y dyfodol. Rhoddodd yr Arweinydd sicrwydd i'r Aelodau y byddai'n eu hysbysu ynglŷn â'r ymateb gan Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg.

Dywedodd yr Aelod Portffolio Addysg a'r Gymraeg mai'r unig hyblygrwydd sydd gan Llywodraethwyr a Phenaethiaid yw bod modd iddynt ddewis pryd i gynnal y pum diwrnod o hyfforddiant sydd ar gael i ysgolion. Nododd, yn dilyn trafodaethau â'r Swyddogion Addysg Dalgylch, y bydd deuddydd o hyfforddiant yn cael ei gynnal ar ddechrau'r wythnos fel y gall disgyblion fynychu'r Sioe Frenhinol yn 2027. Fodd bynnag, nododd yr Aelod Portffolio mai'r Llywodraethwyr fydd yn penderfynu a ddylid caniatáu deuddydd o hyfforddiant er mwyn caniatáu i ddisgyblion gymryd rhan yn y Sioe gan mai Ynys Môn yw'r sir nawdd yn 2027.

6. RHYBUDD O GYNNIG

- Cyflwynwyd - Rhybudd o Gynnig gan y Cynghorydd Jeff Evans

“Nododd adroddiad diweddar gan Marie Curie “marw mewn tlodi (dying in poverty)” fod 28% o bobl mewn gwaith a 16% o bobl oed pensiwn mewn tlodi yn ystod blwyddyn olaf eu bywyd; mae'r cyfraddau hyn yn sylweddol uwch nac ar gyfer pobl nad ydynt ym mlwyddyn olaf eu bywyd.

Gweithiodd yr elusen diwedd bywyd, Marie Curie, gyda Chyngor Dinas Manceinion ar Gynlluniau Treth Cyngor 'arloesol' gan ddweud mai'r Cyngor oedd y cyntaf yn Lloegr i gynnig eithriad llawn ar gyfer pobl â salwch terfynol.

Roedd cynigion Cyngor Manceinion yn cynnwys cynlluniau i newid ei Bolisi Disgresiwn Treth Cyngor er mwyn cynnwys ymrwymiad penodol i gefnogi pobl sydd wedi derbyn diagnosis o salwch terfynol.

Bwriad y cynllun ym Manceinion yw lleihau'r baich ar ofalwyr teuluol ac mae'n mynd yn bell er mwyn gallu helpu / cynorthwyo â chostau annisgwyl lle cafwyd diagnosis lliniarol; yn cynnwys sicrhau pŵer ar gyfer offer meddygol yn y cartref

a chaniatáu / galluogi i'r gwres fod ymlaen ar lefel uwch ac am gyfod hirach; er mwyn helpu i reoli symptomau.

Mae Marie Curie yn gofyn i fwy o Gynghorau fabwysiadu agwedd debyg i Fanceinion, a hynny 'ar frys' er mwyn helpu pobl yn eu misoedd, wythnosau a dyddiau olaf fel na does raid iddynt boeni am filiau Treth Cyngor.

Mae nifer o Gynghorau eraill bellach wedi mabwysiadu cynigion tebyg er mwyn cefnogi pobl â salwch terfynol yn ystod blwyddyn olaf eu bywyd.

Rwyf yn cyflwyno'r 'Rhybudd o Gynnig' hwn ar ran y Grŵp o Gynghorwyr Annibynnol, ac yn gofyn i Gyngor Sir Ynys Môn fabwysiadu cynigion tebyg i'r rhai sydd wedi eu derbyn ac sydd bellach ar waith yng Nghyngor Dinas Manceinion."

Eiliwyd y cynnig gan y Cyngorydd Paul Ellis.

Dywedodd Arweinydd y Cyngor ei fod yn cefnogi menter Marie Curie i gefnogi pobl sydd â salwch terfynol ac sydd ym mlwyddyn olaf eu bywyd, a bydd hyn yn cael ei ystyried fel rhan o'r broses ar gyfer gosod y gyllideb.

Dywedodd y Cyngorydd Nicola Roberts ei bod yn cefnogi'r Cynnig ac fe wnaeth atgoffa pobl bod y gwasanaeth Cyngor ar Bopeth ar gael i gefnogi pobl sydd mewn tlodi ac sydd yn dioddef o salwch a dywedodd bod cymorth hefyd ar gael drwy'r Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor.

Dywedodd y Cyngorydd Robert LI Jones bod angen ystyried goblygiadau'r cymorth dewisol sydd wedi'i nodi yn y Cynnig a gofynnodd p'un a yw'r eithriad ar gyfer y Dreth Gyngor yn dod i ben ar farwolaeth yr unigolyn ac am yr effaith y gallai'r cymorth dewisol yn ei gael ar bobl sydd eisoes yn derbyn cymorth drwy Gynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor. Aeth ymlaen i ofyn p'un a yw'r disgownt yn cael ei roi i'r unigolyn neu'r eiddo, ac os oes pobl eraill yn byw yn yr eiddo p'un a ydynt yn gyfrifol am dalu'r Dreth Gyngor.

Dywedodd y Cyngorydd Aled Morris Jones bod digon o amser i ystyried goblygiadau'r cynnig ar y gyllideb ar gyfer y flwyddyn nesaf. Mae Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor, sy'n cael ei gefnogi gan Lywodraeth Cymru, eisoes ar gael ac ni fydd yn faich ar drethdalwyr Ynys Môn. Nododd mai'r cynnig sydd gerbron y Cyngor yw cynnig i ddangos urddas tuag at bobl â salwch terfynol ac sydd ym mlwyddyn olaf eu bywyd.

Dywedodd yr Arweinydd bod y cynllun ar gael i gefnogi pobl, ond bod y Cynnig dan sylw yn ymwneud â chais Marie Curie i drin pobl ag urddas yn ystod eu misoedd olaf. Nododd y bydd unrhyw gynigion yn cael eu hystyried fel rhan o'r broses ar gyfer gosod y gyllideb.

CYTUNWYD mewn egwyddor i gefnogi ymgyrch Marie Curie am eithriad llawn rhag talu'r Dreth Gyngor ar gyfer pobl â salwch terfynol yn ystod blwyddyn olaf eu bywyd.

Ni wnaeth y Cynghorydd Robert Ll Jones bleidleisio o blaid y Cynnig.

- Cyflwynwyd - Rhybudd o Gynnig gan y Cynghorydd Jackie Lewis:-

'Fel aelod etholedig o Ward Talybolion, croesawaf yn fawr y cyhoeddiad gan Lywodraeth y Deyrnas Unedig ynghylch lleoli Adweithyddion Modiwlwr Bach yn Wylfa.

Mae gan Ynys Môn draddodiad balch o gynhyrchu pŵer yng Ngorsaf Niwclear Wylfa, a bu'n darparu cyflogaeth o ansawdd i drigolion yr Ynys am ddegawdau.

Fodd bynnag, rydym yn ymwybodol o'r effeithiau posibl ar y cymunedau a'r trigolion sy'n byw ger safle Wylfa felly gofynnaf i'r Cyngor Sir ofalu bod y prosiect yn sicrhau'r manteision lleol mwyaf posibl, tra hefyd yn lleihau ac yn lliniaru unrhyw effeithiau negyddol.

Rhaid gwrando ar leisiau, anghenion a phryderon trigolion Ynys Môn wrth i brosiect newydd Wylfa symud ymlaen.

Felly gofynnaf i ni, Cyngor Sir Ynys Môn, weithio'n ddiwyd i sicrhau bod y buddion economaidd a'r cyfleon gwaith yn dod yn bennaf i drigolion Ynys Môn trwy:

- *Sicrhau swyddi a chyfleoedd cadwyn gyflenwi i bobl a busnesau lleol;*
- *Gweithio gyda'r Adran Dysgu a'n partneriaid yng Ngholeg Llandrillo Menai a Phrifysgol Bangor i sicrhau'r sgiliau angenrheidiol i'n pobl ifanc;*
- *Creu sefyllfa sy'n caniatáu i bobl ifanc a'u teuluoedd sydd eisoes wedi gadael yr ynys allu dychwelyd;*
- *Sicrhau fod ein hiaith a'n diwylliant yn llinyn arian trwy gydol y broses.'*

Eiliwyd y cynnig gan y Cynghorydd Robin Williams.

Cynigodd y Cynghorydd Aled Morris Jones ychwanegiad i'r cynnig sef cydnabod a gwerthfawrogi gwaith a menter Ms Gwen Parry Jones, cyn Brif Weithredwr Great British Nuclear, a'i hymdrechion i sicrhau bod Adweithyddion Modiwlwr Bach yn cael eu lleoli ar Safle Wylfa, a'i gwahodd i gyfarfod o'r Cyngor yn y dyfodol. Dywedodd bod Ms Gwen Parry Jones wedi gweithio yn y sector niwclear ers nifer o flynyddoedd a bod gan y Cyngor ddyletswydd i gydnabod yr unigolyn o Fôn sydd wedi sicrhau dyfodol i'r diwydiant niwclear ar safle Wylfa.

Eiliwyd yr ychwanegiad i'r cynnig gan y Cynghorydd Derek Owen.

Cafodd yr ychwanegiad i'r Cynnig ei dderbyn.

Roedd Arweinydd y Cyngor hefyd yn dymuno cydnabod gwaith Ms Gwen Parry Jones, cyn Brif Weithredwr Great British Nuclear. Nododd bod gwrando ar sylwadau trigolion yr Ynys wedi bod yn bwysig pan roedd Horizon yn ystyried

datblygiad newydd ar safle Wylfa a bod angen gwranddo ar y gwersi a ddysgwyd gan yr Adran Economaidd yn ystod y prosiect Ynys Ynni ac ystyried y manteision a allai ddod yn sgil datblygiad o'r fath. Bydd yr Awdurdod yn gweithio'n agos â Great British Nuclear i adlewyrchu dyheadau'r gymuned leol a'r Ynys.

Dywedodd y Cynghorydd Aled Morris Jones ei bod hi'n bwysig bod Great British Nuclear yn darparu dyddiadau penodol i'r Cyngor, yn enwedig pan fydd y cwmni'n cyflwyno Gorchymyn Caniatâd Datblygu. Nododd, er bod angen dysgu gwersi o brosiect Horizon, bod yn rhaid sylweddoli bod prosiect Great British Nuclear yn hollol wahanol gan mai adweithyddion canolig eu maint fydd y rhain. Bydd 3,000 o gyfleoedd cyflogaeth yn ystod y cyfnod adeiladu a 1,000 o swyddi wedi hynny. Bydd y Penderfyniad Buddsoddi terfynol yn bwysig yn ogystal pan fydd y cyfnod adeiladu wedi dechrau. Aeth ymlaen i ddweud bod rhaid cael cydsyniad y gymuned a sicrhau cyflogaeth ar gyfer pobl ifanc Ynys Môn a chenedlaethau'r dyfodol.

Cyfeiriodd y Cynghorydd Kenneth P Hughes at y dirprwyaethau o Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru a oedd yng Ngholeg Menai pan wnaed y cyhoeddiad y byddai'r Adweithyddion yn cael eu hadeiladu ar safle Wylfa a nododd ei bod hi'n siomedig nad oedd neb o'r Awdurdod wedi cael gwahoddiad. Aeth ymlaen i ddweud ei fod yn gobeithio y bydd y datblygiad ar Safle Wylfa yn cael ei wireddu gan fod angen dybryd am swyddi ar yr Ynys.

Dywedodd y Cynghorydd Sonia Williams ei bod hi'n gobeithio y bydd rhai o'r myfyrwyr a wnaeth gwrdd â'r dirprwyaethau o'r ddwy lywodraeth yn ystod yr ymweliad yn gallu cymryd mantais o'r cyfleoedd cyflogaeth a ddaw yn sgil y datblygiad yn Wylfa. Dywedodd y dylai'r Adran Addysg sicrhau bod y plant yn gallu cymryd mantais o'r cyfleoedd cyflogaeth a fydd ar gael iddynt yn sgil y datblygiad ac y dylid sicrhau bod y Gymraeg yn brif flaenoriaeth i unrhyw ddatblygiad ar y safle.

Dywedodd y Cynghorydd Gwilym O Jones ei fod yn gobeithio y bydd cyfleoedd ar gael i bobl ifanc lleol a chyfle i'r rhai sydd wedi gorfod gadael yr ynys ddychwelyd i'w cymunedau lleol.

Dywedodd y Cynghorydd Derek Owen bod angen hysbysu a chefnogi'r Cynghorau Cymuned, yn enwedig y rheiny yng ngogledd yr Ynys, yn ystod y datblygiad yn Wylfa.

Dywedodd y Cynghorydd Robert LI Jones bod rhaid cofio bod rhai pobl yn amheus iawn o unrhyw ddatblygiadau niwclear ar yr Ynys ac y dylid ystyried eu barn hwy yn ogystal ynghyd â gwytnwch y pontydd pe byddai'n rhaid gadel yr Ynys yn dilyn digwyddiad ar safle Wylfa. Roedd o'r farn y dylid gwahodd pobl i'r Cyngor i fynegi eu pryder ynglŷn â'r datblygiad ar safle Wylfa. Cynghorodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro, er mai penderfyniad i'r Cadeirydd fyddai hynny, nid oedd yn meddwl bod y cynnig hwn yn berthnasol i'r Rhybudd o Gynnig, fel y'i diwygiwyd.

Dywedodd y Cynghorydd Ken Taylor bod angen mynd i'r afael â nifer o faterion pwysig iawn megis beth fydd yn digwydd i'r gwastraff fydd yn cael ei gynhyrchu ar y

safle, a fydd yna unrhyw fanteision cymunedol ac i'r Ynys yn sgil y datblygiad newydd ac a fydd trigolion yn gweld gostyngiad yn eu biliau trydan. Nododd, yn dilyn cau safle Wylfa, bod tref Amlwch ar ei cholled yn ariannol.

Roedd y Cynghorydd Pip O'Neil yn cytuno mai diogelwch yw'r peth pwysicaf yn gysylltiedig â'r datblygiad niwclear ar y safle a bod rhaid bod yn bwylllog a pheidio â phwyso am amserlenni yn gysylltiedig â'r prosiect yn Wylfa.

Dywedodd Arweinydd y Cyngor ei fod yn parchu bod gan bobl bryderon am y datblygiad yn Wylfa a bod rhaid gwrando a thrafod pryderon o'r fath. Roedd hefyd yn credu'n gryf bod llawer o gefnogaeth i'r datblygiad ar safle Wylfa a bod pobl yr Ynys wedi cael eu cyflogi mewn swyddi da am flynyddoedd lawer ar yr hen safle; dylid croesawu'r manteision economaidd a'r cyfleoedd cyflogaeth yn sgil y datblygiad newydd er mwyn sicrhau bod y genhedlaeth nesaf o bobl ifanc yn cael y cyfle i weithio ar yr Ynys neu ddychwelyd i'r Ynys i weithio yn y dyfodol.

PENDERFYNWYD cymeradwyo'r Cynnig gyda'r ychwanegiad a ganlyn sef cydnabod y gwaith a wnaed gan Ms Gwen Parry Jones, cyn Brif Weithredwr Great British Nuclear, a'i hymdrechion i sicrhau bod Adweithyddion Modiwlwr Bach yn cael eu lleoli ar Safle Wylfa a gwahodd Ms Gwen Parry Jones i gyfarfod o'r Cyngor Sir yn y dyfodol.

7. DIWYGIO'R CYFANSODDIAD - RHOI CYMERADWYAETH DERFYNOL I GYFRIFON BLYNYDDOL Y CYNGOR

Cyflwynwyd adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro, fel y'i cyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith ar 25 Tachwedd 2025, i'w dderbyn gan y Cyngor.

PENDERFYNWYD cymeradwyo'r newid arfaethedig i'r Cyfansoddiad er mwyn rhoi'r hawl i Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio'r Cyngor, yn hytrach na'r Cyngor, gymeradwyo Cyfrifon Blynnyddol y Cyngor yn derfynol.

8. PENODI AELOD CYFETHOLEDIG ANNIBYNNOL I'R PWYLLGOR SAFONAU

Cyflwynwyd adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro i'w dderbyn gan y Cyngor.

PENDERFYNWYD derbyn argymhellion Panel Dethol y Pwyllgor Safonau, sydd fel a ganlyn:-

- **Penodi Mr David Davies yn aelod annibynnol cyfetholedig o'r Pwyllgor Safonau, gyda'i gyfnod yn y swydd yn dod i rym ar y 12fed o Ragfyr, 2025; a**
- **Petai sedd wag achlysurol am aelod annibynnol o'r Pwyllgor Safonau yn codi yn ystod y deuddeng mis nesaf, penodi Dr Margaret Flynn i'r rôl yn awtomatig heb orfod mynd trwy broses recriwtio arall, ar yr amod, wrth gwrs, bod yr ymgeisydd yn parhau'n gymwys ar gyfer y rôl, ac yn amodol ar dderbyn geirdaon boddhaol cyn ei phenodi.**

**Y CYNGHORYDD NON DAFYDD
CADEIRYDD**

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	CYNGOR SIR
Dyddiad:	5 MAWRTH 2026
Pwnc:	RHEOLI'R TRYSORLYS - ADOLYGIAD CANOL BLWYDDYN 2025/26
Deilydd Portffolio:	Y CYNGHORYDD R WILLIAMS – DIRPRWY ARWEINYDD A DEILYDD PORTFFOLIO - CYLLID A BUSNES CORFFORAETHOL A PHROFIAD CWSMER
Pennaeth Gwasanaeth / Cyfarwyddwr:	MARC JONES - CYFARWYDDWR SWYDDOGAETH (ADNODDAU) / SWYDDOG ADRAN 151
Awdur yr Adroddiad:	MARC JONES
Ffôn:	
E-bost:	MarcJones@ynysmon.llyw.cymru
Aelodau Lleol:	Amherthnasol
A - Argymhelliad/argymhellion a rheswm/rhesymau	
Argymhelliad Nodi cynnwys yr adolygiad canol blwyddyn ar reoli'r trysorlys ar gyfer 2025/26. Rhesymau Yn unol â Chôd Ymarfer CIPFA ar Reoli Trysorlys 2021 a Chôd Darbodus CIPFA 2021 (Y Côd), mae'n ofynnol i gorff y Cyngor sy'n gyfrifol am oruchwyllo swyddogaeth Rheoli Trysorlys y Cyngor dderbyn adroddiad diweddar chwarterol ar berfformiad rheoli'r trysorlys y Cyngor a ph'un a yw'n cydymffurfio â'r cyfyngiadau a nodir yn y Strategaeth Rheoli'r Trysorlys. Mae'r adroddiad yn darparu diweddariad economaidd, nodi'r sefyllfa bresennol o ran benthyca, amlinellu perfformiad buddsoddiadau a mesur sefyllfa bresennol y Cyngor yn erbyn y dangosyddion perfformiad a nodir yn y Strategaeth Rheoli'r Trysorlys flynyddol. Mae'r adroddiad hefyd yn nodi unrhyw achosion o fynd yn groes i'r Strategaeth Rheoli'r Trysorlys. Cyflwynir adroddiad mwy cynhwysfawr ganol y flwyddyn ac ar ddiwedd y flwyddyn ariannol. Casgliad Nid yw sefyllfa fenthyca'r Cyngor wedi newid, mae buddsoddiadau'n perfformio'n dda, ac mae enillion ar fuddsoddiadau'n well na'r gyllideb, mae'r Cyngor yn parhau i weithredu o fewn y cyfyngiadau a osodir gan Ddangosyddion Perfformiad y Strategaeth Rheoli'r Trysorlys Flynyddol, er y bu'n rhaid adrodd ar un mân achos o fynd yn groes i'r Strategaeth. Oherwydd hyn, nid oes angen unrhyw gamau pellach, a dim ond nodi'r adroddiad y mae angen i'r Pwyllgor Gwaith ei wneud.	
B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd eich rhesymau dros eu gwrthod a/neu ddewis yr opsiwn hwn?	
Adroddiad er gwybodaeth yw hwn yn bennaf ac nid oes angen unrhyw benderfyniadau, felly, nid oes unrhyw opsiynau i'w hystyried.	
C – Am ba reswm y mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?	
Mae hwn yn fater i'r Pwyllgor Gwaith ei ystyried gan mai'r Pwyllgor Gwaith yw'r corff y mae'r Cyngor wedi rhoi cyfrifoldeb iddo am sicrhau fod rheoli'r trysorlys yn cael ei lywodraethu'n dda. Mae'n sicrhau hefyd fod y Cyngor yn cydymffurfio â Deddf Llywodraeth Leol 2003 a Chôd Darbodus CIPFA 2021.	

CH – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â pholisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?		
Nid oes angen penderfyniad ffurfiol, ond mae'r wybodaeth a gynhwysir yn yr adroddiad yn darparu sicrwydd bod y Cyngor yn cydymffurfio â'r Strategaeth Rheoli'r Trysorlys Flynyddol a gymeradwywyd gan y Cyngor ar 6 Mawrth 2025.		
D – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?		
Nid oes angen unrhyw benderfyniad fydd yn cael effaith ar gyllideb y Cyngor mewn perthynas â'r adroddiad hwn.		
Dd – Asesu'r effaith bosib (os yw'n berthnasol):		
1	Sut mae'r penderfyniad hwn yn effeithio ar ein hanghenion hirdymor fel Ynys?	Mae Rheoli'r Trysorlys yn allweddol er mwyn hyrwyddo cynaliadwyedd mewn perthynas ag anghenion hirdymor yr Ynys gan fod cynlluniau benthyca'n cynorthwyo i gyllido gwariant cyfalaf er mwyn sicrhau fod asedau ar gael yn awr ac yn y dyfodol. Mae'n rhaid i gynlluniau trysorlys fod yn fforddiadwy hefyd er mwyn sicrhau nad yw cenedlaethau'r dyfodol yn wynebu anfantais oherwydd penderfyniadau Rheoli'r Trysorlys a wnaethpwyd yn y tymor byr a'r tymor canolig.
2	A ragwelir y bydd y penderfyniad hwn yn atal costau/dibyniaethau ar yr Awdurdod yn y dyfodol? Os felly, sut?	Mae'n rhaid i strategaeth a gweithgareddau Rheoli'r Trysorlys fod yn fforddiadwy er mwyn lliniaru'r effaith yn y dyfodol. Gallai rhywfaint o wariant cyfalaf sy'n cael ei gyllido trwy fenthyca, megis y rhaglen Cymunedau Dysgu Cynaliadwy, a chynlluniau buddsoddi i arbed eraill a gyllidir drwy fenthyca, gynorthwyo i leihau costau yn y dyfodol.
3	A fuom yn cydweithio â sefydliadau eraill i ddod i'r penderfyniad hwn? Os felly, nodwch gyda phwy	Yn aml, mae gweithgareddau rheoli trysorlys yn cyllido prosiectau cyfalaf ar y cyd â sefydliadau eraill, megis Llywodraeth Cymru.
4	A yw dinasyddion Ynys Môn wedi chwarae eu rhan wrth gynllunio'r ffordd hon ymlaen, gan gynnwys y rhai hynny y mae'r penderfyniad yn effeithio'n uniongyrchol arnynt? Esboniwch sut.	Mae'r rhaglen gyfalaf flynyddol yn destun ymgynghoriad cyhoeddus bob blwyddyn, ac mae rhan o'r rhaglen honno'n ddibynnol ar weithgareddau Rheoli Trysorlys.
5	Nodwch unrhyw effaith y gallai'r penderfyniad hwn ei gael ar y grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010.	Bydd asedau newydd sy'n cael eu hadeiladu a'u hariannu trwy fenthyca yn cydymffurfio â'r Ddeddf Cydraddoldeb a rheoliadau a chanllawiau cysylltiedig. Mae rhaglenni adnewyddu ac amnewid blynyddol hefyd yn cynorthwyo i wella hygyrchedd a galluogi amrywiaeth.
6	Os yw hwn yn benderfyniad strategol, nodwch unrhyw effaith y gallai'r penderfyniad ei gael ar unrhyw un sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol.	Adroddiad monitro statudol ar weithgareddau Rheoli'r Trysorlys yw hwn, nid penderfyniad strategol.
7	Nodwch unrhyw effaith y gallai'r penderfyniad hwn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.	Mae rhai o'r prosiectau sy'n cael eu cyllido trwy fenthyca'n cael effaith gadarnhaol ar ddatblygiad y Gymraeg a chynyddu nifer y bobl sy'n siarad Cymraeg, megis yr ysgolion cyfrwng Cymraeg sy'n cael eu hadeiladu fel rhan o'r Rhaglen Ysgolion yr 21ain Ganrif / Rhaglen Cymunedau Dysgu Cynaliadwy.

E - Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?		Beth oedd eu sylwadau?
1	Prif Weithredwr / Tîm Arweinyddiaeth (TA) (gorfodol)	Fe wnaeth y TA ystyried yr adroddiad yn ei gyfarfod ar 18 Tachwedd 2025. Mae unrhyw sylwadau oedd ganddynt wedi'u hystyried a'u hymgorffori yn yr adroddiad lle bo'r angen.
2	Cyllid / Swyddog 151 (gorfodol)	Awdur yr Adroddiad
3	Cyfreithiol / Swyddog Monitro (gorfodol)	Mae'n aelod o'r Tîm Arweinyddiaeth
4	Adnoddau Dynol (AD)	Ddim yn berthnasol
5	Eiddo	Ddim yn berthnasol
6	Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGCh)	Ddim yn berthnasol
7	Sgriwtini	Fe wnaeth y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ystyried yr adroddiad yn ei gyfarfod ar 4 Rhagfyr 2025. Cyflwynir unrhyw sylwadau i'r Pwyllgor Gwaith yn ystod y cyfarfod.
8	Aelodau Lleol	Ddim yn berthnasol
9	Unrhyw gyrff allanol / eraill	Ddim yn berthnasol
F - Atodiadau:		
Atodiad 1 - Rheoli Trysorlys - Adolygiad Canol Blwyddyn 2025/26 Atodiad 2 - Diweddariad Economaidd - Lluniwyd gan MUG (Ymgynghorwyr Rheoli'r Trysorlys Allanol) Atodiad 3 - Dangosyddion Economaidd Mawrth 2025 - 2027 Atodiad 4a - ch - Dadansoddiad o Fenthyciadau Allanol oedd yn Ddyledus ar 30 Medi 2025 Atodiad 5a - c - Dadansoddiad o Fuddsoddiadau ar 30 Medi 2025		
FF - Papurau cefndir (cysylltwch ag awdur yr adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):		
- Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys 2025/26, a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn ar 6 Mawrth 2025 - Strategaeth Gyfalaf 2025/26, a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn ar 6 Mawrth 2025		

1. CYFLWYNIAD

- 1.1. Mae'r adroddiad hwn yn nodi sefyllfa'r Cyngor ar ddiwedd chwe mis cyntaf 2025/26 o ran ei berfformiad mewn perthynas â'r strategaeth rheoli'r trysorlys. Mae hyn yn ymwneud yn bennaf â buddsoddi arian dros ben a benthyca i ariannu gwariant cyfalaf.

2. CYDYMFFURFIO Â GOFYNION ADRODD

- 2.1. Yn unol â gofynion Cod Ymarfer CIPFA ar Reoli Trysorlys (y Cod) a Chod Darbodus CIPFA ar gyfer Cyllid Cyfalaf mewn Awdurdodau Lleol (y Cod Darbodus), mae'n rhaid cyflwyno nifer o adroddiadau i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, y Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor llawn yn ystod y flwyddyn. Yr adolygiad canol blwyddyn yw un o'r adroddiadau hynny ac mae cyflwyno'r adroddiad hwn yn sicrhau fod y Cyngor yn parhau i gydymffurfio â'r gofynion adrodd.

3. ADOLYGIAD O 2025/26 HYD AT 30 MEDI 2025 - FFACTORAU ALLANOL

- 3.1. Mae nifer o ffactorau nad yw'r Cyngor yn gallu eu rheoli yn dylanwadu ar weithgareddau Rheoli Trysorlys y Cyngor ac maent yn cael effaith sylweddol ar ei benderfyniadau ynghylch benthyca a buddsoddi.

3.2. Cyfraddau Llog

Mae lefel cyfraddau llog pan wneir penderfyniadau, a rhagolygon cyfraddau yn y dyfodol, yn cael effaith sylweddol ar benderfyniadau rheoli'r trysorlys a gall ddylanwadu ar benderfyniad y Cyngor i fenthycu'n allanol ai peidio, cyfnod unrhyw fenthyciadau, pryd fydd y Cyngor yn ymrwymo i fuddsoddiadau tymor hwy ac ymhle mae'r Cyngor yn buddsoddi ei arian dros ben.

Ar ddechrau 2025/26 roedd cyfradd sylfaenol Banc Lloegr yn 4.5%. Y darogan oedd y byddai'r gyfradd yn gostwng yn gymharol gyflym yn ystod hanner cyntaf y flwyddyn, ond nid yw chwyddiant wedi gostwng cyn gyflymed â'r disgwyl ac mae twf yn parhau'n gymharol isel. Gan fod lefelau cyflogau hefyd yn parhau'n uwch na chwyddiant, ond yn arafu, a chyda diweithdra'n codi i 5% ym mis Hydref 2025, ymddengys fod pwysau chwyddiant yn llacio. Fodd bynnag, mae Banc Lloegr wedi penderfynu bod yn bwyllog wrth ostwng cyfraddau llog, a chafwyd gostyngiad o 0.25% ym mis Mai 2025, a gostyngiad pellach o 0.25% ym mis Awst 2025.

Penderfynodd Banc Lloegr, o drwch blewyn, i gadw cyfraddau llog ar 4% ym mis Tachwedd 2025, ond mae disgwyl gostyngiad pellach o 0.25% ym mis Rhagfyr 2025, neu Chwefror 2026. Disgwylir gostyngiad pellach o 0.25% cyn diwedd y flwyddyn ariannol a rhagwelir y bydd cyfraddau'n parhau i ostwng yn araf yn ystod 2026/27 a 2027/28.

3.3. Economi'r DU

Mae economi'r DU yn parhau i weithredu o dan ddylanwad digwyddiadau byd-eang mawr sy'n effeithio ar economi'r byd, gan gynnwys parhad y rhyfel yn Wcráin a'r angen i wario mwy ar amddiffyn, ethol Arlywydd newydd yn yr Unol Daleithiau, yr Unol Daleithiau'n cyflwyno tollau uwch a chreu'r posibilrwydd y byddai economi'r byd yn arafu, yn ogystal â'i effaith ar brisiau olew ac ynni.

Yn ystod chwarter cyntaf 2025/26, gwelwyd twf o 0.3% yn economi'r DU a chafwyd twf o 0.2% yn ystod yr ail chwarter. Rhagwelir twf o 1.4% yn y cynnyrch domestig gros (GDP) a rhagwelir twf tebyg yn 2026, a chynnydd bychan yn unig yn 2027.

Mae Banc Lloegr wedi datgan eu bod yn credu fod chwyddiant prisiau defnyddwyr (CPI) wedi cyrraedd uchafbwynt ym mis Medi 2025, a bydd yn dechrau gostwng yn ystod trydydd chwarter 2025 a chyrraedd 3% yn gynnar y flwyddyn nesaf, cyn dychwelyd yn raddol tuag at y targed o 2% yn 2027.

Bydd perfformiad economi'r DU a'i effaith ar gyfraddau llog yn cael ei effeithio gan gyllideb y Canghellor ym mis Tachwedd 2025. Mae trethi'n debygol o godi a gallai hynny gael effaith negyddol ar chwyddiant a diweithdra.

- 3.4. Mae dadansoddiad economaidd mwy manwl a luniwyd gan gynghorwyr Rheoli Trysorlys y Cyngor, MUFG, ynghlwm yn Atodiad 1. Mae rhagolwg o ddangosyddion economaidd hyd at fis Mawrth 2027 i'w weld yn Atodiad 2.

4. GWARIANT CYFALAF 2025/26

- 4.1. Mae gwariant cyfalaf yn cael effaith sylweddol ar weithgarwch rheoli trysorlys y Cyngor. Gellir ariannu gwariant cyfalaf naill ai:-

- ar unwaith drwy ddefnyddio adnoddau cyfalaf neu refeniw (derbyniadau cyfalaf, grantiau cyfalaf, cyfraniadau refeniw ac ati) ac nid yw hyn yn cael unrhyw effaith ar angen y Cyngor i fenthycu; neu
- drwy fenthycu: Os nad oes digon o gyllid ar gael, neu os penderfynir peidio â defnyddio adnoddau, bydd y gwariant cyfalaf yn arwain at yr angen i fenthycu.

- 4.2. Ar ôl cwblhau'r cyfrifon drafft, cytunodd y Pwyllgor Gwaith i ddwyn ymlaen y gyllideb nad oedd wedi cael ei gwario o 2024/25 i 2025/26 ac mae'r manylion wedi'u cynnwys yn yr adroddiad alldro cyfalaf a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith ar 17 Gorffennaf 2025. Derbyniwyd arian cyfalaf ychwanegol yn ystod y flwyddyn hefyd, a'i ychwanegu at y gyllideb gyfalaf. Cymeradwyodd y Pwyllgor Gwaith yr ychwanegiadau hyn yn ei gyfarfodydd ar 23 Medi 2025 a 25 Tachwedd 2025.

- 4.3. Mae Tabl 1 isod yn nodi manylion y rhaglen gyfalaf a ddiweddarwyd ar gyfer 2025/26, yn dilyn penderfyniad y Pwyllgor Gwaith yn 2025:-

Tabl 1			
Cyllideb Cyfalaf Diwygiedig 2025/26			
Crynodeb	Cyllideb a Gymeradwywyd Mawrth 2025 yn cynnwys Llithriad	Cyllid Ychwanegol Chwarter 1 a 2	Cyllideb Cyfalaf Diwygiedig fel ar Tachwedd 2025
	£	£	£
Tai - Gronfa Cyffredinol	900,650	198,030	1,098,680
Tai - CRT	20,894,000	3,626,814	24,520,814
Dysgu Gydol Oes	1,666,791	1,904,082	3,570,873
Economaidd ac Adfywio	9,460,242	1,900,668	11,360,910
Priffyrdd	2,974,500	4,021,120	6,995,620
Rheoli Gwastraff	1,470,124	-	1,470,124
Eiddo	6,756,605	1,194,711	7,951,316
Trawsnewid	784,861	-	784,861
Gwasanaeth Oedolion	1,915,439	-	1,915,439
CYFANSWM	46,823,212	12,845,425	59,668,637
Cyllidir Gan			
Grant Cyfalaf	22,014,411	13,762,949	35,777,360
Derbyniadau Cyfalaf	831,431	-	831,431
Benthycu â Chefnogaeth	3,813,331	-	3,813,331
Benthycu Digefnogaeth	13,020,000	9,338,353	3,681,647
Cyfraniad Refeniw	5,788,000	7,323,493	13,111,493
Cronfeydd wrth Gefn	1,340,443	252,625	1,593,068
Benthyciadau	15,596	844,711	860,307
CYFANSWM CYLLID	46,823,212	12,845,425	59,668,637

4.4. Mae crynodeb o'r rhaglen gyfalaf, y gwariant a ragwelir a'r cyllid ar 30 Medi 2025 i'w weld yn Nhabl 2 isod:-

Tabl 2						
Gwariant a Ragwelir i gymharu gyda Cyllideb Blynnyddol 25/26 ar 30 Medi 2025						
Crynodeb	Cyllideb Flynyddol (£)	Cyfanswm Gwariant (£)	Gyllideb Flynyddol a Wariwyd (£)	Gwariant a Ragamcenir (£)	(Tan) / Gorwariant a Ragamceinir (£)	Amrwywiad (%)
Cronfa Dai Gyffredinol	1,099	842	77	1,099	(257)	(23)
CRT Tai	24,521	10,149	41	22,056	(14,372)	(59)
Addysg	3,571	1,123	31	3,571	(2,448)	(69)
Economaidd ac Adfywio	11,361	3,968	35	10,881	(7,393)	(65)
Prifffyrdd	6,996	2,704	39	6,996	(4,292)	(61)
Rheoli Gwastraff	1,470	-	0	865	(1,470)	(100)
Eiddo	7,951	161	2	7,155	(7,790)	(98)
Trawsnewid	785	194	25	630	(591)	(75)
Gwasanaeth Oedolion	1,915	435	23	1,915	(1,480)	(77)
CYFANSWM	59,669	19,576	33	55,168	(4,501)	(8)
Cyllidwyd Gan:						
Grant Cyfalaf	35,777	-		34,692	(1,085)	(3)
Derbyniadau Cyfalaf	831	-		497	(334)	(40)
Benthyca â Chefnogaeth	3,814	-		3,797	(17)	(0)
Benthyca Digefnogaeth	3,682	-		1,445	(2,237)	(61)
Cyfraniad Refeniw	13,111	-		12,883	(228)	(2)
Cronfeydd wrth Gefn	1,594	-		993	(601)	(38)
Benthyciadau	860	-		860	0	0
CYFANSWM CYLLID	59,669	-		55,167	(4,502)	(8)

5. EFFAITH AR SEFYLLFA ARIANNOL Y CYNGOR AR 30 MEDI 2025

5.1. Mae Atodiadau 3a - 3ch yn cynnwys dadansoddiad o Fenthyca Allanol Presennol y Cyngor.

5.2. Ni threfnwyd unrhyw fenthyciadau newydd yn ystod hanner cyntaf y flwyddyn, a balans cyfun yr holl fenthyciadau cyfredol ar 30 Medi 2025 oedd £121.898m. Amcangyfrifir y bydd rhaid allanoli £10m o fenthyca mewnol cyn diwedd y flwyddyn ariannol, gan roi sefyllfa fenthyca a ragwelir o £131.895m, ynghyd â £25.033m o fenthyca mewnol. Y Gofyniad Cyllido Cyfalaf a amcangyfrifir felly yw £156.928m, ar sail rhagolygon o wariant a chyllid cyfalaf.

Tabl 3
Rhagolwg o Fenthyca Mewnol ac Allanol hyd at 31 Mawrth 2026

BENTHYCIADAU ALLANOL	£'000	£'000
Balans Agoriadol		122,082
Benthyca i Gyllido Gwariant Cyfalaf	-	
Benthyca i Gyllido Ad-dalu Benthyca	-	
Benthyciadau yn Lle Benthyca Mewnol	10,000	
Cyfanswm Benthyca Newydd yn y Flwyddyn		10,000
Ad-Dalu Benthyciadau yn y Flwyddyn		- 187
Balans Cau Benthyciadau Allanol		131,895

BENTHYCIADAU MEWNOL	£'000	£'000
Balans Agoriadol		30,203
Benthyciadau yn Lle Benthycia Mewnol	- 10,000	
Benthycia i Gyllido Ad-dalu Benthycia	-	
Benthycia i Gyllido Gwariant Cyfalaf	6,102	
Cyfanswm Benthycia Newydd yn y Flwyddyn		- 3,898
Asedau Hawl Defnydd (prydlesau) wedi'i ddwyn ymlaen i'r Fantolen		-
Ad-Dalu Benthyciadau yn y Flwyddyn		187
Darpariaeth Refeniw Isaf		- 1,459
Darpariaeth Refeniw Isaf (DRI) – Asedau Hawl Defnydd		-
Balans Cau Benthyciadau Mewnol		25,033

5.3. Ad-dalu Dyledion

Yn ystod hanner cyntaf 2025/26, gwnaethpwyd cyfanswm o £9k o daliadau blynyddol ar fenthyciadau blwydd-dal y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLB) a £178k ar fenthyciadau di-log Salix.

6. BUDDSODDIADAU

6.1. Cymeradwyodd y Cyngor y Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys ar gyfer 2025/26, sydd yn cynnwys y Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol, ar 6 Mawrth 2025. Yn unol â Chod Ymarfer CIPFA ar Reoli Trysorlys, mae'n nodi blaenoriaethau buddsoddi'r Cyngor fel a ganlyn:-

- Diogelwch cyfalaf;
- Hylifedd;
- Enillion.

6.2. Roedd yr holl fuddsoddiadau wedi'u gwneud gyda sefydliadau oedd yn bodloni'r statws credyd gofynnol a nodir yn y Strategaeth Rheoli'r Trysorlys ac nid oedd gwerth y buddsoddiadau gyda'r sefydliadau hyn, ar unrhyw adeg, yn uwch na'r terfyn cymeradwy a nodir yn y strategaeth.

6.3. Mae Atodiadau 4a - 4c yn cynnwys gwybodaeth bellach am falansau arian parod a buddsoddiadau'r Cyngor.

6.4. Mae Tabl 4 isod yn dangos y llog a dderbyniwyd ar fuddsoddiadau hyd at 30 Medi 2025, ynghyd â rhagolwg o'r sefyllfa ar gyfer 2025/26:-

Tabl 4
Llog a dderbyniwyd ar fuddsoddiadau hyd at 30 Medi 2025

	Ar 30 Medi 2025	Amcangyfrif i 31 Mawrth 2026
	£	£
Gronfa Cyffredinol	387,892	652,564
Cyfrif Refeniw Tai	49,456	83,201
Balansau Ysgolion	39,975	67,251
Cyfanswm Llog Dderbyniwyd	477,322	803,016

7. DANGOSYDDION DARBODUS

- 7.1. Mae'r Strategaeth Rheoli'r Trysorlys yn cynnwys nifer o ddangosyddion darbodus a therfynau awdurdodedig. Mae Tabl 5 isod yn nodi'r sefyllfa a ragwelir ar hyn o bryd yn erbyn y dangosyddion a'r terfynau:

Tabl 5
Rhagolwg o'r Sefyllfa ar Ddiwedd Chwarter 1 o gymharu â'r Strategaeth Rheoli'r Trysorlys

DANGOSYDDION PERFFORMIAD				
Grŵp y Dangosydd	Disgrifiad	Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys 2025/26	Amcangyfrif o'r Sefyllfa ar ddiwedd Ch 1	
Fforddiadwyedd	Cymhareb Costau Cyllido yn erbyn y Ffrwd Refeniw Net – Cronfa Gyffredinol	2.60%	1.55%	
	Cymhareb Costau Cyllido yn erbyn y Ffrwd Refeniw Net - Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	10.03%	12.65%	
Gofyniad Cyllido Cyfalaf (GCC)	Cronfa'r Cyngor a CRT	£154.390m	£156.928m	
TERFYNAU AWDURDODEDIG				
Darbodus	Mae'n rhaid i'r ddyled gros fod yn is na'r GCC ynghyd ag unrhyw GCC ychwanegol yn ystod y ddwy flynedd nesaf	<171.070m	£121.895m	
Dyled Allanol	Terfyn Awdurdodedig	< £181.230m	£121.895m	
	Terfyn Gweithredol	< £171.230m	£121.895m	
Pryd fydd y Ddyled yn Aeddfedu	O dan 12 mis	<20% o gyfanswm y ddyled = £24.379m	£0.550m	0.45%
	12 mis ac o fewn 24 mis	<20% o gyfanswm y ddyled = £24.379m	£1.895m	1.55%
	24 mis ac o fewn 5 mlynedd	<50% o gyfanswm y ddyled = £60.947m	£7.632m	6.26%
	5 mlynedd ac o fewn 10 mlynedd	<75% o gyfanswm y ddyled = £85.326m	£14.275m	11.71%
	10 mlynedd a mwy	100% = £121.895m	£121.895m	100.00%

8. ACHOSION O FYND YN GROES I ARFERION RHEOLI TRYSORLYS Y MAE'N RHAIAD ADRODD ARNYNT

- 8.1. Mae'r Strategaeth Rheoli Trysorlys ar gyfer 2025/26 yn caniatáu i'r Cyngor fuddsoddi uchafswm o £10m mewn unrhyw fanc unigol nad yw'r llywodraeth yn berchen arno neu gymdeithas adeiladu unigol. Mae gan y Cyngor Gyfrif Galw gyda Banc Lloyds ac mae'r swm a gedwir yn y cyfrif hwnnw'n cael ei uchafu gan ei fod yn talu llog uwch na'r cyfrifon galw eraill sydd gan y Cyngor.
- 8.2. Ar 4 Mehefin 2025, balans y Cyfrif Galw Lloyds oedd £9.993m. Ar 5 Mehefin 2025, ychwanegwyd cyfanswm o £25,748 o log i'r cyfrif, ac roedd y balans yn codi i £10.019m o ganlyniad i hynny. Roedd y cyfanswm yn uwch na'r terfynau a nodir yn y Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys. Ar 23 Mehefin 2025, trosglwyddwyd £1m o'r cyfrif, gan olygu bod y balans yn gostwng i £9.019m. Yn dechnegol, mae hyn yn mynd yn groes i'r arferion rheoli trysorlys, ond nid oedd y Cyngor ar ei golled o ganlyniad i hyn.

9. CASGLIADAU

- 9.1.** Roedd perfformiad Rheoli Trysorlys y Cyngor yn ystod y flwyddyn yn unol â'r strategaeth o ddefnyddio buddsoddiadau risg isel ac enillion isel, a dull benthyca a gynlluniwyd i leihau costau llog cymaint â phosib.
- 9.2.** Mae perfformiad yn erbyn y Dangosyddion Darbodus a bennwyd gan y Cyngor yn dangos fod gweithgareddau Rheoli Trysorlys y Cyngor yn cael eu rheoli, gan sicrhau diogelwch ariannol y Cyngor, ac nid ydynt yn creu unrhyw risg ariannol sylweddol i'r Cyngor mewn perthynas â chymryd benthyciadau nad ydynt yn fforddiadwy neu fenthyca gormod.
- 9.3.** Mae Strategaeth Rheoli Trysorlys y Cyngor, a'i berfformiad yn erbyn y strategaeth, yn ystyried y ffactorau economaidd allanol ac mae'n cael ei hadolygu'n gyson er mwyn sicrhau mai dyma'r strategaeth fwyaf addas wrth symud ymlaen.

Diweddariad Economaidd - Lluniwyd gan MUFG

- Yn ystod hanner cyntaf 2025/26 gwelwyd:
 - Cynnydd o 0.3% yn y GDP rhwng Ebrill a Mehefin 2025. Yn fwy diweddar, ni fu unrhyw dwf yn yr economi ym mis Gorffennaf, ac roedd trethi uwch ar fusnesau'n llesteirio twf.
 - Mae cyfradd 3 mis, o flwyddyn i flwyddyn (3m/bb) twf enillion cyfartalog, heb gynnwys bonws, wedi disgyn o 5.5% i 4.8% ym mis Gorffennaf.
 - Mae chwyddiant CPI wedi amrywio ond y lefel ym mis Medi oedd 3.8%, tra bod chwyddiant craidd wedi gostwng i 3.6%.
 - Torrodd Banc Lloegr gyfraddau llog o 4.50% i 4.25% ym mis Mai, ac yna i 4% ym mis Awst.
 - Amrywiodd enillion 10 mlynedd giltiau rhwng 4.4% a 4.8%, a'r ffigwr ar ddiwedd chwe mis cyntaf y flwyddyn oedd 4.70%.
- O safbwynt GDP, cafwyd dechrau ansefydlog i'r flwyddyn ariannol gyda gostyngiad o 0.3% fis ar fis mewn GDP gwirioneddol yn Ebrill, gan fod camau a gymerwyd gan fusnesau cyn i'r UDA gyflwyno tollau yn Ch1 (pan welwyd twf o 0.7% yn y GDP o gymharu â'r chwarter blaenorol) wedi pwyso ar weithgarwch. Er gwaetha'r rhesymau sylfaenol dros y gostyngiad, hwn oedd y gostyngiad cyntaf ers Hydref 2024 a'r gostyngiad mwyaf ers Hydref 2023. Er hynny, fe wnaeth yr economi wella ym mis Mai a Mehefin, felly gwelwyd twf o 0.3% ar ddiwedd y chwarter, o gymharu â'r chwarter cynt. Er hynny, mae'r 0.0% o newid fis ar fis yn y GDP gwirioneddol ym mis Gorffennaf yn siŵr o fod wedi creu rhywfaint o bryder, ac yn ddi-os, roedd cynnydd mewn trethi i fusnesau a gyflwynwyd ym mis Ebrill eleni wedi cyfrannu at lesteirio twf. Mae'n debygol fod yr amgylchedd wan dramor wedi cyfrannu at y gostyngiad fis ar fis o 1.3% mewn allbwn gweithgynhyrchu ym mis Gorffennaf. Dyma'r ail ostyngiad mawr mewn tri mis ac roedd y gyfradd 3mis/3mis o -1.1% yn is nag y bu yn ystod yr 20 mis diwethaf. Fe wnaeth y cynnydd o 0.1% fis ar fis mewn allbynnau gwasanaethau gynnal y gyfradd 3 mis/3 mis ar 0.4%, wedi'i gefnogi gan allbwn cryfach yn y sectorau iechyd a'r celfyddydau/adloniant. Wrth edrych ymlaen, bydd dyfalu parhaus ynghylch y posibilrwydd o godi trethi eto yng Nghyllideb yr Hydref ar 26 Tachwedd yn parhau i arafu twf GDP am gyfnod eto. Mae Capital Economics yn darogan twf o 1.3% mewn GDP yn 2025.
- Gan aros gyda'r farn am gyfeiriad yr economi yn y dyfodol, disgynnodd y Mynegai Rheolwyr Prynu (PMI) ar gyfer y DU o 53.5 yn Awst i 51.0 ym Medi. Gyrrwyd y gostyngiad yn bennaf gan y PMI gwasanaethau, lle bu gostyngiad o 54.2 i 51.9. Disgynnodd balans allbynnau'r PMI gweithgynhyrchu hefyd, o 49.3 i 45.4. Galw gwan o dramor (disgynnodd balans archebion allforion newydd am y pedwerydd mis ar y tro) oedd i gyfri am hynny, yn ogystal â chau ffatri Jaguar Land Rover ar 1 Medi yn sgil ymosodiad seiber, gan ostwng cynhyrchiant ceir ar draws cadwyn gyflenwi'r sector moduron. Mae'r PMLau yn awgrymu mai twf gwan yw'r gorau y gellir ei ddisgwyl pan ryddheir ffigyrau GDP Chwarter 3.
- Gan droi at werthiant yn y sector manwerthu, y cynnydd o 0.5% fis ar fis mewn cyfeintiau yn Awst oedd y trydydd cynnydd olynol o'i fath ac roedd yn cael ei yrru gan enillion ym mhob prif gategori, ac eithrio gwerthiant tanwydd, a welodd ostyngiad o 2.0% fis ar fis. Mae'n bosib bod y tywydd cynhesach na'r arfer wedi cynnal lefelau gwerthiant. Pe na fyddai lefelau gwerthiant yn codi ym mis Medi, byddai cynnydd o 0.7% o un chwarter i'r llall, o gymharu â chynnydd o 0.2% yn Chwarter 2.
- Gyda Chyllideb Tachwedd yn agosáu, mae sefyllfa arian cyhoeddus yn ymddangos yn wan. Roedd benthyciadau net y sector cyhoeddus ym mis Awst yn £18.0bn, gan olygu fod benthyca, bum mis i mewn i'r flwyddyn ariannol, £11.4bn yn uwch na rhagolwg yr OBR yn Natganiad y Gwanwyn ym mis Mawrth. Mae'r gorwariant ar y mandad ariannol a ddewiswyd gan y Canghellor ar gyfer y gyllideb bresennol hyd yn oed yn fwy, ac mae yna ddiffyg cronus o £15.3bn. Y ffaith fod derbyniadau cyfredol yn Awst yn is na rhagolwg yr OBR (gan £1.8bn) a bod gwariant presennol yn uwch (gan £1.0bn) sydd i gyfrif am hyn oll. Yn ystod pum mis cyntaf y flwyddyn ariannol, mae derbyniadau cyfredol wedi bod £6.1bn yn is (yn rhannol oherwydd bod derbyniadau treth incwm hunanasesu yn is na'r disgwyl) a chafwyd £3.7bn o wariant cyfredol ychwanegol (yn bennaf oherwydd budd-daliadau cymdeithasol a gwariant gan adrannau'r llywodraeth). Yn ogystal, yr hyn

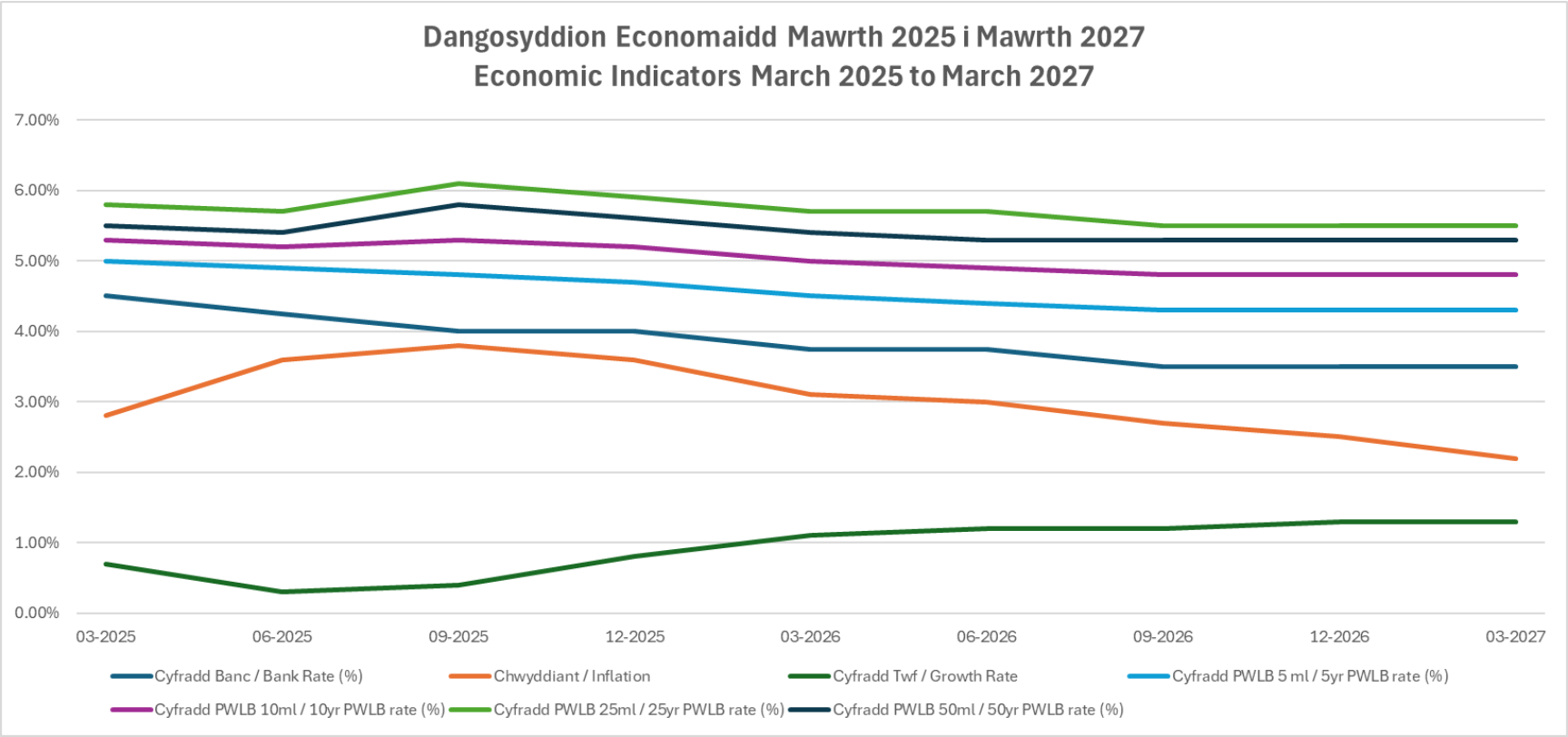
sy'n bwysig iawn yn awr yw rhagolygon yr OBR a'u heffaith ar y gyllideb gyfredol yn 2029/30, oherwydd dyna pryd fydd mandad ariannol y Canghellor yn brathu. Fel canllaw cyffredinol, mae Capital Economics yn rhagweld diffyg o thua £18bn, gan olygu y bydd rhaid i'r Canghellor godi £28bn, yn bennaf trwy godi trethi, os yw'n dymuno cadw ei chlustog yn erbyn ei rheol o £10bn.

- Roedd yn amlwg bod y farchnad swyddi'n gwanhau yn y gwanwyn. Y gostyngiad o 109,000 fis ar fis yn y mesur cyflogaeth PAYE oedd y gostyngiad mwyaf (ac eithrio'r pandemig) ers dechrau cadw cofnodion, a'r seithfed gostyngiad mewn saith mis. Adolygwyd y newid misol, a'i ostwng, mewn pump o'r saith mis blaenorol hefyd, gyda gostyngiad o 33,000 yn Ebrill yn cael ei newid i ostyngiad o 55,000. Ond, yn fwy diweddar, adolygwyd y newid misol, a'i gynyddu, mewn saith o'r naw mis diwethaf, a chyfanswm y cynnydd oedd 22,000. Felly, yn hytrach na gostyngiad o 165,000 ers Hydref, credir bellach bod y gostyngiad mewn cyflogaeth PAYE yn is, sef 153,000. Er hynny, mae cyflogaeth PAYE wedi gostwng mewn naw o'r 10 mis ers i'r Canghellor gyhoeddi cynnydd yng nghyfraniadau yswiriant gwladol y cyflogwr a'r isafswm cyflog yn y gyllideb ym mis Hydref 2024. Roedd 728,000 o swyddi gweigion yn y tri mis hyd at Awst. Gwelwyd gostyngiad o 47% mewn swyddi gweigion, o gymharu â'r uchafbwynt yn Ebrill 2022. Mae hyn oll yn awgrymu bod y farchnad lafur yn parhau i lacio, ond yn fwy araf.
- Mae marchnad lafur mwy llac yn gyrru pwysau mwy meddal ar gyflogau. Mae cyfradd 3m/bb, twf enillion cyfartalog, heb gynnwys bonws, wedi disgyn o 5.5% i 4.8% ym mis Gorffennaf. Llithrodd y gyfradd ar gyfer y sector preifat o 5.5% i 4.7%, ac mae ar y trywydd cywir i gyd-fynd â rhagolwg Banc Lloegr ar gyfer Chwarter 3 (4.6% ar gyfer Medi).
- Disgynnodd chwyddiant CPI ychydig, o 3.5% yn Ebrill i 3.4% ym Mai, a disgynnodd chwyddiant gwasanaethau o 5.4% i 4.7%, tra bod chwyddiant craidd wedi meddalwch hefyd, o 3.8% i 3.5%. Ond, yn fwy diweddar, mae pwysau chwyddiant wedi ailymddangos, er bod y cynnydd diweddar mewn chwyddiant CPI wedi dod i stop am gyfnod ym mis Awst, pan arhosodd ar 3.8%. Llaciodd chwyddiant craidd unwaith eto hefyd, o 3.8% i 3.6%, a disgynnodd chwyddiant gwasanaethau o 5.0% i 4.7%. Felly, mae'r sefyllfa ar ddiwedd hanner blwyddyn yn debyg i'r sefyllfa ar ddechrau'r cyfnod, ond, gan fod chwyddiant bwyd wedi codi i'w lefel uchaf, sef 5.1%, mewn 18 mis a chan fod aelwydydd yn disgwyl i chwyddiant yn aros ar ei lefel uchaf mewn chwe blynedd, mae'n bosib y bydd rhaid gweld llacio pellach yn y farchnad lafur a thwf gwannach mewn cyflogau os yw chwyddiant yn y DU am ostwng i lai na 2.0% erbyn 2027.
- Problem hollbresennol yn ystod y chwe mis diwethaf oedd y pwysau a roddwyd ar enillion giltiau sydd â dyddiadau ad-dalu yn y tymor canol a'r tymor hwy. Symudodd enillion ar giltiau 10 mlynedd i'r ochr yn ystod ail chwarter 2025, gan godi o 4.4% ddechrau Ebrill i 4.8% ganol Ebrill, yn dilyn ansefydlogrwydd yn y farchnad bondiau fyd-eang ehangach o ganlyniad i'r cyhoeddiad ynghylch tollau a wnaed gan yr Unol Daleithiau ar y "Diwrnod Rhyddhau", cyn llacio eto wrth i densiynau masnach ddechrau lliniaru. Erbyn diwedd Ebrill, roedd enillion ar giltiau 10 mlynedd wedi dychwelyd i 4.4%. Ym mis Mai, cafwyd cynnydd arall oherwydd pryderon bod chwyddiant yn parhau'n uchel a newid yn y llwybr disgwylidig ar gyfer cyfraddau llog, a gwelwyd enillion giltiau 10 mlynedd yn amrywio rhwng 4.6% a 4.75% trwy'r rhan fwyaf o fis Mai, ond wrth i densiynau masnachu barhau i lacio ac wrth i'r marchnadoedd, yn gynyddol, ddechrau caniatáu ar gyfer polisi ariannol llacach, dechreuodd enillion 10 mlynedd ostwng, a'r gyfradd ar ddiwedd Chwarter 2 oedd 4.50%.
- Yn fwy diweddar, cododd enillion ar giltiau 10 mlynedd o 4.46% i 4.6% ddechrau Gorffennaf gan fod pryderon ariannol wedi cynyddu yn sgil gwrthdroi toriadau mewn gwariant ac ansicrwydd ynghylch dyfodol Canghellor Reeves. Er mai am gyfnod byr yn unig y gwelwyd y cynnydd, roedd yn tynnu sylw at sefyllfa ariannol fregus y DU. Mewn oes o ddyledion uchel, cyfraddau llog uchel a thwf GDP isel, mae'r marchnadoedd bellach yn fwy sensitif i risgiau ariannol nag yr oedden nhw cyn y pandemig. Yn ystod Awst, gwelwyd cynnydd mawr yn y giltiau â dyddiadau ad-dalu hir oedd yn cael eu gwerthu, gyda chynnydd o 22 pwynt sylfaen, ac erbyn diwedd y mis, roedd y gyfradd ar ei lefel uchaf mewn 27 mlynedd, sef 5.6%. Er bod enillion wedi llacio ers hynny, roedd y gwerthiant ar y marchnadoedd wedi'i yrru gan bryderon buddsoddwyr ynghylch twf yn yr anghydbwysedd rhwng cyflenwad a galw, yn deillio o anesmwythyd ynghylch diffyg cyfnerthiad ariannol a gostyngiad yn y galw gan brynwyr traddodiadol sy'n prynu bondiau â dyddiadau ad-dalu hir, megis cronfeydd pensiwn. Ar gyfer giltiau 10 mlynedd, erbyn diwedd Medi, mae cyndynrwydd chwyddiant i ostwng, data gweithgarwch gwydn a pholisi Banc Lloegr o godi cyfraddau llog i reoli chwyddiant, yn golygu bod enillion wedi aros yn uchel, ar 4.70%.

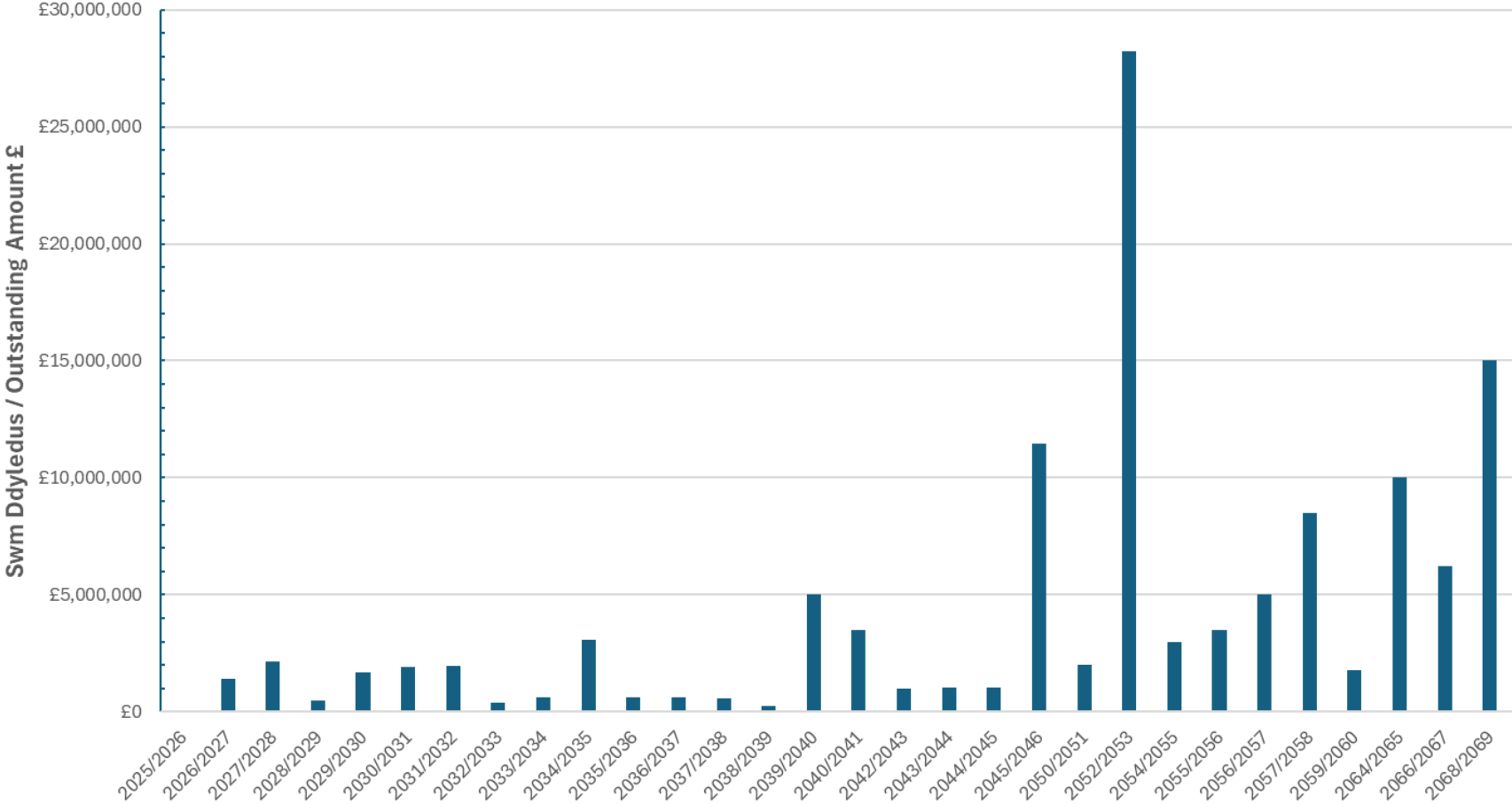
- Gwelwyd cwymp sylweddol yn yr FTSE 100 yn dilyn cyhoeddiad tollau'r Unol Daleithiau ar "Ddiwrnod Rhyddid", gyda gostyngiad o fwy na 10% yn ystod wythnos gyntaf Ebrill - o 8,634 ar 1 Ebrill i 7,702 ar 7 Ebrill. Fodd bynnag, gan fod y rhyfel masnach wedi tawelu ac yn sgil enillion corfforaethol cryf, dechreuodd y sefyllfa adfer yn gyflym ddiwedd Ebrill. O ganlyniad, ar ddiwedd chwarter 2 roedd yr FTSE 100 ar 8,761, tua 2% yn uwch na'i werth ar ddiwedd chwarter 1, a dros 7% yn uwch na'i lefel ar ddechrau 2025. Ers hynny, gwelodd yr FTSE 100 gynnydd pellach o 4% ym mis Gorffennaf, y cynnydd misol cryfaf ers Ionawr, ac roedd ei berfformiad yn well na'r S&P 500. Cynyddodd prisiau cyfranddaliadau yn sgil enillion corfforaethol cryf a chynnydd yn y trafodaethau masnach (UDA-UE, DU-India), gyda'r mynegai'n cyrraedd record o 9,321 ganol Awst, wedi'i yrru gan y gobaith o heddwch yn Wcráin ac arwyddion o gymodi gan Powell, Cadeirydd Cronfa Ffederal yr Unol Daleithiau. Roedd Medi yn fwy ansefydlog a chaeodd yr FTSE 100 ar 9,350, 7% yn uwch nag ar ddiwedd Chwarter 1 ac 14% yn uwch ers dechrau'r flwyddyn. Mae perfformiad yn y dyfodol yn debygol o gael ei effeithio gan y graddau y bydd archwaeth risg buddsoddwyr byd-eang yn parhau, toriadau yng nghyfraddau'r Gronfa Ffederal, gwynnwch yn economi'r Unol Daleithiau ac optimistaeth ynghylch deallusrwydd artiffisial. Bydd punt wannach hefyd yn rhoi hwb i'r mynegai gan ei fod yn cynyddu enillion tramor.

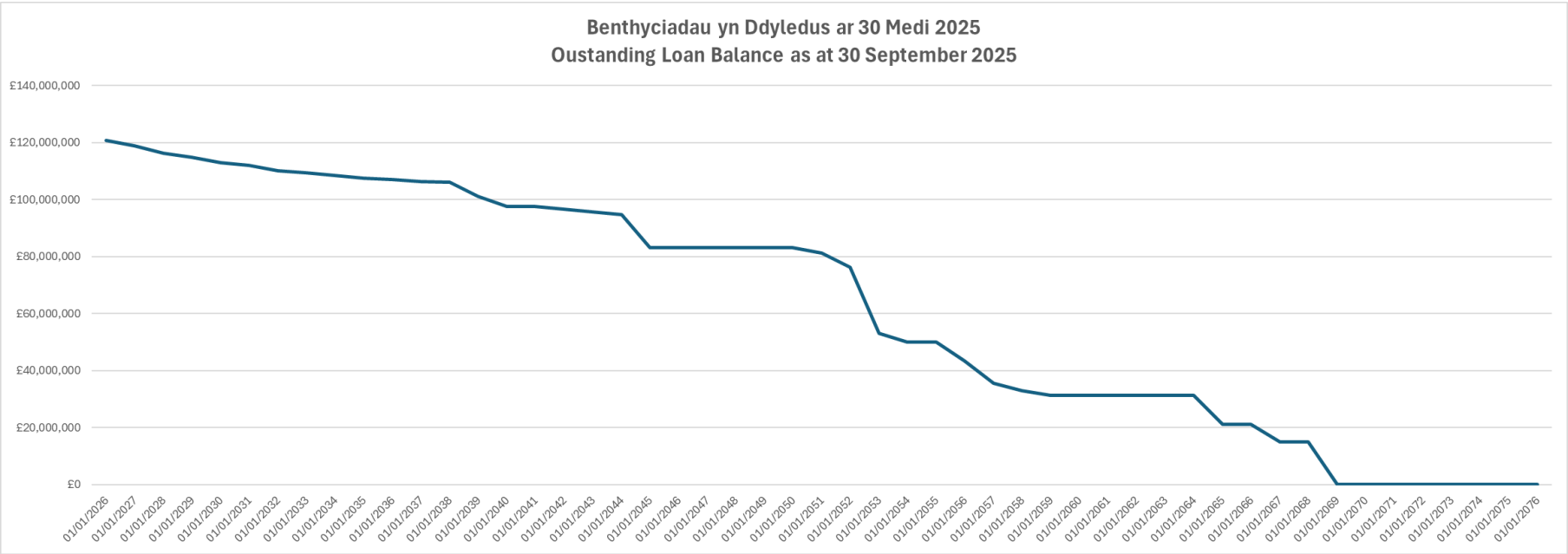
Cyfarfodydd y Pwyllgor Polisi Ariannol (MPC) 8 Mai, 19 Mehefin, 7 Awst, 18 Medi 2025

- Cyfarfu'r Pwyllgor Polisi Ariannol (MPC) bedair gwaith yn ystod hanner cyntaf y flwyddyn ariannol. Ym mis Mai, penderfynodd y Pwyllgor dorri'r Gyfradd Banc o 4.50% i 4.25% ac ni wnaed unrhyw newidiadau ym mis Mehefin. Yn y bleidlais ym mis Mehefin, pleidleisiodd tri aelod o'r Pwyllgor (Dhingra, Ramsden a Taylor) o blaid torri'r gyfradd i 4.00% ar unwaith, oherwydd bod amodau'r farchnad lafur yn llacio. Roedd y chwe aelod arall yn fwy gofalus, gan eu bod wedi amlygu'r angen i gadw llygaid am "arwyddion o alw gwan", "cyfyngiadau cyflenwi" a "disgwyliadau chwyddiant" uwch, yn bennaf oherwydd bod prisiau bwyd yn codi. Trwy ailadrodd y dywediad a ddefnyddir yn gyson, "graddol a gofalus", roedd y Pwyllgor Polisi Ariannol yn parhau i awgrymu y byddai cyfraddau llog yn disgyn ymhellach.
- Yn Awst, cafodd y gyfradd llog ei thorri unwaith eto. Fodd bynnag, roedd y bleidlais 5 i 4 o blaid torri'r gyfradd i 4% yn amlygu'r gwahanol safbwyntiau o fewn y Pwyllgor Polisi Ariannol, ac roedd y sylwebaeth i gyd-fynd â'r penderfyniad yn nodi fod y penderfyniad yn un "agos iawn", ac yn ategu y byddai unrhyw doriad yn y cyfraddau yn y dyfodol yn cael eu gwneud yn "raddol a gofalus". Yn y pendraw, defnyddiodd y Llywodraethwr, Bailey, ei bleidlais fwrw o blaid torri'r gyfradd, ond gan fod disgwyl i fesur chwyddiant y CPI gyrraedd o leiaf 4% yn ddiweddarach eleni, bydd y Pwyllgor Polisi Ariannol yn wylidwrs rhag torri cyfraddau eto hyd nes bydd chwyddiant yn dechrau gostwng tuag at 2%.
- Nid yw Banc Lloegr yn rhagweld y bydd y CPI yn cyrraedd 2% tan ddechrau 2027, a gyda chyflogau'n dal i godi gan ychydig llai na 5%, nid oedd yn syndod fod y cyfarfod ym mis Medi wedi pleidleisio 7-2 o blaid cadw'r gyfradd ar 4% (pleidleisiodd Dhingra a Taylor o blaid gostyngiad pellach o 0.25%).
- Manteisiodd y Banc hefyd ar y cyfle i gyhoeddi y byddai'n lleihau ei fantolen gan £70bn yn unig yn ystod y 12 mis nesaf, yn hytrach na £100bn. Mae ailadrodd yr ymadrodd bod torri cyfraddau yn "raddol a gofalus" yn briodol yn awgrymu bod y Banc yn dal i gredu y bydd cyfraddau llog yn gostwng, ond, o bosib, ddim cyn Chwefror, ac mae hyn yn cyd-fynd â'n barn ni a barn gyffredinol y farchnad.

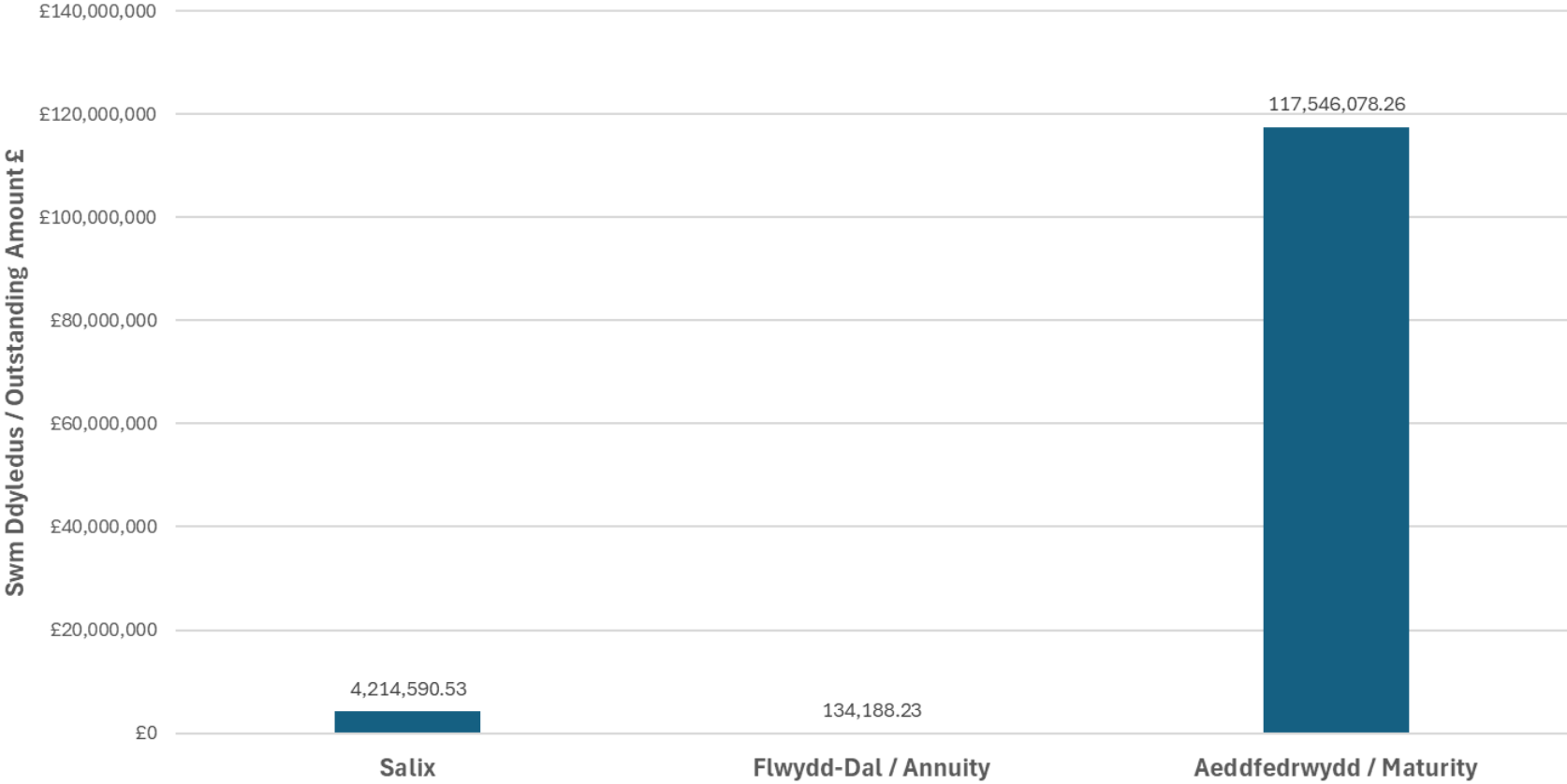

Cyfanswm Benthyciadau yn Ddyledus ar 30 Medi 2025 fesul Blwyddyn Ad-Dalu
Total Loans Outstanding as at 30 September 2025 By Repayment Year

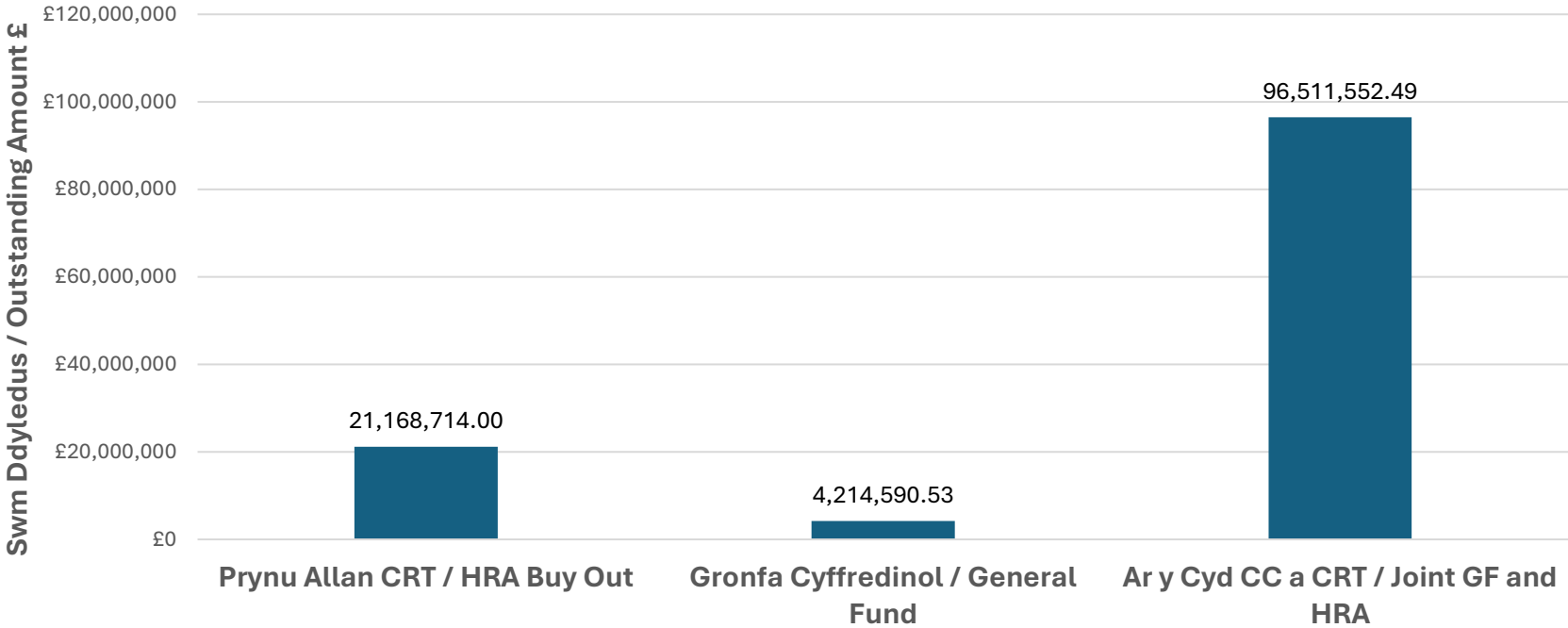

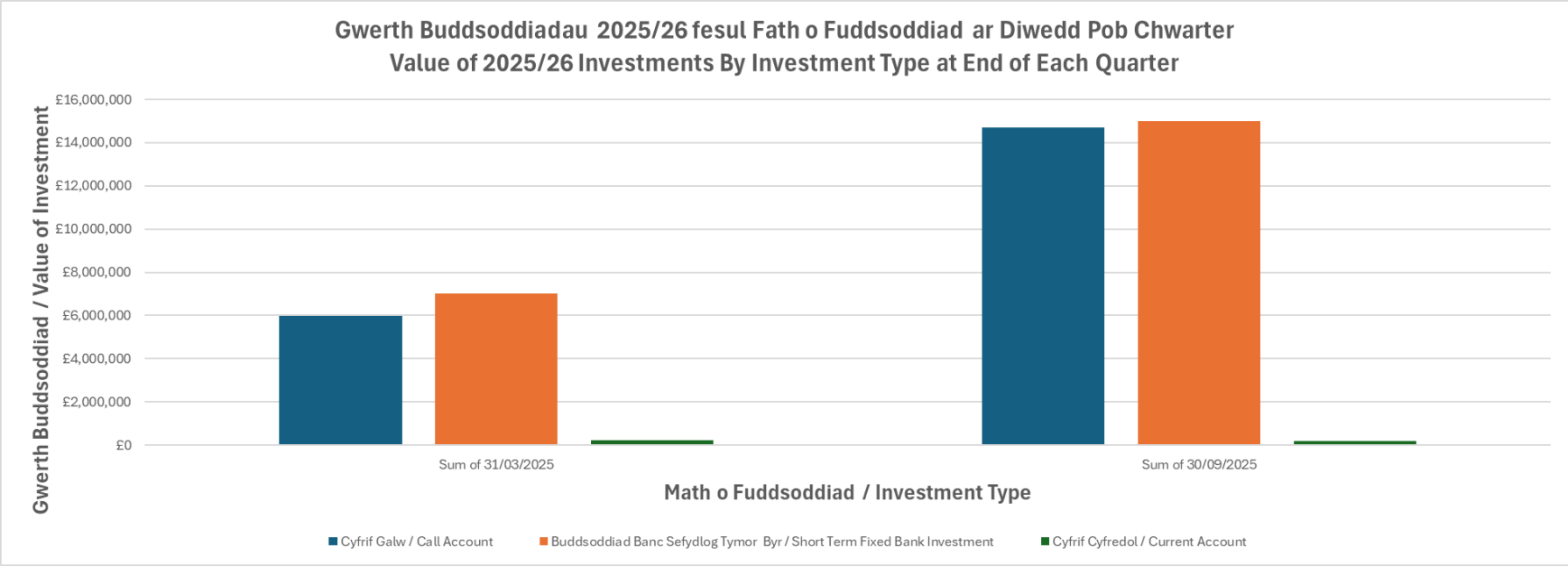

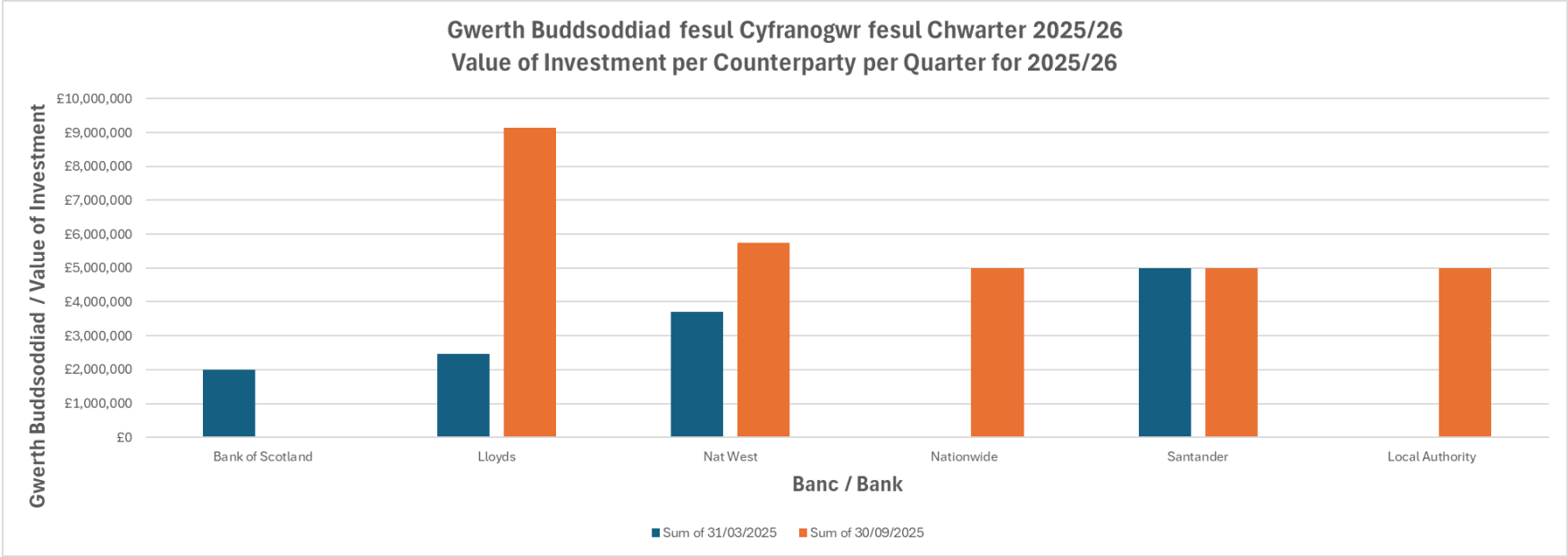
Cyfanswm Benthyciadau yn Ddyledus ar 30 Medi 2025 fesul Math o Fenthyciad
Total Loan Outstanding as as 30 September 2025 By Loan Type

Cyfanswm Benthyciadau yn Ddyledus ar 30 Medi 2025 Fesul Gronfa
Total Loan Outstanding as as 30 September 2025 By Fund

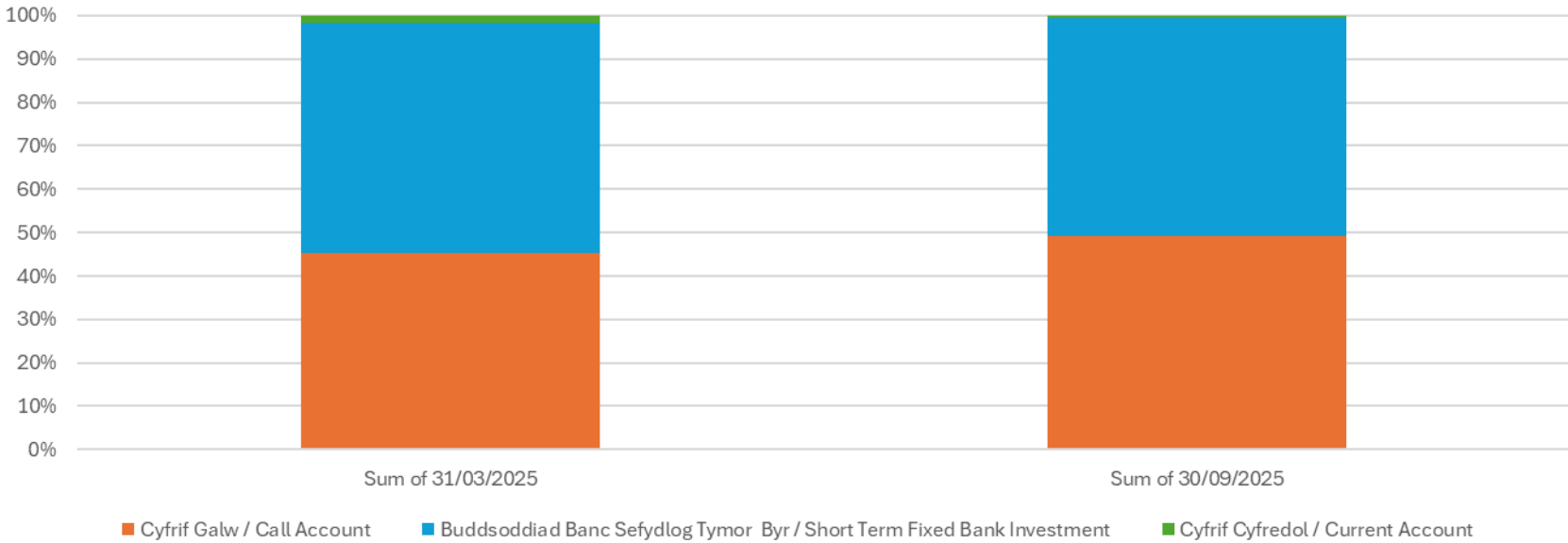

Canran y Buddsoddiad a Ddelir ym Mhob Math o Fuddsoddiad Fesul Chwarter
2025/26

Percentage of Investment Held in Each Investment Type per Quarter 2025/26

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	CYNGOR SIR
Dyddiad:	5 MAWRTH 2026
Pwnc:	STRATEGAETH GYFALAF 2026 – 2031
Deilydd Portffolio:	Robin Williams – Dirprwy Arweinydd a Deilydd Portffolio – Cyllid & Busnes y Cyngor & Phrofiad Cwsmer
Pennaeth Gwasanaeth/Cyfarwyddwr:	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151
Awdur yr Adroddiad:	Marc Jones
Ffôn:	
E-bost:	rmifi@ynysmon.llyw.cymru
Aelodau Lleol:	Amherthnasol
A – Argymhellion a Rhesymau	
Mae Côt Darbodus diwygiedig CIPFA (Medi 2017) yn gofyn i bob awdurdod baratoi strategaeth gyfalaf. Mae'n rhaid iddi osod y cyd-destun tymor hir ar gyfer gwneud penderfyniadau ynghylch gwariant cyfalaf a buddsoddi. Bwriad y gofyniad hwn yw sicrhau bod awdurdodau'n gwneud penderfyniadau ynghylch cyfalaf a buddsoddi yn unol ag amcanion y gwasanaeth, ac yn rhoi ystyriaeth lawn i stiwardiaeth, gwerth am arian, pwyll, cynaliadwyedd a fforddiadwyedd. Mae'r strategaeth gyfalaf wedi'i chysylltu â nifer o gynlluniau a strategaethau eraill. Maent yn cynnwys:- • Cynllun y Cyngor; • Strategaeth Rheoli Asedau Corfforaethol; • Y Strategaeth TG, gan gynnwys Strategaeth Digidoleiddio Ysgolion; • Strategaeth Sero Net Lleihau Carbon; • Strategaeth Gwelliannau Hamdden; • Strategaeth Moderneiddio Cymunedau Dysgu a Datblygu'r Iaith Gymraeg; • Cynllun Strategol Adnoddau ac Ailgylchu; • Cynllun Strategol Rheoli Asedau Tai; • Cynllun Busnes 30 Mlynedd y Cyfrif Refeniw Tai; • Strategaeth Rheoli Trysorlys. Gofynnir i'r Cyngor gymeradwyo Strategaeth Cyfalaf 2026 - 2031 yn ffurfiol.	
B – Pa opsiynau eraill y gwnaethoch chi eu ystyried a pham y gwnaethoch eu gwrthod a/neu ddewis yr opsiwn hwn?	
Ni ystyriwyd unrhyw opsiynau eraill gan fod mabwysiadu'r strategaeth gyfalaf yn ofyniad yng Nghôd Darbodus Ariannol CIPFA.	
C – Pam bod hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?	
Yn unol â gofynion y Côt a Chyfansoddiad y Cyngor, gofynnir i'r Pwyllgor Gwaith ystyried y strategaeth ac argymhell ei gymeradwyo i'r Cyngor llawn.	

CH – A yw'r penderfyniad hwn cyd-fynd â'r polisi sydd wedi'i gymeradwyo gan y Cyngor llawn?		
Bydd y Cyngor llawn yn rhoi cymeradwyaeth ar gyfer y strategaeth.		
D – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb sydd wedi'i chymeradwyo gan y Cyngor?		
Bydd y strategaeth gyfalaf yn ffurfio'r sail ar gyfer cyllideb cyfalaf 2026/27, fydd yn cael ei gymeradwyo gan y Cyngor llawn ar 5 Mawrth 2026.		
Dd – Asesu'r effaith bosibl (os yn berthnasol):		
1	Sut mae'r penderfyniad hwn yn cael effaith ar ein hanghenion tymor hir fel Ynys?	Mae'r strategaeth gyfalaf yn crynhoi'r buddsoddiad cyfalaf tymor hir sydd ei angen gan y Cyngor er mwyn cyflawni ei amcanion tymor hir fel y nodir yng Nghynllun y Cyngor. Mae Cynllun y Cyngor yn gynllun 5 mlynedd sy'n nodi amcanion strategol y Cyngor sydd wedi cael eu dylunio i fynd i'r afael ag anghenion tymor hir yr Ynys.
2	A rhagwelir y bydd y penderfyniad hwn yn atal costau / dibyniaeth bellach ar yr Awdurdod yn y dyfodol? Os felly, sut?	Mae'r strategaeth gyfalaf yn nodi gofyniad buddsoddi cyfalaf y Cyngor yn y dyfodol. Mae buddsoddiad cyfalaf yn cael ei ddylunio er mwyn sicrhau bod gwasanaethau'n cael eu darparu ac er mwyn osgoi costau sylweddol yn y dyfodol.
3	A ydym wedi bod yn cydweithio gyda sefydliadau eraill er mwyn dod i'r penderfyniad hwn? Os felly, nodwch bwy os gwelwch yn dda.	Er mwyn darparu'r rhaglen fuddsoddi gyfalaf, mae'n rhaid cydweithio gyda Llywodraeth Cymru a'r DU, awdurdodau lleol eraill yng Ngogledd Cymru, cyrff cyllid grant arall a phartneriaid cyflenwi.
4	A yw dinasyddion Ynys Môn wedi bod yn rhan o ddrafftio'r ffordd hon ymlaen, gan gynnwys y rheiny yr effeithir arnynt yn uniongyrchol gan y penderfyniad? Eglurwch os gwelwch yn dda.	Ymgynghorwyd â dinasyddion cyn drafftio'r Cynllun y Cyngor terfynol. Bydd y Strategaeth Gyfalaf yn helpu i gyflawni Cynllun y Cyngor.
5	Nodwch unrhyw effaith bosibl a all y penderfyniad hwn ei gael ar y grwpiau hynny sydd wedi'u diogelu dan Deddf Cydraddoldeb 2010.	Bydd buddsoddiad cyfalaf yn helpu nifer o grwpiau gwarchodedig, drwy fuddsoddi mewn adeiladau, darparu grantiau cyfleusterau'r anabl, buddsoddi mewn cyfleusterau hamdden ac ati.
6	Os mai penderfyniad strategol yw hwn, nodwch unrhyw effaith bosibl a all y penderfyniad ei gael ar y rheiny sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol.	Bydd buddsoddiad cyfalaf yn bwydo arian sylweddol i mewn i'r economi leol ac yn helpu i ddarparu swyddi lleol. Bydd y buddsoddiad mewn tai yn darparu cartrefi fforddiadwy ychwanegol ar gyfer pobl leol.
7	Nodwch unrhyw effaith bosibl a all y penderfyniad hwn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ac i drin y Gymraeg yn gydradd â'r Saesneg.	Gwneir buddsoddiad cyfalaf o fewn cymunedau lleol drwy fuddsoddi mewn ysgolion, mân-ddaliadau, eiddo masnachol ac ati. Bydd y buddsoddiad yn helpu i gynnal cymunedau lleol, fydd yn cael effaith fuddiol ar yr iaith Gymraeg.

E - Gyda phwy y gwnaethoch chi ymgynghori?		Beth oedd eu sylwadau?
1	Prif Weithredwr / Tîm Arweinyddiaeth (TA) (mandadol)	Mae sylwadau gan y TA wedi'u cynnwys yn yr adroddiad.
2	Cyllid / Adran 151 (mandadol)	Amherthnasol – cafodd y strategaeth ei ddrafftio gan y Swyddog Adran 151.
3	Swyddog Cyfreithiol / Monitro (mandadol)	Mae'r Swyddog Monitro yn aelod o'r TA, ac mae unrhyw sylwadau a wnaed wedi'u hystyried wrth drafod yr adroddiad.
4	Adnoddau Dynol (AD)	Dim effaith uniongyrchol ar staff.
5	Eiddo	Mae'r Strategaeth Gyfalaf yn ystyried Cynllun Rheoli Asedau'r Cyngor.
6	Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGCh)	Mae'r Strategaeth Gyfalaf yn ystyried strategaeth TG a Ddigidol y Cyngor.
7	Sgriwtini	I'w gadarnhau.
8	Aelodau Lleol	Mae cynigion yn berthnasol i'r holl Aelodau.
9	Unrhyw gyrff allanol / eraill	Amherthnasol.
F - Atodiadau:		
Atodiad 1 – Strategaeth Gyfalaf 2026 - 2031		
FF – Papurau Cefndirol (cysylltwch ag awdur yr adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):		
Cynllun y Cyngor 2023 – 2028 Strategaeth Rheoli Trysorlys 2026/27 – yn cael ei diweddarau ym mis Chwefror 2026 Cynllun Ariannol Tymor Canol – Pwyllgor Gwaith, 23 Medi 2025 Cyllideb Refeniw 2026/27 – Cynigion Cychwynnol – Pwyllgor Gwaith, 27 Ionawr 2026		

Ynys Môn THE ISLE OF Anglesey

Strategaeth Gyfalaf 2026-2031

Rhagair gan Arweinydd y Cyngor a'r Prif Weithredwr

Mae buddsoddi Cyfalaf yn angenrheidiol ar gyfer Ynys Môn o safbwynt cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a chymunedol ond, yn yr hinsawdd ariannol bresennol, mae'n bwysig bod penderfyniadau ynghylch buddsoddiadau tymor hir yn seiliedig ar wybodaeth ddeallus glir, yn mynd i'r afael â'r risgiau tymor hir mae'r Cyngor yn eu hwynebu a'u bod yn fforddiadwy yn y tymor hir.

Mae'r Strategaeth Gyfalaf yn gosod y gofynion buddsoddi tymor hir sy'n deillio o Gynllun y Cyngor a strategaethau cysylltiedig eraill, mae'n asesu fforddiadwyedd y cynlluniau hynny ac yn adnabod yr adnoddau cyfalaf sydd eu hangen i gyflawni'r cynlluniau hynny.

Mae'r Strategaeth Gyfalaf yn ddogfen allweddol sy'n sicrhau bod penderfyniadau ynghylch buddsoddiadau cyfalaf yn cael eu gwneud mewn ffordd drefnus, sy'n galluogi'r Cyngor i gyflawni ei brif amcanion, tra'n sicrhau nad yw hyfywedd tymor hir y Cyngor mewn perygl.

Cynghorydd Gary Pritchard,
Arweinydd y Cyngor

Dylan J. Williams,
Prif Weithredwr

Pam Rydym Angen Strategaeth Gyfalaf?

- Mae Côt Darbodus CIPFA yn gosod allan gofyniad bod pob awdurdod lleol yn gorfod paratoi strategaeth gyfalaf.
- Yn ddelfrydol, dylai'r Strategaeth gwmpasu 10 i 15 mlynedd, ond nid yw'r ansicrwydd presennol ynglŷn â chyllid yn caniatáu ar gyfer datblygu cynllun mor hir-dymor.
- Mae'n sicrhau bod awdurdodau'n gwneud penderfyniadau ynghylch cyfalaf a buddsoddi sy'n rhoi ystyriaeth lawn i:-
 - Stiwardiaeth;
 - Gwerth am Arian;
 - Pwyll;
 - Cynaliadwyedd;
 - Fforddiadwyedd.
- Cyfrannu at gydymffurfiaeth gyda Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Pwrrpas y Strategaeth Gyfalaf?

- Wrth wneud penderfyniadau ynglŷn â buddsoddiadau tymor hir, mae'n hanfodol bod y rhai sy'n gyfrifol am wneud y penderfyniadau hynny'n gallu dibynnu ar wybodaeth glir a chywir. Mae hyn yn cynnwys:-
 - Edrych ar gynlluniau gwariant cyfalaf ac unrhyw risgiau ariannol sy'n wynebu'r Cyngor yn y tymor hir;
 - Ystyried y goblygiadau cyllido tymor hir o ran fforddiadwyedd a risgiau posib;
 - Bod â throsolwg clir o drefniadau rheoli asedau'r Cyngor ac unrhyw ofynion cynnal a chadw sydd â goblygiadau o ran adnoddau a chynllunio busnes.
- Mae'r Strategaeth Gyfalaf yn edrych ar yr asedau newydd, neu'r gwelliannau sydd eu hangen i asedau, megis adeiladu'r Cyngor, ysgolion, tai, cyfleusterau gofal cymdeithasol a chyfleusterau hamdden, er mwyn helpu'r Cyngor i gyflawni ei amcanion strategol, ynghyd â'i oblygiadau statudol niferus.
- Drwy'r strategaeth hwn, rydym yn bwriadu gwario a buddsoddi lefel briodol o gyfalaf i ddiwallu'r blaenoriaethau ac amcanion hyn, tra'n sicrhau bod ein cynlluniau yn fforddiadwy, darbodus a chynaliadwy.

Gwariant Cyfalaf 2021/22 – 2025/26

Tudalen 38

	2021/22 £'m	2022/23 £'m	2023/24 £'m	2024/25 £'m	2025/26 (Rhagolwg) £'m
Cynnal Asedau Presennol	6.865	9.139	5.678	10.114	8.944
Cymunedau Dysgu Cynaliadwy	4.507	6.317	13.160	4.131	0.314
Gwellu Cyfleusterau Hamdden	0.211	0.336	0.249	1.611	0.835
Rheoli Gwastraff	2.270	0.213	0.099	0.239	0.865
Cyflawni Sero Net	1.742	1.372	2.379	10.683	9.522
Rhaglen Amddiffyn Rhag Llifogydd	1.194	2.491	0.567	1.207	0.848
Prosiectau wedi'u Cyllido gan Grantiau'r UE	1.361	4.511	0.248	0.562	0.330
Prosiectau wedi'u Cyllido gan Grantiau Llywodraeth Cymru (LIC) / y DU	3.590	2.119	3.085	8.512	10.639
Isadeiledd / Offer TG Ysgolion	0.603	0.341	0.320	0.199	0.000
Eiddo Buddsoddi	0.253	0.242	2.835	0.000	0.814
Prosiectau Eraill wedi'u Cyllido gan Grantiau	1.140	2.429	2.148	0.000	0.000
Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	9.723	11.180	19.806	27.468	22.056
CYFANSWM Y GWARIANT	33.457	40.690	50.574	64.726	55.167

Cynllun y Cyngor 2023-2028

Gweledigaeth Cynllun y Cyngor yw:-

Cynllun y Cyngor yw'r ddogfen allweddol sydd yn ganolog i benderfyniadau a fydd yn cael eu gwneud ar bob lefel; bydd yn darparu fframwaith i gynllunio a gyrru blaenoriaethau yn eu blaen; llunio gwariant blynyddol; monitro perfformiad a chynnydd.

Yn ei hanfod, mae a wnelo'r cynllun â'n dymuniad i weithio gyda thrigolion Ynys Môn, cymunedau a phartneriaid i sicrhau ein bod ni'n darparu'r gwasanaethau gorau posib, gwella ansawdd bywyd i bawb a chreu cyfleoedd ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

Mae ei chwe phrif amcan yn adlewyrchu'r meysydd allweddol y dylai'r Cyngor fod yn canolbwyntio arnynt.

Ein chwech amcan strategol

Tudalen 39
'Creu Ynys Môn fydd yn iach a llewyrchus lle gall pobl ffynnu.'

Yr iaith Gymraeg

Cynyddu cyfleoedd i ddysgu a defnyddio'r iaith.

Gofal cymdeithasol a Lles

Darparu'r gefnogaeth gywir ar yr amser iawn.

Addysg

Sicrhau darpariaeth effeithiol ar gyfer heddiw ac ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

Tai

Sicrhau bod gan bawb yr hawl i alw rhywle'n gartref.

Economi

Hyrwyddo cyfleoedd i ddatblygu economi'r Ynys.

Newid Hinsawdd

Ymateb i'r argyfwng, mynd i'r afael â newid a gweithio tuag at ddod yn sefydliad sero net erbyn 2030.

[Cynllun y Cyngor 2023-2028](#)

Cynllun y Cyngor 2023-28

Mae Cynllun y Cyngor 2023-28 yn seiliedig ar werthoedd craidd y sefydliad, sy'n cael eu defnyddio i ddatblygu ac arwain y weledigaeth, cynlluniau strategol a gwasanaethau.

Yn 40

[Cynllun y Cyngor 2023-2028](#)

Gwerthoedd

Parch

Rydym yn barchus ac yn ystyriol tuag at eraill waeth beth yw ein gwahaniaethau.

Gonestrwydd

Rydym yn ymrwymedig i safonau uchel o ran ymddygiad ac uniondeb.

Cydweithio

Rydym yn gweithio'n well fel tîm, gyda'n cymunedau a'n partneriaid i gyflawni'r canlyniadau gorau i bobl Ynys Môn.

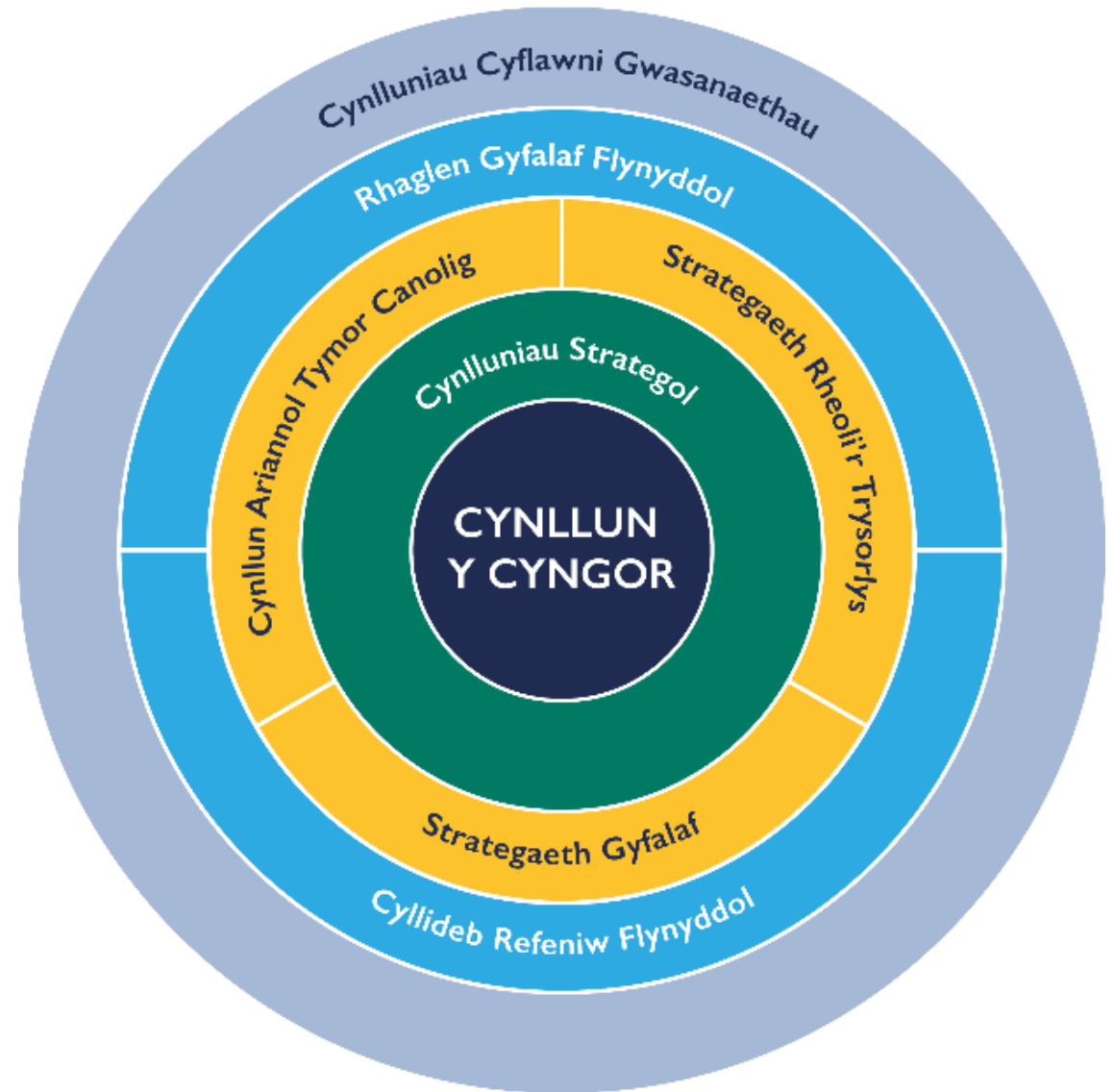
Hyrwyddo'r Cyngor a'r Ynys

Rydym yn creu ymdeimlad o falchder wrth weithio i'r Cyngor ac yn cyflwyno delwedd gadarnhaol o'r Cyngor i'r Cyngor a'r Ynys.

Cylch Strategol

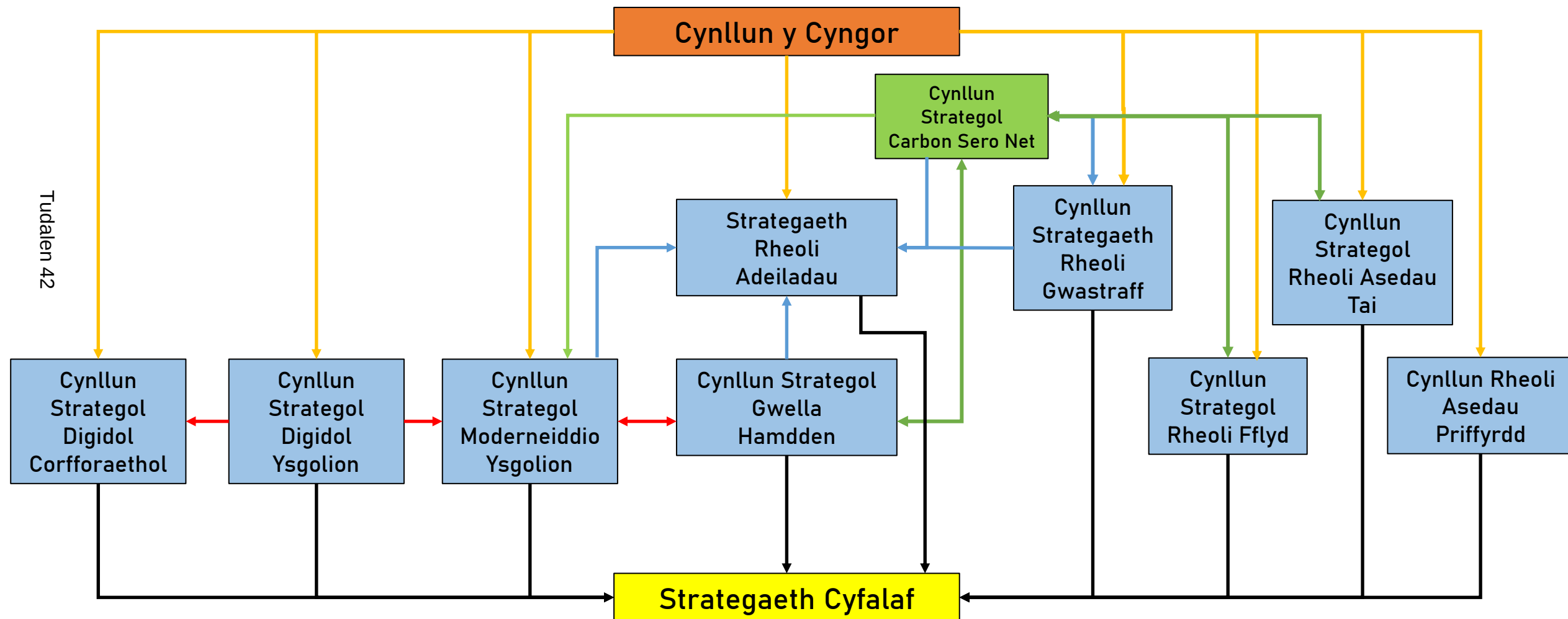
Mae'r cylch strategol yn adnabod y cynlluniau sydd mewn lle er mwyn sicrhau ein bod yn gallu cyflawni ein blaenoriaethau ac amcanion.

Mae'r cynllun hwn yn gynllun strategol allweddol sy'n cyd-fynd â Chynllun y Cyngor ac yn cyfrannu at gyflawni'r amcanion strategol a'r gweledigaeth.

[Cynllun y Cyngor 2023-2028](#)

Y berthynas rhwng Cynlluniau a Strategaethau'r Cyngor

• Cynllun y Cyngor a Chynlluniau Gweithredol Allweddol

- Mae'r strategaethau a chynlluniau allweddol isod yn bwysig ac yn cydberthyn er mwyn helpu i adnabod y lefel fforddiadwy o refeniw ac adnoddau cyfalaf sydd ei angen er mwyn cyflawni prif flaenoriaethau Cynllun y Cyngor a chynlluniau gweithredol allweddol. Yn ogystal, mae'r rhain yn darparu fframwaith ar gyfer rheolaeth ariannol gadarn o adnoddau'r Cyngor.

Cynllun Ariannol Tymor Canolig (CATC)

Caiff ei adolygu'n rheolaidd er mwyn helpu gosod allan y gofyniad tebygol o ran adnoddau ar gyfer y tair blynedd nesaf, a sut mae'r Cyngor yn bwriadu cydbwysu'r gofyniad hwn. Mae hyn yn cynnwys effaith materion reffeniw a chyfalaf ar Gronfa'r Cyngor.

Strategaeth Gyfalaf

Mae'r Strategaeth Gyfalaf yn gosod allan y prif flaenoriaethau ynghylch sut y dylid gwario cyllid cyfalaf er mwyn helpu i gyflawni Cynllun y Cyngor 2023/28. Mae'n cydnabod fod gwariant cyfalaf yn arwain at gostau cyllido cyfalaf reffeniw ac mae'n rhaid sicrhau eu bod yn fforddiadwy. Mae'r Strategaeth Gyfalaf yn effeithio ar y CATC, y DSRhT, y Gyllideb Refeniw Flynyddol a'r Rhaglen Gyfalaf Flynyddol, ac mae hefyd yn cael ei dylanwadu ganddynt.

Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys (DSRhT)

Mae'n gosod y Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol, y Polisi Darpariaeth Refeniw Isaf a'r Datganiad Polisi Rheoli'r Trysorlys ar gyfer y flwyddyn. Maent yn darparu'r fframwaith a'r rheolyddion sydd eu hangen er mwyn sicrhau bod digon o arian ar gael i dalu costau reffeniw a chyfalaf cyflenwyr, bod arian dros ben yn cael ei fuddsoddi'n ddiogel, a'i fod ar gael, a sicrhau nad yw benthyca er mwyn cyllido gwariant cyfalaf yn mynd y tu hwnt i lefel fforddiadwy.

Mae'r **Gyllideb Refeniw Flynyddol**

yn cael ei chefnogi gan CATC, y Strategaeth Gyfalaf a'r DSRhT - Bob blwyddyn, mae'r costau cyllido cyfalaf reffeniw yn cael eu hadolygu a'u diwygio fel rhan o'r gwaith o osod cyllideb reffeniw. Ar brydiau, defnyddir cyfraniadau reffeniw i gyllido costau cyfalaf.

Y Rhaglen Gyfalaf Flynyddol

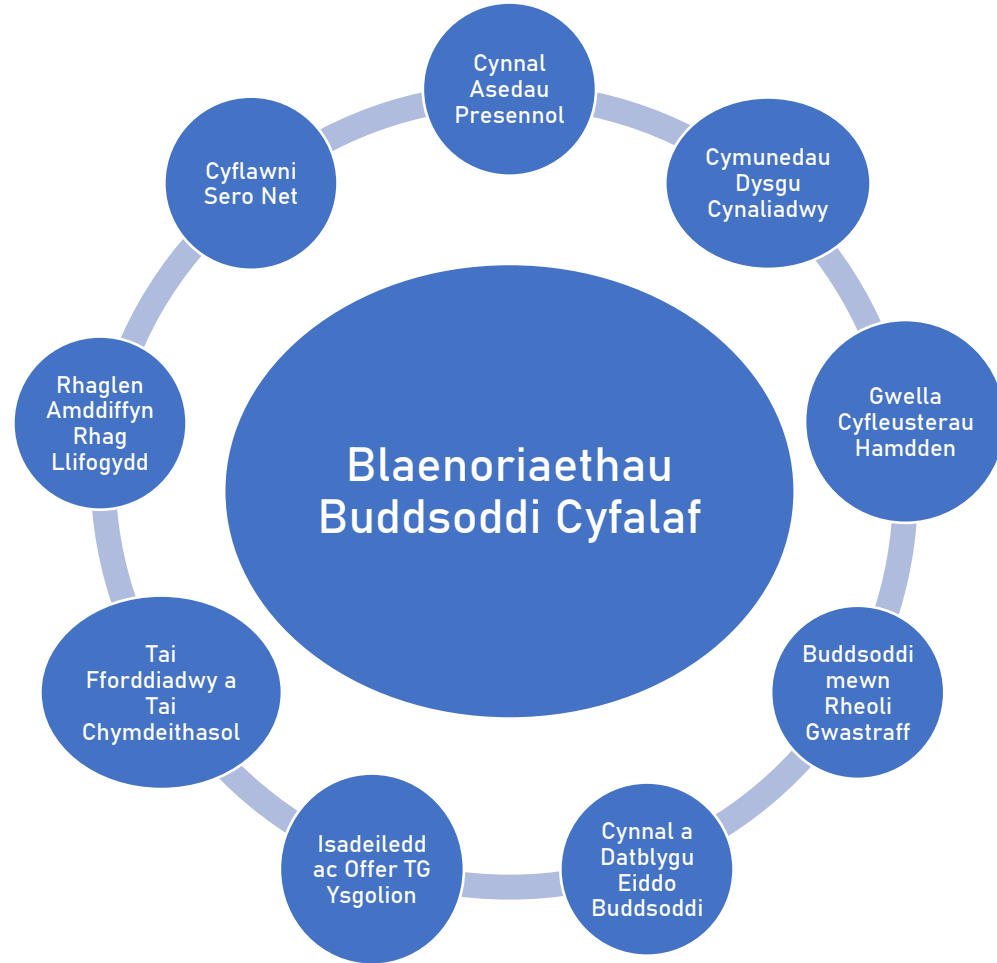
- Mae'r lefel o wariant a benthyca cyfalaf yn effeithio ar y gyllideb reffeniw oherwydd costau cyllido cyfalaf ac unrhyw gostau reffeniw parhaus, megis cynnal a chadw.

Prif feysydd blaenoriaeth

Mae cyflawni'r flaenoriaeth strategol, ynghyd â'r meysydd blaenoriaeth allweddol, yn gosod mandad clir ac uchelgeisiol.

Rydym am wneud yn siŵr:-

- Bod gennym ddigon o gyllid i fuddsoddi yn y blaenoriaethau buddsoddi cyfalaf;
- Ein bod ni'n gallu cynnal ein hasedau cyfalaf a pharhau i ddarparu gwasanaethau;
- Bod strategaeth y Cyngor yn ddigon hyblyg i gwrdd ag unrhyw anghenion sy'n ymgodi a chymryd mantais o unrhyw gyfleoedd cyllido pan fyddant yn codi.

Egwyddorion ac Amcanion i Gefnogi'r Gwaith o Gyflawni Prif Amcanion

- Rhaid i brosiectau cyfalaf fod yn gysylltiedig ag asedau a fydd yn helpu'r Cyngor i gyflawni ei amcanion allweddol, sydd wedi'u hamlinellu yng Nghynllun y Cyngor, ynghyd â'i strategaethau gweithredol allweddol a chyfrifoldebau statudol.
- Pob blwyddyn wrth adolygu'r strategaeth hwn a datblygu'r Rhaglen Gyfalaf blynyddol, rhaid i'r Cyngor ystyried stiwardiaeth, gwerth am arian, pwyll, cynaliadwyedd a fforddiadwyedd.
- Bydd y Rhaglen Cymunedau Dysgu Cynaliadwy yn cael ei flaenoriaethu o fewn y Rhaglen Gyfalaf.
- Bydd Derbyniadau Cyfalaf o Werthiant Ysgolion Dros Ben yn cael eu defnyddio fel cyllid ar gyfer y Rhaglen Cymunedau Dysgu Cynaliadwy (fel nodir yn yr Achos Busnes Derfynol) neu fel cyllid cyfalaf cyffredinol.
- Gellir ail-fuddsoddi derbyniadau yn yr ystâd yn dilyn gwerthu mân-ddaliadau'r Cyngor, os ydi'r blaenoriaethau gwario eraill yn caniatáu hynny.
- Bydd swm blynyddol yn cael ei ddyrannu i gynnal a chadw neu ddisodli asedau presennol y Cyngor - Adeiladau'r Cyngor, Offer TG, Cerbydau, Rhwydwaith Ffyrdd.
- Bydd y Cyngor yn anelu i ddefnyddio cyllid cyfalaf i drawsnewid a moderneiddio'r gwasanaethau a ddarperir.
- Bydd unrhyw brosiect newydd sydd angen cyllid cyfatebol i ddenu cyllid grant yn cael ei asesu ar sail achos fesul achos gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151. Bydd yr asesiad yn ystyried y lefel o gyllid grant, a yw'r prosiect yn cyd-fynd â blaenoriaethau corfforaethol y Cyngor, y goblygiadau ar gyfer y gyllideb refeniw a lefel y cyllid cyfatebol ar gyfer cyllid grant.
- Rhaid i brosiectau cyfalaf roi sylw i'r targedau carbon sero net a rhaid defnyddio dewisiadau amgen glân lle, yn draddodiadol, defnyddiwyd offer / cyfleusterau / asedau oedd yn cynhyrchu carbon.
- Bydd y Cyngor yn parhau i weithio hefo'i bartneriaid strategol ac mae wedi ymrwymo i weithio fel rhan o'r Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru i gyflwyno prosiectau cyfalaf ar draws Gogledd Cymru.
- Bydd Benthycia Digefnogaeth yn cael ei ystyried os bydd y gofynion cyllido cyfalaf blynyddol yn fforddiadwy ac yn cynnal lefel dderbyniol o gostau cyllido cyfalaf yn erbyn gwariant refeniw net.
- Gweithredir benthyciadau allanol yn unol â Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys y Cyngor er mwyn cynnal balansau arian parod digonol, ac er mwyn lleihau ffioedd cyllido cyfalaf.

Ffynonellau Cyllid y Rhaglen Gyfalaf

Math o Gyllid	Ffynhonnell	Cyfyngiadau Defnydd	Goblygiadau Refeniw	Sylwadau
Grant Cyfalaf Cyffredinol	Llywodraeth Cymru	Dim	Dim	
Benthyca â Chefnogaeth	BBGC	Dim	Darpariaeth Refeniw Isaf (DRI) (seiliedig ar oes ased) a Llog (penodedig am gyfnod y benthychiad)	Costau refeniw wedi'u cyllido gan Lywodraeth Cymru (LIC) drwy'r setliad.
Benthyca Digefnogaeth	BBGC	Rhaid bodloni gofynion y Côd Darbodus	DRI (seiliedig ar oes ased) a Llog (penodedig am gyfnod y benthychiad)	Gan fod costau llawn yn disgyn ar y Cyngor, mae'n rhaid i unrhyw brosiect sy'n cael ei cyllido drwy fenthychiad digefnogaeth, fel arfer, greu incwm ychwanegol neu arbedion refeniw i fodloni'r DRI a ffioedd llog.
Cymunedau Dysgu (Grantiau a Benthyca)	Llywodraeth Cymru a BBGC	Yn unol â'r achos busnes a gymeradwyir	DRI (seiliedig ar oes ased) a Llog (penodedig am gyfnod y benthychiad)	Mae LIC yn cyllido 65% (67% drwy fenthyca â chefnogaeth a 33% drwy grant). Mae'r Cyngor yn cyllido 35% drwy fenthyca digefnogaeth a derbyniadau cyfalaf.
Cymunedau Dysgu (Model Buddsoddi ar y Cyd - MIM)	Llywodraeth Cymru	Yn unol â'r achos busnes a gymeradwyir	Telir ffi refeniw blynyddol i Gwmni MIM am 25 mlynedd	92% o'r gost refeniw wedi'i cyllido gan LIC, gyda'r 8% sy'n weddill yn disgyn fel cost refeniw'r Cyngor.
Cyllid Grant Penodol	Llywodraeth Cymru, Llywodraeth y DU, Cyllidwyr Eraill	Yn unol â'r amodau grant	Dim	Efallai y bydd cyllid grant angen lefel o gyllid cyfatebol.
Derbyniadau Cyfalaf	Gwerthiant Asedau'r Cyngor	Dim	Dim	Rhaid defnyddio derbyniadau cyfalaf er mwyn cyllido gwariant cyfalaf neu ad-dalu benthychiadau presennol.
Arian Wrth Gefn y Cyngor	Cyngor	Dim	Dim	
Cyfraniadau o'r gyllideb refeniw	Cyngor	Dim	Dim	
Arian Wrth Gefn y CRT	Cyngor	Gwariant Cyfalaf y CRT yn unig	Dim	

Asedau Presennol y Cyngor

Tudalen 47

Math o Ased	Nifer	Math o Ased	Nifer	Math o Ased	Nifer
Ysgolion Cynradd	38	Clybiau Ieuenctid	1	Ffordd Cerbydau	1,188 km
Ysgolion Uwchradd	5	Unedau Busnes	68	Troedffordd	661 km
Canolfan Addysg y Bont	1	Safleoedd Manwerthu	20	Llwybr Beicio	211 km
Swyddfeydd	2	Canolfannau Cymunedol	8	Strwythurau	539
Amgueddfeydd ac Archifau	2	Sefydliadau Addysgol Eraill	3	Goleuadau	20,014 goleuadau
Llyfrgelloedd	7	Eiddo Amrywiol	8	Draeniad	28,064
Cartrefi Gofal Preswyl	5	Porthladdoedd a Phierau	7	Arwyddion heb eu goleuo	7,629
Cartrefi Gofal Plant (Cartrefi Clyd)	3	Angorfeydd	468	Asedau Priffyrdd Arall	9,239
Canolfannau Gofal Dydd	4	Stoc Dai	3,979 uned		
Canolfannau Hamdden	4	Tir Meddianedig	Amryw		
Cyfleusterau Cyhoeddus	22	Parciau a Mannau Agored	47		
Mân-ddaliadau	75	Cerbydau	200		

Cynnal Asedau Presennol

- Sicrhau bod ysgolion yn cyfarfod a gofynion addysgol y dyfodol - £180m
- Ôl-groniad cynnal a chadw – Swyddfeydd y Cyngor - £2.5m
- Ôl-groniad cynnal a chadw – Canolfannau Hamdden - £8m
- Ôl-groniad cynnal a chadw – Adeiladau Gofal Cymdeithasol - £3.5m
- Ôl-groniad cynnal a chadw – Unedau Busnes - £0.5m
- Ôl-groniad cynnal a chadw – Mân-ddaliadau - £2.3m
- Ôl-groniad cynnal a chadw – Llyfrgelloedd, Archifau ac Amgueddfeydd - £0.5m
- Ôl-groniad cynnal a chadw – Cyfleusterau Cyhoeddus - £1.4m
- Gofyniad Cynnal a Chadw Ffyrdd Blynyddol - £2m - £2.5m i gynnal cyflyrau presennol ffyrdd
- Offer TG – Disodli caledwedd presennol bob 3 i 10 mlynedd
- Cerbydau – Disodli cerbydau presennol bob 5 – 7 mlynedd – angen symud at ffynhonnell tanwydd sy'n garbon niwtral
- Grant Cyfleusterau Anabl – Gofyniad cyllidebol gwerth isafswm £900k bob blwyddyn

Cynnal Asedau Presennol

Pam fod hyn yn bwysig?

- Mae cynnal a chadw asedau presennol mewn cyflwr sy'n sicrhau eu bod yn weithredol yn allweddol i sicrhau y gellir barhau i ddarparu gwasanaethau.
- Byddai buddsoddi / diweddarau a disodli asedau presennol a dechrau cael gwared ar yr ôl groniat cynnal a chadw angen gwariant cyfalaf sy'n fwy na £10m bob blwyddyn. Mae hyn y tu hwnt i'r lefel bresennol o gyllido a bydd angen blaenoriaethu buddsoddi.
- Mae buddsoddi yn asedau TG yn caniatáu'r Cyngor gynnal ei galedwedd TG, sy'n cefnogi darpariaeth gwasanaethau rheng flaen.

Beth fyddwn ni'n ei wneud?

- Pob blwyddyn, bydd cyllid cyfalaf yn cael ei ddyrannu i sicrhau ein bod ni'n buddsoddi yn ein hasedau presennol er mwyn eu hamddiffyn ar gyfer y dyfodol.
- Bydd asedau sy'n cynorthwyo'r Cyngor i gyflawni ei gyfrifoldebau statudol yn cael eu blaenoriaethu wrth ddyrannu cyllid cyfalaf.
- Bydd swm blyneddol yn cael ei ddyrannu ar gyfer cynnal a chadw neu ddisodli asedau'r Cyngor – Adeiladau'r Cyngor, Offer TG, Cerbydau.
- Y strategaeth gyfredol yw i ddefnyddio'r Grant Cyfalaf Cyffredinol a Benthycia â Chefnogaeth.
- Bydd rhaid cael benthycia digefnogaeth sylweddol i gyllido'r gweddill, a bydd hyn yn ei dro'n arwain at DRI a thaliadau llog gwerth tua £750k y flwyddyn.
- Yn y tymor hwy, byddwn yn asesu ein hasedau a gadwyd yn unol â'n hanghenion gwasanaeth yn y dyfodol.

Sut fyddwn ni'n gwneud hyn?

- Anelu i gyllido ar y lefel ganlynol:-
 - Adeiladau Addysg - £1.0m
 - Adeiladau Arall y Cyngor - £0.6m
 - Cynnal a Chadw Priffyrdd - £2.0m
 - Cerbydau - £0.5m
 - Offer TG - £0.5m
 - Grant Cyfleusterau Anabl - £0.9m
- Mae'r lefelau cyllid hyn yn ddibynnol ar y cyllid fydd ar gael a blaenoriaethau cyllido eraill, ond maent yn nodi'r gofyniad isaf.
- Daw hyn i £5.5m, gyda'r cyllideb ychwanegol yn cael ei gyllido drwy fenthycia digefnogaeth, derbyniadau cyfalaf a chyfraniadau o'r cyllidebau refeniw.
- Bydd y Cyngor yn manteisio i'r eithaf ar gyllid cyfalaf allanol lle bynnag y bo modd a phan fo hynny'n fforddiadwy.

Cymunedau Dysgu Cynaliadwy

Pam fod hyn yn bwysig?

- Mae'n raglen sylweddol a fydd yn arwain at defnyddio'r cyllid cyfalaf Cymunedau Dysgu Cynaliadwy i wella ysgolion neu adeiladu adeiladau newydd yn y tymor hir.
- Iudalen 50
- Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i'r Rhaglen o hyd a bydd yn parhau i ddefnyddio cyllid allanol Cymunedau Dysgu Cynaliadwy i'r eithaf.

Beth fyddwn ni'n ei wneud?

- Ar hyn o bryd, mae'r Cyngor wrthi'n llunio'r rhaglen amlinellol strategaethol Cymunedau Dysgu Cynaliadwy, sy'n nodi blaenoriaethau buddsoddi'r Cyngor am y 9 mlynedd nesaf.
- Bydd y cynllun yn canolbwyntio ar wella / disodli y 5 ysgol uwchradd y Cyngor.
- Bydd cyllid yn parhau ar ffurf cymysgedd o grantiau gan LIC a benthyca â chefnogaeth (65% o'r gost) a benthyca digefnogaeth a derbyniadau cyfalaf (35% o'r gost).

Sut fyddwn ni'n gwneud hyn?

- Byddwn yn defnyddio'r Derbyniadau Cyfalaf yn dilyn gwerthu ysgolion nad ydym eu hangen mwyach i gyllido'r Rhaglen Cymunedau Dysgu Cynaliadwy.
- Y gost o adeiladu ysgol uwchradd newydd yw oddeutu £70m, ac mae hyn yn debygol o ddefnyddio'r rhan fwyaf o'r cyllid sydd ar gael gan LIC.
- Bydd y Cyngor yn parhau i edrych ar y posibilrwydd o ddefnyddio Model Buddsoddi ar y Cyd (MIM) LIC i gyllido'r gost o ddisodli un adeilad ysgol.
- Mae unrhyw gynllun newydd yn annhebygol o ddechrau tan 2027/28.

Gwelliannau i Gyfleusterau Hamdden

Pam fod hyn yn bwysig?

- Mae Canolfannau Hamdden yn darparu gwasanaeth bwysig i drigolion Môn, sy'n cyfrannu tuag at eu iechyd a'u lles.
- Mae 3 allan o 4 Canolfan Hamdden y Cyngor oddeutu 50 oed, ac mae angen buddsoddiad sylweddol i gynnal a chadw'r adeiladau a diweddarau'r cyfleusterau.
- Byddai'r gost amcangyfrifiadol oddeutu £40m i £50m, a ni all y Cyngor ei gyllido ar ei ben ei hun.

Tudalen 51

Beth fyddwn ni'n ei wneud?

- Bydd y Cyngor yn parhau i gynnal a chadw'r adeiladau fel y gallant barhau i weithredu dros y tymor byr i ganolig, gyda'r nod o barhau i weithredu'r 4 ganolfan.
- Bydd y Cyngor yn asesu dyfodol tymor hir y 4 canolfan, a bydd y penderfyniad yn gysylltiedig ag anghenion cymunedau, y rhaglen Cymunedau Dysgu Cynaliadwy a'r cyllid sydd ar gael.

Sut fyddwn ni'n gwneud hyn?

- Y strategaeth tymor hir yw gweithio er mwyn cael cyllid grant i wneud gwaith adnewyddu neu ail-adeiladu y canolfannau.
- Mae'r Cyngor eisoes wedi dechrau uwchraddio Canolfan Hamdden Plas Arthur, gan ddefnyddio £1.5m o arian wrth gefn clustnodedig (a gynhyrchwyd o ad-daliad TAW a gwerthu Cwrs Golff Llangefni) i'w defnyddio fel cyllid cyfatebol ar gyfer cyllid grant allanol.

Rheoli Gwastraff

Pam fod hyn yn bwysig?

- Rhaid i'r Cyngor gynnal gwasanaethau 'busnes fel arfer' diogel a chydymffurfio â newidiadau deddfwriaethol yn y dyfodol / cwrdd â thargedau, e.e. y targed i ailgylchu 70% o wastraff cartref.
- Tudalen 52 Mae'r buddsoddiad cyfalaf dros y 6 mlynedd nesaf oddeutu £45.1m, yn cynnwys:-
 - Adnewyddu asedau busnes fel arfer, gan gynnwys amnewid fflyd - £11.0m;
 - Newidiadau i'r gwasanaeth ailgylchu / casglu gwastraff i gwrdd â thargedau - £21.3m (gyda buddsoddiad pellach mewn fflyd ychwanegol);
 - Newidiadau isadeiledd i gefnogi newidiadau gwasanaeth i gwrdd â thargedau statudol - £4.7m;
 - Datgarboneiddo'r fflyd ac offer - £8.0m.

Beth fyddwn ni'n ei wneud?

- Mae Cynllun Strategol y Cyngor, sydd newydd ei fabwysiadu, ar gyfer Adnoddau ac Ailgylchu yn nodi pedwar blaenoriaeth allweddol i sicrhau bod gwasanaethau 'busnes fel arfer' yn cael eu cynnal a'u gwella i gwrdd â gofynion cyfreithiol / targedau'r dyfodol. Mae'r Cyngor yn gweithio gyda nifer o chydranddeiliaid i wella ei gyfraddau ailgylchu i gwrdd â thargedau statudol, ond bydd rhaid buddsoddi yn ein canolfannau hailgylchu, offer, peiriannau a cherbydau cyfredol er mwyn cyflawni hyn.

Sut fyddwn ni'n gwneud hyn?

- Mae'r Cyngor yn disgwyl derbyn tua £8m gan DEFRA trwy'r cynllun Cyfrifoldeb Estynedig Cynhyrchwyr am Ddeunydd Pecynnu (pEPR), a bydd hyn yn cael ei ddefnyddio fel cyllid uniongyrchol neu fel cyllid cyfatebol i unrhyw gyllid grant a allai gael ei sicrhau.
- Bydd rhaid cynnal unrhyw gyllid ychwanegol trwy fenthycu digefnogaeth.

Cyflawni Sero Net

Pam fod hyn yn bwysig?

- Mae LIC wedi gosod targed i'r Cyngor fod yn sero net erbyn 2030.
- Mae'r Cyngor wedi adnabod nad yw'n bosib cyflawni'r targed yma o ystyried yr adnoddau sydd ar gael a'r amser sydd ar ôl.
- Rhaid i brosiectau cyfalaf ystyried targedau carbon sero net.

Tudalen 53

Beth fyddwn ni'n ei wneud?

- Er mwyn cyflawni'r targed o sero net, bydd angen buddsoddi'n sylweddol yn:-
 - Adeiladau'r Cyngor - er mwyn lleihau'r defnydd o ynni ac i newid i ffynonellau ynni sy'n garbon niwtral;
 - Cerbydau - troi oddi wrth gerbydau petrol a disel;
 - Tai Cyngor – trosi pob eiddo i fod yn garbon niwtral lle bo'n bosibl / hyfyw;
 - Teithio cynaliadwy;
 - Datblygu isadeiledd gwefru cerbydau trydan;
 - Gwellu bioamrywiaeth ar dir y Cyngor;
 - Sicrhau bod yr holl adeiladau newydd wedi'u dylunio i fod yn garbon niwtral.

Sut fyddwn ni'n gwneud hyn?

- Bydd angen buddsoddiad cyfalaf sylweddol, ac nid oes gan y Cyngor unrhyw gyllid craidd ar gyfer cyflawni'r amcan hwn.
- Bydd y strategaeth yn canolbwyntio ar ddatblygu prosiectau a gwneud bid am gyllid grant a all ddarparu prosiectau pan dderbynnir y cyllid grant.
- Bydd y Cyfrif Refeniw Tai yn darparu cyllid er mwyn symud tuag at ddarparu stoc dai'r Cyngor sy'n carbon niwtral.

Rhaglen Amddiffyn Rhag Llifogydd

Pam fod hyn yn bwysig?

- Mae'r Cyngor wedi adnabod nifer o ardaloedd lle mae angen gwella amddiffyn rhag llifogydd.

Beth fyddwn ni'n ei wneud?

- Ar hyn o bryd, mae LIC yn cyllido 85% o'r gost cyfalaf ar gyfer gwaith amddiffyn rhag llifogydd drwy grantiau. Darperir y 15% sy'n weddill gan y Cyngor.
- Mae'r Cyngor yn amcangyfrif y bydd angen buddsoddi oddeutu £2m bob blwyddyn mewn gwaith amddiffyn rhag llifogydd yn ystod y 5 mlynedd nesaf. Golyga hyn y bydd yn rhaid i'r Cyngor ddarparu cyllid cyfatebol o £300k bob blwyddyn.
- Oherwydd y cyllid grant sylweddol a ellir ei ddenu drwy ddyrannu cyllid cyfatebol, bydd y strategaeth yn parhau i flaenoriaethu'r broses o ddyrannu cyllid cyfatebol o fewn y rhaglen gyfalaf.

Sut fyddwn ni'n gwneud hyn?

- Blaenoriaethu darparu cyllid cyfatebol er mwyn gwneud y mwyaf o'r cyllid grant a ddarperir gan LIC.
- Blaenoriaethu gwariant ar gynlluniau sy'n amddiffyn y nifer uchaf o eiddo ar gyfer pob punt sy'n cael ei gwario.

Cyllid Grant gan Lywodraeth y DU

Pam fod hyn yn bwysig?

- Sicrhau bod Ynys Môn yn dal i elwa o'r cyllid grant sy'n cael ei gynnig gan Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru sydd wedi cymryd lle cyllid grant yr UE.
- Sicrhau ein bod ni'n parhau i fuddsoddi mewn prosiectau sy'n darparu buddion i drigolion a chymunedau Ynys Môn.

Tudalen 55

Beth fyddwn ni'n ei wneud?

- Mae Llywodraeth y DU wedi disodli'r cyllid grant blaenorol gan yr UE gyda chyllid grant lleol a rhanbarthol ychwanegol – sef, ar hyn o bryd, y Gronfa Ffyniant Bro, y Gronfa Ffyniant Gyffredin a Chynllun Twf Gogledd Cymru.
- Bydd y Cyngor yn parhau i weithio gyda phartneriaid rhanbarthol a lleol i wneud bid am gyllid er mwyn cwblhau prosiectau sy'n gwella'r isadeiledd leol a'r economi leol.

Sut fyddwn ni'n gwneud hyn?

- Asesir y broses o ddefnyddio cronfeydd wrth gefn y Cyngor fel cyllid cyfatebol ar sail achos fesul achos, gan ystyried pwysigrwydd y prosiect ar gyfer Ynys Môn a Gogledd Cymru, y buddion posibl sy'n deillio o gwblhau'r prosiect a'r cydbwysedd rhwng cyllid cyfatebol a chyllid grant.
- Oni bai am yr ymrwymadau presennol, nid oes unrhyw ymrwymadau cyllid cyfatebol newydd wedi'u gwneud ar gyfer y cyfnod rhwng 2026 a 2030.

Isadeiledd ac Offer TG mewn Ysgolion

Pam fod hyn yn bwysig?

- Mae'r ffordd y mae ysgolion yn darparu addysg wedi newid, ac mae TG yn chwarae mwy o ran yn y ddarpariaeth addysg ac o ran rheoli ysgolion.
- Mae buddsoddi mewn isadeiledd ac offer TG ar gyfer disgyblion yn hanfodol er mwyn sicrhau bod ysgolion yn parhau i wella a moderneiddio'r ddarpariaeth addysg.

Tudalen 56

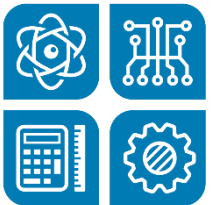

Beth fyddwn ni'n ei wneud?

- Mae'r Cyngor wedi derbyn cyllid gan LIC drwy gynllun Grant HWB. Mae hyn wedi caniatáu diweddaru isadeiledd TG mewn ysgolion a phrynu dyfeisiau ar gyfer disgyblion unigol.
- Mae amod y grant HWB yn gofyn fod y Cyngor yn ymrwymo i ddisodli'r offer a brynwyd drwy'r grant pan ddaw i ddiwedd ei oes defnyddiol. Bydd angen oddeutu £4.6m o wariant erbyn 2030/31 i wneud hyn, a bydd angen buddsoddiad sylweddol pellach yn ystod y blynyddoedd sydd i ddod.
- Mae'r Cyngor hefo £0.9m o gronfeydd wrth gefn clustnodedig er mwyn cyllido peth o'r gost, a bwriadwyd gwneud cyfraniad blynyddol o £220k o'r gyllideb refeniw bob blwyddyn er mwyn cynyddu lefel y gronfa wrth gefn yma.

Sut fyddwn ni'n gwneud hyn?

- Datblygu cytundeb lefel gwasanaeth gweithredol rhwng chydranddeiliaid i gyllido'r buddsoddiad angenrheidiol yn ystod y blynyddoedd sydd i ddod.
- Edrych ar opsiynau amgen i gyllido'r buddsoddiad angenrheidiol.

Eiddo Buddsoddi

Pam fod hyn yn bwysig?

- Mae gan y Cyngor nifer o eiddo sy'n cael eu gosod ar sail fasnachol ac sy'n cynhyrchu incwm blynyddol ar gyfer y Cyngor. Maent yn cynnwys unedau diwydiannol, swyddfeydd, unedau manwerthu a mân-ddaliadau.
- Mae'r eiddo yma'n darparu llety gwerthfawr i gefnogi busnesau lleol ac maent yn ein galluogi i barhau i fuddsoddi yn yr economi leol.

Tudalen 57

Beth fyddwn ni'n ei wneud?

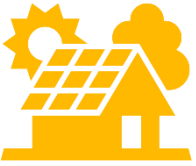
- Mae'r Cyngor wedi dilyn strategaeth o ddatblygu unedau newydd drwy gyllid grant, yn bennaf gan yr UE a LIC. Mae enghreifftiau diweddar o ddatblygiadau yn cynnwys unedau newydd ym Mhenrhos, Caergybi, ac unedau yn Ystâd Ddiwydiannol Bryn Cefni.
- Ceisio datblygu unedau newydd yng Ngogledd Ynys Môn a Llangefni, gydag amcangyfrif o fuddsoddiad o £12m, ond nid yw cyllid wedi'i sicrhau eto.
- Rhwng 2010 a 2015, cafwyd gwared ar nifer o fân-ddaliadau, ac fe unwyd tir er mwyn creu unedau mwy o ran maint a hyfywedd. Ail-fuddsoddwyd y derbyniadau cyfalaf o werthiant yr eiddo hyn er mwyn diweddarau'r eiddo a oedd yn weddill. Fodd bynnag, nid yw'r ffynhonnell hon o gyllid ar gael bellach.

Sut fyddwn ni'n gwneud hyn?

- Mae Cynllun Rheoli Asedau'r Cyngor yn nodi'n bwriad ar gyfer ein gwahanol ystadau a math o asedau, a bydd hyn yn cael ei fwydo i mewn i'r gyllideb gyfalaf.
- Byddai'n rhaid i'r Cyngor ddefnyddio ei gyllid cyfalaf craidd er mwyn buddsoddi yn yr eiddo hyn, yn ogystal ag unrhyw gyllid grant daw ar gael neu fenthycha digefnogaeth.

Tai Cymdeithasol a Fforddiadwy

Pam fod hyn yn bwysig?

- Mae'r Cyngor yn darparu tai ar gyfer oddeutu 4,000 o denantiaid ar hyn o bryd, ac mae'n darparu llety fforddiadwy i drigolion mwyaf bregus Ynys Môn.
- Mae'r galw am lety rhent isel, fforddiadwy o safon ar Ynys Môn yn parhau i gynyddu. Mae'n rhaid i'r Cyngor barhau i fuddsoddi yn ei stoc dai presennol a chynyddu'r stoc hwnnw er mwyn parhau i gwrdd â'r galw cynyddol.

Tudalen 58

Beth fyddwn ni'n ei wneud?

- Parhau i ddatblygu, neu ail-brynu, 45 uned bob blwyddyn ac, yn ogystal, buddsoddi yn y ddarpariaeth gofal ychwanegol newydd, gydag uned 40 gwely a gynllunir i'w agor yn 2030/31.
- Mae'r Cyngor hefyd yn parhau i fuddsoddi yn ei stoc bresennol er mwyn sicrhau bod eiddo'n parhau i gynnal safon SATC, a bod unrhyw waith i ddiweddarau eiddo nad ydynt wedi'u diweddarau hyd yma yn digwydd pan fydd yr eiddo ar gael.

Sut fyddwn ni'n gwneud hyn?

- Defnyddio asedau ariannol y Cyfrif Refeniw Tai (CRT) i gyllido'r buddsoddiad sydd ei angen.
- Mae'r CRT yn gyfrif sydd wedi'i glustnodi. Cyllidir gwariant cyfalaf drwy'r warged blyneddol a gyflawnir drwy'r cyfrif refeniw, y grant Lwfans Atgyweiriadau Mawr a dderbynnir gan LIC, balansau cronfeydd wrth gefn presennol y CRT a drwy fenthycha digefnogaeth.
- Mae'n rhaid i unrhyw ddatblygiad newydd gwblhau 3 prif brawf ariannol cyn ei roi ar waith. Mae hyn yn sicrhau fod unrhyw fenthychiad yn fforddiadwy a bod modd ei gyllido drwy incwm rhentu yn y dyfodol.
- Mae Cynllun Busnes 30 mlynedd y CRT yn amcanu y bydd £67m yn cael ei fuddsoddi yn y stoc bresennol a bydd £60m yn cael ei fuddsoddi yn natblygiad eiddo newydd yn ystod y 5 mlynedd nesaf.
- Mae'r Cynllun Busnes wedi gosod cap ar fenthycha, sef 6.5 gwaith swm yr incwm rhent.

Crynodeb o Wariant Cyfalaf 2026/27 hyd at 2030/31

	Achos Sylfaen £'m	Uchelgeisiol £'m	Delfrydol £'m
Cynnal a Chadw Asedau Presennol	32.45	41.06	59.20
Cymunedau Dysgu Cynaliadwy	0.00	96.70	96.70
Gwelliannau i Gyfleusterau Hamdden	2.15	18.15	22.15
Rheoli Gwastraff	8.69	15.43	44.22
Cyflawni Sero Net	0.00	4.00	10.00
Rhaglen Amddiffyn rhag Llifogydd	0.03	4.03	8.03
Isadeiledd / Offer TG mewn Ysgolion	2.08	3.02	3.63
Eiddo Buddsoddi	12.65	12.65	18.65
Cyfrif Refeniw Tai	101.27	159.53	164.59
CYFANSWM Y GWARIANT	159.32	354.57	427.17

Tudalen 59

- Mae'r Achos Sylfaen yn defnyddio'r cyllid sydd wedi'i sicrhau y gwyddys amdano. Mae'r senario Delfrydol yn cyfeirio at y buddsoddiad sydd ei angen er mwyn cyflawni holl amcanion y Cyngor, a dwyn ynghyd yr holl asedau presennol i gyflwr derbyniol.
- Mae'r senario Uchelgeisiol yn defnyddio lefel o fenthycy digefnogaeth a all fod yn fforddiadwy os, a phryd, fydd sefyllfa cyllideb refeniw'r Cyngor yn gwella.
- Gall cyllid grant, pan fydd wedi'i sicrhau, ganiatáu i'r Cyngor ddisodli benthyciadau â grantiau a chaniatáu iddo symud o'r Achos Sylfaen i'r Uchelgeisiol ar gost refeniw is, neu ganiatáu iddo symud o'r senario Uchelgeisiol i'r un Delfrydol.
- Mae'n bosib y bydd cyllid grant arall hefyd ar gael ar gyfer prosiectau eraill, a byddant yn cael eu cynnwys yn y gyllideb gyfalaf pan fydd y cyllid hwnnw wedi cael ei sicrhau ac, felly, maent wedi'u hepgor o'r tabl hwn.

Crynodeb ar Gyllido Gwariant Cyfalaf 2026/27 hyd at 2030/31

Tudalen 60

	Achos Sylfaen £'m	Uchelgeisiol £'m	Delfrydol £'m
Benthyca â Chefnogaeth	12.21	12.21	12.21
Grant Cyfalaf Cyffredinol	13.96	13.96	13.96
Cymunedau Dysgu Cynaliadwy – Benthyca â Chefnogaeth	0.00	8.19	8.19
Cymunedau Dysgu Cynaliadwy – Benthyca Digefnogaeth	0.00	4.03	4.03
Cymunedau Dysgu Cynaliadwy – Grant Llywodraeth Cymru	0.00	6.58	6.58
Cyllid Model Buddsoddi ar y Cyd (MIM)	0.00	77.90	77.90
Grantiau Eraill gan Lywodraeth Cymru	12.65	31.28	68.57
Grantiau Ail-gylchu Gwastraff	7.70	7.70	7.70
Derbyniadau Cyfalaf	0.00	0.80	0.80
Cronfeydd wrth gefn Clustnodedig	4.85	4.98	5.04
Cyfranid Refeniw – Gronfa Cyffredinol	6.08	7.29	7.88
Lwfans Atgyweiriadau Mawr y CRT	13.46	13.46	13.46
Grantiau Eraill y CRT	26.07	46.70	48.16
Cronfeydd Wrth Gefn a Gwarged Blynnyddol y CRT	34.15	25.48	25.48
Benthyca Digefnogaeth – Cronfa Gyffredinol	0.60	20.12	49.71
Benthyca Digefnogaeth – CRT	27.59	73.89	77.50
CYFANSWM Y CYLLID	159.32	354.57	427.17

Effaith Gwariant Cyfalaf ar Ofyniad Cyllido Cyfalaf (GCC) a Benthycia Allanol

	Achos Sylfaen		Uchelgeisiol		Delfrydol	
	GCC £'m	Benthycia £'m	GCC £'m	Benthycia £'m	GCC £'m	Benthycia £'m
2026/27	161.31	124.24	161.31	124.24	161.31	124.24
2027/28	180.69	144.92	182.90	147.17	184.24	148.54
2028/29	200.87	165.91	206.93	172.12	216.53	181.90
2029/30	210.93	175.22	225.03	194.37	241.59	211.40
2030/31	222.91	182.84	248.50	220.17	273.50	246.11

- Mae effaith yr uchod ar derfyn awdurdodedig a ffin weithredol y Cyngor wedi'i nodi yn Natganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys y Cyngor.

Goblygiadau Refeniw o Wariant Cyfalaf – Cronfa Gyffredinol

		Achos Sylfaen		Uchelgeisiol		Delfrydol	
	Gwariant Refeniw Net (GRN) Amcangyfrifedig £'m	DRI a Llog £'m	DRI a Llog i GRN %	DRI a Llog £'m	DRI a Llog i GRN %	DRI a Llog £'m	DRI a Llog i GRN %
2026/27	207.02	6.55	3.17%	6.55	3.17%	6.55	3.17%
2027/28	212.20	6.74	3.18%	6.90	3.25%	7.02	3.31%
2028/29	216.44	6.89	3.18%	7.30	3.37%	7.82	3.61%
2029/30	220.77	6.95	3.15%	7.87	3.56%	8.82	3.99%
2030/31	225.19	7.09	3.15%	8.70	3.86%	10.16	4.51%

- Tybir y bydd y gwariant refeniw net yn cynyddu 2.5% bob blwyddyn o 2027/28, gan ddisgyn i 2% erbyn 2028/29.
- Mae'r DRI yn cael ei gyfrifo ar sail Polisi DRI cyfredol y Cyngor – gweler y Datganiad Strategaeth Rheoli 'r Trysorlys
- Ni fyddai'r costau DRI a Llog ychwanegol yn cael eu cyllido drwy CAC a byddai angen cynnydd yn y Dreth Gyngor i'w gyllido.
- Gan ystyried fod y Cyngor wedi mabwysiadu'r dull blwydd-dal i gyfrifo'r ffi DRI, mae'r ffi DRI yn cynyddu'n flynyddol, sy'n rhoi pwysau ychwanegol ar y Dreth Gyngor i gyllido'r costau refeniw blynyddol ychwanegol.

Goblygiadau Refeniw o Wariant Cyfalaf – Cyfrif Refeniw Tai

	Achos Sylfaen			Uchelgeisiol			Delfrydol		
	Amcangyfrif Incwm Rhent Net (IRhN) £'m	DRI & Llog £'m	DRI & Llog i IRhN %	Amcangyfrif IRhN £'m	DRI & Llog £'m	DRI & Llog i IRhN %	Amcangyfrif IRhN £'m	DRI & Llog £'m	DRI & Llog i IRhN %
2026/27	24.06	2.38	9.88%	24.06	2.38	9.88%	24.04	2.38	9.88%
2027/28	25.22	3.58	14.17%	25.22	3.58	14.17%	25.30	3.55	14.04%
2028/29	26.75	4.78	17.68%	27.02	4.78	17.68%	27.11	4.88	18.00%
2029/30	27.31	5.28	19.35%	27.86	5.49	19.70%	27.97	5.63	20.12%
2030/31	28.41	5.75	20.24%	29.27	6.23	21.28%	29.38	6.39	21.74%

- Mae'r incwm rhent net yn unol â'r Cynllun Busnes CRT.
- Mae'r DRI yn cael ei gyfrifo ar sail Polisi DRI cyfredol y Cyngor – gweler y Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys
- Gan ystyried fod y Cyngor wedi mabwysiadu'r dull blwydd-dal i gyfrifo'r ffi DRI, mae'r ffi DRI yn cynyddu'n flynyddol, sy'n rhoi pwysau ychwanegol ar y Dreth Gyngor i gyllido'r costau refeniw blynyddol ychwanegol.

Blaenoriaethu Gwariant Cyfalaf a Gosod Cyllidebau Cyfalaf Blynyddol

- Bydd cyllidebau blynyddol yn cael eu gosod i gynnal asedau presennol, a bydd y gyllideb yn ddibynnol ar y cyllid sydd ar gael drwy'r Grant Cyfalaf Cyffredinol a Benthycia â Chefnogaeth.
- Bydd y gwasanaethau'n cael eu gwahodd i gyflwyno bid am gyllid ar gyfer prosiectau un tro. Bydd y bidiau'n cael eu hasesu o ran:-
 - Y modd y maent yn cyfrannu at yr amcanion yng Nghynllun y Cyngor;
 - A ydynt yn cyfrannu at liniaru unrhyw un o risgiau corfforaethol y Cyngor;
 - Effaith y prosiect ar fuddsoddi cyfalaf yn y dyfodol;
 - Effaith y prosiect ar gostau refeniw yn y dyfodol, h.y. fydd costau refeniw'n cynyddu ta'n gostwng;
 - A fydd y prosiect yn cael ei gyllido'n rhannol drwy gyllid grant ac, os felly, faint.
- Mae'r cyllidebau Cyfalaf ar gyfer y rhaglen Cymunedau Dysgu a'r Cyfrif Refeniw Tai yn cael eu llunio y tu allan i'r broses hon.

Monitro a Rheoli Gwariant a Benthycha Cyfalaf

Mae Gwariant Cyfalaf a'r benthychiadau perthnasol yn cael eu monitro a'u rheoli gan y Cyngor, fel a ganlyn:-

- Y Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys a Dangosyddion Benthycha Darbodus - yn cael eu sgrwtineiddio gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, yn cael eu cynnig gan y Pwyllgor Gwaith a'u cymeradwyo gan y Cyngor llawn;
- Cyflwynir adroddiadau rheoli'r trysorlys blynyddol a bob hanner blwyddyn i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, y Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor llawn;
- Cyflwynir adroddiadau Monitro Gwariant Cyfalaf Chwarterol i'r Pwyllgor Gwaith a'r Panel Sgrwtini Cyllid;
- Cynigir Cyllideb Cyfalaf Blynyddol gan y Pwyllgor Gwaith ac fe'i cymeradwyir gan y Cyngor llawn.

Mae'r cyfrifoldeb ar gyfer y swyddogaeth Rheoli'r Trysorlys o fewn y Cyngor yn eistedd gyda'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151, a gefnogir gan weithwyr cyllid proffesiynol, cymwys a phrofiadol, gan gynnwys y Rheolwr Gwasanaethau Cyfrifeg, Rheolwr Cyllid a Chyfrifydd Cyfalaf.

Mae'r Cyngor hefyd yn cyflogi MUFG Corporate Markets Treasury Limited i ddarparu cyngor arbenigol ar reoli'r trysorlys.

Mae Aelodau Etholedig ac Aelodau Lleyg y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn derbyn hyfforddiant rheolaidd ar reoli'r trysorlys sy'n eu galluogi i gyflawni eu dyletswyddau.

Strategaeth Buddsoddi Rheoli'r Trysorlys

- Mae Strategaeth Fuddsoddi'r Cyngor wedi ei nodi yn y Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys Blynyddol, ond fe'i crynhoir fel a ganlyn:-
 - Mae arian dros ben yn cael ei fuddsoddi gyda sefydliadau ariannol sydd â'r statws credyd uchaf, fel y nodir yn y Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys.
 - Mae buddsoddiadau'n cael eu gwneud drwy sicrhau'r egwyddorion diogelwch, hylifedd ac elw, yn y drefn honno. Nid yw buddsoddiadau'n cael eu gwneud er mwyn sicrhau'r elw mwyaf yn unig. Adroddir ar fuddsoddiadau'n chwarterol drwy'r adroddiadau diweddarau Rheoli'r Trysorlys.
 - Ni fydd buddsoddiadau ariannol yn cael eu cyllido drwy fenthycu ychwanegol.
 - Bydd y Cyngor yn cadw isafswm balansau arian parod sy'n cyfateb i'r lefel gytunedig o falansau cyffredinol, sydd ar hyn o bryd yn 5% o gyllideb gwariant refeniw net y Cyngor, sy'n £10.35m ar gyfer 2026/27.
 - Mae gan y Cyngor nifer o fuddsoddiadau nad ydynt yn rhai rheoli'r trysorlys ar ffurf eiddo buddsoddi (eiddo manwerthu, swyddfeydd ac unedau masnachol) sy'n cynhyrchu incwm rhent blynyddol, er nad yw'r incwm a gynhyrchir yn sylweddol yn nhermau incwm blynyddol cyffredinol y Cyngor. Nid oes bwriad i werthu'r eiddo hyn yn y dyfodol agos.
 - Bydd y Cyngor yn cymryd mantais o unrhyw gyllid grant sydd ar gael iddo er mwyn datblygu mwy o eiddo buddsoddi, ond ni chymerir unrhyw fenthycu sylweddol ychwanegol er mwyn datblygu rhagor o unedau.

Risgiau o ran Cyflawni'r Strategaeth Gyfalaf a'r Gyllideb Cyfalaf

Crynodeb o'r Canfyddiadau

- Mae gofyniad cyfalaf y Cyngor i foderneiddio a diweddarau asedau presennol ac i gyflawni ei flaenoriaethau corfforaethol yn fwy na £425m dros y 5 mlynedd nesaf, ac mae gallu'r Cyngor i gyflawni wedi'i gyfyngu oherwydd diffyg cyllid sydd heb ei neilltuo gan lywodraeth ganolog.
- Mae gallu'r Cyngor i ymgymryd â benthyca digefnogaeth, yn unol â gofynion y Côt Darbodus, wedi'i gyfyngu ar sail fforddiadwyedd, gan y byddai'n gosod cost annerbyniol ar dreth dalwyr yn y dyfodol.
- Mae'r isafswm cyllid sydd ar gael drwy fenthyca â chefnogaeth a'r grant cyfalaf cyffredinol yn annigonol er mwyn cyllido'r isafswm sydd ei angen i gynnal asedau presennol y Cyngor i lefel sy'n galluogi'r asedau hynny i gael eu gweithredu'n ddiogel ac effeithiol.
- Er mwyn cyflawni ei amcanion corfforaethol, mae'n rhaid i'r Cyngor sicrhau cyllid grant ychwanegol, ond efallai na fydd hyn yn ddigonol er mwyn galluogi'r Cyngor i symud ymlaen tuag at gyflawni ei amcanion.
- Er mwyn symud o'r sefyllfa isaf, mae'n rhaid i'r Cyngor ystyried ymgymryd â benthyca digefnogaeth cyfyngedig, ond mae'n rhaid i hyn fod ar lefel fforddiadwy, gan ystyried yr heriau ariannol presennol sy'n wynebu'r Cyngor.
- Efallai y bydd ffactorau allanol, megis deddfwriaeth newydd neu addasedig, lefelau perfformiad newydd neu'r angen i osgoi methiannau gwasanaeth, yn dwysau'r angen i symud o'r sefyllfa isaf yn gynt na'r hyn a ystyrir yn ddymunol neu fforddiadwy.
- Gellir osgoi buddsoddiad cyfalaf ychwanegol drwy resymoli asedau ac ymestyn bywyd asedau presennol.
- Rhoddir blaenoriaeth i gyllido'r prosiectau hynny sy'n cyflawni prif flaenoriaethau'r Cyngor orau, e.e. y rhaglen Cymunedau Dysgu Cynaliadwy.
- Darperir cyllid cyfatebol lle mae'r prosiect yn cael ei gyllido'n bennaf gan grantiau allanol ac os yw'r prosiect yn unol ag amcanion corfforaethol y Cyngor.
- Bydd prosiectau'r CRT yn parhau i gael eu hasesu ar wahân i brosiectau Cronfa'r Cyngor.

Atodiad 1 – Rhagdybiaethau Gwariant

Categori Cyllideb Cyfalaf	Cyllidir Gan	Achos Sylfaen £'m	Uchelgeisiol £'m	Delfrydol £'m
Cynnal Asedau – Ysgolion	Benthyca â Chefnogaeth a Grant Cyfalaf Cyffredinol	Cyllideb Cychwynnol o £900k wedi cynyddu gan chwyddiant	Cyllideb Cychwynnol o £1.0m wedi cynyddu gan chwyddiant	Cyllideb Cychwynnol o £1.0m wedi cynyddu gan chwyddiant
Cynnal Asedau – Adeiladau Eraill y Cyngor	Benthyca â Chefnogaeth a Grant Cyfalaf Cyffredinol	Cyllideb Cychwynnol o £334k wedi cynyddu gan chwyddiant	Cyllideb Cychwynnol o £600k wedi cynyddu gan chwyddiant	Cyllideb Cychwynnol o £900k wedi cynyddu gan chwyddiant
Cynnal Asedau - Cerbydau	Benthyca â Chefnogaeth a Grant Cyfalaf Cyffredinol	Cyllideb Cychwynnol o £350k wedi cynyddu gan chwyddiant	Cyllideb Cychwynnol o £550k wedi cynyddu gan chwyddiant	Cyllideb Cychwynnol o £550k wedi cynyddu gan chwyddiant
Cynnal Asedau – Offer T.G.	Benthyca â Chefnogaeth a Grant Cyfalaf Cyffredinol	Cyllideb Cychwynnol o £433k wedi cynyddu gan chwyddiant	Cyllideb Cychwynnol o £433k wedi cynyddu gan chwyddiant	Cyllideb Cychwynnol o £500k wedi cynyddu gan chwyddiant
Cynnal a Chadw Ffyrdd	Benthyca â Chefnogaeth a Grant Cyfalaf Cyffredinol	Cyllideb Cychwynnol o £1.7m wedi cynyddu gan chwyddiant	Cyllideb Cychwynnol o £2.0m wedi cynyddu gan chwyddiant	Cyllideb Cychwynnol o £2.5m wedi cynyddu gan chwyddiant
Grantiau a Benthyciadau Tai	Premium y Dreth Gyngor	Cyllideb Cychwynnol o £1.0m wedi cynyddu gan chwyddiant	Cyllideb Cychwynnol o £1.0m wedi cynyddu gan chwyddiant	Cyllideb Cychwynnol o £1.0m wedi cynyddu gan chwyddiant
Grantiau Cyfleusterau Anabl	Benthyca â Chefnogaeth a Grant Cyfalaf Cyffredinol	Cyllideb Cychwynnol o £900k wedi cynyddu gan chwyddiant	Cyllideb Cychwynnol o £900k wedi cynyddu gan chwyddiant	Cyllideb Cychwynnol o £1.0m wedi cynyddu gan chwyddiant
Rhaglen Moderneiddio Ysgolion	Grantiau LIC a Benthyca â Chefnogaeth, Benthyca Digefnogaeth, Cyllid Model Buddsoddi ar y Cyd (MIM)	Dim cynlluniau	Ysgol Uwchradd Newydd yng Nghaergybi, Adnewyddu Ysgolion Cynradd ac Uwchradd (fel mae cyllid gan LIC yn caniatáu)	Ysgol Uwchradd Newydd yng Nghaergybi, Adnewyddu Ysgolion Cynradd ac Uwchradd (fel mae arian gan LIC yn caniatáu)
Amnewid Offer TG Ysgolion	Cyfraniad o'r Gyllideb Refeniw, Balansau Ysgolion a Cronfa Wrth Gefn Clustnodedig	£1.4m yn 2027/28 a £220k ym mhob blwyddyn dilynol	£3.3m erbyn 2030/31	£4.6m erbyn 2030/31

Atodiad 1 – Rhagdybiaethau Gwariant

Categori Cyllideb Cyfalaf	Cyllidir Gan	Achos Sylfaen £'m	Uchelgeisiol £'m	Delfrydol £'m
Ôl-groniad cynnal a chadw – Swyddfeydd y Cyngor	Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig a Benthycu Digefnogaeth	£230k o Gronfeydd wrth Gefn Clustnodedig yn 2026/27	£230k o Gronfeydd wrth Gefn Clustnodedig yn 2026/27, £250k y flwyddyn ar ôl 2026/27	£230k o Gronfeydd wrth Gefn Clustnodedig yn 2026/27, £250k y flwyddyn ar ôl 2026/27
Ôl-groniad cynnal a chadw – Cartrefi a Chanolfanau Dydd Gwasanaethau Cymdeithasol	Benthycu Digefnogaeth	£95k o Gronfeydd wrth Gefn Clustnodedig yn 2026/27	£95k o Gronfeydd wrth Gefn Clustnodedig yn 2026/27. £1.2m erbyn 2030/31	£95k o Gronfeydd wrth Gefn Clustnodedig yn 2026/27. £3.5m erbyn 2030/31
Ôl-groniad cynnal a chadw – Hyfrgelloedd, Archifau a'r Gwaliau	Benthycu Digefnogaeth	£0	£200k erbyn 2030/31	£250k erbyn 2030/31
Ôl-groniad cynnal a chadw – Ysgolion	Benthycu Digefnogaeth	£0	£300k y flwyddyn	£2.6m y flwyddyn
Ôl-groniad cynnal a chadw – Unedau Diwydiannol a Busnes	Benthycu Digefnogaeth	£0	£100k y flwyddyn am 5 mlynedd	£100k y flwyddyn am 5 mlynedd
Ôl-groniad cynnal a chadw – Man-ddaliadau	Gwarged Refeniw	£0	£100k y flwyddyn	£230k y flwyddyn
Safle Sipsiwn a Theithwyr	100% Grant LIC	£0	£1.2m erbyn 2028/29	£1.2m erbyn 2028/29
Isadeiledd Trafnidiaeth Cyhoeddus	100% Grant LIC	Dibynnol ar gyllid grant	Dibynnol ar gyllid grant	Dibynnol ar gyllid grant
Toiledau Cyhoeddus	Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig a Grant LIC	£280k o Gronfeydd wrth Gefn Clustnodedig	£280k o Gronfeydd wrth Gefn Clustnodedig	£280k o Gronfeydd wrth Gefn Clustnodedig a £100k y flwyddyn
Prosiectau Carbon Net Sero	Grant LIC (90%) a Benthycu Digefnogaeth	£0	£1.0m y flwyddyn	£2.5m y flwyddyn

Atodiad 1 – Rhagdybiaethau Gwariant

Tudalen 71	Categori Cyllideb Cyfalaf	Cyllidir Gan	Achos Sylfaen £'m	Uchelgeisiol £'m	Delfrydol £'m
	Cynllun Gwella Hamdden	Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig, Cyllid Grant a Benthycia Digefnogaeth	Cwblhau adnewyddu Plas Arthur. £2.15m erbyn 2030/31	Cwblhau adnewyddu Plas Arthur. Un Canolfan Hamdden newydd. £18.2m erbyn 2030/31	Cwblhau adnewyddu Plas Arthur. Un Canolfan Hamdden Newydd ac adnewyddu 2 arall £22.0m erbyn 2030/31
	Cynllun Buddsoddi Datblygu Economaidd	Grant LIC a Benthycia Digefnogaeth	Buddsoddiad Porthladd Rhydd a prosiect Gogledd Ynys Môn	Buddsoddiad Porthladd Rhydd a prosiect Gogledd Ynys Môn	Buddsoddiad Porthladd Rhydd a prosiect Gogledd Ynys Môn ac £8.0m ar gyfer prosiectau newydd
	Cynllun Rheoli Gwastraff	Grant DEFRA a Grant LIC (90%)	£8.7m erbyn 2029/30	£15.4m erbyn 2030/31	£44.2m erbyn 2030/31
	Cynlluniau Amddiffyn rhag Llifogydd	85% Grant LIC a Benthycia â Chefnogaeth	£30k o gyllid cyfatebol o Gronfeydd wrth Gefn Clustnodedig	£1.0m y flwyddyn	£2.0m y flwyddyn
	Cynnal a Chadw Cynlluniedig CRT a SATC	Cronfa wrth Gefn CRT, Gwarged Refeniw, Lwfans Atgyweiriadau Mawr a Benthycia Digefnogaeth	£67.0m erbyn 2030/31	£67.0m erbyn 2030/31	£67.0m erbyn 2030/31
	Datblygiadau Newydd CRT	Grant Tai Cymdeithasol, Grantiau LIC a Benthycia Digefnogaeth	Cynllun Gofal Ychwanegol Seiriol a Datblygiadau Ymrwymedig Eraill. £52.6m erbyn 2030/31	Cynllun Gofal Ychwanegol Seiriol a Datblygiadau Eraill Cynlluniwyd. £90.0m erbyn 2030/31	Cynllun Gofal Ychwanegol Seiriol a Datblygiadau Eraill Cynlluniwyd. £95.0m erbyn 2030/31
	Cerbydau CRT	Benthycia Digefnogaeth	Cyllideb Cychwynnol o £361k wedi cynyddu gan chwyddiant	Cyllideb Cychwynnol o £361k wedi cynyddu gan chwyddiant	Cyllideb Cychwynnol o £361k wedi cynyddu gan chwyddiant

This page is intentionally left blank

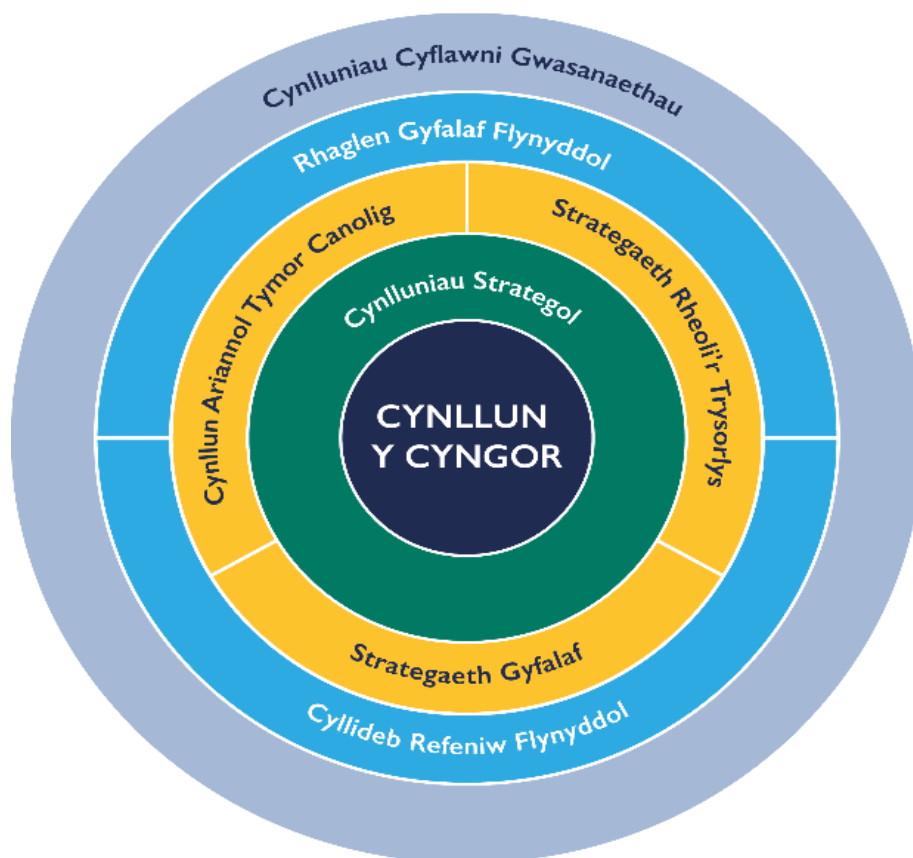
CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	CYNGOR SIR
Dyddiad:	5 MAWRTH 2026
Pwnc / Testun:	DATGANIAD STRATEGAETH RHEOLI'R TRYSORLYS 2026/27
Deilydd Portffolio:	Y CYNGHORYDD ROBIN WILLIAMS, DIRPRWY ARWEINYDD A DEILYDD PORTFFOLIO CYLLID & BUSNES CORFFORAETHOL A PROFIAD Y CHWSMER
Pennaeth Gwasanaeth:	MARC JONES, CYFARWYDDWR SWYDDOGAETH (ADNODDAU) / SWYDDOG ADRAN 151
Awdur yr Adroddiad: Ffôn: E-bost:	MARC JONES 01248 752601 rmjfi@ynysmon.gov.wales
Aelodau Lleol:	Amherthnasol
A – Argymhelliaid / Argymhellion a rheswm / rhesymau	
- Mae'n ofynnol i'r Cyngor gynhyrchu a chyhoeddi Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys (DSRhT) blynyddol cyn dechrau pob blwyddyn ariannol. O dan Ddeddf Llywodraeth Leol 2003 a Rheoliadau Llywodraeth Cymru, mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i Gôd Darbodus CIPFA a Chodau Rheoli Trysorlys CIPFA, y cyhoeddwyd y fersiynau diweddaraf ohonynt yn 2021. - Mae'r DSRhT hwn yn cydymffurfio â'r gofynion yn y ddau gôd ac yn nodi'r holl ofynion y mae'n rhaid eu dilyn wrth gynnal gweithgareddau rheoli'r trysorlys Cyngor Sir Ynys Môn. Mae hyn yn helpu i sicrhau bod buddsoddiadau'r Cyngor yn ddiogel ac yn ddigon hygyrch fel bod digon o arian parod ar gyfer taliadau o ddydd i ddydd wrth iddynt ddod yn ddyledus. Mae'r DSRhT, fel sy'n ofynnol gan y codau, hefyd yn darparu fframwaith i sicrhau bod lefelau benthyca'r Cyngor yn parhau'n ddarbodus a fforddiadwy. - Cyflwynodd Côd Darbodus CIPFA, 2021 (A29), adroddiadau monitro yn amlach ar waith rheoli'r trysorlys. Mae'r Cyngor bellach yn cynhyrchu adroddiadau chwarterol ar reoli'r trysorlys sy'n arwain at adroddiad alldro rheoli'r trysorlys ar ddiwedd y flwyddyn. - Mae'r adroddiadau hyn yn rhoi gwybodaeth fonitro ar y dangosyddion darbodus sy'n edrych i'r dyfodol ac a nodir yn yr atodiadau yn y DSRhT. Mae'r adroddiadau chwarterol amlygu unrhyw amrywiadau sylweddol o'r dangosyddion cymeradwy ac yn cynnwys rhagolygon ar fenthyciadau a buddsoddiadau'r Cyngor yn ystod y flwyddyn. Argymhellion - Gofynnir i'r Cyngor gymeradwyo'n ffurfiol Datganiad Strategaeth Rheoli Trysorlys ar gyfer 2026/27.	
B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd y rhesymau am eu gwrthod ac/neu am ddewis yr opsiwn hwn?	
Nid oes opsiynau eraill ar gael, mae'n ofyniad i gymeradwyo DSRhT bob blwyddyn	
C – Pam fo hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?	
Mae'n ofyniad o'r Côt fod y Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys yn cael ei gymeradwyo gan y Cyngor llawn.	
CH – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?	
Ydi	

D – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?		
Amherthnasol		
DD – Asesu'r effaith bosib (os yn berthnasol)		
1	Sut mae'r penderfyniad hwn yn effeithio ar ein hanghenion tymor hir fel Ynys	Mae rheoli'r trysorlys yn allweddol i hwyluso cynaliadwyedd ar gyfer anghenion tymor hir yr Ynys, gan fod cynlluniau benthyca yn helpu i gyllido'r gwariant cyfalaf i sicrhau bod asedau ar gael rŵan ac yn y dyfodol. Rhaid i gynlluniau'r Trysorlys hefyd fod yn fforddiadwy i sicrhau nad yw cenedlaethau'r dyfodol dan anfantais oherwydd penderfyniadau Rheoli'r Trysorlys a wneir yn y tymor byr a'r tymor canolig.
2	A yw hwn yn benderfyniad y rhagwelir y bydd yn atal costau / dibyniaethau ar yr Awdurdod i'r dyfodol. Os felly, sut:-	Rhaid i strategaeth a gweithgaredd Rheoli'r Trysorlys fod yn fforddiadwy i liniaru'r effaith ar y dyfodol. Gall rhywfaint o wariant cyfalaf a gyllidir gan fenthyca, megis Cymunedau Dysgu Cynaliadwy a chynlluniau buddsoddi i arbed eraill a gyllidir gan fenthyca, helpu i leihau costau yn y dyfodol.
3	A ydym wedi bod yn cydweithio â sefydliadau eraill i ddod i'r penderfyniad hwn, os felly, rhowch wybod gyda phwy-	Mae gweithgareddau Rheoli'r Trysorlys yn aml yn cyllido prosiectau cyfalaf mewn partneriaeth â sefydliadau eraill, megis Llywodraeth Cymru. Mae ysgolion / estyniadau newydd Rhaglen Ysgolion yr 21ain Ganrif / Cymunedau Dysgu Cynaliadwy wedi'u cyllido / yn cael eu cyllido gyda chyllid sylweddol gan Lywodraeth Cymru.
4	A yw dinasyddion Ynys Môn wedi chwarae eu rhan yn drafftio'r ffordd hon ymlaen? Esboniwch sut:-	Mae ymgynghori yn digwydd fel rhan o gynllunio prosiectau cyfalaf mawr e.e. ysgolion newydd. Nid oes unrhyw ymgynghoriad arall gyda dinasyddion ar y DSRhT
5	Nodwch unrhyw effaith bosibl y byddai'r penderfyniad hwn yn ei gael ar y grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010.	Bydd asedau newydd eu hadeiladu a gyllidir drwy fenthyca yn cydymffurfio â'r Ddeddf Cydraddoldeb a rheoliadau a chanllawiau cysylltiedig. Mae rhaglenni ailwampio ac adnewyddu blynyddol hefyd yn helpu i gynyddu hygyrchedd a galluogi amrywiaeth.
6	Os yw hwn yn benderfyniad strategol, nodwch unrhyw effaith bosibl y byddai'r penderfyniad yn ei chael ar y rhai sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol.	Mae'r DSRhT yn ofynnol bob blwyddyn.
7	Nodwch unrhyw effaith bosibl y byddai'r penderfyniad hwn yn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ac ar beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.	Mae rhai o'r prosiectau a gyllidir trwy fenthyca yn cael effaith gadarnhaol ar ddatblygiad yr Iaith Gymraeg a chynnydd ynddi, megis yr ysgolion cyfrwng Gymraeg a adeiladwyd yn rhan o Raglen Ysgolion yr 21ain Ganrif / Rhaglen Cymunedau Dysgu Cynaliadwy.

E – Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?		Beth oedd eu sylwadau?
1	Prif Weithredwr / Tîm Arweinyddiaeth (TA) (gorfodol)	
2	Cyllid / Swyddog 151(gorfodol)	Amherthnasol – adroddiad y Swyddog Adran 151 ydi hwn
3	Swyddog Cyfreithiol / Monitro (gorfodol)	
4	Adnoddau Dynol (AD)	
5	Eiddo	
6	Technoleg Gwybodaeth (TG)	
7	Caffael	
8	Sgriwtini	Adolygwyd y datganiad strategaeth gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 4 Chwefror 2026 ac argymhellodd y Pwyllgor y dylai'r Pwyllgor Gwaith dderbyn y strategaeth heb welliant.
9	Aelodau Lleol	
10	Eraill	
F - Atodiadau:		
1. Egwyddorion Allweddol Rheoli'r Trysorlys 2. Cefndir economaidd 3. Proffil benthyciadau'n aeddfedu PWLB 4. Proffil benthyciadau'n aeddfedu Salix 5. Datganiad Polisi DRI 6. Buddsoddiadau penodol ac amhenodol 7. Meini prawf gwrthbartïon 8. Gwledydd cymeradwy ar gyfer buddsoddiadau 9. Cynllun dirprwyo ar gyfer materion Rheoli'r Trysorlys a rôl y Swyddog Adran 151 10. Dangosyddion Darbodus a Thrysorlys 11. Eglurhad o Ddangosyddion Darbodus a Thrysorlys 12. Geirfa o ddangosyddion Darbodus a Rheoli'r Trysorlys, a gwybodaeth amdanynt		
FF – Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am ragor o wybodaeth os gwelwch yn dda):		
• Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys 2025/26, a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn ar 6 Mawrth 2025 • Adolygiad Blynnyddol Rheoli'r Trysorlys 2024/25, a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn ar 25 Medi 2025 • Adroddiad Alldro Cyfalaf 2024/25, a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith ar 17 Gorffennaf 2025 • Monitro Cyllideb Gyfalaf Chwarter 2 2025/26, a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith ar 25 Tachwedd 2025 • Adroddiad Canol Blwyddyn Rheoli'r Trysorlys 2025/26, a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith ar 16 Rhagfyr 2025 • Strategaeth Gyfalaf 2026/2031 – gyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith ar 27 Ionawr 2026		

DATGANIAD STRATEGAETH RHEOLI'R TRYSORLYS**STRATEGAETH FUDDSODDI FLYNYDDOL, DATGANIAD POLISI DARPARIAETH REFENIW ISAF A DATGANIAD POLISI RHEOLI'R TRYSORLYS 2026/27****1. CYFLWYNIAD**

- 1.1** Mae Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys (DSRhT) 2026/27 yn darparu'r fframwaith ar gyfer rheoli'r trysorlys o ddydd i ddydd ac yn y tymor canolig. Mae wedi'i gwblhau'n unol â Chod Darbodus CIPFA 2021 a Chod Trysorlys CIPFA 2021.
- 1.2** Mae'r DSRhT yn rhan allweddol o brosesau cynllunio strategol y Cyngor ac mae'n helpu i sicrhau bod y Cyngor yn gallu cyflawni ei amcanion a'i weledigaeth strategol. Mae cylch strategol y Cyngor, isod, yn dangos bod Cynllun y Cyngor yn ganolog i waith y Cyngor. Rhaid i holl gynlluniau strategol a gweithredol y Cyngor fod yn gyson â Chynllun y Cyngor i ddarparu'r gwasanaethau a'r blaenoriaethau sydd eu hangen i gyflawni amcanion strategol y Cynllun. Mae'r cylch yn dangos mai Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys, ochr yn ochr â'r Strategaeth Gyfalaf a'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig, yw'r strategaethau ariannol allweddol i sicrhau bod adnoddau ariannol y Cyngor yn cael eu rheoli yn unol â deddfwriaeth allweddol a gofynion CIPFA a'u bod yn canolbwyntio ar gyflawni blaenoriaethau'r Cyngor. Mae hyn yn helpu i sicrhau bod cyllid y Cyngor yn targedu'r swyddogaethau a'r gwasanaethau cywir i gyflawni nodau'r Cyngor.

2. CEFNDIR

2.1. Mae CIPFA yn diffinio rheoli'r trysorlys fel:-

"Rheoli benthyciadau, buddsoddiadau a llif arian yr awdurdod lleol, ei drafodion bancio, marchnad arian a marchnad gyfalaf; rheolaeth effeithiol o'r risgiau sy'n gysylltiedig â'r gweithgareddau hynny; a cheisio'r perfformiad gorau posib sy'n gyson â'r risgiau hynny."

- 2.2.** Mae rheoli'r trysorlys yn ymwneud â thasgau sy'n sicrhau bod digon o arian parod yng nghyfrif cyffredinol y Cyngor i dalu biliau o ddydd i ddydd a buddsoddi arian dros ben, dros yr hyn sydd ei angen yn y cyfrif cyffredinol. Rhaid i'r buddsoddiadau hyn fod mewn cyfrifon hynod ddiogel, megis banciau'r DU sydd â statws credyd uchel. Mae'r Cyngor yn blaenoriaethu diogelwch ei gronfeydd, yn unol â'r Codau, ac yn sicrhau bod digon o arian parod ar gael ar unwaith fel bod y Cyngor yn gallu talu cyflenwyr, staff a budd-daliadau, ar y dyddiadau talu gofynnol. Yr ystyriaeth olaf yw elw. Mae'r Cyngor yn buddsoddi i gael y gyfradd llog uchaf posib o fewn y gronfa o sefydliadau sy'n ddiogel ac yn cwrdd â meini prawf y strategaeth hon. Elfen olaf Rheoli'r Trysorlys yw rheoli portffolio benthyciadau'r Cyngor, i sicrhau nad yw benthycia'r Cyngor yn rhy uchel a bod costau refeniw benthycia yn fforddiadwy.
- 2.3.** Mae'r cyfraniad a wna'r swyddogaeth rheoli'r trysorlys i'r Awdurdod yn hollbwysig, gan fod y cydbwysedd rhwng y gweithgareddau buddsoddi a'r dyledion yn sicrhau hylifedd neu'r gallu i gwrdd ag ymrwymïadau gwariant wrth iddynt ddod yn ddyledus, naill ai ar gyfer refeniw dydd i ddydd neu brosiectau cyfalaf mwy. Bydd gweithgareddau'r trysorlys yn gweld y cydbwysedd rhwng y costau llog ar ddyledion a'r incwm buddsoddi sy'n codi o adneuon ariannol yn cael effaith ar y gyllideb sydd ar gael. Gan fod balansau arian parod, fel rheol, yn codi o gronfeydd wrth gefn a balansau, mae'n hanfodol bwysig sicrhau diogelwch digonol ar gyfer y symiau sy'n cael eu buddsoddi oherwydd gall colli'r symiau gwreiddiol a fuddsoddwyd arwain at ostwng cronfeydd wrth gefn ariannol y Cyngor.

3. DATGANIAD POLISI RHEOLI'R TRYSORLYS CYNGOR SIR YNYS MÔN

- 3.1** Yn ogystal â'r polisiâu risg corfforaethol, y gofrestr, y camau gweithredu a'r monitro, mae'r Cyngor yn cymryd ei gyfrifoldeb am stiwardiaeth dda o gyllid cyhoeddus o ddifri, a bydd holl arferion rheoli'r trysorlys yn diogelu arian cyhoeddus. Mae'n amhosib dileu pob risg, ond bydd holl weithgareddau rheoli'r trysorlys yn cael eu rheoli i leihau'r risg y mae cyllid y Cyngor yn agored iddo, fel a ganlyn:-

- 3.1.1** Bydd penderfyniadau buddsoddi bob amser yn rhoi blaenoriaeth i ddiogelwch y buddsoddiad yn gyntaf. Hylifedd yw'r ail ystyriaeth, gan fod angen i'r Cyngor gael mynediad ar unwaith at ddigon o gyllid i dalu taliadau o ddydd i ddydd wrth iddynt ddod yn ddyledus. Yn olaf, ni fydd y Cyngor yn ceisio uchafu'r incwm a enillir ar fuddsoddiadau oni bai fod y buddsoddiadau'n hynod ddiogel a bod digon o fynediad ar unwaith i gronfeydd.
- 3.1.2** Dim ond mewn banciau a chymdeithasau adeiladu hynod ddiogel sydd â statws credyd uchel y bydd adneuon banc, neu fuddsoddiadau mewn banciau neu gymdeithasau adeiladu, yn cael eu rhoi, a hynny'n unol â'r meini prawf yn Atodiad 7.
- 3.1.3** Bydd benthyciadau i awdurdodau lleol yn cael eu hystyried ar ôl cwblhau gwiriadau diwydrwydd dyladwy.
- 3.1.4** Caniateir buddsoddiadau mewn cronfeydd marchnad arian cyfradd AAA.
- 3.1.5** Bydd y Cyngor yn anelu at gadw isafswm o £10m mewn cyfrifon mynediad ar unwaith, os oes digon ym malansau'r Cyngor.
- 3.1.6** Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i sicrhau gwerth am arian yn ei weithgareddau rheoli'r trysorlys, yng nghyd-destun gwarchod arian cyhoeddus.
- 3.1.7** Bydd y Cyngor yn benthycia'n fewnol os oes digon o falansau arian parod, er mwyn lleihau neu ohirio llog sy'n daladwy, yn enwedig pan fo cyfraddau llog yn codi.
- 3.1.8** Os oes angen benthycia at ddibenion cymwys, dylai unrhyw fenthyciadau ystyried a yw cyfraddau'n debygol o godi neu ostwng yn y tymor canolig. Dylai benthyciadau tymor byr liniaru'r llog sy'n daladwy os yw cyfraddau'n debygol o ostwng yn y tymor byr neu'r tymor canolig, a dylid ystyried benthyciadau tymor hwy os rhagwelir y bydd cyfraddau llog yn cynyddu yn y tymor canolig i'r tymor hir.

- 3.1.9** Mae gweithgarwch rheoli'r trysorlys yn cefnogi cyflawni blaenoriaethau allweddol y Cyngor a bydd yn cyd-fynd â'r Strategaeth Gyfalaf a'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig i sicrhau bod buddsoddiadau'n ddiogel, yn hygyrch ac y gwneir y gorau o'r llog derbyniadwy o fewn buddsoddiadau diogel. Bydd benthycia yn seiliedig ar ofnion Strategaeth Gyfalaf 2026/30 a rhaglenni blynyddol, ond dim ond os yw'n fforddiadwy, gan gymryd i ystyriaeth y sefyllfa ariannol ar y pryd a gwybodaeth yn y Cynllun Ariannol Tymor Canolig sy'n cael ei ddiweddarau'n rheolaidd.
- 3.1.10** Ni ellir gosod y Strategaeth Rheoli'r Trysorlys ar ei ben ei hun, a rhaid ystyried y sefyllfa economaidd gan fod hyn yn effeithio ar gyfraddau llog buddsoddi, cost benthycia a chryfder ariannol gwrthbartion.

4. Y CYD-DESTUN ALLANOL

- 4.1** Mae crynodeb llawn o'r rhagolwg economaidd wedi'i gynnwys yn Atodiad 2. Mae Tabl 1, isod, yn dangos rhagolygon diweddar Banc Lloegr (BLI) ar gyfer y gyfradd sylfaen, chwyddiant a chyfraddau Bwrdd Benthycia Gwaith Cyhoeddus (BBGC) a ddarparwyd gan MUFG Corporate Markets:-

**Tabl 1 – Rhagolwg o Gyfradd Sylfaen y Banc a Chyfraddau BBGC
Mawrth 2026 i Rhagfyr 2027**

	Mawrth	Mehefin	Medi	Rhagfyr	Mawrth	Mehefin	Medi	Rhagfyr
	2026	2026	2026	2026	2027	2027	2027	2027
Cyfradd y Banc (%)	3.75%	3.50%	3.50%	3.25%	3.25%	3.25%	3.25%	3.25%
Chwyddiant (BLI - Chwefror 2026)	3.10%	3.00%	2.70%	2.50%	2.20%	2.00%	2.00%	2.00%
Cyfradd 5ml BBGC (%)	4.60%	4.50%	4.30%	4.20%	4.10%	4.10%	4.10%	4.10%
Cyfradd 10ml BBGC (%)	5.20%	5.00%	4.90%	4.80%	4.80%	4.70%	4.70%	4.70%
Cyfradd 25ml BBGC (%)	5.80%	5.70%	5.60%	5.50%	5.50%	5.40%	5.30%	5.30%
Cyfradd 50ml BBGC (%)	5.60%	5.50%	5.40%	5.30%	5.30%	5.20%	5.10%	5.10%

- 4.2** Targed chwyddiant BLI, a osodwyd gan y Llywodraeth, yw 2%. Yn ystod 2025, cododd y Mynegai Prisiau Defnyddwyr (CPI) o'i lefel isaf o 2.7% ym Medi 2024, a chyrraedd 3.8% ar ei uchaf ym Medi 2025, cyn disgyn yn ôl i 3.2% ym mis Tachwedd 2025. Mae disgwyl i chwyddiant barhau i ostwng yn ystod 2026, a chyrraedd lefel targed BLI o 2% erbyn diwedd 2026.
- 4.3** Ar ddechrau'r pandemig, cafodd y gyfradd sylfaenol ei gostwng i 0.1% ar ei hisaf i gefnogi'r economi. Cynyddodd BLI y gyfradd i 0.25% yn Rhagfyr 2021, ac yna cynyddodd y gyfradd sylfaenol ym mhob cyfarfod o'r Pwyllgor Polisi Ariannol (MPC), rhwng 0.25% a 0.75% ar ei gynnydd uchaf. Yn Awst 2023, cynyddodd y MPC y gyfradd sylfaenol i 5.25%. Ni newidiodd y gyfradd o 5.25% tan 1 Awst 2024, pan gafodd y gyfradd sylfaen ei gostwng am y tro cyntaf ers 2020, i 5%, a dyma oedd y gyfradd ar 30 Medi 2024. Ers hynny, mae'r gyfradd wedi gostwng i 3.75%, ac mae disgwyl gostyngiadau pellach yn ystod 2026.
- 4.4** Mae'r Cyngor yn elwa o gyfradd sylfaenol uwch ar gyfer buddsoddi arian dros ben, a rhagwelir y bydd hyn yn cynhyrchu tua £900k o incwm buddsoddi yn 2025/26. Fodd bynnag, mae benthyciadau i'r Cyngor yn ddrytach, a strategaeth y Cyngor yw gohirio benthycia allanol cyn hired â phosib a defnyddio balansau'r Cyngor i gyllido gwariant cyfalaf (benthycia mewnol). Fodd bynnag, gan fod y Cyngor wedi defnyddio ei gronfeydd wrth gefn i gydbwyso'r gyllideb refeniw a chyllido gwariant cyfalaf ar y Cyfrif Refeniw Tai (CRT), mae lefel yr arian dros ben bellach yn agosáu at y pwynt lle na ellir parhau i fenthycia'n fewnol a bydd rhaid benthycia'n allanol.

5. SEFYLLFA FENTHYCA BRESENNOL Y CYNGOR

- 5.1 Mae'r sefyllfa bresennol mewn perthynas â benthycia gan y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (BBGC) i'w weld yn Nhabl 2 isod:-

Tabl 2
Benthyciadau BBGC sy'n Ddyledus

	Benthyciadau Aeddfedu	Benthyciadau EIP / Blwydd-dal	Cyfanswm
Balans ar 1 Ebrill 2025	£117.546m	£0.144m	£117.690m
Balans ar 31 Rhagfyr 2025	£117.546m	£0.128m	£117.674m
Amcangyfrif o'r Balans Benthyciadau ar 31 Mawrth 2026	£117.546m	£0.118m	£117.664m
Amser Cyfartalog cyn Ad-dalu ar 31 Mawrth 2026	18.2 mlynedd	4.4 mlynedd	14.4 mlynedd
Cyfartaledd Cyfradd Llog	5.1%	9.4%	6.3%

- 5.3 Benthyciadau Salix - sefydliad Llywodraeth Cymru (LIC) yw Salix sy'n rhoi benthyciadau di-log ac, yn fwy diweddar, grantiau ar gyfer prosiectau sy'n cefnogi'r amgylchedd ac i helpu cyrff y sector cyhoeddus yng Nghymru i weithio tuag at gyflawni eu targed sero net erbyn 2030. Roedd gan y Cyngor £4.393m o fenthyciadau di-log gyda Salix ar 31 Rhagfyr 2024. Mae'r benthyciadau hyn yn cael eu had-dalu dros gyfnod o 8 neu 10 mlynedd, yn dibynnu ar y cytundeb, gyda dau ad-daliad y flwyddyn fesul benthyciad. Mae'r benthyciadau hyn wedi cyllido goleuadau stryd LED, goleuadau LED mewn ysgolion a chanolfannau hamdden ac amrywiol brosiectau cynaliadwy eraill.

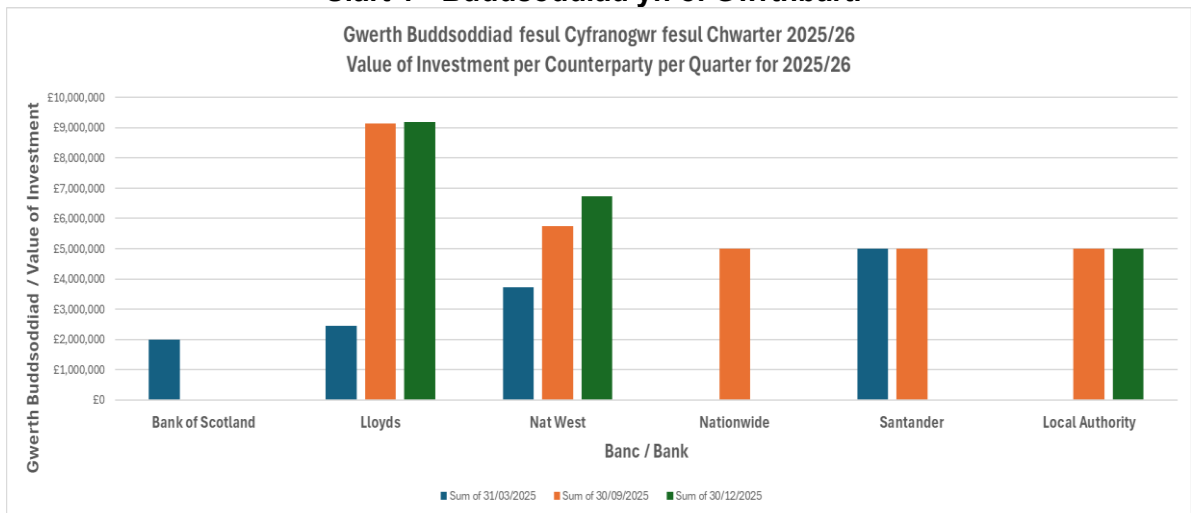
Tabl 3 - Benthyciadau Salix sy'n Ddyledus

	Benthyciadau Salix
Balans ar 1 Ebrill 2025	£4.393m
Balans ar 31 Rhagfyr 2025	£4.037m
Amcangyfrif o'r Balans Benthyciadau ar 31 Mawrth 2026	£3.702m
Amser Cyfartalog cyn Ad-dalu ar 31 Mawrth 2026	4.6 mlynedd
Cyfradd Llog Cyfartalog	0.00%

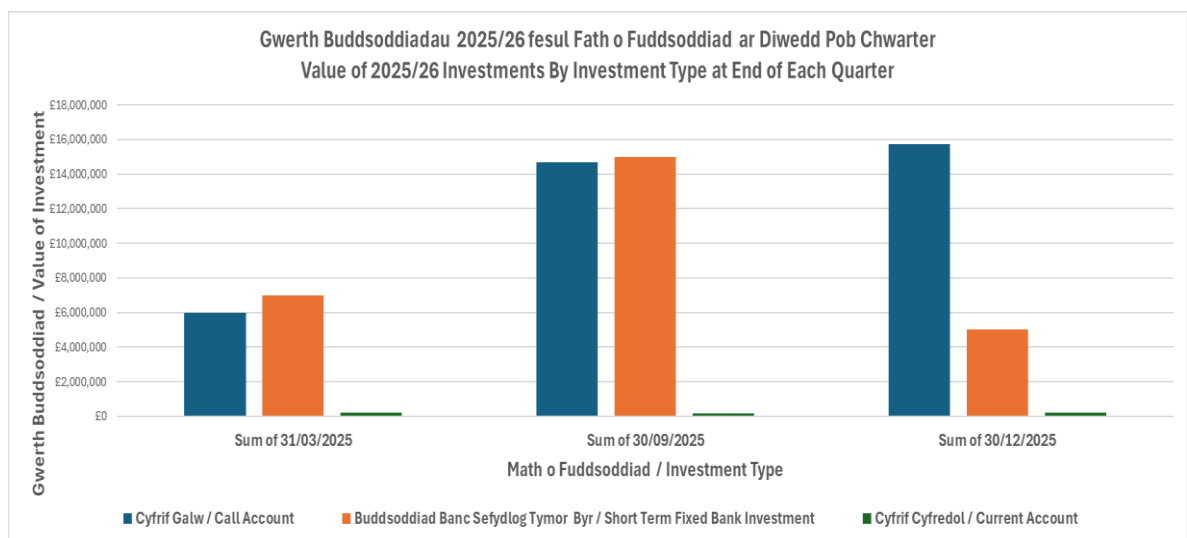
6. BALANSAU BUDDSODDIADAU'R CYNGOR AR 31 RHAGFYR 2025

- 6.1 Cyfanswm balans y buddsoddiadau ar 31 Rhagfyr 2025 oedd £20.993m, fel y gwelir yn Siart 1 a Siart 2 isod. Yr elw o'r buddsoddiadau hyn rhwng 1 Ebrill 2025 a 31 Rhagfyr 2025 oedd £0.770m, a'r disgwyl yw y bydd cyfanswm o £0.893m yn cael ei dderbyn ar y buddsoddiadau a restrir isod ar gyfer 2025/26. Bydd y llog a dderbynnir yn cael ei rannu'n briodol rhwng Cronfa'r Cyngor, y CRT, ysgolion a chyrff allanol y mae'r Cyngor yn dal cyllid ar eu rhan, yn cynnwys yr Ymddiriedolaethau.

Siart 1 - Buddsoddiad yn ôl Gwrthbarti

Siart 2 - Buddsoddiad yn ôl Math

7. EFFAITH CYNLLUNIAU'R DYFODOL AR FENTHYCA

7.1 Cyllidir gwariant cyfalaf yn rhannol trwy fenthyca, felly, mae cysylltiad agos rhwng y Strategaeth Gyfalaf a'r strategaeth hon. Mae crynodeb gwariant cyfalaf 2025/26 i 2027/28 yn cyflwyno tri opsiwn ar gyfer gwariant cyfalaf. Mae pob un o'r tri senario yn ystyried y gwaith sydd angen ei wneud ar asedau'r Cyngor, neu a fydd angen amnewid asedau. Cyflwynir y tri opsiwn fel a ganlyn:

Yr achos sylfaenol - mae hyn yn seiliedig ar y cyllid sydd eisoes ar gael ac nid os angen fawr o fenthyca digefnogaeth, os o gwbl, heblaw am yr hyn sydd ei angen ar gyfer y cynlluniau ymrwymiedig.

Uchelgeisiol - swm yn seiliedig ar yr achos sylfaenol ynghyd ag elfen o fenthyca digefnogaeth, sy'n cael ei ystyried yn rhesymol a fforddiadwy, ac mae'n golygu y gellir cynnal asedau cyfredolo ar lefel dderbyniol er mwyn gwarantu y gellir parhau i'w defnyddio yn y dyfodol a chaniatáu i Gynllun y Cyngor gael ei weithredu.

Delfrydol - dyma'r swm sydd ei angen i uwchraddio asedau'r Cyngor i'r safon uchaf ac mae'n caniatáu i holl elfennau Cynllun y Cyngor gael eu gweithredu. Mae hyn yn gofyn am gynnydd sylweddol mewn benthyca, ac efallai na fyddai'n fforddiadwy i'r Cyngor.

7.2 Mae Tablau 4a - 4ch, isod, yn dangos amcangyfrif o wariant a chyllid ar gyfer y cyfnod 2024/25 i 2029/30 ar gyfer y 3 senario:-

Tabl 4a - Gwariant a Chyllid Cyfalaf Gwirioneddol 2024/25 ac Amcangyfrif 2025/26

	Gwirioneddol 2024/25 £'m	Amcangyfrif 2025/26 £'m
Cronfa'r Cyngor - heb gynnwys Eiddo Buddsoddi	37.258	24.171
CRT	27.468	22.056
Eiddo Buddsoddi	0.000	8.940
Cyfanswm Gwariant	64.726	55.167
Grantiau Cyfalaf	45.883	34.692
Derbyniadau Cyfalaf	1.173	0.497
Cronfeydd wrth Gefn a Chyfraniadau Refeniw	10.817	13.876
Benthyca â Chefnogaeth	4.243	3.797
Benthyca Digefnogaeth	2.491	1.445
Benthyciadau Salix	0.119	0.860
Cyfanswm Cyllid	64.726	55.167

Tabl 4b Gwariant a Chyllido Achos Sylfaenol 2026/27 - 2030/31

	2026/27 £'m	2027/28 £'m	2028/29 £'m	2029/30 £'m	2030/31 £'m
Cronfa'r Cyngor - heb gynnwys Eiddo Buddsoddi	14.122	8.845	7.965	7.920	6.547
CRT	41.555	30.337	10.259	9.328	9.792
Eiddo Buddsoddi	10.652	2.000	0.000	0.000	0.000
Cyfanswm Gwariant	66.329	41.182	18.224	17.248	16.339
Grantiau Cyfalaf	34.839	14.847	5.481	5.481	5.481
Derbyniadau Cyfalaf	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
Cronfeydd wrth Gefn a Chyfraniadau Refeniw	15.268	10.121	9.588	9.416	8.404
Benthyca â Chefnogaeth	3.603	2.151	2.151	2.151	2.151
Benthyca Digefnogaeth	12.619	14.063	1.004	0.200	0.303
Benthyciad Salix	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
Cyfanswm Cyllid	66.329	41.182	18.224	17.248	16.339

Tabl 4c Gwariant a Chyllido Achos Uchelgeisiol 2026/27 - 2030/31

	2026/27 £'m	2027/28 £'m	2028/29 £'m	2029/30 £'m	2030/31 £'m
Cronfa'r Cyngor - heb gynnwys Eiddo Buddsoddi	16.689	16.351	52.016	55.102	41.431
CRT	45.950	35.819	27.569	26.893	23.294
Eiddo Buddsoddi	10.652	2.200	0.200	0.200	0.200
Cyfanswm Gwariant	73.291	54.370	79.785	82.195	64.925
Grantiau Cyfalaf	34.865	18.178	22.413	20.271	16.239
Derbyniadau Cyfalaf	0.000	0.200	0.200	0.200	0.200
Cronfeydd wrth Gefn a Chyfraniadau Refeniw	14.107	8.929	34.696	34.404	31.222
Benthyca â Chefnogaeth	3.603	3.372	4.764	4.329	4.329
Benthyca Digefnogaeth	20.716	23.691	17.712	22.992	12.936
Benthyciad Salix	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
Cyfanswm Cyllid	73.291	54.370	79.785	82.195	64.925

Tabl 4ch Gwariant a Chyllido Achos Ddelfrydol 2026/27 - 2030/31

	2026/27 £'m	2027/28 £'m	2028/29 £'m	2029/30 £'m	2030/31 £'m
Cronfa'r Cyngor - heb gynnwys Eiddo Buddsoddi	22.357	34.470	62.904	77.873	44.776
CRT	45.369	40.040	28.173	27.363	23.647
Eiddo Buddsoddi	10.882	2.330	2.330	2.330	2.330
Cyfanswm Gwariant	78.608	76.840	93.407	107.567	70.753
Grantiau Cyfalaf	38.665	31.490	28.507	35.878	16.189
Derbyniadau Cyfalaf	0.000	0.200	0.200	0.200	0.200
Cronfeydd wrth Gefn a Chyfraniadau Refeniw	14.015	9.406	34.704	34.985	30.890
Benthyca â Chefnogaeth	3.603	3.372	4.764	4.329	4.329
Benthyca Digefnogaeth	22.325	32.372	25.232	32.176	19.145
Benthyciadau Salix	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
Cyfanswm Cyllid	78.608	76.840	93.407	107.567	70.753

- 7.3** Mae effaith benthyca ar Ofyniad Cyllido Cyfalaf (GCC) y Cyngor yn ffactor bwysig sydd angen ei ystyried. Y GCC yw'r mesur o angen sylfaenol y Cyngor i fenthycha. Nid yw benthyca wedi'i gyfyngu i fenthychiadau allanol gan y BBGC gan ei fod, hefyd, yn cynnwys y gallu i ddefnyddio balansau ariannol y Cyngor ei hun (benthyca mewnol) sydd wedi cael eu defnyddio i gyllido gwariant cyfalaf. Er bod benthyca mewnol yn arbed costau llog i'r Cyngor, mae tâl yn cael ei godi ar gyfer y Ddarpariaeth Refeniw Isaf (DRI) ar sail yr angen sylfaenol i fenthycha (y GCC), nid y benthychiad gwirioneddol. Mae Tabl 5, isod, yn dangos y GCC ar gyfer Cronfa'r Cyngor a'r CRT o dan y 3 senario:-

Tabl 5 - Gofyniad Cyllido Cyfalaf

Achos Sylfaenol	Gwir 2024/25 £'m	Amcan 2025/26 £'m	Amcan 2026/27 £'m	Amcan 2027/28 £'m	Amcan 2028/29 £'m	Amcan 2029/30 £'m	Amcan 2030/31 £'m
GCC - Cronfa'r Cyngor	114.391	119.486	125.567	127.905	128.727	128.613	129.573
GCC - CRT	37.998	36.895	35.744	47.116	59.834	59.332	57.863
Cyfanswm GCC	152.389	156.381	161.311	175.021	188.561	187.945	187.436
Symudiad net yn y GCC		+ 5.992	+ 4.930	+ 13.710	+ 13.540	-0.616	-0.509
Achos Uchelgeisiol	Gwir 2024/25 £'m	Amcan 2025/26 £'m	Amcan 2026/27 £'m	Amcan 2027/28 £'m	Amcan 2028/29 £'m	Amcan 2029/30 £'m	Amcan 2030/31 £'m
GCC - Cronfa'r Cyngor	114.391	119.486	125.567	130.114	134.741	142.620	155.016
GCC - CRT	37.998	36.895	35.744	52.784	72.145	82.313	93.340
Cyfanswm GCC	152.389	156.381	161.311	182.898	206.886	224.934	248.356
Symudiad net yn y GCC		+ 5.992	+ 4.930	+ 21.587	+ 23.988	+18.048	+23.422
Achos Delfrydol	Gwir 2024/25 £'000	Amcan 2025/26 £'000	Amcan 2026/27 £'000	Amcan 2027/28 £'000	Amcan 2028/29 £'000	Amcan 2029/30 £'000	Amcan 2030/31 £'000
GCC - Cronfa'r Cyngor	114.391	119.486	125.567	132.033	142.649	157.143	177.766
GCC - CRT	37.998	36.895	35.744	52.441	74.331	85.096	96.583
Cyfanswm GCC	152.389	156.381	161.311	184.473	216.980	242.239	274.349
Symudiad net yn y GCC		+ 5.992	+ 4.930	+23.162	+32.507	+25.259	+32.110

7.4 Bydd y 3 senario a nodir uchod yn golygu bod benthyciadau'r Cyngor yn cynyddu a bydd rhyw gymaint o fenthycia mewnol yn parhau, ond bydd y rhan fwyaf o'r benthyciadau ychwanegol yn rhai allanol, trwy'r BBGC. Mae amcangyfrif o'r gofyniad benthycia'n cael ei ddangos yn Nhabl 6, isod:-

Tabl 6
Benthycia Allanol 2024/25 - 2030/31

	Achos Sylfaenol £'m	Achos Uchelgeisiol £'m	Achos Delfrydol £'m
2024/25 Gwirioneddol	122.082	122.082	122.082
Amcangyfrif 2025/26	131.710	131.710	131.710
Amcangyfrif 2026/27	134.235	134.235	134.235
Amcangyfrif 2027/28	149.075	157.173	158.781
Amcangyfrif 2028/29	163.125	182.070	192.360
Amcangyfrif 2029/30	166.003	204.268	222.078
Amcangyfrif 2030/31	166.785	230.019	257.013

7.5 Bydd benthycia ychwanegol yn creu gwariant ychwanegol ar y cyfrif refeniw, sef costau Darpariaeth Refeniw Isaf (DRI) ychwanegol a chostau llog ychwanegol. Mae'n bwysig, felly, asesu effaith benthycia ychwanegol ar y cyfrif refeniw er mwyn sicrhau fod y costau refeniw yn parhau'n fforddiadwy. Y mesur gorau o fforddiadwyedd yw mynegi'r costau cyllido cyfalaf fel canran o'r gyllideb refeniw net. Maent i'w gweld yn Nhablau 7a a 7b, isod:-

Tabl 7a
Goblygiadau Refeniw Gwariant a Benthycia Cyfalaf - Cronfa Gyffredinol

	Achos Sylfaenol			Achos Uchelgeisiol		Achos Delfrydol	
	Gwariant Refeniw Net (GRN)	Amcangyfrif o DRI a Llog	DRI a Llog yn erbyn GRN	Amcangyfrif o DRI a Llog	DRI a Llog yn erbyn GRN	Amcangyfrif o DRI a Llog	DRI a Llog yn erbyn GRN
	£'m	£'m	%	£'m	%	£'m	%
2026/27	207.02	6.55	3.17	6.55	3.17	6.55	3.17
2027/28	212.20	6.74	3.18	6.90	3.25	7.04	3.32
2028/29	216.44	6.89	3.18	7.30	3.37	7.85	3.63
2029/30	220.77	6.95	3.15	7.87	3.56	8.87	4.02
2030/31	225.19	7.09	3.15	8.69	3.86	10.23	4.54

Tabl 7b
Goblygiadau Refeniw Gwariant Cyfalaf a Benthycia - CRT

	Achos Sylfaenol			Achos Uchelgeisiol		Achos Delfrydol	
	Incwm Rhent Net (IRhN)	Amcangyfrif o DRI a Llog	DRI a Llog yn erbyn IRhN	Amcangyfrif o DRI a Llog	DRI a Llog yn erbyn IRhN	Amcangyfrif o DRI a Llog	DRI a Llog yn erbyn IRhN
	£'m	£'m	%	£'m	%	£'m	%
2026/27	24.06	2.38	9.88	2.38	9.88	2.38	9.88
2027/28	25.22	3.10	12.28	3.58	14.17	3.55	14.04
2028/29	26.75	3.85	14.40	4.78	17.68	4.88	18.00
2029/30	27.31	3.94	14.42	5.49	19.70	5.63	20.12
2030/31	28.41	3.99	14.03	6.23	21.28	6.38	21.74

8. STRATEGAETH FENTHYCA

8.1 Ar hyn o bryd, mae'r Cyngor yn parhau i gynnal sefyllfa o dan-fenthycia. Mae hyn yn golygu nad yw'r angen am fenthyciadau cyfalaf (sef y GCC) wedi'i gyllido'n llawn gan ddyledion benthycia gan fod arian wedi cael ei ddefnyddio fel mesur dros dro i gefnogi arian wrth gefn, balansau a llif arian y Cyngor. Mae hon yn strategaeth ddarbodus, gan fod disgwyl i gyfraddau benthycia tymor canolig a thymor hwy ddisgyn o'u lefelau presennol unwaith y rhoddir sylw i bryder cyffredinol am chwyddiant trwy bolisi ariannol tynn yn y tymor byr.

Yn erbyn y cefndir hwn a'r risgiau o fewn y rhagolygon economaidd, mabwysiedir dull darbodus o ran gweithgareddau trysorlys yn ystod 2026/27. Bydd y Swyddog Adran 151 yn monitro cyfraddau llog yn y marchnadoedd ariannol ac yn mabwysiadu dull pragmatig i ymateb i amgylchiadau sy'n newid:-

- os teimlir bod risg sylweddol o GWYMP sydyn mewn cyfraddau benthycia, yna bydd benthyciadau'n cael eu gohirio.
- os teimlir bod risg sylweddol o GYNNYDD llawer uwch mewn cyfraddau benthycia nag a ragwelir ar hyn o bryd, bydd cyllid ar raddfa sefydlog yn cael ei fenthycia tra bod cyfraddau llog yn is nag y rhagwelir iddynt fod yn ystod yr ychydig flynyddoedd nesaf.
- Rhagolwg tymor hir (mwy na 10 mlynedd) MUFG yw 3%. Mae holl gyfraddau sicrwydd BBGC yn sylweddol uwch na'r gyfradd hon ar hyn o bryd. Felly, gellir cael gwell gwerth o fuddsoddiadau tymor byr nes bod y cyfraddau banc yn gostwng.

8.2 Benthycia Allanol yn erbyn Benthycia Mewnol

8.2.1 Mae'r amodau presennol yn dangos bod angen bod yn hyblyg wrth ddewis rhwng benthycia mewnol ac allanol. Fodd bynnag, mae'n parhau fod rhai cyfyngiadau i allanol benthycia. Mae angen rhoi ystyriaeth gofalus barhaus i'r gwahaniaeth rhwng cyfraddau benthycia a chyfraddau buddsoddi er mwyn sicrhau bod y Cyngor yn cael gwerth am arian unwaith y ceir lefel briodol o reoli risg er mwyn sicrhau diogelwch ei fuddsoddiadau.

8.2.2 O blaid mewnnoli, dros y tymor canol, y disgwyl yw y bydd cyfraddau buddsoddi yn parhau i fod yn is na'r cyfraddau benthycia tymor hir. Mae hynny'n golygu bod ystyriaethau gwerth am arian yn awgrymu y gellid cael gwerth gorau trwy osgoi benthyciadau allanol newydd a thrwy ddefnyddio balansau arian parod mewnol i gyllido gwariant cyfalaf newydd, neu yn lle dyled allanol sy'n aeddfedu (cyfeirir at hyn fel benthycia mewnol). Byddai hynny'n gwneud y gorau o arbedion tymor byr.

8.2.3 Fodd bynnag, rhaid pwyso a mesur arbedion tymor byr a geid trwy osgoi benthyciadau allanol tymor hir yn 2026/27, yn erbyn y posibilrwydd o gael costau tymor hir ychwanegol, trwy ohirio cymryd benthyciadau allanol newydd nad oes modd eu hosgoi tan yn hwyrach ymlaen, gan fod cyfraddau tymor hir y BBGC yn uwch erbyn hyn.

8.2.4 Yn ychwanegol at hyn, bydd angen parhau i adolygu'n rheolaidd oblygiadau benthyciadau mewnol i lif arian a bydd yn cyfyngu ar lefel bosib y benthyciadau mewnol. Mae arian wrth gefn y Cyngor wedi gostwng yn ystod 2025/26, gan fod arian wrth gefn gronfa gyffredinol a balansau ysgolion wedi cael ei ddefnyddio i gyllido cyllidebau refeniw, a defnyddiwyd cronfa wrth gefn y CRT i gyllido gwariant cyfalaf. Mae llai o gyfle i gynnal lefel uchel o fenthycia mewnol ac mae'n debygol o leihau yn y dyfodol.

8.3 Benthycia cyn bod Angen

8.3.1 Ni fydd y Cyngor yn benthycia mwy nag y mae ei angen, na chyn bod angen gwneud hynny, a hynny er mwyn elwa o fuddsoddi'r symiau ychwanegol a fenthycir. Bydd unrhyw benderfyniad i fenthycia ymlaen llaw yn unol ag amcangyfrifon GCC a gymeradwywyd ymlaen llaw a bydd penderfyniadau o'r fath yn cael eu hystyried yn ofalus i sicrhau bod modd dangos gwerth am arian a bod y Cyngor yn gallu sicrhau diogelwch cyllid o'r fath.

8.4 Aildrefnu Dyledion

8.4.1 Efallai y byddir yn ystyried aildrefnu benthyciadau cyfredol yn ein portffolio dyledion tra bod cyfraddau ad-dalu dyled yn gynnar yn parhau i fod yn uchel, ond dim ond os oes arian dros ben ar gael i hwyluso unrhyw ad-daliad, neu os ystyrir bod ail-gydbwysu'r portffolio i roi mwy o sicrwydd yn briodol.

8.4.2 Rhoddir gwybod i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio am yr holl weithgareddau aildrefnu dyledion yn y cyfarfod cyntaf, lle bo'n ymarferol, ar ôl gweithredu.

8.5 Benthycha gan Sefydliadau Ariannol eraill

Y BBGC yw prif ffynhonnell benthycha'r Cyngor, ac mae ganddo rai benthychiadau gan Salix, sef y sefydliad sy'n eiddo i LIC, ar gyfer cyllido prosiectau effeithlonrwydd ynni a charbon isel. Cyfradd sicrwydd y BBGC yw giltiau ac 80 pwynt sail (0.8%). Gellid ystyried benthycha gan yr isod:-

- Awdurdodau Lleol;
- Asiantaeth UK Municipal Bond – benthychiadau cyfun;
- Bondiau Corfforaethol;
- Cronfeydd Marchnad Arian.

9. PROFFIL DYLEDION

9.1 Mae Atodiad 4 yn dangos gwybodaeth am aeddfedrwydd benthychiadau'r Cyngor, a bydd benthychiadau cyfredol yn cael eu had-dalu mewn gwahanol flynyddoedd hyd at 2068/69. Mae'r Cyngor yn anelu at sicrhau bod y dyddiad ad-dalu'n cael ei drefnu er mwyn gwastatau'r ad-daliadau i'r graddau y mae hynny'n bosibl, ond rhoddir blaenoriaeth i'r gyfradd llog sy'n daladwy pan benderfynir ar y math o fenthychiad (aeddfedrwydd neu flwydd-dal) a chyfnod y benthychiad.

9.2 Mae Tabl 8, isod, yn dangos gwerth presennol ad-daliadau benthychiadau yn y dyfodol wedi'u disgowntio yn ôl gwerth cyfraddau llog tymor hir yn y dyfodol o 3%.

Tabl 8 - Proffil Aeddfedrwydd Benthychiadau BBGC, 31 Rhagfyr 2025

Nifer o Flynyddoedd tan fydd y Benthychiad yn Aeddfedu	Prifswm £'m	Gwerth Presennol y Prifswm £'m	Cronnus %
<1	0.00	0.00	0.00
1 i 3	4.01	3.81	3.29
4 i 6	5.41	4.66	7.74
7 i 10	4.67	3.60	11.58
11 i 14	6.41	4.30	16.84
15 i 22	17.99	10.37	31.62
23 i 33	50.25	21.69	72.91
34 i 50	32.96	9.86	100.00
CYFANSWM	121.71	58.29	

10. STRATEGAETH FUDDSODDI A PHOLISI TEILYNGDOD CREDYD

10.1 Bydd buddsoddiadau'n cael eu gwneud gan gyfeirio at y balans craidd a'r gofynion llif arian a'r rhagolygon o ran cyfraddau llog tymor byr (h.y. graddfeydd ar gyfer buddsoddi am hyd at 12 mis). Fel arfer, mae modd cael enillion uwch drwy fuddsoddi am gyfnodau hwy. Mae'r Cyngor yn anelu at gael strategaeth fuddsoddi hyblyg i wneud y gorau o enillion. Yn yr un modd, er bod angen y rhan fwyaf o falansau arian i reoli cynnydd a gostyngiad mewn llif arian, lle gellir dod o hyd i symiau ariannol y gellid eu buddsoddi am gyfnodau hirach, bydd y gwerth a geir o fuddsoddiadau tymor hwy yn cael ei asesu'n ofalus.

10.2 Rheoli Risgiau

Cyngor Sir Ynys Môn yw un o'r awdurdodau lleol lleiaf yng Nghymru. Nid oes gan y Cyngor falansau mawr fel sydd gan rai o'r awdurdodau mwy, er bod yna gynghorau mwy sydd â balansau tebyg neu lai. Rheoli risg yw'r brif ystyriaeth ar gyfer holl fuddsoddiadau'r Cyngor.

10.2.1 Blaenoriaethau buddsoddi'r Cyngor yw diogelwch yn gyntaf, hylifedd y portffolio yn ail ac yna'r elw (enillion). Nod y Cyngor yw ceisio sicrhau cymaint o elw â phosib ar ei fuddsoddiadau sy'n gyson â'r lefel briodol o ddiogelwch a hylifedd, gydag archwaeth risg y Cyngor am fuddsoddiadau risg isel yn unig.

- 10.2.2** Defnyddir meini prawf sylfaenol o ran **statws credyd** (Atodiad 7) er mwyn cynhyrchu rhestr o wrthbartïon sydd â Theilyngdod Credyd uchel. Mae hyn hefyd yn caniatáu arallgyfeirio ac yn osgoi'r risg sy'n gysylltiedig â chanolbwyntio ar un gwrthbarti. Y graddfeydd allweddol a ddefnyddir i fonitro gwrthbartïon yw'r graddfeydd tymor byr a thymor hir.
- 10.2.3 Gwybodaeth Arall:** nid statws credyd yn unig fydd yn penderfynu ar ansawdd sefydliad. Mae'n bwysig asesu a monitro'r sector ariannol yn barhaus, a hynny ar sail micro a macro ac mewn perthynas â'r amgylcheddau economaidd a gwleidyddol y mae sefydliadau'n gweithredu ynddynt.
- 10.2.4** Gall buddsoddiadau fod yn rhai penodol neu amhenodol (mae Atodiad 7 yn diffinio'r rhain ac yn rhoi rhagor o wybodaeth). Yn unol â'i ofyniad i fuddsoddi mewn buddsoddiadau risg isel, ni fydd y Cyngor ond yn buddsoddi mewn buddsoddiadau penodol:-
- **Buddsoddiadau penodol** yw'r rheini sydd â lefel uchel o ansawdd credyd ac a fydd yn aeddfedu o fewn blwyddyn, neu fod llai na blwyddyn ar ôl cyn aeddfedu petaent, yn wreiddiol, wedi eu dosbarthu'n fuddsoddiadau amhenodol dim ond oherwydd bod y cyfnod aeddfedu'n fwy na blwyddyn.
 - **Buddsoddiadau amhenodol** yw'r rheini â lefel is o ansawdd credyd. Gallant fod am gyfnodau sydd dros flwyddyn ac / neu maent yn offerynnau mwy cymhleth y bydd angen i'r Aelodau a'r swyddogion roddi mwy o ystyriaeth iddynt cyn eu hawdurdodi ar gyfer eu defnyddio.
- 10.2.5** Bydd cyfyngiadau benthyca (symiau ac aeddfedrwydd) i bob gwrthbarti yn cael eu gosod drwy ddefnyddio'r tabl matrices, fel y'i nodir yn adran Teilyngdod Credyd y strategaeth hon.
- 10.2.6** Bydd y Cyngor hwn yn gosod cyfyngiad ar swm y buddsoddiadau y mae'n eu buddsoddi am fwy na 365 diwrnod (gweler Atodiad 10).
- 10.2.7** Ni fydd y Cyngor yn buddsoddi mewn gwrthbartïon y tu allan i'r DU oni bai fod y statws credyd yn AAA neu'n uwch ac oni bai bod amgylchiadau eithriadol, megis bod teilyngdod credyd buddsoddiadau'r DU wedi'u peryglu. Dim ond gyda gwrthbartïon o wledydd sydd â **graddfa sofraniaeth** sylfaenol penodedig y byddir yn buddsoddi (gweler Atodiad 9).
- 10.2.8** Mae'r Cyngor hwn wedi penodi **ymgynghorwyr allanol** i roi cyngor arbenigol ynghylch sut i sicrhau'r cydbwysedd priodol gorau rhwng diogelwch, hylifedd ac elw, o gofio archwaeth risg y Cyngor hwn yng nghyd-destun lefel disgwylledig y balansau ariannol a bod angen hylifedd trwy gydol y flwyddyn.
- 10.2.9** Bydd yr holl fuddsoddiadau'n cael eu dynodi mewn **sterling**.

10.3 Polisi Teilyngdod Credyd

- 10.3.1** Y brif egwyddor sy'n rheoli meini prawf buddsoddi'r Cyngor yw diogelwch ei fuddsoddiadau. Wedi rhoi sylw i'r brif egwyddor hon, bydd y Cyngor yn sicrhau:-
- Bod ganddo hylifedd digonol yn ei fuddsoddiadau. I'r perwyl hwn, bydd yn amlinellu gweithdrefnau ar gyfer penderfynu'r hyd mwyaf y byddai'n ddoeth ymrwymo cyllid. Mae'r gweithdrefnau hyn hefyd yn berthnasol i ddangosyddion darbodus y Cyngor sy'n ymwneud â'r uchafsymiau y gellir eu buddsoddi.
 - Ni fydd yn buddsoddi mewn gwrthbartïon onid oes ganddynt sgôr credyd fel y'i hamlinellir yn Atodiad 7.
- 10.3.2** Fel haen ddiogelwch ychwanegol i'r meini prawf statws credyd sylfaenol a ddisgrifir uchod, mae'r Cyngor hwn hefyd yn defnyddio'r gwasanaeth teilyngdod credyd a ddarperir gan MUFG.
- 10.3.3** Mae gwasanaeth teilyngdod credyd MUFG yn defnyddio amrywiaeth ehangach o wybodaeth na'r graddfeydd sylfaenol yn unig a, thrwy ddefnyddio system sgorio pwysoliad risg, nid yw'n dibynnu'n ormodol ar raddfeydd un asiantaeth yn unig.

- Bydd yr holl raddfeydd credyd yn cael eu monitro'n ddyddiol. Caiff y Cyngor wybod am unrhyw newidiadau i raddfeydd y tair asiantaeth drwy ei ddefnydd o wasanaeth teilyngdod credyd MUFG. Os bydd cwmp yn y raddfa'n golygu na fydd y gwrthbarti / cynllun buddsoddi'n cwrdd bellach â meini prawf sylfaenol y Cyngor, ni fyddant yn cael eu defnyddio eto ar gyfer buddsoddiadau newydd a bydd hynny'n dod i rym yn syth.

10.3.4 Ni welwyd lefelau sylweddol o raddfeydd credyd tymor byr a hir yn cael eu hisraddio ers yr argyfwng ym mis Mawrth 2020. Ar y cyfan, lle bu newidiadau, roeddent yn gyfyngedig i Ragolygon. Yn yr un modd, wrth osod isafswm ar gyfer graddfeydd dyled sofran, ni fydd y Cyngor yn gosod isafswm graddfa ar gyfer y DU.

10.4 Cyfyngiadau Gwledydd

Mae'r Cyngor wedi penderfynu y bydd ond yn defnyddio gwrthbartïon cymeradwy o wledydd, ac eithrio'r DU, â graddfa credyd sofran sydd o leiaf yn AAA yn ôl Graddfeydd Fitch (neu raddfa gyfatebol arall gan asiantaethau eraill os na fydd Fitch yn eu darparu). Fe welir rhestr o'r gwledydd sy'n gymwys trwy ddefnyddio'r meini prawf credyd hyn, ar ddyddiad yr adroddiad hwn, yn Atodiad 8. Bydd swyddogion yn ychwanegu gwledydd at y rhestr neu'n eu tynnu oddi arni pe bai'r graddfeydd yn newid, yn unol â'r polisi hwn. Yn ymarferol, mae buddsoddiadau'n dueddol o gael eu rhoi ym manciau'r DU am resymau diogelwch. Mae'r rhestr wedi'i chynnwys ar gyfer y digwyddiad annhebygol y bydd angen eithriadol i fuddsoddi mewn gwrthbartïon hynod ddiogel mewn gwledydd eraill. Er enghraifft, os bydd banciau'r DU yn digwydd colli teilyngdod eu credyd ac yn methu meini prawf penodol y Cyngor ar wrthbartïon.

11. LLYWODRAETHU A RHEOLI

11.1 Mae'r Côd Darbodus yn adlewyrchu symudiad tuag at awdurdodau lleol yn hunanreoleiddio, ac mae llywodraethu corfforaethol effeithiol yn un o'r elfennau allweddol gweithrediad llwyddiannus y Côd.

11.2 Mae Llywodraethu Corfforaethol yn cynnwys yr elfennau isod:-

- Rôl ffurfiol ar gyfer y Swyddog Adran 151;
- Gosod a monitro Dangosyddion Darbodus a Thrysorlys;
- Cynllun dirprwyo a phroses gymeradwyo ffurfiol;
- Adrodd ar faterion Rheoli'r Trysorlys i Aelodau.

11.3 Rôl y Swyddog Adran 151 ac Aelodau

11.3.1 Y Swyddog Adran 151 sy'n gyfrifol am sicrhau bod materion sy'n ymwneud â Rheoli'r Trysorlys a Chyllido Cyfalaf yn cael eu cymryd i ystyriaeth a'u hadrodd i'r Pwyllgor Gwaith / Cyngor llawn i'w hystyried, a bod gweithdrefnau'n cael eu sefydlu i fonitro perfformiad.

11.3.2 Rhaid i'r Swyddog Adran 151 sicrhau bod dangosyddion darbodus yn cael eu gosod a'u monitro er mwyn dangos y cydymffurfir â'r gofyn deddfwriaethol i sicrhau bod cynlluniau ariannol y Cyngor yn fforddiadwy.

11.3.3 Mae Aelodau hefyd yn chwarae rôl bwysig, nid yn unig o ran awdurdodi'r penderfyniadau perthnasol ond hefyd wrth graffu ar brosesau, penderfyniadau a pherfformiad rheoli'r trysorlys. Er mwyn ymgymryd â'r rôl hon, rhaid i'r swyddog cyfrifol, yn unol â Chôd Rheoli'r Trysorlys CIPFA, sicrhau bod Aelodau sydd â chyfrifoldeb am faterion reoli'r trysorlys yn cael hyfforddiant digonol ar y cyfryw faterion. Mae hyn yn arbennig o berthnasol i Aelodau sy'n gyfrifol am graffu. Er mwyn cefnogi rôl craffu aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, cafodd aelodau'r Pwyllgor hyfforddiant ar reoli'r trysorlys gan yr ymgynghorwyr rheoli'r trysorlys ar 14 Medi 2022. Trefnir rhagor o hyfforddiant yn ôl yr angen. Mae anghenion hyfforddiant swyddogion rheoli'r trysorlys yn cael sylw rheolaidd a'u hadolygu'n rheolaidd.

- 11.3.4** Mae gan swyddogion y Cyngor sy'n ymwneud â gweithgareddau rheoli'r trysorlys wybodaeth a sgiliau cynhwysfawr ar gyfer rheoli swyddogaeth rheoli'r trysorlys. Mae'r Swyddog Adran 151 yn chwarae rhan allweddol mewn Rheoli'r Trysorlys ac mae'n cymeradwyo neu'n gwrthod unrhyw fuddsoddiadau a gynigir gan y tîm. Mae'r Cyngor hefyd yn darparu hyfforddiant i gynyddu gwybodaeth a sgiliau'r rhai sy'n gyfrifol am reoli, darparu, llywodraethu a gwneud penderfyniadau.
- 11.3.5** Bydd y Tîm Adnoddau Dynol yn cadw cofnod ffurfiol o'r hyfforddiant a dderbynnir gan swyddogion sy'n ganolog i swyddogaeth y Trysorlys. Yn yr un modd, bydd Pennaeth y Gwasanaethau Democrataidd yn cadw cofnod ffurfiol o hyfforddiant rheoli'r trysorlys / cyllid cyfalaf a dderbynnir gan Aelodau.
- 11.3.6** Mae Cynllun Dirprwyo Rheoli'r Trysorlys ac esboniad llawnach o rôl y Swyddog Adran 151 i'w gweld yn Atodiad 9.

12. CYNGOR RHEOLI'R TRYSORLYS

- 12.1** Mae'r Cyngor yn defnyddio MUFG Corporate Markets (Link Group gynt) fel ymgynghorwyr allanol iddo ar reoli'r trysorlys. Yn unol â rheoliadau caffael, fe wnaeth y Cyngor ail-dendro'r gwasanaeth hwn yn gynnar yn 2021, am y cyfnod 1 Ebrill 2021 i 31 Mawrth 2025, gydag opsiwn i ymestyn am ddwy flynedd.
- 12.2** Mae'r Cyngor yn cydnabod fod y cyfrifoldeb am benderfyniadau rheoli'r trysorlys yn aros gyda'r sefydliad bob amser, a bydd yn sicrhau na fydd yn dibynnu gormod ar ein darparwyr gwasanaeth allanol. Bydd yr holl benderfyniadau'n cael eu gwneud gan ystyried yr holl wybodaeth sydd ar gael, yn cynnwys gwybodaeth gan ein hymgyngorwyr trysorlys, ond ni ddibynnir arnyn nhw'n unig. Y Cyngor sy'n parhau i fod â'r cyfrifoldeb terfynol am unrhyw benderfyniadau rheoli'r trysorlys.

13. DANGOSYDDION DARBODUS A THRYSORLYS

- 13.1** Mae'r Dangosyddion Darbodus a Thrysorlys a nodir yn Atodiad 10 yn ymwneud â fforddiadwyedd, bod yn ddarbodus ac maent yn gosod cyfyngiadau ar gyfer gwariant cyfalaf, dyledion allanol, y meincnod rhwymedigaethau a strwythur aeddfedu dyledion. Mater i'r Cyngor yw gosod y Dangosyddion Darbodus, ac mae'n bwysig ystyried y dangosyddion nid yn unig ar gyfer pob blwyddyn unigol ar wahân ond, hefyd, ystyried perfformiad yn y gorffennol a rhagolygon i'r dyfodol. Ceir eglurhad llawnach o bwrpas pob dangosydd yn Atodiad 10.

14. ADRODD

- 14.1** Mae angen i'r Cyngor dderbyn a chymeradwyo o leiaf bum prif adroddiad bob blwyddyn, sy'n cynnwys amrywiaeth o bolisïau, amcangyfrifon a ffigyrau gwirioneddol:-
- 1.** Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys - mae'r adroddiad cyntaf a'r pwysicaf (yr adroddiad hwn) yn edrych ymlaen ac mae'n rhoi sylw i:-
 - y Strategaeth Rheoli'r Trysorlys (y modd y bydd buddsoddiadau a benthyciadau'n cael eu trefnu), gan gynnwys dangosyddion rheoli'r trysorlys;
 - Strategaeth Fuddsoddi (y cyfyngiadau o ran rheoli buddsoddiadau);
 - Polisi Darpariaeth Refeniw Isaf (DRI) (y modd y mae gwariant cyfalaf gweddilliol yn cael ei roi yn erbyn refeniw dros gyfnod o amser);
 - Datganiad Polisi Rheoli'r Trysorlys (diffiniad o bolisïau ac amcanion y swyddogaeth rheoli'r trysorlys); a
 - cynlluniau cyfalaf (gan gynnwys y dangosyddion darbodus cysylltiedig).
 - 2.** Strategaeth Gyfalaf - mae'n nodi'r strategaeth a gynlluniwyd ar gyfer buddsoddiad cyfalaf yn ystod y 5 mlynedd nesaf ac mae'n amlygu'r allbynnau a gynlluniwyd, y gwariant a gynlluniwyd a sut y bwriedir cyllido'r gwariant.

3. Adroddiadau monitro rheoli'r trysorlys chwarter 1 a 3 - bydd yr adroddiadau hyn yn rhoi diweddariad i Aelodau ar gynnydd y sefyllfa gyfalaf, gan ddiwygio dangosyddion darbodus fel y bydd angen, ac yn nodi a yw'r strategaeth trysorlys yn cyflawni ei hamcanion ynteu oes angen adolygu unrhyw bolisiâu. Y Deilydd Portffolio Cyllid sy'n derbyn yr adroddiadau hyn, o dan awdurdod a ddirprwywyd gan y Pwyllgor Gwaith.
4. Adroddiad monitro canol blwyddyn ar reoli'r trysorlys - mae'n debyg i'r ddau adroddiad chwarterol ond mae'n cael ei ystyried gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Pwyllgor Gwaith, cyn cael ei dderbyn gan y Cyngor llawn.
5. Adroddiad rheoli'r trysorlys blynyddol diwedd blwyddyn - dogfen adolygu sy'n edrych yn ôl ar y flwyddyn yw hon ac mae'n cynnwys manylion detholiad o ddangosyddion darbodus a thrysorlys a gweithredoedd trysorlys gwirioneddol o gymharu â'r amcangyfrifon yn y strategaeth. Mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Pwyllgor Gwaith hefyd yn ystyried yr adroddiad hwn cyn i'r Cyngor llawn ei dderbyn.

15. CASGLIAD

- 15.1 I grynhoi, mae Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys ar gyfer 2026/27 yn parhau'r strategaeth o ddull darbodus o fenthycu er mwyn cyfyngu'r goblygiadau referniw, a defnyddio benthyca mewnol pan fo balansau arian parod yn caniatáu. Mae'r strategaeth fuddsoddi'n parhau'r polisi o sicrhau diogelwch a hylifedd adneuon dros elw.
- 15.2 Dros oes y strategaeth, rhagwelir y byddai parhau i ddefnyddio cronfeydd wrth gefn i gyfrannu at gyllido'r gyllideb referniw a defnyddio'r CRT i gyllido gwariant cyfalaf yn golygu fod balansau arian parod yn lleihau'n sylweddol. Bydd rhaid benthyca mwy er mwyn cyllido rhaglen gyfalaf y Cyngor, tra'n parhau i gynnal balansau arian parod digonol i gyllido rhwymedigaethau wrth iddynt ddod yn ddyledus.

Côd Ymarfer CIPFA: Rheoli'r Trysorlys yn y Gwasanaethau Cyhoeddus – darparwyd gan MUFG Corporate Markets (Link Group gynt)

Egwyddorion allweddol Côd Ymarfer CIPFA, *Rheoli'r Trysorlys yn y Gwasanaethau Cyhoeddus: Côd Ymarfer (Cyfrol 2021)*, fel y disgrifir yn Adran 4 o'r Côd hwnnw yw:-

Egwyddor Allweddol 1:

Dylai cyrff gwasanaethau cyhoeddus sefydlu amcanion, polisïau ac arferion, strategaethau a threfniadau adrodd ffurfiol a chynhwysfawr i reoli eu gweithgareddau rheoli'r trysorlys yn effeithiol.

Egwyddor Allweddol 2:

Dylai eu polisïau a'u harferion ei gwneud yn glir mai rheoli risgiau mewn modd effeithiol yw'r prif amcan yn eu gweithgareddau rheoli'r trysorlys a bod cyfrifoldeb am y rhain yn disgyn yn ddiamwys ar y sefydliadau eu hunain. Dylai eu harchwaeth risg ffurfio rhan o'u strategaeth flynyddol, gan gynnwys unrhyw ddefnydd o offerynnau ariannol ar gyfer rheolaeth ddarbodus o'r risgiau hynny, a dylid sicrhau y rhoddir blaenoriaeth i ddiogelwch a hylifedd y portffolio wrth fuddsoddi cyllid rheoli'r trysorlys.

Egwyddor Allweddol 3:

Dylent gydnabod bod ceisio gwerth am arian yn y maes rheoli'r trysorlys a'r defnydd o fesurau perfformiad addas yn ystyriaethau dilyn a phwysig i sefydliadau cyfrifol eu defnyddio i gynorthwyo i gwrdd ag amcanion eu busnes a'u gwasanaethau; ac, o fewn cyd-destun rheoli risg yn effeithiol, dylai eu polisïau a'u harferion rheoli'r trysorlys adlewyrchu hyn.

Aiff y Côd ymlaen i ddweud:-

“Wrth lunio'r argymhellion hyn, mae CIPFA yn cydnabod yr anawsterau o ran ymdrechu i reoli risg yn effeithiol, wrth anelu at sicrhau gwerth am arian ar yr un pryd. Nid yw'r Côd yn ceisio bod yn or-benodol ynghylch sut y dylai'r mater hwn gael ei drin, yn enwedig gan ei fod yn cynnwys amrywiaeth mor eang o sefydliadau. Fodd bynnag, lle bo hynny'n briodol, mae nodiadau cyfarwyddo i sectorau penodol yn rhoi cyngor addas. Mae CIPFA yn cydnabod nad oes unrhyw ddau sefydliad yn y gwasanaethau cyhoeddus yn debygol o fynd i'r afael â'r mater hwn yn union yr un modd, ond mae llwyddiant yn y maes rheoli'r trysorlys yn debygol o gael ei weld, yn enwedig yn nhermau gwerth am arian, fel arwydd o swyddogaeth rheoli'r trysorlys sy'n perfformio'n gryf”.

“Barn CIPFA, trwy'r holl wasanaethau cyhoeddus, yw mai'r flaenoriaeth yw diogelu cyfalaf yn hytrach na gwneud yr elw mwyaf. Nid yw osgoi pob risg yn briodol nac yn bosib. Fodd bynnag, mae'n rhaid cael cydbwysedd a chyfrifoldeb llym am arian cyhoeddus.”

Felly, bydd yr Awdurdod yn mabwysiadu'r pedwar cymal canlynol fel rhan o'r rheolau sefydlog:-

1. Bydd yr Awdurdod yn creu ac yn cynnal, fel conglfeini ar gyfer rheolaeth effeithiol o'r trysorlys:-

- datganiad polisi rheoli'r trysorlys, sy'n datgan y polisïau, yr amcanion a'r dull o reoli risg yn ei weithgareddau rheoli'r trysorlys; ac
- arferion rheoli'r trysorlys addas (ARhT) yn nodi'r modd y bydd yr Awdurdod yn ceisio cyflawni'r polisïau a'r amcanion hynny, ac yn nodi sut y bydd yn trin ac yn rheoli'r gweithgareddau hynny.

Bydd cynnwys y Datganiad Polisi a'r ARhT yn dilyn yr argymhellion a gynhwysir yn Adrannau 6 a 7 o'r Côd, yn amodol yn unig ar newid lle bo angen i adlewyrchu amgylchiadau penodol yr Awdurdod. Ni fydd newidiadau o'r fath yn golygu y bydd yr Awdurdod yn gwyro'n sylweddol oddi wrth egwyddorion allweddol y Côd.

2. Bydd y Cyngor Sir, y Pwyllgor Gwaith a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn derbyn adroddiadau ar bolisïau, arferion a gweithgareddau Rheoli'r Trysorlys yr Awdurdod, yn cynnwys: strategaeth a chynllun blynyddol cyn i'r flwyddyn ddechrau, adroddiad adolygu canol blwyddyn ac adroddiad blynyddol ar ôl i'r flwyddyn ddod i ben, mewn ffurf sydd wedi ei ragnodi gan yr ARhT.

3. Y Cyngor Sir / Pwyllgor Gwaith sy'n gyfrifol am weithredu polisiau ac arferion rheoli'r trysorlys yr Awdurdod, yn unol â'r Cynllun Dirprwyo ar gyfer Rheoli'r Trysorlys. Y Swyddog Adran 151 sy'n gyfrifol am weithredu a gweinyddu penderfyniadau rheoli'r trysorlys, a bydd yn gweithredu yn unol â datganiad polisi'r Awdurdod a'r ARhT ac, os yw'n aelod o CIPFA, yn unol â Safon Arferion Proffesiynol CIPFA ar faterion Rheoli'r Trysorlys.
4. Mae'r Awdurdod yn enwebu'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i fod yn gyfrifol am sicrhau bod y strategaeth a pholisiau rheoli'r trysorlys yn destun craffu effeithiol.

Diweddariad ar yr Economi a Chyfraddau Llog - cynhyrchwyd gan MUFG Corporate Markets (Link Group gynt)

1. Diweddariad ar yr Economi

- Yn ystod trydydd chwarter 2025/26 gwelwyd:-
 - Newid o -0.1% fis ar fis (m/m) yn y cynnyrch domestig gros (GDP) gwirioneddol ym mis Hydref, felly, nid oedd yr economi ddim mwy nag yr oedd ym mis Ebrill.
 - Disgynnodd y gyfradd 3 mis flwyddyn ar flwyddyn (3myy) ar gyfer twf enillion cyfartalog heb gynnwys bonwsau i 4.6% ym mis Hydref, ar ôl bod cyn uchred â 5.5% yn gynharach yn ystod y flwyddyn ariannol.
 - Disgynnodd Mynegai Prisiau Defnyddwyr (CPI) yn gyflym o 3.6% i 3.2% ym mis Tachwedd, a llaciodd chwyddiant CPI craidd i 3.2%.
 - Torrodd Banc Lloegr gyfraddau llog o 4.00% i 3.75% ym mis Rhagfyr, ar ôl cadw'r gyfradd fel ag yr oedd ym mis Tachwedd.
 - Amrywiodd enillion giltiau 10 mlynedd rhwng 4.4% a 4.7%, cyn gorffen y chwarter ar 4.5%.
- O safbwynt GDP, cafwyd dechrau ansefydlog i'r flwyddyn ariannol, gyda gostyngiad o 0.3% m/m mewn GDP gwirioneddol yn Ebrill, gan fod camau a gymerwyd gan fusnesau cyn i'r UDA gyflwyno tollau yn Ch1 (pan welwyd twf o 0.7% yn y GDP o gymharu â'r chwarter blaenorol) wedi pwyso ar weithgarwch. Er gwaetha'r rhesymau sylfaenol dros y gostyngiad, dyma'r gostyngiad cyntaf ers Hydref 2024 a'r gostyngiad mwyaf ers Hydref 2023. Er hynny, fe wnaeth yr economi wella ym mis Mai a Mehefin, felly, gwelwyd twf o 0.3% o un chwarter i'r llall (ch/ch) ar ddiwedd y chwarter (ond cafodd ei adolygu a'i ostwng i 0.2% ch/ch yn ddiweddarach). Serch hynny, bydd y 0.0% newid m/m yn y GDP gwirioneddol ym mis Gorffennaf, ac yna cynnydd o 0.1% m/m ym mis Awst a gostyngiad o 0.1% ym Medi wedi achosi rhywfaint o bryder (0.1% ch/ch). Mae'r newid siomedig o -0.1% m/m yn y GDP gwirioneddol ym mis Hydref yn awgrymu fod twf wedi arafu i tua 1.4% yn 2025 dros y flwyddyn gyfan.
- Gan aros gyda barn am hynt yr economi yn y dyfodol, cododd y Mynegai Rheolwyr Prynu (PMI) cyfansawdd ar gyfer y DU o 51.2 ym mis Tachwedd i 52.1 yn Rhagfyr, gan awgrymu efallai fod yr ansicrwydd cyn y gyllideb yn dechrau cilio a bod yr economi'n elwa ar hynny i raddau. Gallai hyn hefyd adlewyrchu fod y llusgiad oherwydd galw gwan o dramor yn gwanhau hefyd. Er bod y PMI gwasanaethau wedi codi o 51.3 i 52.1, roedd mwy o gynnydd yn y balans allbwn gweithgynhyrchu a gododd o 50.3 i 51.8. Yn wir, mae'r sector gweithgynhyrchu wedi bod yn fwy agored i'r galw allanol gwan a welwyd yn ddiweddar ac mae wedi bod ar ei hôl hi o gymharu â'r sector gwasanaethau ers diwedd y flwyddyn ddiwethaf.
- Gan droi yn awr at werthiant manwerthu, a'r cynnydd o 1.5% flwyddyn ar flwyddyn ym Medi, oedd yn llawer uwch na'r cynnydd o 0.7% yn Awst, a dyma'r cynnydd uchaf ers Ebrill. Serch hynny, roedd y gostyngiad o 0.1% m/m mewn gwerthiant manwerthu ym mis Tachwedd yn adeiladu ar y gostyngiad o 0.9% m/m ym mis Hydref, gan awgrymu fod effeithiau mwy hirhoedlog cyflogaeth gwan a'r ffaith fod twf cyflogau'n arafu yn cael effaith. Yn ogystal, mae dirywiad yn y mesur GfK o hyder defnyddwyr o -17 ym mis Hydref i -19 ym mis Tachwedd yn awgrymu nad yw defnyddwyr yn teimlo'n optimistaidd ar hyn o bryd.
- Cyn y Gyllideb ym mis Tachwedd, roedd sefyllfa arian cyhoeddus yn ymddangos yn wan. Roedd y £20.2 biliwn a fenthycwyd ym Medi ychydig yn uwch na rhagolwg y Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol (OBR) o 20.1 biliwn. Ar gyfer y flwyddyn hyd yma, benthycwyd £99.8 biliwn rhwng Ebrill a Medi a dyma'r ail ffigwr uchaf ar gyfer y cyfnod hwn ers dechrau cadw cofnodion yn 1993, a dim ond benthycu yn ystod y pandemig COVID-19 oedd yn uwch na hyn. Prif yrrwyr y cynnydd mewn benthycu oedd costau llog uwch ar ddyledion, costau gweithredu'r llywodraeth yn cynyddu, a thaliadau budd-daliadau a gyplysis â chwyddiant uwch, ac roedd y cynnydd hwn mewn costau yn uwch na'r cynnydd yn y cyfraniadau treth ac Yswiriant Gwladol.
- Yn dilyn y Gyllideb ar 26 Tachwedd, cyfrifodd yr OBR fod y tynhau net mewn polisi ariannol yn £11.7bn (0.3% o GDP) yn 2029/30, llai na'r rhagolwg o £25bn. Fe wnaeth yr OBR israddio twf mewn cynhyrchiant gan 0.3%, o 1.3% i 1.0%, ond roedd llawer o'r dylanwad hwnnw'n cael ei wrthbwyso gan gynnydd yn y rhagolygon tymor byr ar gyfer cyflogau a chwyddiant. Ar sail hynny, barnodd yr OBR y byddai'r Canghellor yn cyflawni ei hamcanion, gyda £4.2bn yn weddill. Yna, dewisodd y Canghellor ymestyn yr hyblygrwydd cyllidol i £21.7bn, ac mae hyn yn uwch na'r ffigwr blaenorol o £9.9bn.
- Dewisodd y Canghellor hefyd gynyddu gwariant gan swm net o £11.3bn yn 2029/30. Er mwyn talu am hynny a'r cynnydd yn yr hyblygrwydd cyllidol, codwyd trethi gan £26.1bn yn 2029/30. Yr elfennau oedd yn codi'r mwyaf o refeniw oedd rhewi'r trothwyon treth incwm o 2028/29 (+£7.8bn) a chodi'r cyfraniadau yswiriant gwladol (NIC) ar gyfraniadau pensiwn trwy gynllun aberthu cyflog (+£4.8bn). Bydd cynyddu'r dreth gyngor ar eiddo sydd werth mwy na £2.0m yn cynhyrchu £0.4bn.

- Yn dilyn y Gyllideb, roedd benthyciadau net y sector cyhoeddus o £11.7bn ym mis Tachwedd yn llawer is na'r ffigwr o £13.6bn ym mis Tachwedd 2024, a dyma'r ffigwr benthycia isaf ym mis Tachwedd ers 2021, yn bennaf oherwydd bod derbyniadau treth £5.4bn yn uwch, a hynny'n bennaf oherwydd y cynnydd yn NIC y cyflogwr yn Ebrill 2025. Yn ystod wyth mis gyntaf 2025/26, roedd benthycia cronnus yn parhau i fod £10bn yn uwch na chyfanswm y llynedd. Fodd bynnag, dylai chwyddiant is a chael gwared ar asedau cyn y Gyllideb olygu bod benthycia yn 2025/26 yn is na chyfanswm y llynedd.
- Roedd yn amlwg yn y gwanwyn bod y farchnad swyddi'n gwanhau. Y gostyngiad o 109,000 m/m yn y mesur cyflogaeth PAYE oedd y gostyngiad mwyaf (ac eithrio'r pandemig) ers dechrau cadw cofnodion, a'r seithfed gostyngiad mewn saith mis. Adolygwyd y newid misol, a'i ostwng, mewn pump o'r saith mis blaenorol hefyd, gyda gostyngiad o 33,000 yn Ebrill yn cael ei leihau yn dilyn adolygiad i ostyngiad o 55,000. Yn fwy diweddar, y gostyngiad o 38,000 mewn gweithwyr cyflogedig ym mis Tachwedd oedd y degfed gostyngiad misol yn ystod yr 13 mis diwethaf, gan arafu'r gyfradd dwf flynyddol ymhellach o -0.5% i -0.6%. Roedd nifer y swyddi gweigion yn ystod y tri mis hyd at fis Tachwedd 2025 yn 729,000 (roedd ar ei uchaf yng ngwanwyn 2022 gyda ffigwr o 1.3 miliwn) ond roedd Arolwg y Gweithlu Llafur, sydd yn llai dibynadwy, yn dangos gostyngiad o 16,000 mewn swyddi yn y tri mis hyd at Hydref, a bod y gyfradd ddiweithdra wedi codi ymhellach, o 5.0% i 5.1%. Mae hyn oll yn awgrymu bod y farchnad lafur yn parhau i lacio, ond yn araf.
- Mae marchnad lafur lacach yn gyrru pwysau mwy meddal ar gyflogau. Fe wnaeth cyfradd dwf 3myy enillion cyfartalog, yn cynnwys bonwsau, lacio o 4.9% ym Medi i 4.7% ym mis Hydref. Arafodd y gyfradd 3myy, heb gynnwys bonwsau, o 4.7% i 4.6%. Fe wnaeth twf cyflogau sector preifat rheolaidd barhau i arafu o 4.2% i 3.9%. Yn sgil hynny roedd ar darged, ar y cyfan, i fod yn unol â rhagolwg y Banc o 3.5% ar ddiwedd Rhagfyr.
- Disgynnodd chwyddiant CPI yn gyflym ym mis Tachwedd, gan lacio o 3.6% yn Hydref i 3.2%. Dyma'r trydydd canlyniad chwyddiant is na'r disgwyl yn olynol ac mae'n awgrymu fod cyfnod lle mae lefel chwyddiant yn gostwng wedi hen gychwyn. Gwelwyd pwysau ar brisiau'n llacio'n gyffredinol, gan arafu mewn 10 o'r 12 prif categori. Disgynnodd chwyddiant craidd o 3.4% i 3.2% a disgynnodd chwyddiant gwasanaethau o 4.5% i 4.4%. Fodd bynnag, bydd llawer iawn yn dibynnu ar yr addasiadau arfaethedig i brisiau a reoleiddir a phrisiau mynegai fis Ebrill nesaf. Mae Capital Economics yn rhagweld y bydd chwyddiant CPI yn gostwng o 3.2% ym Mawrth i 2.0% yn Ebrill, gan olygu ei fod ar y trywydd iawn i gyrraedd y targed o 2.0%, neu is, erbyn diwedd 2026.
- Problem hollbresennol yn ystod y misoedd diwethaf oedd y pwysau a roddwyd ar enillion giltiau sydd â dyddiadau ad-dalu yn y tymor canol a'r tymor hwy. Symudodd enillion ar giltiau 10 mlynedd i'r ochr yn ystod ail chwarter 2025, gan godi o 4.4% ddechrau Ebrill i tua 4.8% ar ei uchaf, cyn gorffen ar 4.50% erbyn diwedd Mehefin.
- Yn fwy diweddar, cododd enillion ar giltiau 10 mlynedd o 4.46% i 4.60% ddechrau Gorffennaf, wrth i doriadau mewn gwariant gael eu gwrthdroi ac ansicrwydd ynghylch dyfodol Canghellor Reeves gynyddu pryderon ariannol. Er mai am gyfnod byr yn unig y gwelwyd y cynnydd, roedd yn tynnu sylw at sefyllfa ariannol fregus y DU. Mewn oes o ddyledion uchel, cyfraddau llog uchel a thwf GDP isel, mae'r farchnad bellach yn fwy sensitif i risgiau ariannol nag yr oedd cyn y pandemig. Yn ystod Awst, gwelwyd cynnydd mawr yn y giltiau â dyddiadau ad-dalu hir oedd yn cael eu gwerthu, gyda chynnydd o 22 pwynt sylfaen (bps) ac, erbyn diwedd y mis, roedd y gyfradd yn uwch nag y bu ers 27 o flynyddoedd, sef 5.6%. Er bod enillion wedi llacio ers hynny, roedd y gwerthiant ar y marchnadoedd wedi'i yrru gan bryderon buddsoddwyr ynghylch twf yn yr anghydbwysedd rhwng y cyflenwad a'r galw, yn deillio o anesmwythyd ynghylch diffyg cyfnerthiad ariannol a gostyngiad yn y galw gan brynwyr traddodiadol sy'n prynu bondiau â dyddiadau ad-dalu hir, megis cronfeydd pensiwn. Ar gyfer giltiau 10 mlynedd, erbyn diwedd Medi roedd ystyfnigrwydd chwyddiant i ostwng, data gweithgarwch gwydn a phenderfyniad Banc Lloegr i reoli chwyddiant yn golygu fod enillion wedi aros yn uchel, dros 4.70%, er bod enillion giltiau wedi gostwng ar ôl y Gyllideb, wedi'i gefnogi gan gynllun ariannol tynnach, dim galw am gymaint o godiad mewn trethi gan fod rhagolwg ariannol yr OBR wedi gostwng llai na'r disgwyl, a symudiad ffafriol o ran cyhoeddi bondiau, gan symud oddi wrth ddyled hir dymor. Roedd enillion giltiau o gwmpas 4.5% ar ddiwedd y chwarter.
- Gwelwyd cwmpas sylweddol yn yr FTSE 100 yn dilyn cyhoeddiad yr UD ar "Ddiwrnod Rhyddid" y byddai'n cynyddu tollau, gyda gostyngiad o fwy na 10% yn ystod wythnos gyntaf Ebrill - o 8,634 ar 1 Ebrill i 7,702 ar 7 Ebrill. Fodd bynnag, gan fod y rhyfel masnach wedi tawelu ac yn sgil enillion corfforaethol cryf, dechreuodd y sefyllfa adfer yn gyflym ddiwedd Ebrill. O ganlyniad, roedd yr FTSE 100 ar 8,761 ar ddiwedd Mehefin, tua 2% yn uwch na'i werth ar ddiwedd Mawrth, a dros 7% yn uwch na'i lefel ar ddechrau 2025. Ers hynny, mae'r FTSE 100 wedi gweld cynnydd sylweddol pellach yn ei werth. Cyrhaeddodd y farchnad stoc ei lefel uchaf erioed, dros 9,900, ganol Tachwedd, wedi'i yrru gan adferiad byd-eang yn sgil gobeithion y byddai'r cau lawr a brofodd llywodraeth yr UD yn cael ei ddatrys, disgwyliad y byddai'r gyfradd llog yn cael ei thorri yn Rhagfyr, ac enillion corfforaethol cryf. Er gwaethaf ychydig o nerfusrwydd adeg y Gyllideb, roedd yr FTSE 100 ar 9,931 ar ddiwedd Ch4, 5% yn uwch na diwedd Medi a 22% yn uwch nag ar ddechrau 2025.

Cyfarfodydd y Pwyllgor Polisi Ariannol (MPC): 8 Mai, 19 Mehefin, 7 Awst, 18 Medi, 6 Tachwedd, 18 Rhagfyr 2025

- Cynhaliwyd chwe chyfarfod o'r MPC rhwng Ebrill a Rhagfyr. Ym mis Mai, penderfynodd y Pwyllgor dorri'r Gyfradd Banc o 4.50% i 4.25% ac ni newidiodd y polisi ym mis Mehefin. Yn y bleidlais ym mis Mehefin, pleidleisiodd tri aelod o'r Pwyllgor (Dhingra, Ramsden a Taylor) o blaid torri'r gyfradd i 4.00% ar unwaith, oherwydd llacio yn amodau'r farchnad lafur. Roedd y chwe aelod arall yn fwy gofalus, gan eu bod wedi amlygu'r angen i gadw llygaid am "arwyddion o alw gwan", "cyfyngiadau cyflenwi" a "disgwyliadau chwyddiant" uwch, yn bennaf oherwydd bod prisiau bwyd yn codi. Trwy ailadrodd y dywediad a ddefnyddir yn gyson, "graddol a gofalus", roedd y MPC yn parhau i awgrymu y byddai cyfraddau yn disgyn ymhellach.
- Cafodd y gyfradd ei thorri unwaith eto yn Awst. Fodd bynnag, roedd y bleidlais 5 i 4 o blaid torri'r gyfradd i 4% yn amlygu'r gwahanol safbwyntiau o fewn y MPC, ac roedd y sylwebaeth i gyd-fynd â'r penderfyniad yn nodi fod y penderfyniad yn un "agos iawn", ac yn ategu y byddai unrhyw doriad yn y cyfraddau yn y dyfodol yn cael eu gwneud yn "raddol a gofalus". Yn y pendraw, defnyddiodd y Llywodraethwr Bailey ei bleidlais fwrw o blaid torri'r gyfradd ond, gan fod disgwyl i fesur chwyddiant y CPI gyrraedd o leiaf 4% yn ddiweddarach eleni, roedd y MPC yn wyliadwus rhag torri cyfraddau eto cyn i chwyddiant ddechrau gostwng yn araf tuag at 2%.
- Gyda chyflogau'n dal i godi gan ychydig llai na 5%, nid oedd yn syndod fod cyfarfod y MPC ym mis Medi wedi pleidleisio 7-2 o blaid cadw'r gyfradd ar 4% (pleidleisiodd Dhingra a Taylor o blaid gostyngiad pellach o 25 bps). Manteisiodd y Banc hefyd ar y cyfle i gyhoeddi y byddai ond yn lleihau ei fantolen gan £70bn yn ystod y 12 mis nesaf, yn hytrach na £100bn. Roedd ailadrodd ei bod yn briodol defnyddio dull "graddol a gofalus" ar gyfer torri cyfraddau yn awgrymu bod y Banc yn dal i gredu y byddai cyfraddau llog yn parhau i ostwng.
- Yn y cyfarfod ar 6 Tachwedd, defnyddiodd Llywodraethwr Bailey ei bleidlais fwrw unwaith eto, a chadw Cyfradd y Banc ar 4%, ond gan awgrymu'n gryf bod toriad pellach yn y gyfradd ar y gweill os byddai data'n cefnogi symudiad o'r fath. Erbyn 18 Rhagfyr, gyda chwyddiant CPI Tachwedd wedi gostwng i 3.2%, a GDP ar gyfer Ch2 wedi'i ostwng o 0.3% ch/ch i ddim ond 0.2% ch/ch yn dilyn adolygiad, a bod GDP wedi arafu eto i 0.1% yn Ch3, pleidleisiodd y MPC 5 i 4 o blaid torri cyfraddau llog eto, i 3.75%. Fodd bynnag, mynegodd Llywodraethwr Bailey yn glir y byddai angen data cryf i gefnogi unrhyw doriadau pellach, ac y byddai cyflymder unrhyw doriadau pellach yn araf o gymharu â'r misoedd diwethaf. Mae'r marchnadoedd yn disgwyl i Gyfradd y Banc gael ei dorri nesaf yn Ebrill.

2. Rhagolygon ar gyfer y gyfradd llog

Mae'r Awdurdod wedi penodi MUFG Corporate Markets fel ei ymgynghorydd trysorlys ac, fel rhan o'r gwasanaeth, maent yn cynorthwyo'r Awdurdod i lunio barn ar gyfraddau llog. Darparodd MUFG Corporate Markets y rhagolygon a'r sylwebaeth ganlynol ar 22 Rhagfyr 2025. Rhagolygon ydynt ar gyfer Cyfradd y Banc, enillion cyfartalog a chyfraddau sicrwydd y BBGC, enillion giltiau +80 bps.

MUFG Corporate Markets Interest Rate View 22.12.25													
	Mar-26	Jun-26	Sep-26	Dec-26	Mar-27	Jun-27	Sep-27	Dec-27	Mar-28	Jun-28	Sep-28	Dec-28	Mar-29
BANK RATE	3.75	3.50	3.50	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25
3 month ave earnings	3.80	3.50	3.50	3.30	3.30	3.30	3.30	3.30	3.30	3.30	3.30	3.30	3.30
6 month ave earnings	3.80	3.50	3.50	3.40	3.30	3.30	3.30	3.40	3.40	3.40	3.40	3.40	3.40
12 month ave earnings	3.90	3.60	3.60	3.50	3.40	3.50	3.50	3.50	3.50	3.50	3.60	3.60	3.60
5 yr PWLB	4.60	4.50	4.30	4.20	4.10	4.10	4.10	4.10	4.10	4.10	4.10	4.10	4.10
10 yr PWLB	5.20	5.00	4.90	4.80	4.80	4.70	4.70	4.70	4.70	4.60	4.60	4.60	4.70
25 yr PWLB	5.80	5.70	5.60	5.50	5.50	5.40	5.30	5.30	5.30	5.20	5.20	5.20	5.20
50 yr PWLB	5.60	5.50	5.40	5.30	5.30	5.20	5.10	5.10	5.10	5.00	5.10	5.00	5.00

- *Fe wnaethom ddiweddarau ein rhagolygon cyfraddau llog ddiwethaf ar 11 Awst. Ers hynny, mae cyfuniad o dwf gwan (0.2% ch/ch GDP ar gyfer Ch2 a 0.1% ch/ch GDP ar gyfer Ch3), gostyngiad mewn chwyddiant (mae CPI yn 3.2% ar hyn o bryd), a Chyllideb Tachwedd fydd yn rhoi mwy o bwysau ar incwm y rhan fwyaf o deuluoedd, wedi rhoi cyfle i MPC Banc Lloegr ostwng y Gyfradd Banc eto, o 4% i 3.75% ar 18 Rhagfyr.*
- *Er syndod i'r rhan fwyaf o sylwebwyr ar y marchnadoedd, ni wnaeth gostyngiad sylweddol y CPI mewn mis, o 3.6% i 3.2%, berswadio'r aelodau a bleidleisiodd yn erbyn torri'r gyfradd banc ym mis Tachwedd (Lombardelli, Green, Mann a Phil) i ymuno â'r aelodau oedd yn pleidleisio o blaid torri'r gyfradd. Yn hytrach, roedd rhaid i Lywodraethwr y Banc, Andrew Bailey, ddefnyddio ei bleidlais fwrw i sicrhau fod y bleidlais o blaid torri'r gyfradd yn ennill, ond gyda mwyafrif bychan iawn, sef 5 i 4.*
- *Oherwydd bod mwyafrif mor fychan o blaid torri'r gyfradd, nid oedd yn annisgwyl clywed, er y byddai cyfraddau'n parhau i ostwng yn raddol, oedd yn awgrymu bod toriad neu doriadau pellach ar y gweill, mae aelodau'r MPC eisiau asesu tystiolaeth ynglŷn â'r gweithgarwch yn y farchnad lafur a thwf cyflogau. Yn wir, gyda thwf cyflogau blynyddol yn parhau i fod dros 4.5%, ailadroddodd y MPC y byddai'r achos dros doriadau pellach yng nghyfradd y banc yn dynn iawn, a nododd Llywodraethwr Bailey nad oes fawr o le i symud wrth i'r Gyfradd Banc agosáu at lefel niwtral.*
- *Yn sgil hynny, adolygwyd rhagolwg MUFG Corporate Markets er mwyn cynnwys toriad yn y gyfradd i 3.5% yn Ch2 2026, sy'n debygol gan fod darogan gostyngiad sylweddol mewn chwyddiant CPI o 3% ym Mawrth i 2% yn Ebrill (yn*

unol â rhagolwg Capital Economics), wedi'i ddilyn gan osteg byr trwy'r haf tra bod rhagor o ddata'n cael ei gasglu, ac yna toriad pellach yn y gyfradd i 3.25% yn Ch4.

- Fel yn Awst, serch hynny, mae bygythiadau i'r sefyllfa ganolog honno. Beth os fydd cynnydd mewn cyflogau'n aros yn uchel? Wedi'r cyfan, mae prinder staff yn parhau'n broblem ddifrifol mewn sawl sector yn yr economi gartref, gan gynnwys darpariaeth gofal cymdeithasol a'r diwydiannau adeiladu. Yn ogystal, erbyn Mai 2026, yn dilyn yr etholiadau lleol, bydd gennym well syniad o ph'un a fydd y tîm Starmer / Reeves yn parhau hyd ddiwedd y Senedd bresennol neu a fyddant yn wynebu her i'r Arweinyddiaeth o fewn eu plaid eu hunain. Os felly, sut fydd y marchnadoedd giltiau'n ymateb i'r amrywolion hyn...ac a fydd rhaid cynnwys ffactorau geo-wleidyddol ychwanegol hefyd, yn enwedig penderfyniadau polisi ariannol y Banc Ffederal yn yr UD yn 2026 a'r frwydr barhaus i dorri cyfraddau tra bod chwyddiant yn parhau i fod yn agos at 3%.
- O'r herwydd, mae ein rhagolwg canolog a ddiweddarwyd yn cynnwys sawl rhybudd sylweddol. Rydym yn hyderus, fel y buom ers tro, fod ein rhagolwg ar gyfer y Gyfradd Banc a Chyfradd Sicrwydd 5 mlynedd y BBGC yn gadarn, ac rydym wedi dwyn ymlaen amseriad y toriad(au) nesaf yn y gyfradd fymryn. Ond, ar gyfer rhannau o'r gromlin sy'n edrych ar y sefyllfa mewn 10-, 25- a 50 mlynedd, bydd lefel cyhoeddi giltiau, a'r amseru, yn hanfodol er mwyn sicrhau amgylchedd fasnachu dawel. Nid oes gwarant o hynny ac, yn ychwanegol, mae'r rhagolygon ar gyfer chwyddiant a ffactorau gwleidyddol gartref ac, yn holl bwysig, yn yr UD, yn debygol o fod yn ddylanwadol. Dylai materion fod yn fwy eglur erbyn Mehefin yn y DU, ond cynhelir etholiadau canol tymor yr UD ym mis Tachwedd.
- Mae ein rhagolygon diwygiedig ar gyfer cyfraddau'r BBGC yn seiliedig ar y Gyfradd Sicrwydd (y gyfradd safonol llai 20 bps), sef y gyfradd fu ar gael i'r rhan fwyaf o awdurdodau ers 1 Tachwedd 2012. Noder bod y gyfradd BBGC is ar gyfer y Cyfrif Refeniw Tai (CRT) wedi cychwyn ar 15 Mehefin 2023 ar gyfer yr awdurdodau hynny sydd â CRT (cyfradd safonol llai 60 bps) ac mae disgwyl i'r gyfradd barhau tan ddiwedd Mawrth 2026 o leiaf. Gyda gobaith, bydd estyniad pellach i'r gyfradd ostyngol hon yn cael ei gyhoeddi ym mis Ionawr.
- Mae rhagolygon enillion y farchnad ariannol yn seiliedig ar enillion cyfartalog y gall awdurdodau lleol eu disgwyl am gyfnod o rhwng 3 a 12 mis.

Enillion giltiau a chyfraddau'r BBGC

Y duedd gyffredinol yn y tymor hwy yw y bydd enillion giltiau a chyfraddau'r BBGC yn gostwng yn ystod cyfnod ein rhagolygon, ond mae risg y gallai cyfraddau fod yn uwch na'r rhagolygon. Mae ein targedau ar gyfer cyfraddau benthyg yn cael eu gosod **dwyllyndd ymlaen llaw** (gan ein bod yn disgwyl i gyfraddau ostwng) ac mae'r cyfraddau benthyca (sicrwydd) BBGC cyfredol wedi'u nodi isod:-

Benthyciadau BBGC	Cyfraddau benthyca cyfredol ar 22.12.25 p.m. %	Y gyfradd fenthyca - targed presennol (diwedd Ch4 2027) %	Y gyfradd fenthyca - targed blaenorol (diwedd Ch4 2027) %
5 mlynedd	4.81	4.10	4.20
10 mlynedd	5.39	4.70	4.70
25 mlynedd	6.01	5.30	5.30
50 mlynedd	5.78	5.10	5.10

Cyngor ynghylch benthyca: Mae ein rhagolwg tymor hir (dros 10 mlynedd) ar gyfer lefel niwtral y Gyfradd Banc yn parhau ar 3.5%. Gan fod holl gyfraddau sicrwydd y BBGC yn parhau i fod yn uwch na'r lefel hon, bydd angen adolygu strategaethau benthyca yn y cyd-destun hwnnw. Yn gyffredinol, gellir cael gwell gwerth am arian ar ben byrrach y gromlin (aeddferwydd BBGC <5 mlynedd / EIP BBGC <10 mlynedd) a dylid ystyried benthyciadau cyfnod sefydlog tymor byr rhwng Awdurdodau Lleol hefyd. Yn gyffredinol, bydd cyfraddau benthyca dros dro yn gostwng yn unol ag unrhyw doriad yn y Gyfradd Banc.

Mae ein hawgrym o **gyfraddau enillion cyllidebol ar gyfer buddsoddiadau** hyd at gyfnod o tua 3 mis ym mhob blwyddyn ariannol wedi'u nodi isod:-

Enillion cyfartalog ym mhob blwyddyn	Yn awr %	Yn flaenorol %
2025/26 (gweddilliol)	3.80	3.90

2026/27	3.40	3.60
2027/28	3.30	3.30
2028/29	3.30	3.50
2029/30	3.50	3.50
Blynyddoedd 6-10	3.50	3.50
Blynyddoedd 10+	3.50	3.50

Byddwn yn parhau i fonitro datblygiadau yn yr economi a'r marchnadoedd wrth iddynt ymddangos. Fel arfer, rydym yn adolygu ein rhagolygon ar ôl i Fanc Lloegr gyhoeddi ei Adroddiad Polisi Ariannol bob chwarter, ond byddwn yn ystyried ein sefyllfa yn ôl y gofyn hefyd.

Mae ein rhagolygon llog ar gyfer y Gyfradd Banc mewn camau o 25 bps, tra bod rhagolygon BBGC yn cael eu talgrynnu i'r 10 bps agosaf ac maent yn rhagolygon canolog mewn bandiau o + / - 25 bps. Yn naturiol, rydym yn parhau i gadw llygaid ar ddigwyddiadau a byddwn yn diweddarau ein rhagolygon pan fydd hynny'n briodol.

Dyddiadau Ad-dalu Benthyciadau BBGC ar 31 Rhagfyr 2025

Blwyddyn Ariannol	Aeddfedu	Cyfradd	Cyfanswm
2026/27	01/04/2026	3.67	527,601
	30/09/2026	8.63	853,800
Cyfanswm 2026/27			1,381,401
2027/28	01/04/2027	3.73	490,601
	19/08/2027	5.20	1,000,000
	30/09/2027	7.00	674,502
Cyfanswm 2027/28			2,165,103
2028/29	01/03/2029	9.50	13,920
	01/04/2028	3.80	262,440
Cyfanswm 2028/29			276,360
2029/30	01/04/2029	3.85	684,697
	01/09/2029	9.25	5,182
	06/06/2029	9.13	800
		9.25	4,087
		9.38	4,132
	06/12/2029	9.25	9,126
	09/05/2029	9.25	2,724
	30/09/2029	8.63	853,800
Cyfanswm 2029/30			1,564,547
2030/31	01/03/2031	9.25	6,295
	01/04/2030	3.91	450,706
	01/09/2030	9.25	4,382
		9.75	6,838
	06/12/2030	9.63	1,675
		9.75	6,222
	09/05/2030	9.38	6,755
	09/11/2030	9.75	3,799
Cyfanswm 2030/31			486,672
2031/32	01/04/2031	3.96	660,449
	30/09/2031	8.63	1,280,700
Cyfanswm 2031/32			1,941,149
2032/33	01/03/2033	9.88	1,074
	01/04/2032	4.01	314,886
	06/06/2032	9.25	22,319
	06/12/2032	9.50	28,420
Cyfanswm 2032/33			366,700
2033/34	01/04/2033	4.05	636,565
Cyfanswm 2033/34			636,565
2034/35	01/04/2034	4.09	623,834
Cyfanswm 2034/35			623,834
2035/36	01/04/2035	4.13	611,357
Cyfanswm 2035/36			611,357
2036/37	01/04/2036	4.16	599,130
Cyfanswm 2036/37			599,130

Blwyddyn Ariannol	Aeddfedu	Cyfradd	Cyfanswm
2037/38	01/04/2037	4.18	587,147
Cyfanswm 2037/38			587,147
2038/39	01/04/2038	4.20	225,467
Cyfanswm 2038/39			225,467
2039/40	15/04/2039	4.95	5,000,000
Cyfanswm 2039/40			5,000,000
2040/41	15/04/2040	4.95	3,500,000
Cyfanswm 2040/41			3,500,000
2042/43	01/04/2042	4.25	999,781
Cyfanswm 2042/43			999,781
2043/44	01/04/2043	4.25	1,020,120
Cyfanswm 2043/44			1,020,120
2044/45	01/04/2044	4.25	1,009,718
Cyfanswm 2044/45			1,009,718
2045/46	01/04/2045	4.25	11,464,215
Cyfanswm 2045/46			11,464,215
2050/51	16/01/2051	4.15	2,000,000
Cyfanswm 2050/51			2,000,000
2052/53	09/11/2052	4.55	6,138,400
	11/12/2052	4.25	6,000,000
	12/10/2052	4.55	4,300,000
	19/05/2052	4.05	5,000,000
	20/11/2052	4.20	6,800,000
Cyfanswm 2052/53			28,238,400
2054/55	06/05/2054	8.38	3,000,000
Cyfanswm 2054/55			3,000,000
2055/56	15/11/2055	8.00	1,500,000
	15/12/2055	7.88	2,000,000
Cyfanswm 2055/56			3,500,000
2056/57	10/10/2056	7.88	2,000,000
	15/04/2056	7.13	3,000,000
Cyfanswm 2056/57			5,000,000
2057/58	15/04/2057	6.88	3,000,000
		7.13	3,000,000
	15/10/2057	6.50	2,512,854
Cyfanswm 2057/58			8,512,854
2059/60	22/06/2059	4.25	1,763,308
Cyfanswm 2059/60			1,763,308
2064/65	25/03/2065	2.24	10,000,000
Cyfanswm 2064/65			10,000,000
2066/67	30/03/2067	2.20	6,200,000
Cyfanswm 2066/67			6,200,000
2068/69	16/01/2069	2.49	15,000,000
Cyfanswm 2068/69			15,000,000
Cyfanswm			117,673,828

Dyddiadau Ad-dalu Benthyciadau Salix

Blwyddyn Ariannol	Ad-daliadau Benthyciadau Salix £000
2026/27	658
2027/28	658
2028/29	658
2029/30	580
2030/31	568
2031/32	568
2032/33	347
Cyfanswm	4,037

Datganiad Polisi Darpariaeth Refeniw Isaf (DRI) 2026/27

Rhaid i'r Cyngor dalu elfen o wariant cyfalaf Cronfa'r Cyngor a'r CRT sydd wedi ei gyllido drwy fenthycu bob blwyddyn (y Gofyniad Cyllido Cyfalaf - GCC) drwy dâl refeniw (y Darpariaeth Refeniw Isaf (DRI)).

Yn unol â chanllawiau statudol Llywodraeth Cymru (LIC), rhaid i'r Cyngor gymeradwyo Datganiad DRI cyn dechrau pob blwyddyn ariannol. Mae'r canllawiau hefyd yn nodi "os cynigir amrywio telerau'r datganiad gwreiddiol yn ystod y flwyddyn, dylid cyflwyno datganiad diwygiedig i'r Cyngor bryd hynny". Rhoddir nifer o opsiynau i gynghorau, ar yr amod bod darpariaeth ddarbodus yn cael ei gwneud. Argymhellir bod y Cyngor yn cymeradwyo'r Datganiad Polisi DRI isod:-

O 1 Ebrill 2022, ar gyfer holl wariant cyfalaf Cronfa'r Cyngor a'r CRT sydd wedi ei gyllido drwy fenthycu â chefnogaeth a benthyca digefnogaeth (GCC), codir DRI drwy ddefnyddio'r dull blwydd-dal oes ased ar sail y gyfradd llog a godir ar y Cyngor ar gyfartaledd ar ei holl fenthyciadau ar ddiwedd pob blwyddyn berthnasol.

Ni fydd gwariant cyfalaf a wneir bob blwyddyn yn ddarostyngedig i dâl DRI tan y flwyddyn ariannol ganlynol, neu mewn rhai achosion, a gyda disgresiwn y Swyddog Adran 151, tan y flwyddyn wedi i'r ased ddod yn weithredoled lle bo'r costau'n gysylltiedig â'r ased yn £5m neu uwch.

Bydd amcangyfrif o oes yr ased yn cael ei benderfynu yn y flwyddyn y bydd y DRI yn dechrau ac ni fydd yn newid yn ystod oes yr ased. Y Swyddog Adran 151 fydd yn amcangyfrif oes yr ased, yn seiliedig ar gyngor a dderbynnir gan y swyddogion perthnasol, gan ystyried y gofynion statudol a chanllawiau LIC mewn perthynas â'r DRI ac oes asedau. Pan fo tir yn cael ei brynu, bydd oes yr ased yn seiliedig ar oes yr ased a roddir ar y tir, sef 50 mlynedd yn y rhan fwyaf o achosion, a hynny'n unol â hyd oes adeiladau fel asedau.

Oherwydd nad oes modd cysylltu rhai mathau o wariant cyfalaf a wneir gan y Cyngor ag ased unigol, bydd oes ased yn cael ei hasesu ar sail sydd yn adlewyrchu'n fwyaf rhesymol am ba hyd y rhagwelir y ceir budd o'r gwariant. Hefyd, pa fath bynnag o wariant ydyw, bydd yn cael ei grwpio gyda'i gilydd mewn dull sy'n adlewyrchu natur prif elfen y gwariant ac ni fydd ond yn cael ei rannu mewn achosion lle mae dwy neu ragor o brif elfennau ac iddynt oes economaidd ddefnyddiol sylweddol wahanol i'w gilydd.

Gordaliadau DRI – O dan y canllawiau DRI, gellir gwneud taliadau sy'n uwch na'r DRI statudol, sef darpariaeth refeniw gwirfoddol (DRG).

Mae'r Cyngor yn cadw'r hawl i wneud DRG ychwanegol i leihau dyled os ystyrir ei bod yn ddarbodus gwneud hynny ar gyfer Cronfa'r Cyngor a / neu'r CRT.

Gellir hawlio DRG yn ôl yn ddiweddarach os credir bod hynny'n angenrheidiol neu'n ddarbodus. Er mwyn gallu adennill y symiau hyn i'w defnyddio yn y gyllideb, mae'n rhaid i'r polisi hwn ddatgelu'r gordaliadau cronnus a wneir bob blwyddyn.

Mae'r gordaliadau DRG cronnus hyd yma yn £0.216m a £12.386m yn sgil gor-ddarparu ar gyfer DRI yn dilyn newid y polisi DRI yn 2018, llai £1.402m ar gyfer y tan-ddarpariaeth yn 2025/26.

Asedau ar Brydles i'r Awdurdod

O 1 Ebrill 2024, bydd y DRI a godir mewn perthynas ag asedau hawl i'w defnyddio ar brydles i'r Cyngor neu MCP (Menter Cyllid Preifat) yn gyfartal i brif elfen yr ad-daliad blynyddol.

Cyfarwyddyd Cyfalafu

Bydd yr Awdurdod yn defnyddio'r dull oes ased ar gyfer unrhyw wariant a gyfalafir o dan y Cyfarwyddyd Cyfalafu.

Benthyciadau i Drydydd Parti

Digwyddiad eithriadol o brin lle bydd y Cyngor ddarparu benthyciad i drydydd parti. Ar gyfer gwariant cyfalaf ar fenthyciadau i drydydd parti lle mae prifswm y benthyciad yn cael ei ad-dalu mewn rhandaliadau blynyddol. Defnyddir y derbyniadau cyfalaf sy'n deillio o ad-dalu prifswm y benthyciad i leihau'r GCC yn lle DRI. Lle na wneir unrhyw ad-daliad o'r prifswm mewn blwyddyn benodol, codir DRI ar gyfradd yn unol ag oes yr asedau a gyllidir gan y benthyciad.

Buddsoddiadau Penodol ac Amhenodol

Mae 'Canllawiau ar Fuddsoddiadau Llywodraeth Leol' Llywodraeth Cymru (y Canllawiau) (a ddaeth i rym ar 1 Ebrill 2010) yn rhoi diffiniad o fuddsoddiadau penodol ac amhenodol.

Mae paragraff 5.1 y Canllawiau yn dweud bod buddsoddiad yn un penodol os yw'n cwrdd â phob un o'r isod:-

- (a) bod y buddsoddiad yn cael ei wneud mewn sterling ac mae unrhyw daliadau neu ad-daliadau mewn perthynas â'r buddsoddiad yn daladwy mewn sterling yn unig; a
- (b) nid yw'r buddsoddiad yn un tymor hir (*); a
- (c) nid yw gwneud y buddsoddiad yn cael ei ddiffinio'n wariant cyfalaf yn rhinwedd rheoliad 20(1)(d) o Reoliadau Awdurdodau Lleol (Cyllid Cyfalaf a Chyfrifyddu) (Cymru) 2003 [OS 3239 fel y'i diwygiwyd]; a
- ch) gwneir y buddsoddiad gyda chorff neu mewn cynllun buddsoddi o ansawdd credyd uchel (**); neu gydag un o'r cyrff sector cyhoeddus canlynol:-
 - (i) Llywodraeth y Deyrnas Unedig;
 - (ii) awdurdod lleol yng Nghymru neu Loegr (fel y diffinnir yn Adran 23 o Ddeddf 2003) neu gorff tebyg yn yr Alban neu Ogledd Iwerddon;
 - (iii) cyngor plwyf neu gymuned.

Mae'r Canllawiau hefyd yn dweud bod unrhyw fuddsoddiad nad yw'n cwrdd â'r diffiniad ym mharagraff 5.1 yn cael ei gyfrif fel buddsoddiad amhenodol.

Yn ystod 2025/26, nid yw'r Cyngor yn bwriadu buddsoddi mewn arian gwledydd tramor, na gyda chyrff ansawdd credyd isel, nac unrhyw fuddsoddiadau a ddiffinnir fel gwariant cyfalaf gan y ddeddfwriaeth (megis cyfrandaliadau mewn cwmnïau). Bydd buddsoddiadau amhenodol felly yn cael eu cyfyngu i (i) buddsoddiadau tymor hir; a (ii) adneuo'n gyda banciwr y Cyngor i ddibenion gwneud trafodion os yw'n methu a chwrdd â'r meini prawf sylfaenol ar gyfer y credyd; yn yr achos hwn, caiff balansau eu cyfyngu i'r eithaf lle mae hynny'n bosib.

Mae'r tabl yn Atodiad 7 yn nodi'r meini prawf a'r cyfyngiadau buddsoddi ar gyfer y gwahanol gategoriâu o fuddsoddiadau y bwriedir eu defnyddio yn ystod 2025/26 ac sydd, felly, yn sail ar gyfer y rhestr fenthycy a gymeradwyir.

Bydd raid i'r Cyngor Sir gymeradwyo ymlaen llaw unrhyw ddiwygiadau neu welliannau arfaethedig yn ystod y flwyddyn i gategoriâu o fuddsoddiadau penodol ac amhenodol a ddefnyddir ac / neu i'r meini prawf graddfeydd credyd / cyfyngiadau buddsoddi.

* Mae Adran 2.4 y Canllawiau'n diffinio buddsoddiad tymor hir fel "Unrhyw fuddsoddiad heblaw (a) un y mae disgwyl iddo gael ei ad[1]dal cy'n pen 12 mis i'r dyddiad y gwnaed y buddsoddiad neu (b) un y gallai'r awdurdod lleol fynnu ei fod yn cael ei ad-dalu o fewn y cyfnod hwnnw."

** I ddibenion ansawdd credyd uchel dywed y Canllawiau "At ddibenion paragraff 5.1 (d), mae gweinidogion Cymru yn argymhell y dylai'r Strategaeth ddiffinio ansawdd credyd uchel (a lle mae'r diffiniad hwn yn cyfeirio at statws credyd, mae paragraff 6.1 (***) yn berthnasol)."

*** Mae paragraff 6.1 y Canllawiau'n argymhell "Dylai'r Strategaeth nodi dull yr awdurdod o asesu'r risg o golli buddsoddiadau, gan egluro'n benodol : (a) i ba raddau, os o gwbl, mae asesiad risg yn seiliedig ar statws credyd a gyhoeddwyd gan un neu fwy o asiantaethau statws credyd; (b) pan ddefnyddir statws credyd, pa mor aml y mae statws credyd yn cael ei fonitro a pha gamau sydd i'w cymryd pan fydd graddfeydd yn newid; a (c) pa ffynonellau gwybodaeth eraill ar risg credyd a ddefnyddir, yn ychwanegol at neu yn lle statws credyd."

Meini Prawf Gwrthbartion - Buddsoddiadau

Categori	Graddfa Credyd Tymor Byr (Fitch)	Graddfa Credyd Tymor Byr (Moody's)	Graddfa Credyd Tymor Byr (Standard & Poor's)	Graddfa Credyd Tymor Hir (Fitch)	Graddfa Credyd Tymor Hir (Moody's)	Graddfa Credyd Tymor Hir (Standard & Poor's)	Terfyn Arian	Terfyn Amser
Banciau a Chymdeithasau Adeiladu (heb eu gwladoli neu wedi'u gwladoli'n rhannol)	F1+	P-1	A-1+	AAA	AAA	AAA	£10m	5 mlynedd
	F1+	P-1	A-1+	AA	AA2	AA	£10m	3 blynedd
	F1+	P-1	A-1+	AA	AA3	AA	£10m	364 diwrnod
	F1+	P-1	A-1+	A	A2	A	£7.5m	6 mis
Banciau'r DU sydd wedi eu Gwladoli / eu Gwladoli'n Rhannol	d/b	d/b	d/b	d/b	d/b	d/b	£10m	364 diwrnod
Cyfrif busnes a rheolwr arian banc NatWest - pan gedwir symiau yn NatWest fel rhan o drefniadau bancio gweithredol. Bydd y symiau a'r terfynau dilynol yn berthnasol er mwyn sicrhau fod digon o arian ar gael i dalu biliau pan fyddant yn ddyledus.	d/b	d/b	d/b	d/b	d/b	d/b	£20m i £25m	5 diwrnod gwaith
	d/b	d/b	d/b	d/b	d/b	d/b	£15m i £20m	2 fis
	d/b	d/b	d/b	d/b	d/b	d/b	£10m i £15m	364 diwrnod
	d/b	d/b	d/b	d/b	d/b	d/b	Hyd at £10m	Dim terfyn
Llywodraeth Ganolog y DU (beth bynnag yw'r raddfa credyd)	d/b	d/b	d/b	d/b	d/b	d/b	Dim Uchafswm	Dim terfyn
Awdurdodau Lleol y DU*	d/b	d/b	d/b	d/b	d/b	d/b	£10m	364 diwrnod
Cronfeydd Marchnad Arian	d/b	d/b	d/b	AAA	AAA	AAA	£5m	6 mis

*fel y diffinnir yn Neddf Llywodraeth Leol 2003

Nodiadau ac Eglurhad**(1) Terfyn Arian**

- (i) Mae'r terfynau arian yn berthnasol i'r gwrthbarti unigol ac i'r grŵp cyffredinol y mae'n perthyn iddo (e.e. ar gyfer y banciau o fewn Grŵp Bancio Lloyds plc (sef Bank of Scotland plc a Lloyds Bank plc), mae'r terfyn buddsoddi yn berthnasol i'r banciau hynny'n unigol a'r grŵp bancio yn ei gyfanrwydd);
- (ii) Y terfyn arian cyffredinol ar gyfer adneuo'n dros 364 diwrnod yw £15m.

(2) Terfyn Amser

- (i) I fyny at, a chan gynnwys, y cyfnod a nodwyd.

(3) Gwledydd Tramor

- (i) Bydd buddsoddiadau mewn gwledydd tramor wedi eu cyfyngu i'r rheini a chanddynt raddfa credyd sofran AA- (Fitch) neu gyfatebol (o'r asiantaethau y cyfeiriwyd atynt yn adran 4.3 o'r strategaeth hon) (yn seiliedig ar yr enwadur lleiaf), a hyd at uchafswm o £10m fesul gwlad dramor.
- (ii) Ni chaniateir buddsoddi mewn gwledydd nad yw'r raddfa sofran isaf yn AA- neu'n uwch. Ni fydd cyfyngiad gwlad yn berthnasol i fuddsoddiadau yn y DU, waeth beth fo'r raddfa credyd sofran.
- (iii) Bydd is-gwmnïau o grwpiau banciau tramor fel arfer yn cael eu hasesu yn unol â mamwlad y rhiant-sefydliad. Fodd bynnag, bydd Santander UK plc (is-gwmni Banco Santander yn Sbaen) yn cael ei gyfrif fel banc yn y DU oherwydd ei fasnachfreintiau sylweddol yn y DU a natur hyd braich y berthynas rhwng y rhiant gwmni a'r is-gwmni.

(4) Graddfa Credyd yn Gostwng

Os bydd graddfa credyd yn gostwng ac yn golygu bod y gwrthbarti yn is na'r meini prawf y mae'n rhaid cwrdd â nhw ar gyfer buddsoddi, rhoddir y gorau i ddefnyddio'r gwrthbarti cyn gynted ag y bo'n ymarferol.

Os bydd y Swyddog Adran 151 yn dymuno parhau i fuddsoddi gyda'r gwrthbarti hwnnw, gofynnir am ganiatâd gan Gadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ac un aelod arall o ddewis y Cadeirydd, a bydd raid i'r ddau ohonynt gymeradwyo. Adroddir ar hynny fel sy'n briodol cyn gynted ag y gellir.

Gwledydd wedi'u cymeradwyo ar gyfer buddsoddi [gwybodaeth yn gywir ar 25 Tachwedd 2025]

Mae'r rhestr hon yn seiliedig ar y gwledydd hynny sydd â graddfa sofran o AA- neu uwch (rydym yn dangos y raddfa isaf gan Fitch, Moody's a S&P) a hefyd (ac eithrio - ar adeg ysgrifennu - ar gyfer Hong Kong a Lwcsembwrg) a chanddynt fanciau sy'n gweithredu mewn marchnadoedd sterling sydd â statws credyd gwyrdd neu uwch yng ngwasanaeth teilyngdod credyd MUFG Corporate Markets.

Yn seiliedig ar y raddfa isaf sydd ar gael

AAA

- Awstralia
- Denmarc
- Yr Almaen
- Yr Iseldiroedd
- Norwy
- Singapore
- Sweden
- Y Swistir

AA-

- **Y Deyrnas Unedig**

Cynllun dirprwyo ar gyfer materion Rheoli'r Trysorlys

(i) Y Cyngor Sir

- cymeradwyo'r gyllideb;
- cymeradwyo'r Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys blynyddol, Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol a'r Polisi Darpariaeth Refeniw Isaf (DRI), Datganiad Polisi Rheoli'r Trysorlys blynyddol a newidiadau iddynt;
- cymeradwyo newidiadau i'r cymalau a fabwysiadwyd gan y Cyngor;
- derbyn ac adolygu adroddiadau monitro ar bolisiâu, arferion a gweithgareddau rheoli'r trysorlys; a
- gweithredu ar argymhellion a dderbyniwyd gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a / neu'r Pwyllgor Gwaith.

(ii) Y Pwyllgor Gwaith

- ystyried y gyllideb;
- cymeradwyo rhannu cyfrifoldebau;
- cymeradwyo dewis o ddarparwyr gwasanaeth allanol a chytuno ar delerau penodi;
- derbyn ac adolygu adroddiadau monitro ar bolisiâu, arferion a gweithgareddau rheoli'r trysorlys a gwneud argymhellion i'r Cyngor Sir fel sy'n briodol; a
- gweithredu ar argymhellion a dderbyniwyd gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

(iii) Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

- Craffu ar faterion Rheoli'r Trysorlys, fel sy'n ofynnol o dan y Côt Ymarfer gan CIPFA ar Reoli'r Trysorlys a Pholisi Rheoli'r Trysorlys y Cyngor. Mae hyn yn cynnwys:
 - craffu ar y Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys flynyddol, y Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol, y Polisi Darpariaeth Refeniw Isaf (DRI) Blynyddol, y Polisi Rheoli'r Trysorlys Blynyddol ac Arferion Rheoli'r Trysorlys a gwneud argymhellion i'r Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor Sir fel y bo'n briodol;
 - craffu ar y Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys flynyddol, y Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol, y Polisi Darpariaeth Refeniw Isaf (DRI) Blynyddol, y Polisi Rheoli'r Trysorlys Blynyddol ac Arferion Rheoli'r Trysorlys ac i'r cymalau a fabwysiadwyd a gwneud argymhellion i'r Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor Sir fel y bo'n briodol;
 - derbyn a chraffu ar unrhyw gynigion arall sy'n ymwneud â rheoli'r trysorlys ac sydd angen penderfyniad gan y Pwyllgor Gwaith neu'r Cyngor Sir; a
 - derbyn a chraffu ar yr adroddiad Rheoli'r Trysorlys canol blwyddyn a'r adroddiad Alldro Trysorlys, adroddiadau monitro ar bolisiâu, arferion a gweithgareddau rheoli'r trysorlys a gwneud argymhellion i'r Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor Sir fel y bo'n briodol.

Rôl Rheoli'r Trysorlys y Swyddog Adran 151

Mae rôl y Swyddog Adran 151 (y Swyddog Cyfrifol) yn cynnwys:-

- argymell cymalau, polisi / arferion rheoli'r trysorlys i'w cymeradwyo, gan eu hadolygu'n rheolaidd, a monitro cydymffurfiaeth;
- cyflwyno adroddiadau polisi rheoli'r trysorlys rheolaidd;
- cyflwyno cyllidebau ac amrywiadau i'r gyllideb;
- derbyn ac adolygu adroddiadau gwybodaeth rheoli;
- adolygu perfformiad y swyddogaeth rheoli'r trysorlys;
- sicrhau digonolrwydd adnoddau a sgiliau rheoli'r trysorlys, a rhannu cyfrifoldebau'n effeithiol o fewn y swyddogaeth rheoli'r trysorlys;
- sicrhau digonolrwydd y gwaith archwilio mewnol, ac ymwneud ag archwilwyr allanol;
- argymell penodi darparwyr gwasanaeth allanol;

- mae cyfrifoldeb am weithredu a gweinyddu'r penderfyniadau trysorlys, yn cynnwys y penderfyniadau ar fenthycu, buddsoddi a chyllido, wedi eu dirprwyo i'r Swyddog Adran 151, a fydd yn gweithredu yn unol â datganiadau polisi'r Cyngor ac Arferion Rheoli'r Trysorlys (ARhT);
- paratoi strategaeth gyfalaf i gynnwys gwariant cyfalaf, cyllido cyfalaf, buddsoddiadau anariannol a rheoli'r trysorlys o fewn amserlen tymor hir;
- sicrhau bod y strategaeth gyfalaf yn ddarvoudus, yn gynaliadwy ac yn fforddiadwy yn y tymor hir a'i bod yn darparu gwerth am arian;
- sicrhau diwydrwydd dyladwy mewn perthynas â'r holl fuddsoddiadau trysorlys ac anariannol a'u bod yn unol ag archwaeth risg yr Awdurdod;
- sicrhau bod gan yr Awdurdod y pwerau cyfreithiol priodol i wario ar asedau anariannol a'u cyllido;
- sicrhau cymesuredd yr holl fuddsoddiadau fel nad yw'r Awdurdod yn buddsoddi ar lefel sy'n golygu bod yr Awdurdod yn agored i lefel ormodol o risg o gymharu â'i adnoddau ariannol;
- sicrhau bod proses lywodraethu ddigonol yn ei lle ar gyfer cymeradwyo, monitro a rheoli'r risg sy'n gysylltiedig ag unrhyw fuddsoddiadau anariannol a rhwymedigaethau tymor hir;
- rhoi i Aelodau restr o'r holl fuddsoddiadau nad ydynt yn rhai trysorlys, gan gynnwys buddsoddiadau sylweddol mewn is-gwmnïau, mentrau ar y cyd, benthyciadau a gwarantau ariannol;
- sicrhau bod Aelodau'n cael gwybodaeth ddigonol a'u bod yn deall y risgiau y mae'r Awdurdod yn agored iddynt;
- sicrhau bod gan yr Awdurdod yr arbenigedd digonol, naill ai'n fewnol neu'n allanol, i wneud yr uchod;
- creu Arferion Rheoli'r Trysorlys (ARhT) sy'n delio'n benodol â'r modd y bydd buddsoddiadau nad ydynt yn rhai trysorlys yn cael eu trin a'u rheoli, gan gynnwys yr isod:-
 - Rheoli risg (ARhT1 a'r atodlenni), gan gynnwys meini prawf buddsoddi a rheoli risg ar gyfer unrhyw bortffolios buddsoddi sylweddol nad ydynt yn ymwneud â'r trysorlys;
 - Mesur a rheoli perfformiad (ARhT2 a'r atodlenni), gan gynnwys methodoleg a meini prawf ar gyfer asesu perfformiad a llwyddiant buddsoddiadau nad ydynt yn rhai trysorlys;
 - Gwneud penderfyniadau, llywodraethu a threfniadaeth (ARhT5 a'r atodlenni), gan gynnwys datganiad ar ofynion llywodraethu ar gyfer gwneud penderfyniadau ar fuddsoddiadau nad ydynt yn rhai trysorlys; a threfniadau i sicrhau diwydrwydd dyladwy er mwyn cefnogi'r broses gwneud penderfyniadau;
 - Gwybodaeth reoli ac adrodd (ARhT6 a'r atodlenni), gan gynnwys ble a pha mor aml y cynhyrchir adroddiadau monitro;
 - Hyfforddiant a chymwysterau (ARhT10 a'r atodlenni), gan gynnwys y modd y bydd gwybodaeth a sgiliau perthnasol mewn perthynas â buddsoddiadau nad ydynt yn rhai trysorlys yn cael eu trefnu.

DANGOSYDDION DARBODUS AR GYFER 2026/27 - 2030/31

		2025/26	2026/27	2027/28	2028/29	2029/30	2030/31
Fforddiadwyedd - Yn seiliedig ar y Senario Uchelgeisiol		Amcangyfrif	Amcangyfrif	Amcangyfrif	Amcangyfrif	Amcangyfrif	Amcangyfrif
	Cronfa'r Cyngor	1.52%	3.17%	3.25%	3.37%	3.56%	3.86%
	Cyfrif Refeniw Tai (yn cynnwys y setliad)	12.61%	9.88%	14.17%	17.68%	19.70%	21.28%
	Cyfanswm	2.70%	3.86%	4.41%	4.96%	5.37%	5.87%
Ymddwyn yn Ddarbodus							
3	Dyled gros a'r Gofyniad Cyllido Cyfalaf (GCC)						
	<i>Ydy dyled allanol gros yn llai na'r GCC am y flwyddyn flaenorol ynghyd ag amcangyfrifon unrhyw GCC ychwanegol am y flwyddyn gyfredol a'r ddwy flynedd ddilynol?</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Gwariant Cyfalaf - yn seiliedig ar y Senario Uchelgeisiol							
4,5	Amcangyfrif o wariant cyfalaf [neu wariant gwirioneddol]	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
	Cronfa'r Cyngor	35,268	27,341	18,551	52,216	55,302	41,631
	Cyfrif Refeniw Tai	22,056	45,950	35,819	27,569	26,893	23,294
	Cyfanswm	57,324	73,291	54,370	79,785	82,195	64,925
6,7	Amcangyfrif o'r Gofyniad Cyllido Cyfalaf [neu'r Gofyniad Gwirioneddol]	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
	Cronfa'r Cyngor	119,486	125,567	130,114	134,741	142,620	155,016
	Cyfrif Refeniw Tai	36,895	35,744	52,784	72,145	82,313	93,340
	Cyfanswm	156,381	161,311	182,898	206,886	224,934	248,356
8	Terfyn Awdurdodedig	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
	Benthycu Cyffredinol	141,710	144,235	167,173	192,070	214,268	240,019
	Rhwymedigaethau tymor hir eraill	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000
	Cyfanswm	146,710	149,235	172,173	197,070	219,268	245,019
9	Terfyn Gweithredol	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
	Benthycu Cyffredinol	131,710	134,235	157,173	182,070	204,268	230,019
	Rhwymedigaethau tymor hir eraill	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000
	Cyfanswm	136,710	139,235	162,173	187,070	209,268	235,019

		£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
10	Dyled Allanol Gwirioneddol	131,710	124,235	147,173	172,119	194,367	220,168
Rheoli'r Trysorlys		2025/26 Amcangyfrif	2026/27 Amcangyfrif	2027/28 Amcangyfrif	2028/29 Amcangyfrif	2029/30 Amcangyfrif	2030/31 Amcangyfrif
11	Y terfyn ar gyfer cyfanswm y prifsymiau a fuddsoddir am gyfnodau o fwy na 364 diwrnod	15,000	15,000	15,000	15,000	15,000	15,000
12	Y terfynau uchaf ar gyfer strwythur aeddfedrwydd benthyciadau ar gyfraddau sefydlog						
	o dan 12 mis	<20%					
	12 mis ac o fewn 24 mis	<20%					
	24 mis ac o fewn 5 mlynedd	<20%					
	5 mlynedd ac o fewn 10 mlynedd	<30%					
	10 mlynedd a mwy	Dim terfyn uchaf					

Gwybodaeth am Ddangosyddion Darbodus a Rheoli'r Trysorlys

DANGOSYDDION DARBODUS**A) Fforddiadwyedd****1 a 2 Cymhareb costau cyllido yn erbyn y ffrwd refeniw net**

Mae'r dangosydd hwn yn nodi'r tueddiad o ran cost cyfalaf (costau benthyca a chostau rhwymedigaethau tymor hir eraill net o'r incwm buddsoddi) yn erbyn y ffrwd refeniw net.

Mae'r amcangyfrifon ynghylch costau cyllido yn cynnwys ymrwymadau cyfredol a'r cynigion yn yr adroddiad hwn ar y gyllideb.

B) Ymddwyn yn Ddarbodus**3 Dyled Gros a'r GCC**

Mae angen i'r Cyngor sicrhau nad yw'r ddyled gros, heblaw yn y tymor byr, yn mynd yn uwch na'r GCC yn y flwyddyn flaenorol ynghyd â'r amcangyfrifon am unrhyw GCC ychwanegol ar gyfer 2025/26 a'r ddwy flynedd ariannol ddilynol. Mae hyn yn rhoi peth hyblygrwydd ar gyfer benthyca cynnar cyfyngedig ar gyfer blynyddoedd i ddod, ond yn sicrhau na fyddir yn benthyca at ddibenion refeniw.

C) Gwariant Cyfalaf

Cynlluniau gwariant cyfalaf y Cyngor yw'r gyrwyr allweddol o ran gweithgareddau rheoli'r trysorlys. Adlewyrchir allbwn y cynlluniau gwariant cyfalaf yn y dangosyddion darbodus, sydd wedi'u dylunio i gynorthwyo Aelodau i gael trosolwg o'r sefyllfa gyfalaf a chadarnhau cynlluniau gwariant cyfalaf.

Mae'n darparu crynodeb o wariant cyfalaf y Cyngor. Mae'n adlewyrchu materion y cytunwyd arnynt eisoes a chynlluniau arfaethedig ar gyfer cyfnodau ariannol yn y dyfodol, fel y cânt eu nodi yn y Senario Uchelgeisiol o'r Strategaeth Cyfalaf.

Bydd lefel cyllido gwariant o'r fath yn dylanwadu ar y newid yn y dangosydd ar gyfer Gofyniad Cyllido Cyfalaf y Cyngor.

4 a 5 Amcangyfrif o Wariant Cyfalaf

Dyma'r rhagolwg o'r Gwariant Cyfalaf rhwng 2026/27 a 2030/31, ac mae'n seiliedig ar y Rhaglen Gyfalaf ar gyfer 2026/27 a'r Strategaeth Gyfalaf ar gyfer y blynyddoedd dilynol.

6 a 7 Angen y Cyngor i fenthyca (y Gofyniad Cyllido Cyfalaf)

Dangosydd darbodus arall yw Gofyniad Cyllido Cyfalaf y Cyngor (GCC). Yn syml, y GCC yw cyfanswm y gwariant cyfalaf hanesyddol gweddilliol nad ydyw hyd yma wedi cael ei dalu amdano o adnoddau refeniw neu gyfalaf. Yn ei hanfod, mesur o angen sylfaenol y Cyngor i fenthyca yw'r GCC. Bydd unrhyw wariant cyfalaf nad ydyw wedi talu amdano ar unwaith o ffynhonnell refeniw neu gyfalaf, yn cynyddu lefel y GCC.

Nid yw'r GCC yn cynyddu i lefel amhenodol, oherwydd mae'r Ddarpariaeth Refeniw Isaf (DRI) yn dâl refeniw blynyddol statudol sydd, yn gyffredinol, yn gostwng yr angen benthyca yn unol ag oes pob ased ac, felly, mae'n dâl ar y defnydd economaidd o asedau cyfalaf wrth iddynt gael eu defnyddio.

Mae'r GCC yn cynnwys unrhyw ymrwymïadau tymor hir eraill (e.e. cynlluniau PFI, pryddesau ariannol). Er bod y rhain yn cynyddu'r GCC ac, felly, yn cynyddu angen y Cyngor i fenthycu, mae'r mathau hyn o gynlluniau'n cynnwys cyfleuster benthycu ac felly, nid oes raid i'r Cyngor fenthycu ar wahân ar gyfer y cynlluniau hyn. Ar hyn o bryd, nid oes gan y Cyngor unrhyw arian mewn cynlluniau o'r fath yn y GCC.

CH) Dyledion Allanol

8. **Y terfyn a awdurdodir ar gyfer dyledion allanol.** Mae dangosydd darbodus allweddol arall yn rheoli'r uchafswm benthycu. Gwaherddir dyledion allanol y tu hwnt i'r terfyn hwn ac mae angen i'r Cyngor llawn osod neu ddiwygio'r terfyn. Mae'n adlewyrchu'r lefel o ddyled allanol y gellid, er nad yw hynny'n ddymunol, ei fforddio yn y tymor byr ond nad yw'n gynaliadwy yn y tymor hwy. Dyma'r terfyn statudol y penderfynir arno o dan Adran 3(1) Deddf Llywodraeth Leol 2003. Mae'r Llywodraeth yn cadw'r opsiwn i reoli naill ai'r cyfan o gynlluniau'r holl gynghorau, neu gynlluniau cyngor penodol, er nad ydyw hyd yma wedi defnyddio'r pŵer hwnnw.

Dywed y Swyddog Adran 151 bod y Cyngor wedi cydymffurfio gyda'r dangosydd darbodus hwn yn y flwyddyn gyfredol ac nid yw'n rhagweld anawsterau yn y dyfodol. Mae'r farn hon yn cymryd i ystyriaeth yr ymrwymïadau cyfredol, y cynlluniau presennol a'r cynigion sydd yn yr adroddiad hwn ar y gyllideb.

9. **Y terfyn gweithredol.** Terfyn yw hwn na fyddir fel arfer yn disgwyl i ddyled allanol fynd yn uwch nag o. Yn y rhan fwyaf o achosion, byddai'n ffigwr tebyg i'r GCC, ond gall fod yn is neu'n uwch gan ddibynnu ar lefelau'r ddyled wirioneddol a'r gallu i gyllido tan-fenthycu trwy ddefnyddio adnoddau arian parod eraill.
10. **Gwir ddyledion allanol.** Mae'n rhaid i'r Cyngor ddatgelu'r balans cau ar gyfer gwir fenthycu gros mewn perthynas â'r cyfnod ariannol sydd newydd ddod i ben, ynghyd â lefel ymrwymïadau tymor hir eraill ac, felly, gwir lefel dyledion allanol yn eu crynswth ar ddyddiad y Fantolen.

DANGOSYDDION TRYSORLYS

11. **Terfynau ar gyfer Buddsoddiadau Rheoli'r Trysorlys Tymor Hir.** Mae'r Dangosydd hwn yn ceisio cynorthwyo rheoli risg hylifedd. Dylid gosod y terfynau gyda golwg ar anghenion hylifedd y Cyngor a hefyd lleihau'r angen posib i orfod gadael y buddsoddiad yn gynnar er mwyn adennill cyllid. Mae'r dangosydd yn ymwneud â buddsoddiadau'r Cyngor i ddibenion rheoli'r trysorlys yn unig.
12. **Strwythur Aeddfedrwydd Benthyciadau.** Mae'n ofynnol i'r Cyngor osod terfynau gros ar aeddfedrwydd ar gyfer y cyfnodau a ddangosir ac mae'n ymwneud â benthyciadau ar gyfraddau sefydlog a chyfraddau sy'n amrywio. Y rheswm yw ceisio rheoli'r posibilrwydd y bydd y Cyngor yn wynebu symiau mawr sydd angen eu hailgyllido.

Rhestr Termau

GWARIANT CYFALAF

Gwariant ar brynu ased nad yw'n gyfredol, a ddefnyddir i ddarparu gwasanaethau tu hwnt i'r flwyddyn ariannol gyfredol, neu wariant sy'n ychwanegu at werth ased presennol nad yw'n gyfredol, yn hytrach na dim ond cynnal gwerth yr ased. Mae enghreifftiau'n cynnwys: adeiladu ysgol newydd, prynu offer TG, gwaith adnewyddu sylweddol ar gartref gofal.

CYLLIDO CYFALAF

Cyllid sydd ar gael i dalu am wariant cyfalaf. Mae nifer o ffyrdd o gyllido gwariant cyfalaf, gan gynnwys benthycu, prydlesu, cyllido refeniw uniongyrchol, derbyniadau cyfalaf y mae modd eu defnyddio, grantiau cyfalaf, cyfraniadau cyfalaf, cronfeydd wrth gefn refeniw a chronfeydd wrth gefn clustnodedig.

GOFYNIAD CYLLIDO CYFALAF (GCC)

Y cyfanswm gwariant cyfalaf hanesyddol sydd heb ei dalu'n barod naill ai o adnoddau refeniw neu gyfalaf. Yn ei hanfod, mae'n adlewyrchiad o angen sylfaenol y Cyngor i fenthycu.

RHAGLEN GYFALAF

Y cynlluniau cyfalaf y mae'r Cyngor yn bwriadu eu gweithredu dros gyfnod penodol o amser.

DERBYNIADAU CYFALAF

Derbyniadau cyfalaf yw'r elw o waredu tir neu asedau eraill nad ydynt yn asedau cyfredol. Gellir defnyddio cyfran o'r derbyniadau cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf newydd, o fewn y rheolau a osodir gan y Llywodraeth, ond ni ellir eu defnyddio i gyllido gwariant refeniw.

CIPFA

Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth. Y prif gorff proffesiynol a rheoleiddiol ar gyfer cyfrifon llywodraeth leol.

CYFRIF REFENIW TAI (CRT)

Cyfrif ar wahân i Gronfa'r Cyngor yw'r CRT ac mae'n cynnwys yr incwm a gwariant sy'n gysylltiedig â darpariaeth tai'r Cyngor.

LLOG A DDERBYNNIR NEU A DELIR

Defnyddir y dull cyfradd llog gwirioneddol i fesur beth yw gwerth ased ariannol neu rwymedigaeth a fesurir yn ôl y gost llai amorteiddiad cronedig, ac i neilltuo incwm neu dreuliau cysylltiedig i'r cyfnod perthnasol. Y gyfradd llog wirioneddol yw honno sy'n rhoddi disgownt cysâct ar y taliadau arian parod neu'r derbyniadau yr amcangyfrifir y'u derbynnir yn y dyfodol dros oes ddisgwyliedig yr offeryn ariannol yn ôl y swm a gafodd ei gydnabod iddo yn y lle cyntaf. Mae'r gyfradd llog wirioneddol yn cael ei haddasu yn ôl y tâl llog neu'r derbyniadau gwirioneddol trwy'r Datganiad Symudiadau yn y Cronfeydd wrth Gefn i sicrhau mai dim ond llog gwirioneddol a godir yn erbyn y Dreth Gyngor. Yn achos asedau a rhwymedigaethau ariannol sy'n cael eu cario yn ôl y gost, gan fod y llog gwirioneddol yr un faint â'r llog cario, mae'r gwerth cario'n cael ei ddiwygio ar gyfer llog cronus.

DARPARIAETH REFENIW ISAF (DRI)

Yr isafswm sydd raid ei godi ar y cyfrif refeniw bob blwyddyn er mwyn darparu ar gyfer ad-dalu benthyciadau a symiau eraill a fenthycir gan y Cyngor.

DYLED NET

Benthyciadau'r Cyngor llai arian parod ac adnoddau hylifol.

BWRDD BENTHYCIADAU GWAITH CYHOEDDUS (BBGC)

Asiantaeth Llywodraeth Ganolog sy'n rhoi benthyciadau am flwyddyn a / neu fwy i awdurdodau ar raddfeydd llog sydd ond ychydig yn uwch na'r rheini y gall y Llywodraeth fenthycu arnynt ei hun.

GWARIANT REFENIW A GYLLIDIR GAN GYFALAF O DAN STATUD (REFCUS)

Gwariant y gellir ei ohirio'n briodol (h.y. ei drin fel cyfalaf o ran ei natur) ond nad yw'n arwain at ased diriaethol, na'n parhau i fod yn gysylltiedig â hi. Mae enghreifftiau o daliadau gohiriedig yn cynnwys grantiau o natur gyfalaf i sefydliadau gwirfoddol.

GRANT CYNNAL REFENIW

Grant a delir gan Lywodraeth Ganolog i awdurdodau, ac sy'n cyfrannu tuag at gost gyffredinol eu gwasanaethau.

BENTHYCA Â CHEFNOGAETH

Mae'r Cyngor yn benthycu arian i gyllido rhan o'i raglen gyfalaf. Cydnabyddir y benthyciad gan Lywodraeth Ganolog wrth gyfrifo ei fformiwla gyllido ar gyfer y Cyngor.

BENTHYCA DROS DRO

Arian a fenthycir am gyfnod o lai na blwyddyn.

BENTHYCA DIGEFNOGAETH

Gall y Cyngor fenthycu arian ychwanegol i'r benthycu a gefnogir gan y Llywodraeth, a hynny er mwyn cyllido ei wariant cyfalaf cyn belled â'i fod yn fforddiadwy ac yn gynaliadwy. Fe lywodraethir y pŵer hwn gan Gôd Darbodus CIPFA, sef Côt y mae'r Cyngor yn llwyr gydymffurfio ag ef.

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Y CYNGOR SIR
Dyddiad:	5 MAWRTH 2026
Pwnc:	STRATEGAETH ARIANNOL TYMOR CANOLIG A CHYLLIDEB 2026/27
Deilydd(ion) Portffolio:	CYNG ROBIN WILLIAMS – DIRPRWY ARWEINYDD A DEILYDD PORTFFOLIO CYLLID, BUSNES CORFFORAETHOL A PHROFIAD Y CWSMER
Pennaeth Gwasanaeth / Cyfarwyddwr:	MARC JONES - CYFARWYDDWR SWYDDOGAETH (ADNODDAU) / SWYDDOG ADRAN 151
Awdur yr Adroddiad:	MARC JONES - CYFARWYDDWR SWYDDOGAETH (ADNODDAU) / SWYDDOG ADRAN 151
Ffôn:	01248 762601
E-bost:	rmjfi@ynysmon.llyw.cymru
Aelodau Lleol:	Amherthnasol
A - Argymhelliad/argymhellion a rheswm/rhesymau	
Yn ei gyfarfod ar 24 Chwefror 2026, ystyriodd y Pwyllgor Gwaith adroddiad y gyllideb derfynol, a oedd yn cynnwys ffigyrau a ddiweddarwyd yn seiliedig ar Setliad terfynol 2026/27 ar gyfer Llywodraeth Leol yng Nghymru, canlyniadau'r ymgynghoriad ar y gyllideb, asesiad y Swyddog Adran 151 o gadernid yr amcangyfrif o'r gyllideb referniw net derfynol, adolygiad o gronfeydd wrth gefn cyffredinol a phenodol a'r cynllun ariannol tymor canolig a ddiweddarwyd, sydd yn amcangyfrif sefyllfa'r gyllideb yn 2027/28 a 2028/29. Mae'r adroddiad ynghlwm fel Atodiad A. Roedd y Setliad terfynol ar gyfer Llywodraeth Leol yng Nghymru'n cynnwys cyllideb ychwanegol o £112m, a gododd y cynnydd lleiaf ar gyfer awdurdodau lleol i 4.09%, a'r setliad cyfartalog i 4.5%. O ganlyniad i'r cyllid ychwanegol, cododd setliad Ynys Môn o 2.3% i 4.16%. Yn nhermau arian parod, mae hyn yn gynydd o £8.828m o'r Cyllid Allanol Cyfun (CAC) a dderbyniwyd yn 2025/26 ond, pan ddiystyrir y grantiau arall a drosglwyddwyd i'r setliad, y cynnydd arian parod gwirioneddol yw £5.773m. Ar ôl ystyried yr holl wybodaeth uchod, mae'r Pwyllgor Gwaith wedi cynnig i beidio gwneud unrhyw newidiadau i'w gyllideb arfaethedig gwreiddiol, gyda'r gyllideb gwariant net arfaethedig o £207.029m. Cyllidir y gyllideb o'r CAC £144.585m, y Dreth Gyngor £60.759m a Chronfeydd wrth Gefn y Cyngor £1.685m Mae hyn angen cynnydd o 5.1% yn y dreth Gyngor, gan godi tâl Band D i £1,792.98, sydd yn gynydd o £87.03 o dâl 2025/26. Mae dadansoddiad o'r gyllideb fesul Gwasanaeth ynghlwm fel Atodiad B. Bydd mabwysiadu'r gyllideb arfaethedig yn effeithio ar sefyllfa cyllido'r Cyngor yn 2027/28 a 2028/29. Mae'r tabl isod yn crynhoi'r sefyllfa ar gyfer y blynyddoedd ariannol hynny. Cyflwynir cynllun ariannol tymor canolig wedi'i adolygu'n llawn ar gyfer y blynyddoedd ariannol rhwng 2027/28 a 2029/30 i'r Pwyllgor Gwaith ei ystyried ym mis Medi 2026.	

Cynllun Ariannol Tymor Canolig	2027/28 £'m	2028/29 £'m
Cyllideb Refeniw Net a ddygwyd ymlaen	207.029	212.141
Pwysau ar y gyllideb a chwyddiant	5.112	4.242
Arbedion a ddygwyd ymlaen o'r flwyddyn flaenorol	0.000	(2.892)
Cyllideb Ddisymyd Ddiwygiedig	212.141	213.491
Cyllid Allanol Cyfun (CAC) (gan dybio cynnydd o 0.6% yn 2027/28 a 2028/29)	(145.451)	(146,324)
Y Dreth Gyngor (gan dybio cynnydd o 5% yn 2027/28 a 3% yn 2028/29)	(63.798)	(65.712)
Cyfanswm Cyllid	(209.249)	(212.036)
Gofynion Cyllido / Arbedion Ychwanegol	2.892	1.455
Prif Ragdybiaethau		
Dyfarniadau Cyflog - Staff nad ydynt yn Athrawon	2.0%	2.0%
Dyfarniadau Cyflog - Athrawon	2.5%	2.0%
Chwyddiant Cyffredinol	2.0%	2.0%

Argymhelliad

Gofynnir i'r Cyngor ystyried y gyllideb refeniw arfaethedig derfynol ar gyfer 2026/27 a argymhellir gan y Pwyllgor Gwaith:-

- Gosod cyllideb refeniw net o £207.029m ar gyfer 2026/27.
- Cynnydd o 5.1% yn y Dreth Gyngor ar gyfer eiddo Band D (4.8% ar gyfer Gwasanaethau'r Cyngor a 0.3% i gwrdd â chynnydd yn ardoll y Gwasanaeth Tân). Golyga hyn bod y gost ar gyfer eiddo Band D yn codi i £1,792.98, sef cynnydd o £87.03 (£1.67 yr wythnos).
- Cadarnhau bod lefel Premiwm y Dreth Gyngor ar gyfer ail gartrefi a thai gwag yn aros ar 100%.
- Mabwysiadu'r penderfyniad drafft ar osod y Dreth Gyngor, fel a nodir ar Raglen cyfarfod y Cyngor ar 5 Mawrth 2026.

B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd eich rhesymau dros eu gwrthod a/neu ddewis yr opsiwn hwn?

Ystyriwyd nifer o opsiynau wrth lunio'r gyllideb arfaethedig. Barn y Pwyllgor Gwaith yw bod y gyllideb arfaethedig yn sicrhau'r cydbwysedd cywir rhwng buddsoddi yng ngwasanaethau'r Cyngor a chynyddu'r Dreth Gyngor, yn ogystal â sicrhau cynaliadwyedd ariannol y Cyngor yn y dyfodol.

C – Am ba reswm y mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Yn unol â Chyfansoddiad y Cyngor, mae'n rhaid i'r Pwyllgor Gwaith gyhoeddi ei gyllideb arfaethedig derfynol cyn i'r Cyngor ei ystyried.

CH – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â pholisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Ydi. Bydd y penderfyniad terfynol ar gyllideb refeniw 2026/27 yn cael ei wneud gan y Cyngor llawn yn ei gyfarfod ar 5 Mawrth 2026.

D – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?		
Amherthnasol		
DD – Asesu'r effaith bosib (os yw'n berthnasol):		
1	Sut mae'r penderfyniad hwn yn effeithio ar ein hanghenion hirdymor fel Ynys?	Wrth lunio y gyllideb arfaethedig, mae'r Pwyllgor Gwaith wedi ystyried ei ddyletswyddau statudol a'r amcanion a nodir yn ei Gynllun Corfforaethol.
2	A yw hwn yn benderfyniad y rhagwelir y bydd yn atal costau/dibyniaethau ar yr Awdurdod yn y dyfodol? Os felly, sut?	Mae manylion unrhyw gynigion i wneud arbedion wedi'u nodi yn yr adroddiad.
3	A fuom yn cydweithio â sefydliadau eraill i ddod i'r penderfyniad hwn? Os felly, nodwch gyda phwy	Mae'r Cyngor wedi bod yn gweithio gyda Chynghorau eraill a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru i bwysu ar Lywodraeth Cymru (LIC) am y setliad ariannol gorau posibl.
4	A yw dinasyddion Ynys Môn wedi chwarae eu rhan wrth gynllunio'r ffordd hon ymlaen, gan gynnwys y rhai hynny y mae'r penderfyniad yn effeithio'n uniongyrchol arnynt? Esboniwch sut:-	Ymgynghorwyd ar y gyllideb arfaethedig ac mae'r manylion wedi'u cynnwys yn yr adroddiad. Mae'r Pwyllgor Gwaith wedi ystyried canlyniadau'r ymgynghoriad cyn cytuno ar y gyllideb arfaethedig derfynol. Cynhaliwyd trafodaethau ar y gyllideb arfaethedig yn y fforymau a ganlyn hefyd:- Fforwm Cyllid Ysgolion; Fforwm Pobl Hŷn; Fforwm Cynghorau Tref a Chymuned.
5	Nodwch unrhyw effaith y gallai'r penderfyniad hwn ei gael ar y grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010.	Bydd unrhyw gynigion a gynhwysir yn y gyllideb derfynol ar gyfer 2026/27 yn ystyried yr effaith ar unrhyw grwpiau a warchodir.
6	Os yw hwn yn benderfyniad strategol, nodwch unrhyw effaith y gallai'r penderfyniad ei gael ar unrhyw un sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol.	Bydd y gyllideb yn golygu bod trethdalwyr Ynys Môn yn talu mwy o Dreth Gyngor. Bydd y rhai sydd dan anfantais economaidd-gymdeithasol yn fwy tebygol o fod yn gymwys am gymorth trwy'r Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor, ac ni ddylai'r rhai sydd dan anfantais economaidd-gymdeithasol weld unrhyw / fawr ddim effaith ariannol.
7	Nodwch unrhyw effaith y gallai'r penderfyniad hwn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.	Ni nodwyd unrhyw effaith.
E - Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori		Beth oedd eu sylwadau?
1	Prif Weithredwr / Tîm Arweinyddiaeth (TA) (gorfodol)	Mae'r Prif Weithredwr a'r TA wedi bod yn rhan o'r broses o osod y gyllideb o'r cychwyn cyntaf ac maent yn cytuno â'r adroddiad ac yn cefnogi'r gyllideb arfaethedig derfynol.
2	Cyllid / Swyddog 151 (gorfodol)	Amherthnasol - adroddiad y Swyddog Adran 151 yw hwn.
3	Cyfreithiol / Swyddog Monitro (gorfodol)	Mae'r Swyddog Monitro yn aelod o'r TA ac, fel y cyfryw, mae sylwadau'r Swyddog wedi eu hystyried.
4	Adnoddau Dynol (AD)	-
5	Eiddo	-

6	Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu	-
7	Sgriwtini	Mae'r Pwyllgor Sgriwtini wedi ystyried y gyllideb arfaethedig derfynol yn ei gyfarfod 18 Chwefror 2026. Penderfynodd y Pwyllgor gefnogi'r gyllideb arfaethedig.
8	Aelodau Lleol	Mae cyllideb y Cyngor yn berthnasol i bob Aelod ac ymgynghorwyd â nhw trwy gydol y broses o osod y gyllideb.
9	Unrhyw gyrff allanol / eraill	Gweler Adran 2 yn yr adroddiad.
F - Atodiadau		
• Atodiad A - Adroddiad ar y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig a Chyllideb 2026/27 - Pwyllgor Gwaith 24 Chwefror 2026 • Atodiad B – Crynodeb o Gyllideb Refeniw Arfaethedig 2026/27 fesul Gwasanaeth		
FF - Papurau cefndir (cysylltwch ag awdur yr adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):		
• Cyllideb Arfaethedig Cychwynnol 2026/27 – Pwyllgor Gwaith – 27 Ionawr 2026 • Cyllideb Arfaethedig Cychwynnol 2026/27 – Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol – 21 Ionawr 2026 • Cyllideb Arfaethedig Derfynol 2026/27 – Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol – 18 Chwefror 2026 • Cynllun Ariannol Tymor Canolig ar gyfer 2026/27 i 2028/29 – Pwyllgor Gwaith – 23 Medi 2025		

**Y GYLLIDEB REFENIW ARFAETHEDIG DERFYNOL AR GYFER 2026/27 FESUL
GWASANAETH**

	Cyllideb Arfaethedig Derfynol 2026/27 £'m
Addysg a Diwylliant	73.378
Gwasanaethau Oedolion	45.377
Gwasanaethau Plant	18.606
Gwasanaethau Tai	2.098
Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	21.419
Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	6.172
Trawsnewid Corfforaethol	8.822
Adnoddau	4.248
Busnes y Cyngor	2.380
Rheolaeth Gorfforaethol	0.878
Cyfanswm Cyllidebau Gwasanaeth	183.378
Costau Corfforaethol a Democrataidd	3.487
Ailgodi tâl ar y CRT	(0.865)
Cefnogaeth ar gyfer Cynlluniau Cymorth Lleol i Brynu Tai	1.050
Ardollau	5.450
Cyllido Cyfalaf	5.396
Budd-daliadau a Roddir	0.110
Rhyddhad Trethi Dewisol	0.108
Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor	7.716
Cyfanswm Cyllidebau a Ddyrannwyd	205.830
Cyllidebau wrth Gefn Cyffredinol ac Eraill	1.199
Cyfanswm Cyllideb 2026/27	207.029
Cyllidir Gan	
Grant Cynnal Refeniw	120.504
Trethi Annomestig	24.081
Y Dreth Gyngor (yn cynnwys Premiwm y Dreth Gyngor)	60.759
Cronfeydd Wrth Gefn y Cyngor	1.685
Cyfanswm Cyllid	207.029

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN			
Adroddiad i:	CYNGOR SIR		
Dyddiad:	5 MAWRTH 2026		
Pwnc:	CYLLIDEB GYFALAF 2026/27		
Deilydd Portffolio:	CYNG ROBIN WILLIAMS – DIRPRWY ARWEINYDD A DEILYDD PORTFFOLIO CYLLID, BUSNES CORFFORAETHOL A PHROFIAD Y CWSMER		
Pennaeth Gwasanaeth / Cyfarwyddwr:	MARC JONES - CYFARWYDDWR SWYDDOGAETH (ADNODDAU) / SWYDDOG ADRAN 151		
Awdur yr Adroddiad:	MARC JONES - CYFARWYDDWR SWYDDOGAETH (ADNODDAU) / SWYDDOG ADRAN 151		
Ffôn:	01248 762601		
E-bost:	rmjfi@ynysmon.llyw.cymru		
Aelodau Lleol:	Amherthnasol		
A - Argymhelliad/argymhellion a rheswm/rhesymau			
Mae'n ofynnol i'r Pwyllgor Gwaith gynnig cyllideb gyfalaf ar gyfer 2026/27, a bydd yn cael ei chyflwyno i'w chymeradwyo gan y Cyngor llawn yn ei gyfarfod ar 5 Mawrth 2026.			
ARGYMHELLION			
Argymell y rhaglen gyfalaf ganlynol ar gyfer 2026/27 i'r Cyngor llawn:-			
	Cyf	£'000	
Cynlluniau 2025/26 a Ddygwyd Ymlaen – Cronfa Gyffredinol	Para 4.1	8,394	
Adnewyddu Asedau / Prynu Asedau Newydd	Para 4.2 a 4.3	6,937	
Isadeiledd Gwastraff	Para 6.1	3,806	
Pier a Phontynau Porthaethwy	Para 6.2	225	
Adnewyddu Canolfan Hamdden Plas Arthur	Para 6.3	1,650	
Balchder Bro	Para 6.4	1,500	
Cyfrif Refeniw Tai	Para 7	31,572	
Cyfanswm Rhaglen Gyfalaf Arfaethedig 2026/27		54,084	
Cyllidir Gan:			
Grant Cyfalaf Cyffredinol		2,761	
Benthyca â Chefnogaeth Cyffredinol		5,047	
Cymunedau Dysgu – Benthyca Digefnogaeth		0	
Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf		271	
Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig		3,452	
Grantiau Llywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru		10,044	
Benthyca Digefnogaeth - Cronfa Gyffredinol		937	
Gwarged Cyfrif Refeniw'r CRT		5,418	
Grantiau Allanol y CRT		17,291	
Benthyca Digefnogaeth y CRT		8,863	
Cyfanswm Cyllid Cyfalaf 2026/27		54,084	

B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd eich rhesymau dros eu gwrthod a/neu ddewis yr opsiwn hwn?		
Bydd nifer o gynlluniau ychwanegol yn cael eu hystyried yn y rhaglen gyfalaf, a'r prif ystyriaethau o ran cyllido fydd fforddiadwyedd a manteisio i'r eithaf ar gyllid grant allanol.		
C – Am ba reswm y mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?		
Mae cynnig y gyllideb gyfalaf yn fater a neilltuwyd i'r Pwyllgor Gwaith.		
CH – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â pholisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?		
Ydi		
D – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?		
Amherthnasol		
DD – Asesu'r effaith bosib (os yw'n berthnasol):		
1	Sut mae'r penderfyniad hwn yn effeithio ar ein hanghenion hirdymor fel Ynys?	Mae'r gyllideb gyfalaf yn sicrhau cyllid er mwyn cynnal asedau'r Cyngor, ac mae'n ffurfio rhan o'r strategaeth i wireddu'r amcanion a nodir yng Nghynllun Corfforaethol y Cyngor.
2	A ragwelir y bydd y penderfyniad hwn yn atal costau/dibyniaeth ar yr Awdurdod yn y dyfodol? Os felly, sut?	Bydd parhau i gynnal a chadw asedau'r Cyngor yn atal costau uwch yn y dyfodol
3	A fuom yn cydweithio â sefydliadau eraill i ddod i'r penderfyniad hwn? Os felly, nodwch gyda phwy	Mae prosiectau cyfalaf yn gysylltiedig â'r rhaglen Cymunedau Dysgu a'r CRT yn cydfynd â blaenoriaethau a osodwyd gan Lywodraeth Cymru.
4	A yw dinasyddion Ynys Môn wedi chwarae eu rhan wrth gynllunio'r ffordd hon ymlaen, gan gynnwys y rhai hynny y mae'r penderfyniad yn effeithio'n uniongyrchol arnynt? Esboniwch sut.	Fel rhan o'r broses ymgynghori ar Gynllun Corfforaethol y Cyngor 2023 – 2028, gofynnwyd nifer o gwestiynau i ddinasyddion yn ymwneud â gwariant cyfalaf a'u blaenoriaethau.
5	Nodwch unrhyw effaith y gallai'r penderfyniad hwn ei gael ar y grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010.	Mae'r gyllideb gyfalaf yn sicrhau cyllid er mwyn cynnal asedau'r Cyngor, ac mae'n ffurfio rhan o'r strategaeth i wireddu'r amcanion a nodir yng Nghynllun Corfforaethol y Cyngor.
6	Os yw hwn yn benderfyniad strategol, nodwch unrhyw effaith y gallai'r penderfyniad ei gael ar unrhyw un sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol.	Ni nodwyd unrhyw effeithiau posibl.
7	Nodwch unrhyw effaith y gallai'r penderfyniad hwn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.	Ni nodwyd unrhyw effeithiau posibl.
E - Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?		Beth oedd eu sylwadau?
1	Prif Weithredwr / Tîm Arweinyddiaeth (TA) (gorfodol)	Mae'r TA wedi ystyried yr adroddiad ac mae'r sylwadau wedi'u hymgorffori yn yr adroddiad.
2	Cyllid / Swyddog 151 (gorfodol)	Awdur yr adroddiad.
3	Cyfreithiol / Swyddog Monitro (gorfodol)	Mae'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth – Busnes y Cyngor yn aelod o'r TA.
4	Adnoddau Dynol (AD)	Dim effaith uniongyrchol ar AD.

5	Eiddo	Lluniwyd y rhaglen gyfalaf mewn trafodaeth â'r Prif Swyddog Eiddo ac Asedau a'r Pennaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo.
6	Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGCh)	Mae sylwadau'r Pennaeth TGCh wedi'u hymgorffori yn yr adroddiad.
7	Sgriwtini	I'w gadarnhau
8	Aelodau Lleol	Mae'r cynigion yn berthnasol i'r holl Aelodau.
9	Unrhyw gyrff allanol / eraill	Amherthnasol
F - Atodiadau:		
Atodiad 1 – Adroddiad ar Gyllideb Gyfalaf 2026/27 Atodiad 2 – Cyllideb Gyfalaf Arfaethedig Derfynol 2026/27		
FF - Papurau cefndir (cysylltwch ag awdur yr adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):		
Adroddiad ar y Strategaeth Gyfalaf 2026 - 2031 - Pwyllgor Gwaith, 27 Ionawr 2026 Cyllideb Gyfalaf 2025/26 – Cyngor llawn 6 Mawrth 2025 Adroddiadau Monitro Cyfalaf Chwarterol 2025/26 – Pwyllgor Gwaith - 23 Medi 2025, 25 Tachwedd 2025, 24 Chwefror 2026		

1. CYFLWYNIAD

- 1.1. Mae'r Gyllideb Gyfalaf ar gyfer 2026/27, sydd wedi'i chynnwys isod, yn ystyried yr egwyddorion yn y Strategaeth Gyfalaf 2025 – 2030 a gymeradwywyd gan y Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor llawn ym mis Mawrth 2025. Diweddarwyd y Strategaeth Gyfalaf i adlewyrchu'r gyllideb gyfalaf arfaethedig ar gyfer 2026/27, ond nid yw egwyddorion y strategaeth wedi newid.

2. EGWYDDORION Y STRATEGAETH GYFALAF

- 2.1. Mae'r Strategaeth Gyfalaf ar gyfer 2025/26 wedi cael ei chymeradwyo gan y Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor llawn, a chafodd ei diweddarau ar gyfer y cyfnod 2026/31 i adlewyrchu'r lefelau cyllido newydd, unrhyw newidiadau ym mlaenoriaethau'r Cyngor ac unrhyw newidiadau a nodwyd yn Strategaeth Rheoli'r Trysorlys y Cyngor ar gyfer 2026/27, fydd yn cael ei chymeradwyo gan y Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor llawn ym mis Mawrth 2026.

- 2.2. Mae'r Strategaeth Gyfalaf gyfredol yn nodi'r egwyddorion canlynol ar gyfer y Cyngor wrth lunio ei raglen gyfalaf:-

- Bob blwyddyn, bydd y cyllid cyfalaf yn cael ei ddyrannu er mwyn sicrhau buddsoddiad mewn asedau presennol i'w diogelu ar gyfer y dyfodol.
- Bydd y Cyngor yn defnyddio cyllid cyfalaf allanol pryd bynnag y bo'n bosibl a fforddiadwy.
- Bydd cyllid cyfalaf hefyd yn cael ei flaenoriaethu ar gyfer asedau sydd eu hangen ar y Cyngor i'w helpu i gyflawni ei ddyletswyddau statudol.
- Mae'r Cyngor yn dal i fod wedi ymrwymo i'r Rhaglen Cymunedau Dysgu, a bydd yn parhau i ddefnyddio cyllid allanol Cymunedau Dysgu yn llawn.

- 2.3. Mae'r strategaeth yn cynnwys ychydig mwy o wybodaeth ynghylch sut y byddai'r egwyddorion hyn yn cael eu cyflawni, ac mae'n cynnwys y pwyntiau allweddol canlynol:-

- Mae'r rhaglen Cymunedau Dysgu yn cael ei hystyried ar wahân i weddill y rhaglen gyfalaf gyffredinol.
- Mae prynu asedau newydd i gymryd lle asedau presennol ac asedau sydd wedi cyrraedd diwedd eu hoes yn fuddiol o ran lleihau costau refeniw, a bydd y rhaglen gyfalaf yn dyrannu cyllid er mwyn prynu neu wella offer TG presennol, cerbydau ac adeiladu'r Cyngor.
- Mae'n ofyniad statudol i gynnig grantiau cyfleusterau i'r anabl, a bydd y rhaglen gyfalaf yn dyrannu cyllid yn flynyddol er mwyn cydymffurfio â'r gofyniad hwn.
- Bydd swm yn cael ei ddyrannu'n flynyddol er mwyn cyllido gwaith gwella ffyrdd. Bydd y swm yn ddibynnol ar y swm sydd ei angen i gyflawni isafswm gwerth unrhyw gontract, y lefel o gyllid allanol a mewndol sydd ar gael ac asesiad o gyflwr ffyrdd yr Awdurdod.
- Bydd prosiectau sydd angen cyllid cyfatebol yn cael eu hasesu fesul achos, a bydd unrhyw benderfyniad i ddyrannu cyllid yn seiliedig ar sut mae'r prosiect yn cyd-fynd â blaenoriaethau corfforaethol y Cyngor, unrhyw oblygiadau refeniw parhaus a'r gymhareb rhwng cyllid y Cyngor a chyllid allanol.
- Ni fydd y Cyngor yn ymgymryd â phrosiectau sy'n cael eu cyllido gan fenthycia digefnogaeth oni bai bod y gostyngiad mewn costau refeniw, neu'r incwm ychwanegol a gynhrychir, yn ddigon i dalu am unrhyw gostau cyllido cyfalaf ychwanegol.

- 2.4. Mae'r Strategaeth Gyfalaf hefyd yn egluro sut y dylid asesu unrhyw fid newydd, fel a ganlyn:-

- I ba raddau mae'r prosiect yn cyfrannu at flaenoriaethau Cynllun y Cyngor;
- A yw'r prosiect yn denu cyllid allanol sylweddol;
- A fydd y prosiect yn creu arbedion refeniw;
- A fydd y prosiect yn helpu i liniaru risg corfforaethol.

3. CYLLIDO RHAGLEN GYFALAF 2026/27

3.1. Dangosir y cyllid sydd ar gael i gyllido'r rhaglen gyfalaf ar gyfer 2026/27 yn Nhabl 1, isod. Dylid nodi fod y ffigyrau ar gyfer y Grant Cyfalaf Cyffredinol a Benthycia â Chefnogaeth yn seiliedig ar ffigyrau'r setliad terfynol ar gyfer Llywodraeth Leol a gyhoeddwyd ar 20 Ionawr 2026.

Tabl 1
Rhagolwg o'r Cyllid Cyfalaf ar gael ar gyfer 2026/27

Ffynonellau Cyllido	£'000	£'000
Rhaglen Gyfalaf y Gronfa Gyffredinol		
Cynlluniau / Cyllid a ddygwyd ymlaen o 2025/26	7,457	
Grant Cyfalaf Cyffredinol 2025/26 ni ddefnyddiwyd	426	
Grant Cyfalaf Cyffredinol 2026/27	2,761	
Benthycia â Chefnogaeth	3,668	
Grantiau Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU (gwarantedig)	5,306	
Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	48	
Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig	1,909	
Cyllid ar gyfer y Rhaglen Gyfalaf Gyffredinol (Cronfa'r Cyngor)		21,575
Cyfrif Refeniw Tai (CRT)		
CRT - Gwarged yn ystod y flwyddyn	5,418	
Lwfans Atgyweiriadau Mawr Llywodraeth Cymru a grantiau allanol eraill	17,291	
Cyllid ar gyfer y CRT		22,709
Cyfanswm Cyllid Cyfalaf 2026/27		44,284

3.2. Mae'r Cyllid Cyfalaf Cyffredinol a dderbyniwyd gan Lywodraeth Cymru (LIC) ar gyfer 2026/27 £155k (3.15%) yn uwch na'r dyraniad ar gyfer 2025/26. Er bod y cynnydd yn cael ei groesawu, nid yw'n gwneud yn iawn am y gostyngiad yng ngwerth gwirioneddol y cyllid oherwydd effaith chwyddiant.

Er bod gan y Cyngor hen adeiladau ysgol sydd eto i'w gwerthu, mae'r derbyniadau cyfalaf wedi cael eu neilltuo ar gyfer cyllido'r ysgol newydd, e.e. nid yw adeilad Ysgol Llangaffo wedi cael ei werthu eto, ond mae unrhyw dderbyniadau cyfalaf a dderbynnir yn y dyfodol yn sgil gwerthu'r adeilad ysgol wedi cael eu dyrannu er mwyn cyfrannu at gostau Ysgol Santes Dwynwen. Mae gan y Cyngor ychydig o asedau y mae'n dymuno'u gwaredu, ac mae yna falans o dderbyniadau cyfalaf sydd heb gael eu dyrannu ar gyfer unrhyw gynlluniau penodol. Ar hyn o bryd, mae £267k o dderbyniadau cyfalaf ar gael i gyllido gwariant cyfalaf yn 2026/27, neu mewn blynyddoedd i ddod.

3.3. Yn y gorffennol, mae'r Cyngor wedi cadw arian mewn cronfeydd wrth Gefn clustnodedig er mwyn cyllido prosiectau unigol. Mae'r Cyngor yn parhau i ddefnyddio cronfeydd wrth gefn i gydbwyso'r gyllideb refeniw. Defnyddiwyd £2.46m yn 2025/26 ac argymhellir defnyddio £1.685m yn 2026/27. Er hynny, mae'r balansau cyffredinol yn parhau i fod yn uwch na'r isafswm sy'n cael ei argymhell, sef 5% o'r gyllideb refeniw net. Fodd bynnag, nid oes sicrwydd faint o gyllid uwchlaw'r ffigwr hwn fydd ar gael nes bydd cyfrifon terfynol 2025/26 wedi cael eu cau, ond mae'n bosib y gellir rhyddhau rhywfaint o gyllid o'r balansau cyffredinol i gefnogi'r rhaglen gyfalaf yn 2026/27.

3.4. Mae cyllid y CRT wedi'i glustnodi ar gyfer prosiectau'r CRT, ac ni ellir ei ddefnyddio at unrhyw ddiben arall. Erbyn hyn, rhagwelir y bydd balans cronfeydd wrth gefn y CRT wedi gostwng i'r isafswm ac ni fydd modd rhyddhau unrhyw gyllid pellach o'r cronfeydd wrth gefn. Mae'r gwarged a gynhyrchir gan gyfrif refeniw'r CRT yn cael ei ail-fuddsoddi yn y stoc dai drwy'r rhaglen gyfalaf, ac mae'r ffigwr uchod yn seiliedig ar amcangyfrif o'r gwarged, fel y nodir yn y Cynllun Busnes 30 mlynedd. Mae'r cyllid grant yn cynnwys Lwfans Atgyweiriadau Mawr LIC a chyllid grant ar gyfer datblygu cyfleuster gofal ychwanegol ym Mhorthaethwy.

4. RHAGLEN GYFALAF ARFAETHEDIG 2026/27

4.1. Cynlluniau a ddygwyd ymlaen o 2025/26

Mae adroddiad monitro'r gyllideb gyfalaf ar ddiwedd chwarter 3 2025/26 yn nodi tanwariant posib o £9.849m yn y rhaglen gyfalaf, er gall y sefyllfa derfynol newid yn ystod y chwarter olaf. Cyflwynir adroddiad i'r Pwyllgor Gwaith pan fydd y sefyllfa derfynol ar gyfer 2025/26 yn hysbys, ynghyd â chais am ganiatâd i ddwyn y cyllid ymlaen o 2025/26 i 2026/27. Mae'r cynlluniau sy'n debygol o gael eu dwyn ymlaen i 2026/27 i'w gweld yn Tabl 2, isod:-

Tabl 2
Cynlluniau a Ddygwyd Ymlaen o 2025/26

Cynlluniau a Ddygwyd Ymlaen o 2025/26	2026/27 £'000
Cynnal a Chadw Ysgolion	913
Cynnal a Chadw Adeiladau Cyngor Eraill	447
Cerbydau	120
Uwchraddio Toiledau Cyhoeddus	280
Uwchraddio Toiledau mewn Ysgolion Uwchradd	43
Trwsio a Chynnal a Chadw - Llyfrgell Porthaethwy	17
Trwsio a Chynnal a Chadw - Cartref Preswyl Garreglwyd	355
Trwsio a Chynnal a Chadw - Cartref Preswyl Brwynog	12
Trwsio a Chynnal a Chadw - Cartref Preswyl Plas Mona	20
Trwsio a Chynnal a Chadw - Hen Reithordy	35
Trwsio a Chynnal a Chadw - Gors Felen	215
Cynllun Buddsoddi Rheoli Gwastraff	816
Canolfan Hamdden Plas Arthur	683
Canolfan Hamdden Amlwch	74
Canolfan Hamdden David Hughes	28
Safle'r Goron, Caergybi - Ailddatblygu	816
Trawsnewid Trefi - Terfynfa Forol Amlwch	480
Trawsnewid Trefi - Grant Creu Lle	301
Caergybi: Prosiect Trawsnewid a Yrrir gan Ddiwylliant a Threftadaeth	2,500
Cynlluniau Lliniaru Llifogydd (Cyllid Cyfatebol)	239

Cynlluniau a Ddygwyd Ymlaen o 2025/26	2026/27 £'000
Cyfanswm Cynlluniau a Ddygwyd Ymlaen	8,394
Cyllidir Gan	
Benthyca â Chefnogaeth - Cronfa Gyffredinol	1,379
Grantiau Llywodraeth Cymru	1,597
Grantiau Llywodraeth y DU	2,683
Derbyniadau Cyfalaf	223
Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig	1,117
Grant eEPR (Cyfrifoldeb Estynedig Cynhyrchwyr dros Becynwaith) DEFRA	458
Benthyca Digefnogaeth	937
Cyfanswm y Cyllid ar gyfer Cynlluniau a Ddygwyd Ymlaen	8,394

4.2. Adnewyddu Asedau / Prynu Asedau Newydd

Bob blwyddyn, mae'n rhaid buddsoddi yn asedau'r Cyngor er mwyn ymestyn eu hoes a sicrhau eu bod yn addas at eu diben, neu brynu asedau newydd i gymryd lle asedau sydd wedi cyrraedd diwedd eu hoes. Cynigir y symiau canlynol:-

- **Adnewyddu Ysgolion** – Mae'r gost o glirio'r ôl-groniad o waith cynnal a chadw yn y 44 o ysgolion sy'n eiddo i'r Cyngor yn sylweddol, ac ni ellir ei gyllido'n llawn yn y tymor byr a chanolig. Efallai y bydd rhaglen moderneiddio ysgolion y Cyngor yn lleihau peth o'r gost hon, ond bydd nifer fawr o'r ysgolion presennol yn parhau i gael eu defnyddio yn y tymor hir. Dyranwyd swm o £900k.
- **Adnewyddu Adeiladau heblaw Ysgolion** - Oherwydd na fu digon o gyllid ar gael ers nifer o flynyddoedd, mae cyflwr adeiladau'r Cyngor yn parhau i ddirywio. Mae'r Tîm Gwasanaethau Eiddo wrthi'n diweddarau cost y gwaith sydd angen ei wneud. Dyranwyd £334k o'r gyllideb graidd ac efallai y gofynnir i'r Pwyllgor Gwaith ddyrannu cyllid ychwanegol o gronfeydd wrth gefn y Cyngor, ar ôl cau'r cyfrifon a phan fydd union gost y gwaith sydd angen ei wneud yn hysbys.
- **Ail-wynebu Priffyrdd** - Mae'r Adroddiad Statws ac Opsiynau Blyneddol yn cadarnhau fod angen cyllideb flynyddol o £2.5m er mwyn cynnal amodau Sefydlogrwydd Eiddo (Ataliol) ar ein ffyrdd. Os yw'r gyllideb yn llai na'r swm gofynnol hwn, bydd y gwaith yn llai effeithlon ac ni fydd yn cynnig cystal gwerth am arian. Gallai greu costau ychwanegol i'r Awdurdod Priffyrdd, yn sgil gorfod gwario mwy ar waith brys ac mae risg hefyd y byddai'r Awdurdod yn wynebu mwy o hawliadau trydydd parti yn ei erbyn. Mae £1.7m wedi'i ddyrannu ar gyfer y gwaith hwn. Fodd bynnag, roedd y Fenter Benthyca Llywodraeth Leol yn caniatáu i'r Cyngor fenthyca swm ychwanegol o £2.153m yn 2025/26 a £1.435m yn 2026/27, gyda LIC yn cyllido'r costau benthyca. Daw hyn â chyfanswm y cyllid ar gyfer Ail-wynebu Priffyrdd yn 2026/27 i £3.135m.
- **Cerbydau** – Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i ddod yn sefydliad carbon niwtral ac, er mwyn cyflawni'r ymrwymiad hwnnw, mae'n rhaid i'r Cyngor leihau nifer y cerbydau petrol a disel a ddefnyddir. Fodd bynnag, bydd yn anodd cyflawni hyn o fewn y cyfyngiadau cyllido presennol, a bydd y Cyngor yn dibynnu ar gyllid grant ychwanegol, neu bydd rhaid newid o brynu'n uniongyrchol i brydlesu er mwyn cyflawni'r newid. Bydd rhaglen y Gwasanaeth i brynu cerbydau graeanu newydd ac uwchraddio fflyd Cludiant Cymunedol Môn yn parhau hefyd. Dyranwyd cyfanswm o £550k er mwyn prynu cerbydau newydd.

- **Asedau TG** - Mae angen buddsoddiad parhaus er mwyn cynnal isadeiledd craidd y Cyngor ac adnewyddu dyfeisiadau a ddefnyddir gan staff i gael mynediad at systemau. Nodwyd bod angen £433k er mwyn cynnal yr isadeiledd craidd a phrynu dyfeisiau bwrdd gwaith. Fodd bynnag, mae angen rhaglen o wariant ychwanegol gwerth £426k yn 2026/27 er mwyn cyllido cost isadeiledd sydd angen ei hadnewyddu ar frys.
- **Asedau TG mewn Ysgolion** - Mae buddsoddiad sylweddol wedi'i wneud er mwyn uwchraddio asedau TG mewn ysgolion, gan ddefnyddio cyllid LIC (HWB). Pan fydd yr asedau hyn yn cyrraedd diwedd eu hoes, y Cyngor fydd yn gyfrifol am gyllido asedau newydd i gymryd eu lle. Er mai swm bychan yn unig o wariant sydd ei angen yn 2025/26 (£259k), mae cyllid yn cael ei ddyrannu pan fydd o ar gael er mwyn sefydlu cronfa wrth gefn i gyllido'r gwariant angenrheidiol sylweddol o dros £2m yn 2027/28. Amcangyfrifir y bydd gan y gronfa falans o £983k ar ddechrau 2026/27, a bydd swm ychwanegol o £220k yn cael ei ychwanegu at y gronfa o'r gyllideb referniw yn 2026/27. Bydd hyn yn gadael balans o £944k ar ddiwedd blwyddyn ariannol 2026/27.

4.3. Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl

Mae'r galw am addasiadau mawr i alluogi trigolion anabl i barhau i fyw gartref yn parhau i fod yn uchel. Mae cyllid o £500k ar gyfer addasu tai Cyngor wedi'i gynnwys yng nghyllideb cynnal a chadw wedi'i chynllunio y CRT, ond mae'n rhaid i'r Cyngor gyllido gwaith mewn cartrefi preifat hefyd. Yr un yw'r dyraniad ag yn 2026/27, sef £900k.

5. RHAGLEN CYMUNEDAU DYSGU

- 5.1. Mae gwaith y Cyngor i foderneiddio'r ystâd ysgolion, drwy raglen Cymunedau Dysgu LIC, yn symud i'r cam nesaf ac, o ganlyniad, nid oes unrhyw waith wedi'i gynllunio ar unrhyw ysgolion newydd yn 2026/27. Mae gwaith yn mynd rhagddo er mwyn datblygu'r ysgol uwchradd newydd arfaethedig yng Nghaergybi, ond nid oes unrhyw wariant cyfalaf wedi'i gynllunio ar gyfer 2026/27.

6. PROSIECTAU ERAILL

- 6.1. Bydd angen gwariant sylweddol yn y tymor canolig i uwchraddio cyfleusterau gwastraff y Cyngor. Yn ogystal â phrynu offer newydd i gymryd lle offer sydd wedi mynd yn hen, bydd hefyd yn caniatáu i'r cyfleusterau ym Mhenhesgyn a Gwalchmai gael eu gwella er mwyn cydymffurfio â'r gofynion cyfreithiol newydd a chaniatáu i'r Cyngor gyflawni targedau ailgylchu LIC. Mae gwaith ar y gweill i sicrhau cyllid grant gan LIC i gyllido'r mwyafrif o'r buddsoddiad. Dechreuodd y Cyngor dderbyn cyllid drwy gynllun cyfrifoldeb estynedig cynhyrchwyr dros Becynwaith (eEPR) Llywodraeth y DU yn 2025/26, a bydd hyn yn parhau yn 2026/27. Amcangyfrifir y bydd y Cyngor yn derbyn £2.395m o gyllid yn 2026/27. Mae'r cyllid hwn wedi'i glustnodi i gyllido buddsoddiad hanfodol yn isadeiledd gwastraff nad yw'n cael ei gyllido drwy grantiau LIC. Mae £3.806m wedi cael ei ddyrannu yng nghyllideb 2026/27 a bydd hyn yn defnyddio'r cyfan o'r cyllid eEPR. Bydd lefel y gwariant yn y dyfodol yn dibynnu ar lefel y cyllid eEPR yn y dyfodol, yn ogystal ag unrhyw grantiau y gellir eu denu gan LIC.
- 6.2. Mae angen trwsio a gwella'r pier a'r pontynau ym Mhier San Siôr, Porthaethwy. Bydd hyn yn caniatáu i'r pier a'r pontynau barhau i gael eu defnyddio. Dyranwyd £225k ar gyfer y prosiect.
- 6.3. Mae cynlluniau ar y gweill i gwblhau gwaith adnewyddu ar Ganolfan Hamdden Plas Arthur. Mae'r cynllun yn cynnwys ail-fodelu'r dderbynfa, creu man chware meddal, ystafelloedd ffitrwydd newydd ac ystafelloedd cyfarfod. Cyfanswm cost y cynllun yw £2.333m a bydd yn cael ei gyllido o'r incwm a gynhyrchwyd trwy werthu Cwrs Golff Llangefni, ad-daliad TAW a dderbyniwyd nifer o flynyddoedd yn ôl yn dilyn newid dosbarthiad TAW gwasanaethau Hamdden, cyllid y Gronfa Ffyniant Gyffredin a chronfeydd wrth gefn y Cyngor.

- 6.4.** Mae'r Cyngor wedi derbyn dyraniad o £1.5m o Gronfa Balchder Bro Llywodraeth y DU ac mae angen ei wario erbyn Mawrth 2027. Mae'n rhaid defnyddio'r cyllid i ddarparu gwelliannau tymor byr, gweladwy mewn lleoedd a mannau sy'n werthfawr i gymunedau erbyn Mawrth 2027, gan adlewyrchu balchder lleol a meithrin twf economaidd. Bydd disgresiwn llwyr gan y Cyngor i wario'r cyllid ar brosiectau a rhaglenni fydd, yn ei farn o, yn dwyn ffrwyth fwyaf cyflym. Mae Llywodraeth y DU yn disgwyl i'r ymgysylltu ganolbwyntio ar y gymuned, gyda mewnbwn gan chydranddeiliaid lleol. Er mwyn cyflawni prosiectau o fewn yr amser sydd ar gael, bydd rhan o'r cyllid yn cael ei ddosbarthu i'r 40 Cyngor Tref a Chymuned, a'r gweddill yn cael ei wario ar brosiectau'r Cyngor ei hun. Mae gwaith yn mynd rhagddo i lunio rhestr derfynol o'r prosiectau fydd yn cael eu gwireddu.

7. CYFRIF REFENIW TAI

- 7.1.** Mae'r Cyfrif Refeniw Tai (CRT) yn gyfrif sydd wedi'i hamgau ar gyfer gwariant refeniw a chyfalaf. Bydd y rhaglen arfaethedig ar gyfer 2026/27 yn parhau i fuddsoddi yn y stoc bresennol er mwyn sicrhau fod y Cyngor yn parhau i gydymffurfio â safonau SATC, a bydd £15.71m yn cael ei fuddsoddi.
- 7.2.** Mae gwaith cynllunio'n mynd rhagddo ar gyfer adeiladu cyfleuster gofal ychwanegol a gofal preswyl newydd ym Mhorthaethwy. Mae £14.001m o wariant wedi'i gynllunio ar gyfer 2026/27, a defnyddir cyllid grant i gyllido'r prosiect yn 2026/27, ond wedi hynny defnyddir cymysgedd o gyllid grant a benthycia digefnogaeth. Bydd costau refeniw'r benthyciad yn cael eu talu o'r incwm ychwanegol a gynhyrchir wrth osod y fflatiau gofal ychwanegol a'r ffioedd a godir ar y Gwasanaethau Cymdeithasol ar gyfer elfen breswyl y prosiect.
- 7.3.** Mae'r Cyngor yn parhau i adeiladu tai newydd ar hyd yr Ynys, ac mae nifer o brosiectau wedi'u cynllunio ar gyfer 2026/27. Mae'n rhaid cynnal asesiad hyfywedd ariannol ar bob prosiect ac ni chaiff prosiect ei ychwanegu at y rhaglen oni bai bod yr asesiad yn gadarnhaol a'i fod yn cael ei awdurdodi gan y Pwyllgor Gwaith o dan y protocol awdurdodi a gytunwyd. O ganlyniad, dim ond £1.498m sydd wedi'i gynnwys yn y gyllideb ar hyn o bryd, ond gallai prosiectau ychwanegol gael eu hychwanegu yn ystod y flwyddyn, pan fydd y prosiectau hynny'n barod i gychwyn.
- 7.4.** Bwriedir buddsoddi cyfanswm o £15.710m yn 2026/27 er mwyn cynnal a chadw stoc dai presennol y Cyngor. Bydd y rhaglen yn cael ei gyllido fel a ganlyn: y gwarged refeniw a gynhyrchir yn 2026/27 (£5.418m), Benthycia Digefnogaeth (£7.965m) a grantiau LIC (£2.690m).
- 7.5.** Bydd y rhaglen fuddsoddi tymor hir, a sut y'i cyllidir dros y 30 mlynedd nesaf, yn cael ei nodi yng nghynllun busnes y CRT, a gyflwynir i'r Pwyllgor Gwaith maes o law.
- 7.6.** Neilltuwyd swm o £363k, wedi'i ariannu o warged yn ystod y flwyddyn, er mwyn prynu cerbydau newydd ar gyfer yr Uned Cynnal a Chadw Tai.

8. CRYNODEB O'R RHAGLEN GYFALAF A ARGYMHELLIR 2026/27

8.1. Mae Tabl 3, isod, yn crynhoi'r rhaglen gyfalaf a argymhellir ar gyfer 2026/27, ac mae dadansoddiad mwy manwl wedi'i gynnwys yn Atodiad 2:-

Tabl 3
Crynodeb o'r Rhaglen Gyfalaf A Argymhellir 2026/27

	Cyf	£'000
Cynlluniau 2025/26 a Ddygwyd Ymlaen – Cronfa Gyffredinol		8,394
Adnewyddu Asedau / Prynu Asedau Newydd		6,678
Isadeiledd Gwastraff		3,806
Offer TG mewn Ysgolion		259
Pier Porthaethwy		225
Gwaith Adnewyddu Plas Arthur - Cam 2		1,650
Balchder Bro		1,500
Cyfrif Refeniw Tai		31,572
Cyfanswm Rhaglen Gyfalaf A Argymhellir 2026/27		54,084
Cyllidir Gan:		
Grant Cyfalaf Cyffredinol		2,761
Benthyca â Chefnogaeth Cyffredinol		5,047
Cymunedau Dysgu – Benthyca Digefnogaeth		0,000
Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf		271
Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig		3,452
Grantiau Llywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru		10,044
Benthyca Digefnogaeth - Cronfa Gyffredinol		937
Gwarged Cyfrif Refeniw'r CRT		5,418
Grantiau Allanol y CRT		17,291
Benthyca Digefnogaeth y CRT		8,863
Cyfanswm Cyllid Cyfalaf 2026/27		54,084

CYLLIDEB GYFALAF ARFAETHEDIG DERFYNOL 2026/27

Cynllun	Cyllideb £'000	Grantiau Allanol £'000	Grant Cyfalaf Cyffredinol £'000	Benthycia â Chefnogaeth £'000	Benthycia Digefnogaeth £'000	Gwarged y CRT £'000	Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig £'000	Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf £'000
Cynlluniau ymrwymedig 2025/26 a ddygwyd ymlaen								
Cynnal a Chadw Ysgolion	913			913				
Cynnal a Chadw Adeiladau Cyngor Eraill	447			169	119		159	
Cerbydau	120			120				
Uwchraddio Toiledau Cyhoeddus	280						100	180
Uwchraddio Toiledau mewn Ysgolion Uwchradd	43							43
Trwsio a Chynnal a Chadw - Llyfrgell Porthaethwy	17			17				
Trwsio a Chynnal a Chadw - Cartref Preswyl Garreglwyd	355				355			
Trwsio a Chynnal a Chadw - Cartref Preswyl Brwynog	12			3	9			
Trwsio a Chynnal a Chadw - Cartref Preswyl Plas Mona	20			20				
Trwsio a Chynnal a Chadw - Hen Reithordy	35			35				
Trwsio a Chynnal a Chadw - Gors Felen	215				215			
Cynllun Buddsoddi Rheoli Gwastraff	816	458					358	
Canolfan Hamdden Plas Arthur	683	183					500	
Canolfan Hamdden Amlwch	74			74				
Canolfan Hamdden David Hughes	28			28				
Safle'r Goron, Caergybi - Ailddatblygu	816	816						
Trawsnewid Trefi - Terfynfa Forol Amlwch	480	480						
Trawsnewid Trefi - Grant Creu Lle	301	301						
Caergybi: Prosiect Trawsnewid a yrrir gan Ddiwylliant a Threftadaeth	2,500	2,500						

Cynllun	Cyllideb £'000	Grantiau Allanol £'000	Grant Cyfalaf Cyffredinol £'000	Benthyca â Chefnogaeth £'000	Benthyca Digefnogaeth £'000	Gwarged y CRT £'000	Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig £'000	Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf £'000
Cynlluniau Lliniaru Llifogydd (Cyllid Cyfatebol)	239				239			
Cyfanswm Cynlluniau Ymrwymedig 2026/27	8,394	4,738	0	1,379	937	0	1,117	223
Adnewyddu Asedau / Prynu Asedau Newydd								
Adnewyddu Adeiladau Ysgol	900			900				
Adnewyddu Adeilad y Cyngor	334			334				
Prynu Cerbydau Newydd	550		550					
Prynu Offer TG Newydd - Cyffredinol	859			433			426	
Prynu Offer TG Newydd - Ysgolion	259						259	
Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl	900		900					
Ail-wynebu Priffyrdd	3,135		1,311	1,824				
Cyfanswm Adnewyddu Asedau / Prynu Asedau Newydd	6,937	0	2,761	3,491	0	0	685	0
Isadeiledd Gwastraff								
Uwchraddio Peiriannau a Chanolfannau Ailgylchu	3,806	3,806						
Cyfanswm Isadeiledd Gwastraff	3,806	3,806	0	0	0	0	0	0
Prosiectau Eraill								
Pier a Phontynau Porthaethwy	225			177				48
Gwaith Adnewyddu Plas Arthur - Cam 2	1,650						1,650	
Balchder Bro	1,500	1,500						
	3,375	1,500	0	177	0	0	1,650	48
CYFANSWM Y GRONFA GYFFREDINOL	22,512	10,044	2,761	5,047	937	0	3,452	271

Cynllun	Cyllideb £'000	Grantiau Allanol £'000	Grant Cyfalaf Cyffredinol £'000	Benthyca â Chefnogaeth £'000	Benthyca Digefnogaeth £'000	Gwarged y CRT £'000	Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig £'000	Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf £'000
Cyfrif Refeniw Tai								
Rhaglen Cynnal a Chadw SATC a Gynlluniwyd	15,710	2,690			7,965	5,055		
Cyfleuster Gofal Ychwanegol Porthaethwy	14,001	14,001						
Datblygiadau Newydd	1,498	600			898			
Prynu Cerbydau Newydd	363					363		
CYFANSWM CYFRIF REFENIW TAI	31,572	17,291	0	0	8,863	5,418	0	0
CYFANSWM RHAGLEN GYFALAF 2026/27	54,084	27,335	2,761	5,047	9,800	5,418	3,452	271

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
ADRODDIAD I:	CYNGOR SIR
DYDDIAD:	5 Mawrth 2026
PWNC:	POLISI GOSTYNGIADAU DEWISOL Y DRETH GYNGOR - CYFLWYNO GOSTYNGIAD O 100% AR GYFER AELWYDYDD LLE MAE UNIGOLYN SYDD Â SALWCH TERFYNOL YN BYW
DEILYDD PORTFFOLIO:	CYNG ROBIN WILLIAMS – DIRPRWY ARWEINYDD A DEILYDD PORTFFOLIO - CYLLID, BUSNES CORFFORAETHOL A PHROFIAD Y CWSMER
PENNAETH GWASANAETH / CYFARWYDDWR:	MARC JONES - CYFARWYDDWR SWYDDOGAETH (ADNODDAU) / SWYDDOG ADLAN 151
AWDUR YR ADRODDIAD:	LLINOS MAIR ROBERTS
Ffôn:	01248 752651
E-bost:	LlinosRoberts5@ynysmon.llyw.cymru
AELODAU LLEOL:	Amherthnasol
A –Argymhelliad/argymhellion a rheswm/rhesymau:	
Argymhellion Mae'r Pwyllgor Gwaith yn argymell y canlynol i'r Cyngor:- Cymeradwyo'r newid i Bolisi Gostyngiadau'r Dreth Gyngor, er mwyn cyflwyno gostyngiad o 100% ar gyfer aelwydydd lle mae unigolyn sydd â salwch terfynol yn byw, yn unol ag Adran 13A Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992. Gweithredu'r polisi o 1 Ebrill 2026, gan sicrhau fod proses ymgeisio a dogfennau ategol (gan gynnwys ardystiad SR1) ar waith. Dirprwyo awdurdod i'r Rheolwr Gwasanaeth Refeniw a Budd-daliadau weinyddu'r cynllun a gwneud unrhyw fân addasiadau gweithredol fydd angen eu gwneud. Monitro ac adolygu effaith y polisi ar ôl 12 mis a chyflwyno'r canfyddiadau i'r Pwyllgor Gwaith.	
B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd eich rhesymau dros eu gwrthod a/neu ddewis yr opsiwn hwn?	
Amherthnasol	
C – Am ba reswm y mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?	
Cytunodd y Pwyllgor Gwaith ar y polisi presennol ym mis Chwefror 2022 a phleidleisiodd y Cyngor llawn arno ym mis Mawrth 2022. Felly, mae'n rhaid i'r Pwyllgor Gwaith gytuno ar unrhyw ddiwygiadau i'r polisi presennol a rhaid i'r Cyngor llawn bleidleisio arno.	
CH – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â pholisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?	
Amherthnasol	
D – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?	
Bydd y newid yn arwain at ostyngiad yn yr incwm a godir drwy'r Dreth Gyngor ond, ar hyn o bryd, nid yw'n bosib mesur y gost oherwydd mae'n ddibynol ar nifer y ceisiadau a dderbynnir, ar fand yr eiddo byddai'r eithriad yn berthnasol iddo, a yw'r ymgeisydd yn derbyn eithriad neu ddisgownt arall neu a yw'n gymwys i dderbyn cymorth drwy Gynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor.	

Dd – Asesu'r effaith bosib (os yw'n berthnasol):		
1	Sut mae'r penderfyniad hwn yn effeithio ar ein hanghenion hirdymor fel Ynys?	Gallai newidiadau i'r polisi olygu fod mwy o geisiadau'n cael eu cyflwyno o dan y polisi gostyngiadau dewisol. Fodd bynnag, mae'n dangos ymrwymiad i gefnogi preswylwyr agored i niwed. Mae hyn yn cyd-fynd â'n nod tymor hir o greu cymuned dosturiol, gynhwysol a chryfhau ymddiriedaeth mewn gwasanaethau lleol.
2	A ragwelir y bydd y penderfyniad hwn yn atal costau/dibyniaeth ar yr Awdurdod yn y dyfodol? Os felly, sut?	Gallai hyn o bosib arbed costau. Trwy leihau straen ariannol ar breswylwyr sydd â salwch terfynol a'u teuluoedd, gallai'r polisi leihau dibyniaeth ar wasanaethau cefnogi mewn argyfwng ac efallai na fydd rhaid i'r Awdurdod gychwyn prosesau costus i adennill dyledion.
3	A fuom yn cydweithio â sefydliadau eraill i ddod i'r penderfyniad hwn? Os felly, nodwch gyda phwy	Na, ond mae nifer gynyddol o awdurdodau lleol yn Lloegr eisoes yn cynnig 100% o ostyngiad i unigolion sydd â salwch hirdymor. Bu Marie Curie yn ymgyrchu am y newid hwn er mwyn sicrhau nad oes neb yn wynebu tlodi ar ddiwedd eu hoes.
4	A yw dinasyddion Ynys Môn wedi chwarae eu rhan wrth gynllunio'r ffordd hon ymlaen, gan gynnwys y rhai hynny y mae'r penderfyniad yn effeithio'n uniongyrchol arnynt? Esboniwrch sut.	Nac ydi.
5	Nodwch unrhyw effaith y gallai'r penderfyniad hwn ei gael ar y grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010.	Effaith Cadarnhaol: Mae'r polisi'n cefnogi unigolion sydd â chyflyrau iechyd difrifol (anabledd) a'u teuluoedd, gan hyrwyddo tegwch a lleihau anghyfartaledd ariannol. Ni nodwyd unrhyw effeithiau andwyol.
6	Os yw hwn yn benderfyniad strategol, nodwch unrhyw effaith y gallai'r penderfyniad ei gael ar unrhyw un sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol.	Effaith gadarnhaol sylweddol: Yn aml mae salwch terfynol yn arwain at leihau incwm a chynyddu costau. Mae cynnig gostyngiad o 100% yn lleddfu caledi ariannol i deuluoedd sydd eisoes yn agored i anfantais economaidd-gymdeithasol.
7	Nodwch unrhyw effaith y gallai'r penderfyniad hwn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.	Bydd yr holl ffurflenni cais, canllawiau a gohebiaeth ar gael yn y Gymraeg a'r Saesneg. Bydd y polisi'n cynnal yr egwyddor o beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg, gan sicrhau y gall preswylwyr gyfathrebu yn eu dewis iaith.
E - Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?		Beth oedd eu sylwadau?
1	Prif Weithredwr / Tîm Arweinyddiaeth (TA) (gorfodol)	
2	Cyllid / Swyddog 151 (gorfodol)	Bethan H Owen, Rheolwr Gwasanaethau Cyfrifeg, yn dirprwyo ar ran Marc Jones, Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151
3	Cyfreithiol / Swyddog Monitro (gorfodol)	Mae'r Swyddog Monitro'n aelod o'r TA.

4	Adnoddau Dynol (AD)	Ddim yn berthnasol
5	Eiddo	Ddim yn berthnasol
6	Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGCh)	Ddim yn berthnasol
7	Sgriwtini	
8	Aelodau Lleol	
9	Unrhyw gyrff allanol / eraill	
F - Atodiadau:		
FF - Papurau cefndir (cysylltwch ag awdur yr adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):		

1. Pwrpas

- 1.1** Pwrpas yr adroddiad hwn yw gofyn am gymeradwyaeth i newid Polisi Gostyngiadau Dewisol y Dreth Gyngor, o dan Adran 13A Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992. Mae'r newid arfaethedig yn cyflwyno gostyngiad o 100% yn y Dreth Gyngor ar gyfer aelwydydd lle mae unigolyn sydd â salwch terfynol yn byw fel ei unig neu brif breswylfa. Nod y mesur hwn yw darparu cefnogaeth ariannol dosturiol i breswylwyr pan fyddant yn derbyn gofal diwedd oes, lleihau caledi a sicrhau fod y Cyngor hefyd yn mabwysiadu'r arfer orau a fabwysiadwyd gan awdurdodau blaengar eraill.

2. Cefndir

- 2.1** Ar hyn o bryd mae Polisi Gostyngiadau Dewisol y Dreth Gyngor yn cynnig rhyw gymaint o ostyngiad o dan amgylchiadau eithriadol, yn bennaf trwy ddarpariaethau caledi. Yn aml mae unigolion sy'n cael diagnosis o salwch terfynol yn wynebu heriau ariannol ac emosiynol, gan gynnwys gostyngiad yn eu hincwm a chynnydd mewn costau gofal. Gall y ffactorau hyn olygu fod unigolion yn mynd i ddyled a'u bod yn wynebu camau gorfodaeth, gan ychwanegu at eu gofidiau mewn cyfnod sydd eisoes yn anodd.
- 2.2** O dan Adran 13A Deddf Llywodraeth Leol 1992, gall awdurdodau lleol ddefnyddio eu disgresiwn i leihau neu ddileu atebolrwydd Treth Gyngor ar gyfer unigolion neu ddosbarthiadau o drethdalwyr. Mae sawl cyngor yn Lloegr wedi cyflwyno cynlluniau tebyg ac maent yn cynnig gostyngiad o hyd at 100% i breswylwyr sydd â salwch terfynol. Mae hyn yn cael ei ystyried yn arfer orau yn gyffredinol ac mae'n cael ei gefnogi gan grwpiau eiriolaeth cenedlaethol megis Marie Curie, sy'n tynnu sylw at bwysigrwydd lleihau straen ariannol pan fydd unigolion yn derbyn gofal diwedd oes.
- 2.3** Bydd y newid arfaethedig yn y polisi yn berthnasol i aelwydydd lle mae unigolyn sydd â salwch terfynol yn byw fel ei unig neu brif breswylfa. Bydd angen tystysgrif feddygol SR1 i gadarnhau bod yr unigolyn yn gymwys a bydd y gostyngiad yn parhau am ddau fis yn dilyn dyddiad marwolaeth y preswlydd, oni bai y byddai hyn yn golygu fod y gostyngiad yn weithredol am fwy na 12 mis.

3. Effaith Ariannol

- 3.1** 'Yng Nghymru, amcangyfrifir bod 36,054 o bobl wedi marw yn 2023 ac ystyriwyd bod tua 32,449 o'r unigolion hynny - sef tua 90% - angen gofal lliniarol neu ofal diwedd oes yn ystod y flwyddyn honno. Mae hynny'n rhoi darlun clir: bob blwyddyn, mae tua 32,000 o bobl yng Nghymru yn cyrraedd diwedd eu hoes ac mae angen gofal a chefnogaeth arbenigol arnynt'. (Ffeithiau ac ystadegau allweddol - Diweddarwyd 10 Gorffennaf 2025 - Marie Curie).
- 3.2** Mae 32,449 o bobl gyfystyr â thua 1.04% o boblogaeth Cymru (yn seiliedig ar yr amcangyfrif bod poblogaeth Cymru yn 3,107,500). Trwy ddefnyddio'r un ganran ar gyfer poblogaeth Ynys Môn, sef oddeutu 70,000, mae'n awgrymu fod tua 728 o unigolion yn debygol o fod yn wynebu diwedd eu hoes bob blwyddyn.
- 3.3** Mae'n anodd mesur goblygiadau ariannol caniatáu gostyngiad o 100% yn y Dreth Gyngor i unigolion sy'n wynebu diwedd eu hoes. Mae hyn oherwydd bod amgylchiadau'n gallu amrywio'n fawr: efallai bod rhai unigolion eisoes yn derbyn gostyngiadau neu eithriadau, a bydd llawer â hawl i gefnogaeth o dan Gynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor. Mae'r ffactorau hyn sy'n gorgyffwrdd yn golygu ei bod yn anodd cyfrifo cyfanswm y gost ariannol heb ddadansoddi achosion unigol.
- 3.4** Bydd effaith ariannol y polisi hwn yn dibynnu ar nifer y ceisiadau cymwys a gyflwynir. Gallai'r gost gael ei hymgorffori yn y dyraniad presennol ar gyfer y gyllideb ddewisol, a gallai'r polisi gynorthwyo i leihau costau yn y dyfodol yn gysylltiedig â chasglu dyledion a chamau gorfodaeth yn erbyn teuluoedd agored i niwed. Rhoddir fframwaith fonitro ar waith er mwyn cadw llygaid ar y niferoedd sy'n defnyddio'r cynllun a'r oblygiadau ariannol a chynhelir adolygiad ffurfiol cyn pen 12 mis.

4. Newidiadau Arfaethedig i'r Polisi

- 4.1** Nod y newidiadau arfaethedig i'r polisi Treth Gyngor yw darparu cefnogaeth ychwanegol i breswylwyr sy'n cael diagnosis o salwch terfynol. Nodir y newidiadau hyn yn Atodiad A, yn yr adran sydd wedi'i hamlygu, ac mae'n dangos sut y byddai'r meini prawf cymhwysedd a'r gostyngiad yn cael eu gweithredu.

POLISI RHYDDHAD DEWISOL TUAG AT Y DRETH GYNGOR

Cefndir

Mae Adran 13A, is-adrannau (1) (c); (6) a (7), o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol (DCLIL) 1992 (yn unol ag Adran 10 Deddf Llywodraeth Leol 2012) yn rhoi'r grym i awdurdod bilio ostwng swm y dreth sy'n daladwy fel a ganlyn:-

- (1)(c) Mewn unrhyw achos, gellir ei lleihau i'r fath raddau (neu i raddau pellach os yw'r swm wedi ei ostwng dan baragraffau (a) neu (b)) sydd yn addas ym marn yr awdurdod bilio ar gyfer yr ardal ble lleolir yr annedd;
- (6) Mae'r grym a roddir dan is-adran (1) (c) yn cynnwys y grym i ostwng y swm i ddim; a
- (7) Gellir defnyddio'r grym o dan is-adran (1) (c) mewn perthynas ag achosion penodol neu drwy benderfynu ar ddosbarth o achosion penodol lle bydd yr atebolrwydd yn cael ei ostwng i'r graddau y darperir ar ei gyfer yn y penderfyniad.

Mae hyn yn golygu y gall Cyngor Sir Ynys Môn roi rhyddhad dewisol mewn perthynas ag unrhyw swm dreth gyngor sy'n ddyledus iddo, hyd yn oed os yw'r Cyngor eisoes wedi dyfarnu gostyngiad dan ei Gynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor yn unol ag Adran 13A (1) (b).

Mae'r polisi hwn yn nodi'r modd y bydd Cyngor Sir Ynys Môn yn ystyried ac yn caniatáu rhyddhad dan Adran 13A (1) (c).

Pwrrpas y polisi

- a) Adran 1 y polisi sy'n manylu ar y dosbarthiadau o achosion a all fod yn gymwys i dderbyn gostyngiad yn unol ag Adran 13A (1) (c);
- b) Adran 2 y polisi sy'n amlinellu'r amodau y bydd raid eu bodloni er mwyn i'r Cyngor ystyried rhoi rhyddhad o dan Adran 13A (1) (c) ar gyfer pob achos arall nad yw wedi'i gynnwys yn Adran 1.

Bwriad y polisi yn y pen draw yw galluogi'r Cyngor i roi rhyddhad i'r rhai sy'n dioddef y caledi ariannol mwyaf eithafol o ran costau'r Dreth Gyngor.

Mae'r Cyngor eisoes â Chynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor yn unol ag adran 13A (1) (b) o DCLIL 1992. Gellir lawrlwytho Cynllun y Cyngor ar gyfer Gostyngiadau'r Dreth Gyngor yn:-

<https://www.ynysmon.gov.uk/cy/Trigolion/Treth-cyngor/Gostyngiadau-ac-eithriadau/Cynllun-Gostyngiadau-r-Dreth-Gyngor.aspx>

Mae'r polisi hwn ar rhyddhad dewisol yn un gwahanol ac yn annibynnol i'r Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor.

Adran 1

A. Adran 13A (1) (c) rhyddhad dewisol ar gyfer dosbarthiadau o bobl

1. Person(au) cymwys - gadawyr gofal – (MAE'R RHYDDHAD YMA'N GYMWYS AM GYFNODAU CYN 1 EBRILL 2019 YN UNIG)

Gall y Cyngor benderfynu peidio â chodi unrhyw dreth gyngor o gwbl ar y rhai sy'n gadael gofal ar yr amod eu bod yn cwrdd â'r holl feini prawf canlynol:-

- ☐ Bod y person yn adawr gofal perthnasol yn berson ifanc categori 3 fel y'i diffinnir yn Neddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014;
- ☐ Bod y person yn un yr oedd Cyngor Sir Ynys Môn yn rhiant corfforaethol iddo/iddi yn flaenorol;
- ☐ Bod y person wedi gadael gofal ac mae rhwng 18 ac 24 oed ac iau. Mae'r person yn byw yn ardal Cyngor Sir Ynys Môn ac mae'n atebol i dalu dreth gyngor i Gyngor Sir Ynys Môn.

Pan fo'r gadawr gofal yn atebol am fwy nag un annedd, rhoddir rhyddhad dewisol ar gyfer un eiddo yn unig - sef unig neu brif breswylfa'r person.

Os mai'r gadawr gofal yw'r unig berson sy'n byw yn yr annedd, ac os yw dros 18 oed, bydd swm y dreth gyngor sydd i'w dalu ar gyfer yr annedd honno'n cael ei ostwng i ddim.

Pan fo'r gadawr gofal yn byw gyda pherson arall yn yr eiddo ond, yn rhinwedd Adran 6 (2) o DCLIL 1992 "hierarchaeth atebolrwydd", bod y gadawr gofal yn gwbl gyfrifol am dalu'r dreth gyngor (ac nad yw atebolrwydd ar y cyd ac yn unigol yn gymwys), caniateir gostyngiad o 25% yn y dreth gyngor sy'n daladwy ar gyfer yr annedd.

Pan fo'r gadawr gofal yn atebol ar y cyd ac yn unigol am yr annedd hefo rhywun arall sydd wedi gadael gofal, naill ai fel fel gŵr neu wraig neu fel partner (ac mai nhw yw'r unig bobl sy'n 18 oed neu'n hŷn), bydd swm y dreth gyngor sydd i'w dalu ar gyfer yr annedd honno'n cael ei ostwng i ddim.

Pan fo'r gadawr gofal yn atebol ar y cyd ac yn unigol gyda gŵr neu wraig neu bartner nad ydynt wedi gadael gofal (ac mai nhw yw'r unig bobl sy'n 18 oed neu'n hŷn), bydd gostyngiad o 25% yn swm y dreth gyngor sy'n daladwy ar gyfer yr annedd.

Os oes gan gadawr gofal denantiaeth ar y cyd â thenant arall (nad yw wedi gadael gofal) ac mai nhw yw'r unig bobl sy'n 18 oed neu'n hŷn, bydd gostyngiad o 25% yn swm y dreth gyngor sy'n daladwy ar gyfer yr annedd.

Os yw gadawr gofal â thenantiaeth ar y cyd â thenant arall (sydd hefyd wedi gadael gofal) ac mai nhw yw'r unig bobl sy'n 18 oed neu'n hŷn sy'n byw yn yr eiddo, bydd swm y dreth gyngor sydd i'w dalu ar gyfer yr annedd honno'n cael ei ostwng i ddim.

Gofyn am gymorth

Fel rheol, bydd ceisiadau am ostyngiad yn cael eu gwneud gan Wasanaeth Plant y Cyngor. Yn yr achos hwn, bydd ceisiadau:-

- ☐ Yn cael eu hanfon drwy e-bost at dîm y dreth gyngor;
- ☐ Yn cadarnhau bod y gadawr gofal wedi cael gwybod am y bwriad i gyflwyno'r cais ar ei ran ac y bydd y wybodaeth honno'n cael ei rhannu gyda thîm y dreth gyngor at y diben hwn a bod yr unigolyn wedi cytuno i hynny;
- ☐ Yn cadarnhau bod y gadawr gofal yn cwrdd â'r gofynion o ran hawl;
- ☐ Yn cadarnhau enw, cyfeiriad a dyddiad geni'r gadawr gofal.

Gall gadawr gofal cymwys gyflwyno ceisiadau yn ysgrifenedig yn uniongyrchol i'r tîm dreth gyngor. Dylai ceisiadau gynnwys tystiolaeth ategol gan Wasanaeth Plant y Cyngor fod y gadawr gofal yn bodloni'r gofynion. Fel arall, dylai ceisiadau gadarnhau bod yr ymgeisydd wedi caniatáu i'r tîm dreth gyngor gael gwybodaeth yn uniongyrchol gan y Gwasanaeth Plant.

Wrth wneud y penderfyniad, asesir y canlynol:-

- ☐ A yw'r gadawr gofal wedi gwneud cais am unrhyw ryddhad, eithriadau neu ddisgowntiau cenedlaethol y byddent yn gymwys iddynt. Rhaid i'r rhain gael eu hasesu cyn caniatáu rhyddhad dewisol i adawyr gofal.
- ☐ A yw'r gadawr gofal wedi gwneud cais am unrhyw ostyngiad yn y Dreth Gyngor y byddent yn gymwys iddo. Dylai hyn gael ei asesu cyn caniateir rhyddhad Gadael Gofal.
- ☐ Dyddiad y diwrnod cyn pen-blwydd y gadawr gofal yn 25 oed sy'n pennu'r diwrnod y daw cyfnod y dyfarniad i ben.
- ☐ A yw Gwasanaeth Plant y Cyngor neu gorff cyhoeddus neu sefydliad proffesiynol arall wedi cadarnhau bod y person ifanc yng ngofal (yn 'derbyn gofal') gan y Cyngor.
- ☐ Pa Gyngor yw'r awdurdod bilio dreth gyngor y mae'n rhaid i'r gadawr gofal dalu dreth gyngor iddo?

Bydd y broses o wneud penderfyniadau a cheisiadau i gael ailystyried penderfyniadau yn cael ei hystyried yn unol â'r darpariaethau yn yr adran dan bennawd **G. "Gwneud penderfyniadau ac apeliadau"** yn ddiweddarach yn y polisi hwn.

2. Person(au) cymwys – gofalwyr maeth

Bydd y Cyngor yn rhoi disgownt o 50% yn erbyn atebolrwydd dreth gyngor gofalwyr maeth dynodedig. Fe gynhwysir y disgownt fel rhan o'r pecyn maethu ar gyfer gofalwyr maeth yr awdurdod lleol ac fe'i rhoddir i'r gofalwyr maeth ar gofrestr y Cyngor **yn unig**. Fe roddir y disgownt yn yr amgylchiadau canlynol:-

- ☐ Mae enwau a chyfeiriadau'r gofalwyr maeth ar gofrestr y Cyngor;
- ☐ Mae Gwasanaethau Plant a Theuluoedd y Cyngor wedi cadarnhau hyn'
- ☐ Bydd Gwasanaethau Plant a Theuluoedd hefyd yn cynghori ar unrhyw ddiwygiadau i'r Gofrestr, gan ddarparu enw a'r cyfeiriad a dyddiad effeithiol y newid'
- ☐ Bydd y disgownt yn effeithiol **ar ôl** gweithredu'r eithriadau / disgowntiau statudol a, lle bo'n berthnasol, y cyfrifiad o'r Gostyngiad Dreth Gyngor;
- ☐ Bydd unrhyw falans sy'n ddyledus wedyn yn cael ei leihau gan 50% o dan y dosbarth yma o bersonau cymwys. Os nad oes balans yn ddyledus o ganlyniad i eithriadau / disgowntiau statudol neu gyfrifiad o'r Gostyngiad Dreth Gyngor, ni ellir roddi disgownt gofalwyr maeth;
- ☐ Fe roddir y disgownt i un cyfeiriad yn unig lle mae'r gofalwr/gofalwyr maeth yn atebol i dalu'r Dreth Gyngor i Gyngor Sir Ynys Môn, h.y. y cyfeiriad a ddangosir yng nghofrestr y Cyngor o ofalwyr maeth ac os yw'r eiddo hefyd yn brif neu unig breswylfa'r gofawlr/gofalwyr maeth.

Yn flynyddol, yn Chwefror, bydd Gwasanaethau Plant a Theuluoedd y Cyngor yn cyflwyno cadarnhad o'r enwau a chyfeiriadau cyfredol ar ggofrestr gofalwyr maeth y Cyngor a chymherir y gofrestr yma gan yr Adain Refeniw gyda chofnodion y Dreth Gyngor. Bydd unrhyw anghysondebau yn cael eu datrys rhwng y ddau wasanaeth.

Bydd y broses o wneud penderfyniadau a cheisiadau i gael ailystyried penderfyniadau, yn cael ei hystyried yn unol â'r darpariaethau yn yr adran dan bennawd **G. "Gwneud penderfyniadau ac apeliadau"** yn ddiweddarach yn y polisi hwn.

3. Personau cymwys - unigolion sydd â salwch terfynol

Mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi penderfynu rhoi **gostyngiad o 100% ar y Dreth Gyngor** i aelwydydd lle mae gan breswlydd salwch terfynol a'i fod yn byw yn y sir.

Nod y gefnogaeth hon yw lliniaru pwysau ariannol i breswylwyr sydd â salwch terfynol a'u teuluoedd, a chaniatáu iddynt ganolbwyntio ar eu gofal heb wynebu'r straen o orfod talu'r Dreth Gyngor. Mae'r polisi'n adlewyrchu ymrwymiad y Cyngor i degwch, trugaredd a chefnogi preswylwyr agored i niwed.

Meini Prawf Cymhwys

- Diffinnir person sydd â salwch terfynol fel person sydd wedi cael diagnosis gan ymarferydd meddygol cofrestredig o salwch neu gyflwr:-
 - nad oes modd ei wella; a
 - sy'n debygol o achosi marwolaeth.
- Mae'r gostyngiad yn weithredol o ddyddiad cyflwyno **ffurflen SR1**, ond nid cyn dyddiad cychwyn swyddogol y cynllun (**1 Ebrill 2026**), ac mae'n parhau am **ddau fis ar ôl dyddiad y farwolaeth** neu am 12 mis (pa un bynnag a ddigwydd gyntaf). Bydd y gostyngiad dewisol yn weithredol am hyd at 12 mis.

Cynllun Gostyngiadau

- Bydd y cynllun yn cychwyn ar **1 Ebrill 2026**; gellir cyflwyno ceisiadau o'r dyddiad hwn ymlaen.
- Mae'r gostyngiad yn berthnasol i:-
 - Eiddo yn ardal **Cyngor Sir Ynys Môn**.
 - Eiddo lle mae'r preswlydd sydd â salwch terfynol yn byw fel ei **unig a phrif breswylfa**, neu lle'r oedd yn byw cyn derbyn gofal mewn ysbyty / lleoliad gofal.
- Bydd y gostyngiad yn **100% o'r atebolrwydd Dreth Gyngor** ar ôl caniatáu rhyddhad, eithriadau neu ostyngiadau cenedlaethol eraill (e.e. Gostyngiad Person Sengl).
- Os yw'r atebolrwydd yn newid (e.e. mae disgownt arall yn cael ei ddyfarnu), bydd y gostyngiad ar gyfer salwch terfynol yn cael ei addasu fel nad yw'n fwy na chyfanswm yr atebolrwydd.
- Bydd y gostyngiad yn parhau'n weithredol am:-
 - Ddau fis ar ôl i'r preswlydd sydd â salwch terfynol farw; neu
 - 12 mis (pa un bynnag a ddigwydd gyntaf).
- Mae'n rhaid i'r trethdalwr hysbysu'r Cyngor os bydd ei amgylchiadau'n newid.
- Cyhoeddir bil Dreth Gyngor wedi'i addasu i ddangos y gostyngiad. Os gwrthodir y cais, bydd yr ymgeisydd yn cael ei hysbysu gan esbonio'r rhesymau.

Gwneud Cais

- Mae'n rhaid gwneud cais trwy anfon **e-bost** at revenuerefeniw@ynysmon.llyw.cymru neu drwy **Borth Dinasyddion y Cyngor** ar y wefan.
- Bydd angen cyflwyno'r dystiolaeth ganlynol:-
 - Copi o'r **ffurflen SR1** sy'n dangos blaen a chefn y ffurflen.
 - Gall yr ymgeisydd / darparwr gofal ddarparu copi o'r ffurflen neu, o dan amgylchiadau eithriadol, a gyda chaniatâd, gall y Cyngor ofyn i'r ymarferydd meddygol / meddyg teulu am gopi.
- Mae angen datganiad sy'n cadarnhau bod y preswlydd sydd â salwch terfynol yn byw yn yr eiddo fel ei **unig a phrif breswylfa**.
- Bydd y broses ar gyfer penderfynu ar geisiadau a cheisiadau i gael ailystyried penderfyniadau yn cael eu hystyried yn unol â'r darpariaethau yn yr adran o dan y pennawd **G. "Gwneud penderfyniadau ac apeliadau"** yn ddiweddarach yn y polisi.

B. Adran 13a (1) (c) rhyddhad dewisol ar gyfer dosbarthiadau o anheddau

1. Annedd(anheddau) cymwys - anheddau sydd wedi bod yn wag yn y tymor hir ac yn cael gwaith atgyweirio mawr neu y mae gwaith strwythurol yn cael ei wneud arnynt fel y gall pobl fyw ynddynt

Efallai na fydd y Cyngor yn codi'r premiwm Dreth Gyngor (fel y penderfynwyd arno ar gyfer y cyfnod perthnasol gan y Cyngor) ar gyfer anheddau dynodedig sy'n bodloni'r meini prawf canlynol:-

- *“Os oes gwaith atgyweirio mawr neu gwaith strwythurol yn cael ei wneud yn yr annedd fel y gall pobl fyw ynddo, bydd yr annedd yn cael ei hystyried fel annedd Eithriedig Dosbarth A o dan Orchymyn y Dreth Gyngor (Anheddau Eithriedig) 1992 OS 558, fel y'i diwygiwyd gan Orchymyn y Dreth Gyngor (Anheddau Eithriedig) (Diwygiad) (Cymru) 2000 OS 1025 (W.61), o'r dyddiad a bennwyd.*
- *Ar ddiwedd y cyfnod o 12 mis, pan ddaw'r eithriad Dosbarth A i ben, efallai y caniateir eithriad pellach rhag talu'r premiwm eiddo gwag am gyfnod pellach o hyd at 12 mis, cyn belled:-*
 - a. *Bod y gwaith atgyweirio/strwythurol yn mynd rhagddo a bod cynnydd yn cael ei wneud;*
 - b. *Bod gwaith atgyweirio mawr / strwythurol yn cael ei wneud yn yr eiddo o hyd er mwyn galluogi i bobl fyw ynddo. (Os yw'r gwaith ar yr eiddo wedi cael ei gwblhau a bod yr eiddo'n dal i fod yn wag, bydd rhaid talu'r premiwm o'r dyddiad pryd y cwblhawyd y gwaith, os nad oes unrhyw eithriadau eraill yn berthnasol.)*

Gweler Atodiad A am enghreifftiau o'r math o amgylchiadau lle caniateir eithriad.

- *Os bydd prynwr tro cyntaf * gyda chysylltiad lleol** yn prynu eiddo gwag hirdymor, gyda'r bwriad o atgyweirio'r eiddo i'w ddefnyddio fel eu prif neu unig breswylfan unwaith y bydd y gwaith wedi'i gwblhau, gallant wneud cais i gael eu heithrio rhag talu'r Dreth Gyngor ar yr eiddo am y 12 mis cyntaf o ddyddiad prynu'r eiddo (yn unol â Dosbarth A) ac am eithriad pellach rhag talu'r premiwm eiddo gwag am gyfnod pellach o hyd at 24 mis cyn belled bod y gwaith yn mynd rhagddo, bod cynnydd yn cael ei wneud a bod y gwaith heb ei gwblhau. (Mae amodau ynghlwm â chaniatáu'r eithriad Dosbarth A).*

Diffiniadau

- ***Rhaid i ymgeiswyr fod yn brynwyr am y tro cyntaf erioed****
(Prynwr/prynwyr am y tro cyntaf erioed yw pobl nad ydynt erioed wedi bod yn berchen ar eiddo yn y gorffennol, ar eu pen eu hunain neu fel cwpwl.)
- ***Rhaid i ymgeiswyr fod â chysylltiad lleol*****
Mae cysylltiad lleol yn golygu bod yr ymgeisydd, neu o leiaf un o'r ymgeiswyr, wedi:-
 - *Byw neu weithio ar Ynys Môn am gyfnod parhaus o bum mlynedd neu fwy yn union cyn cyflwyno'r cais; neu*
 - *Wedi byw ar Ynys Môn am gyfnod parhaus o bum mlynedd neu fwy rhywbryd yn y gorffennol*

Gofyn am gymorth

Gall perchennog yr annedd ddynodedig gyflwyno cais ysgrifenedig yn uniongyrchol i'r tîm dreth gyngor. Dylai ceisiadau gynnwys tystiolaeth ategol o waith atgyweirio strwythurol mawr sy'n cael ei wneud yn yr annedd fel y gall rhywun fyw ynddi. Bydd y tîm dreth gyngor yn cynnal archwiliad o'r eiddo i wirio cyflwr presennol yr eiddo a'r gwaith sy'n cael ei wneud er mwyn cadarnhau a ydyw o natur strwythurol ai peidio.

Bydd y broses o wneud penderfyniadau a cheisiadau i gael ailystyried penderfyniadau yn cael ei hystyried yn unol â'r darpariaethau yn yr adran dan bennawd **G. "Gwneud penderfyniadau ac apeliadau"** yn ddiweddarach yn y polisi hwn.

Adran 2

C. Adran 13a (1) (c) rhyddhad dewisol ar gyfer personau neu ddosbarthiadau o anheddau ac eithrio'r rhai a ddynodir yn Adran 1 y polisi hwn

1. Cynllun rhyddhad dewisol

Mae Adran 13A (1) (c) yn caniatáu i'r Cyngor y disgrisiwn i roi cymorth i dalwyr y dreth gyngor mewn achosion lle nad yw'r ddeddfwriaeth bresennol yn caniatáu disgownt, eithriad neu ostyngiad neu mewn amgylchiadau lle mae'r Cyngor yn teimlo bod lefel y disgownt, eithriad neu ostyngiad yn annigonol o ystyried yr amgylchiadau. Wrth benderfynu a ddylid caniatáu cymorth dewisol, bydd y Cyngor yn ystyried pob cais yn ôl ei haeddiant (ac eithrio ceisiadau gan unigolion neu ar gyfer anheddau sy'n bodloni'r meini prawf a nodir yn Adran 1 y polisi hwn). Bydd egwyddorion rhesymoldeb yn cael eu defnyddio ym mhob achos gyda'r Awdurdod yn penderfynu ar bob achos ar sail ei rinweddau perthnasol.

Bydd pob penderfyniad yn cael ei wneud heb gyfeiriad at unrhyw ystyriaethau cyllidebol er bod rhaid cydbwysu unrhyw ddyfarniadau yn erbyn anghenion trethdalwyr lleol a fydd, yn y pen draw, yn talu am unrhyw ostyngiad yn incwm y Dreth Gyngor. Yn yr un modd, bydd cyfnod unrhyw daliadau gostyngol yn cael ei ystyried ochr yn ochr ag amgylchiadau talwr y dreth gyngor neu'r annedd. I ddibenion gweinyddu, mae'r Cyngor yn cynnig y dylai'r grym dewisol i ganiatáu unrhyw ostyngiad yn y Dreth Gyngor gael ei ystyried o fewn y categorïau canlynol:-

a) Caledi ariannol eithriadol

Yn unol ag Adran 13A (1) (b) o DCLIL 1992, mae gan y Cyngor hwn Gynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor sy'n darparu cymorth, ar ffurf gostyngiad, i'r sawl sydd angen cymorth i dalu eu costau Dreth Gyngor. Mae'r cynllun wedi'i ddylunio i gymryd i ystyriaeth amgylchiadau ariannol a phenodol unigolion trwy ddefnyddio symiau a phremiymau perthnasol a thrwy ddiystyru incwm.

Gall pob trethdalwr wneud cais, fodd bynnag, fel rheol bydd y Cyngor, yn y lle cyntaf, yn disgwyl bydd i'r trethdalwr ganfod a yw'n gymwys ar gyfer Gostyngiad yn y Dreth Gyngor.

Fel rhan o'r broses o gyflwyno cais am ostyngiad dewisol yn y Dreth Gyngor, rhaid i bob ymgeisydd fod yn barod i wneud y **cyfan** o'r isod:-

- ☐ Gwneud cais ar wahân am gymorth;
- ☐ Rhoi manylion llawn am eu hincwm a'u gwariant (darperir ffurflen i'r pwrpas hwn);
- ☐ Rhaid i'r trethdalwr fedru bodloni'r Cyngor nad ydynt yn gallu talu eu dreth gyngor yn llawn neu'n rhannol;
- ☐ Nodi newidiadau posibl mewn dulliau talu a threfniadau i gynorthwyo'r ymgeisydd;
- ☐ Y trethdalwr i gynorthwyo'r Cyngor i ostwng y swm sy'n daladwy ganddynt drwy sicrhau eu bod wedi ymgeisio am yr holl ddisgowntiau, eithriadau a gostyngiadau yn y modd priodol a bod y rhain wedi eu caniatáu; a
- ☐ Nad oes gan y trethdalwr asedau y gellid eu gwireddu a'u defnyddio i dalu'r Dreth Gyngor.

Dyla'r trethdalwr ddarllen Polisi Preifatrwydd y Cyngor cyn gwneud cais am ryddhad dewisol oherwydd caledi ariannol eithriadol.

Bydd y ffactorau canlynol yn cael eu hystyried wrth asesu'r cais o dan y polisi hwn:-

- ☐ Cyfansoddiad presennol yr aelwyd ac amgylchiadau penodol gan gynnwys anableddau neu gyfrifoldebau gofalu;
- ☐ Amgylchiadau ariannol presennol;
- ☐ Penderfynu ar y cam(au) y mae'r ymgeisydd wedi eu cymryd i leddfu'r sefyllfa; ☐ Ystyried dulliau eraill o gymorth a all fod ar gael i'r ymgeisydd trwy:-
 - i. Ailbroffilio dyledion dreth gyngor neu ddyledion eraill;
 - ii. Gwneud cais am Dâl Tai Dewisol i gwrdd â chostau rhent (os yw'n berthnasol);
 - iii. Sicrhau cymaint o fudd-daliadau eraill ag sy'n bosibl (trwy mofyn cyngor lles);
 - iv. Penderfynu a ddylai blaenoriaethau gwariant yr ymgeisydd, ym marn y sawl sy'n gwneud penderfyniad, gael eu haildrefnu yn wyneb y ffaith bod y Dreth Gyngor yn ddyled y mae angen rhoi blaenoriaeth iddi.

Bydd y broses o wneud penderfyniadau a cheisiadau i gael ailystyried penderfyniadau yn cael ei hystyried yn unol â'r darpariaethau yn yr adran dan bennawd **G. "Gwneud penderfyniadau ac apeliadau"** yn ddiweddarach yn y polisi hwn.

b) Argyfwng - llifogydd, tân ac ati

Bydd y Cyngor yn ystyried ceisiadau am gymorth gan dalwyr y dreth gyngor sydd, heb unrhyw fai arnynt eu hunain, wedi dioddef argyfwng neu ddigwyddiad sy'n golygu nad yw eu tŷ yn addas i fyw ynddo, e.e. tân neu lifogydd, lle maent yn parhau i fod yn atebol i dalu'r dreth gyngor a heb unrhyw fodd o gael iawndal neu unrhyw eithriadau neu ddisgowntiau statudol.

Rhaid gwneud pob cais o'r fath yn ysgrifenedig yn manylu ar yr **union** amgylchiadau sy'n berthnasol i'r gostyngiad y gofynnir amdano ac yn nodi pryd y disgwylir i'r sefyllfa gael ei datrys.

Bydd y Cyngor yn ystyried ceisiadau fesul achos mewn ymgynghoriad â gwasanaethau neu sefydliadau eraill fel sy'n briodol. Bydd unrhyw ostyngiad yn cael ei ganiatáu mewn achosion lle maent yn parhau i fod yn atebol i dalu'r dreth gyngor a dim hawl ganddynt i unrhyw iawndal neu eithriadau neu ddisgowntiau statudol neu lle nad yw'r argyfwng neu'r digwyddiad wedi cael ei gynnwys mewn unrhyw bolisi yswiriant. Ni fydd y Cyngor yn ystyried ceisiadau gan drethdalwyr lle mae canllawiau neu bolisi datganoledig gan y llywodraeth yn darparu ar gyfer gostyngiad mewn amgylchiadau penodol, er enghraifft cynlluniau rhyddhad ar gyfer llifogydd.

c) Amgylchiadau eraill

Bydd y Cyngor yn ystyried ceisiadau gan dalwyr y Dreth Gyngor am ostyngiad yn eu dreth gyngor yn seiliedig ar amgylchiadau eraill nad ydynt wedi eu crybwyll yn benodol yn y polisi hwn. Fodd bynnag, mae'n rhaid i'r Cyngor fod o'r farn bod yr amgylchiadau sy'n berthnasol i'r cais yn teilyngu gostyngiad pellach yn y Dreth Gyngor y maent yn atebol i'w thalu, gan ystyried yr effaith ar dalwyr eraill y dreth gyngor.

Ni chaniateir gostyngiad yn y dreth gyngor sydd i'w thalu mewn amgylchiadau lle gellid caniatáu eithriad neu ddisgownt statudol. Ni chaniateir gostyngiad yn y dreth gyngor lle byddai hynny'n gwrthdaro ag unrhyw un o benderfyniadau, blaenoriaethau craidd neu amcanion y Cyngor.

CH. Newidiadau mewn amgylchiadau

Gall y Cyngor adolygu unrhyw ostyngiad dewisol yn y dreth gyngor sy'n daladwy a ganiatawyd dan Adran 1 ac Adran 2 lle mae amgylchiadau'r ymgeisydd wedi newid.

Mae'r trethdalwr yn cytuno bod rhaid iddo / iddi hysbysu'r Cyngor ar unwaith naill ai dros y ffôn, drwy e-bost neu yn ysgrifenedig am unrhyw newidiadau yn eu hamgylchiadau a allai effeithio ar eu cais dan y polisi hwn. Gall methu â gwneud hynny arwain at dynnu'n ôl y gostyngiad a ganiatawyd am y flwyddyn a mynnu ad-daliad o unrhyw swm sy'n ddyledus i'r Cyngor. Rhaid rhoi gwybod am yr holl newidiadau mewn amgylchiadau ymhen 21 diwrnod.

D. Dyletswyddau'r ymgeisydd ac aelwyd yr ymgeisydd

Rhaid i berson sy'n gwneud cais am unrhyw ostyngiad dewisol yn y dreth gyngor sy'n daladwy:-

- Roddi i'r Cyngor unrhyw wybodaeth y mae ei hangen i wneud penderfyniad;
- Dweud wrth y Cyngor am unrhyw newidiadau mewn amgylchiadau a all fod yn berthnasol i'w cais; a
- Rhoi i'r Cyngor unrhyw wybodaeth arall y gall fod ei hangen mewn cysylltiad â'u cais.
- Parhau i wneud taliadau yn unol â'r rhwymedigaeth statudol hyd nes y bydd penderfyniad terfynol wedi cael ei wneud mewn perthynas â'r cais am gymorth o dan y polisi dewisol."

DD. Y dyfarniad a chyfnod y gostyngiad yn y dreth gyngor

Pennir swm a hyd y dyfarniad yn unol â disgresiwn y Cyngor a gwneir hynny ar sail y dystiolaeth a ddarparwyd ac amgylchiadau'r cais.

E. Taliad

Yn unol â deddfwriaeth, bydd unrhyw ddyfarniad yn cael ei ganiatáu fel gostyngiad o ran y swm y bydd talwyr y dreth gyngor yn ei dalu ac a ddangosir ar eu bil, gan leihau swm y Dreth Gyngor sy'n daladwy.

F. Gostyngiadau yn y Dreth Gyngor a roddwyd drwy gamgymeriad neu yn anghywir

Lle mae gostyngiad wedi ei ganiatáu yn anghywir neu drwy gamgymeriad, naill ai oherwydd methiant i ddarparu'r wybodaeth gywir i'r Cyngor neu darparu gwybodaeth anghywir neu oherwydd amgylchiadau eraill, bydd y swm yn cael ei adennill o gyfrif talwr y dreth gyngor yn y ffordd arferol.

FF. Hysbysiad o ostyngiad yn y swm taladwy

Bydd y Cyngor yn rhoi gwybod ar bapur am ganlyniad pob cais. Bydd yr hysbysiad yn cynnwys y rheswm dros y penderfyniad ac yn cynghori'r ymgeisydd am eu hawliau i apelio.

G. Cyfrifoldeb am wneud penderfyniadau ac apeliadau

Bydd unrhyw ryddhad a roddir yn unol ag Adran 1 y polisi hwn yn cael ei gymeradwyo gan swyddog ar lefel Arweinydd Tîm neu uwch yn nhîm y Dreth Gyngor.

Bydd unrhyw ryddhad a roddir yn unol ag Adran 2 y polisi hwn yn cael ei gymeradwyo gan y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 neu Reolwr y Gwasanaeth Refeniw a Budd-daliadau a bydd swyddog ar lefel Arweinydd Tîm neu uwch yn nhîm y Dreth Gyngor yn cyflwyno adroddiad i'r Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 neu Reolwr y Gwasanaeth Refeniw a Budd-daliadau i'w ystyried wrth wneud y penderfyniad.

Gall trethdalwyr ofyn i'r Cyngor adolygu penderfyniad mewn perthynas â rhyddhad dewisol. Dylid cyflwyno cais ysgrifenedig am ailystyried penderfyniad ymhen 21 diwrnod o gael gwybod am y penderfyniad gwreiddiol a dylid nodi'r rhesymau dros y cais.

Ar ôl derbyn cais i ailystyried cais, bydd penderfyniadau a wneir dan Adran 1 y polisi yn cael eu hadolygu gan swyddog uwch o fewn tîm y Dreth Gyngor / Adnoddau. Ar gyfer penderfyniadau a wneir dan Adran 2 y polisi, yn dibynnu ar bwy wnaeth y penderfyniad, gellir eu hadolygu gan y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 neu gan unrhyw un o'r Prif Weithredwyr Cynorthwyol. Bydd y Cyngor yn hysbysu'r trethdalwr o'i benderfyniad o fewn 21 diwrnod o dderbyn y cais i ailystyried y penderfyniad.

Nid oes gan y Tribiwnlys Prisio awdurdodaeth i ymchwilio i benderfyniadau a wnaed gan y Cyngor ar achosion unigol mewn perthynas â rhyddhad dewisol dan Adran 13A yn Adran 2 y polisi. Mewn achosion o'r fath, mae'r Tribiwnlys Prisio o'r farn y dylai talwyr y dreth gyngor wneud cais i'r Uchel Lys am adolygiad barnwrol.

Os yw talwyr y dreth gyngor yn anfodlon â phenderfyniad y Cyngor i wrthod glynu wrth ei benderfyniad ei hun i ganiatáu gostyngiad i rai ddosbarthiadau penodol, gall apelio ymhellach i Dribiwnlys Prisio.

Adran 3

NG. Adolygu'r Polisi

Adoligir y polisi hwn yn rheolaidd a'i diweddarau fel bo'n briodol er mwyn sicrhau ei fod yn parhau i fod yn addas i'r pwrpas. Fodd bynnag, efallai y bydd adolygiad yn digwydd yn gynt os bydd unrhyw newidiadau sylweddol mewn deddfwriaeth.

Dyddiad Adolygu Ionawr 2022

Atodiad A

B.Adran 13a (1) (c) rhyddhad dewisol ar gyfer dosbarthiadau o anheddau.

1. Annedd (anheddau) cymwys – anheddau sydd wedi bod yn wag yn y tymor hir y mae gwaith strwythurol yn cael ei wneud arnynt fel y gall pobl fyw ynddynt.

Esiampl 1

Prynr eiddo gan berchennog newydd sydd wedyn yn penderfynu gwneud gwaith mawr – dyfernir Dosbarth A ar gyfer y 12 mis cyntaf, wedyn rhoddir eithriad yn erbyn y premiwm am hyd at 12 mis pellach, cyn belled a bod y gwaith yn mynd rhagddo a bod cynnydd yn cael ei wneud.

Esiampl 2

Mae eiddo'n ddarostyngedig i eithriad Dosbarth A ac yna fe'i werthir i berchennog newydd cyn i'r cyfnod eithriad Dosbarth A ddod i ben. Bydd y perchennog newydd yn elwa o'r eithriad Dosbarth A hyd at ddiwedd y cyfnod 12 mis a bydd wedyn yn derbyn eithriad rhag y premiwm am 12 mis pellach, cyn belled a bod y gwaith yn mynd rhagddo a bod cynnydd yn cael ei wneud. Byddai'r eithriad rhag y premiwm yn dod i ben 2 flwyddedd ar ôl dyddiad caniatáu'r eithriad Dosbarth A gwreiddiol, a dim 2 flynedd o ddyddiad prynu'r eiddo.

Esiampl 3

Mae eiddo'n ddarostyngedig i eithriad Dosbarth A ond mae hyn bellach wedi dod i ben. Nid yw y gwaith yn mynd rhagddo ac, o ganlyniad, mae'r eiddo'n ddarostyngedig i'r premiwm eiddo gwag. Wedyn, fe werthir yr eiddo ac mae'r perchennog newydd yn gwneud cais am eithriad Dosbarth A. Gwrthodir y cais ar y sail nad yw'r eiddo wedi ei feddiannu am gyfnod o 42 diwrnod ers i'r cais gwreiddiol Dosbarth A ddod i ben. Fodd bynnag, caniateir eithriad o'r premiwm eiddo gwag am gyfnod o 12 mis o ddyddiad prynu'r eiddo, cyn belled a bod y gwaith yn mynd rhagddo, bod cynnydd yn cael ei wneud ac nid yw'r gwaith wedi'i gwblhau.

Esiampl 4

Mae eiddo'n ddarostyngedig i eithriad Dosbarth 4 ond mae hyn bellach wedi dod i ben. Mae gwaith yn mynd rhagddo yn yr eiddo ac fe ganiatawyd eithriad rhag y premiwm eiddo gwag. Gwerthir yr eiddo cyn diwedd y cyfnod eithriad rhag y premiwm eiddo gwaag. Caniateir parhad i'r cyfnod eithriad rhag y premiwm i'r perchennog newydd hyd at ddiwedd y 12 mis o pryd y rhoddwyd i'r perchennog blaenorol, cyn belled a bod y gwaith yn mynd rhagddo, bod cynnydd yn cael ei wneud ac nid yw'r gwaith wedi'i gwblhau. Efallai bydd hyn yn lleihau'r amser sydd gan y perchennog newydd i orffen y gwaith cyn i'r eithriad ddod i ben, ond ar yr eiddo rhoddir yr eithriad, nid i drethdalwr, ac mae wedi caniatáu ar gyfer cyfnod o 2 flynedd i gwblhau'r gwaith, hyd yn oed os yw ar gyfer 2 berchennog gwahanol.

This page is intentionally left blank

**PENDERFYNIAD DRAFFT
AR OSOD
Y DRETH GYNGOR
2026/27**

- - - - -

**DRAFT RESOLUTION
ON SETTING
THE COUNCIL TAX
2026/27**

PENDERFYNIAD DRAFFT Y DRETH GYNGOR

1. PENDERFYNWYD

- (a) Yn unol ag argymhellion y Pwyllgor Gwaith, i fabwysiadu Adain 13 o'r Cynllun Ariannol Tymor Canol ac Adain 9 o adroddiad Cyllideb 2026/27 fel y Strategaeth Cyllideb oddi mewn i ystyr a roddir yn y Cyfansoddiad, ac i gadarnhau y daw'n rhan o'r fframwaith cyllidebol gyda'r eithriad o'r ffigyrau a ddisgrifir fel rhai cyfredol.
- (b) Yn unol ag argymhellion y Pwyllgor Gwaith, i fabwysiadu cyllideb refeniw 2026/27 fel y gwelir honno yn adroddiad y Gyllideb 2026/27 ag Atodiad 1 ac Atodiad 2.
- (c) Yn unol ag argymhellion y Pwyllgor Gwaith, i fabwysiadu cyllideb cyfalaf fel y gwelir hwnnw yn yr adroddiad Cyllideb Cyfalaf 2024/25.
- (ch) Dirprwyo i'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Cyllid 151 y pŵer i wneud addasiadau rhwng penawdau yn y Gyllideb Arfaethedig Derfynol ar gyfer 2026/27 yn Atodiad 2 er mwyn rhoi effaith i benderfyniadau'r Cyngor. Yn ychwanegol, i ddirprwyo i'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 y pŵer i drosglwyddo hyd at £50k yr eitem o'r gronfa wrth gefn gyffredinol. Bydd unrhyw eitem sy'n fwy na £50k angen cymeradwyaeth y Pwyllgor Gwaith cyn gwneir unrhyw drosglwyddiad o'r gronfa wrth gefn gyffredinol.
- (d) Dirprwyo i'r Pwyllgor Gwaith, ym mlwyddyn ariannol 2026/27, y pwerau i drosglwyddo cyllidebau rhwng penawdau fel a ganlyn:-
 - (i) pwerau dilyffethair i wario pob pennawd cyllidebol unigol yn Atodiad 2 Cyllideb Arfaethedig Terfynol 2026/27 yn erbyn pob gwasanaeth unigol, ar y gwasanaeth perthnasol;
 - (ii) pwerau i gymeradwyo'r defnydd o'r arian wrth gefn clustnodedig a rhai gwasanaeth i gyllido cynigion gwariant unwaith-ac-am-byth sy'n cyfrannu tuag at gyflawni amcanion y Cyngor a gwella gwasanaethau;
 - (iii) pwerau i drosglwyddo o'r ffynonellau incwm newydd neu uwch.
- (dd) Dirprwyo i'r Pwyllgor Gwaith, mewn perthynas â'r flwyddyn ariannol 2026/27 ac ar gyngor y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) – Swyddog Adain 151, y pŵer i ryddhau hyd at £250k o falansau cyffredinol i ddelio gyda blaenoriaethau yn codi yn ystod y flwyddyn.
- (e) Dirprwyo i'r Pwyllgor Gwaith, mewn perthynas â'r cyfnod hyd at 31 Mawrth 2027 y pwerau a ganlyn:-
 - (i) pwerau i wneud ymrwymadau newydd o gyllidebau refeniw y dyfodol hyd at y symiau a nodir ar gyfer blaenoriaethau newydd yn y Cynllun Ariannol Tymor Canol;
 - (ii) y pwerau a'r ddyletswydd i baratoi cynlluniau i gyflawni arbedion cyllidebol refeniw fel yr awgrymir yn y Cynllun Ariannol Tymor Canol;
 - (iii) pwerau i drosglwyddo cyllidebau rhwng prosiectau cyfalaf yn yr adroddiad Cyllideb Cyfalaf 2026/27 ac ymrwymo adnoddau yn y blynyddoedd dilynol gan gydymffurfio gyda'r fframwaith cyllidebol.
- (f) Pennu a chymeradwyo'r dangosyddion pwylog a rhai'r trysorlys sy'n amcangyfrifon a therfynnau am 2026/27 ymlaen fel sy'n ymddangos yn yr adroddiad Datganiad ar Strategaeth Rheoli'r Trysorlys 2026/27.
- (ff) Cymeradwyo'r Datganiad ar Strategaeth Rheoli'r Trysorlys am 2026/27 a'r Strategaeth Cyfalaf 2026/27.
- (g) Cadarnhau y bydd eitemau 1(b) i (ff) yn dod yn rhan o'r fframwaith cyllidebol.

2. **PENDERFYNWYD** mabwysiadu a chadarnhau i bwrpas y flwyddyn ariannol 2026/27 benderfyniad y Cyngor Sir a gynhaliwyd ar 10 Mawrth 1998, bod y Cyngor Sir yn pennu lefel y disgownt sy'n gymwys i'r Dosbarth penodedig A a Dosbarth penodedig B o anheddau dan Adran 12 Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (a ddiwygiwyd), a ddisgrifir gan Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Dosbarthau Rhagnodedig ar Anheddau) (Cymru) 1998, fel a ganlyn:-

Dosbarth Penodedig A	Dim Disgownt
Dosbarth Penodedig B	Dim Disgownt

3. **PENDERFYNWYD** mabwysiadu a chadarnhau i bwrpas y flwyddyn ariannol 2026/27 benderfyniad y Cyngor Sir a gynhaliwyd ar 6 Mawrth 2007 bod y Cyngor Sir yn pennu lefel disgownt sy'n gymwys i Ddosbarth penodedig C o anheddau dan Adran 12 Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (a ddiwygiwyd), a ddisgrifir gan y Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyfrifo Sail y Dreth Gyngor) a'r Dreth Gyngor (Dosbarthiadau Rhagnodedig ar Anheddau) (Cymru) (Diwygiad) 2004, fel a ganlyn:-

Dosbarth Penodedig C Dim Disgownt

4. **PENDERFYNWYD** datgymhwyso unrhyw ddisgownt(au) a ganiatawyd i anheddau gwag tymor hir ac anheddau a feddiannir yn achlysurol (a elwir fel arfer yn ail gartrefi) ac i amrywio penderfyniad y Cyngor llawn a wnaed ar 28 Chwefror 2018 a gwneud cais am y flwyddyn ariannol 2026/27 swm uwch o'r Ddeth Gyngor (a elwir yn breimiwm y Dreth Gyngor) o 100% o gyfradd safonol y Dreth Gyngor ar gyfer anheddau gwag hirdymor neu ar gyfer anheddau a feddiannir o bryd i'w gilydd (a elwir fel arfer yn ail gartrefi) i gymhwyso swm uwch o Dreth Gyngor (a elwir yn breimiwm y Dreth Gyngor) o 100% o dan Adrannau 12A a 12B o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 fel y'i mewnosodwyd gan Adran 139 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014.
5. Nodi fod y Cyngor yn ei gyfarfod ar 28 Chwefror 1996 wedi penderfynu na fydd yn trin unrhyw gostau yr aiff y Cyngor iddynt mewn rhan o'i ardal nac wrth gyfarfod unrhyw ardoll neu ardoll arbennig fel costau arbennig a bod y penderfyniadau i barhau mewn grym hyd oni fyddant yn cael ei diddymu'n benodol.
6. Y dylid nodi bod y Pwyllgor Gwaith yn ei gyfarfod ar 25 Tachwedd 2025 wedi cymeradwyo'r symiau a glandrwyd gan Gyngor Sir Ynys Môn fel sail y Dreth Gyngor ar gyfer 2026/27 a nodi ymhellach bod y Cyngor llawn yn ei gyfarfod ar 11 Rhagfyr 2018 wedi cymeradwyo y bydd y Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor yn lleol yn parhau fel y mae am y blynyddoedd dilynol oni bai ei fod wedi'i ddiwygio'n sylweddol. Nodwyd hefyd fod y Cyngor llawn yn ei gyfarfod ar 28 Chwefror 2018 wedi mabwysiadu a chymeradwyo Polisi Dewisol Dreth Gyngor lleol dan Adran 13A Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 gan ddirprwyo i'r Pwyllgor Gwaith y pŵer i ddirymu, ailddeddfu ac/neu ddiwygio'r Polisi. Diwygiodd y Pwyllgor Gwaith y Polisi yma ar 03 Mawrth 2022. Mae' Pwyllgor Gwaith, yn ei gyfarfod ar 6 Mawrth 2026, wedi argymhell i'r Cyngor llawn y dylid diwygio'r polisi er mwyn caniatáu ar gyfer eithriad i Drethdalwyr sy'n dioddef o salwch terfynol. Mae'r datrysiaid hwn yn derbyn mabwysiadu'r Polisi Rhyddhad Dewisol y Dreth Gyngor os yw'r Cyngor yn cadarnhau'r newid arfaethedig. Os na fydd y cynnig yn cael ei gadarnhau, bydd y Polisi fel y'i diwygiwyd ar 3 Mawrth 2022 yn parhau i fod yn berthnasol ac yn cael ei dderbyn o dan y datrysiaid hwn."
7. Yn ei gyfarfod ar 25 Tachwedd 2025, penderfynodd y Pwyllgor Gwaith, yn unol â Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 a Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyfrifo Sail y Dreth Gyngor)(Cymru) 1995 (SI1995/2561) fel y'i diwygiwyd gan SI1999/2935 a Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyfrifo Sail y Dreth Gyngor) a'r Dreth Gyngor (Dosbarthiadau Rhagnodedig o Anheddau)(Cymru)(Diwygiad) 2004, a'r Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyfrifo Sail y Dreth Gyngor)(Cymru)(Diwygiad) 2016, gymeradwyo'r symiau a glandrwyd gan Gyngor Sir Ynys Môn fel ei sail dreth ac ar gyfer rhannau o'r ardal, am y flwyddyn 2026/27, fel a ganlyn:-
- a) **33,887.44** yw'r swm a bennwyd gan y Pwyllgor Gwaith fel sail y dreth gyngor Cyngor Sir Ynys Môn am y flwyddyn.
- b) Y rhannau o ardal y Cyngor, sef y symiau a glandrwyd gan y Pwyllgor Gwaith fel y sail ar gyfer dreth gyngor Cyngor Sir Ynys Môn am y flwyddyn ar gyfer anheddau yn y rhannau hynny o'i ardal lle mae un neu fwy o eitemau arbennig yn berthnasol, yw fel a ganlyn:-

Ardaloedd Cyngorhau Tref/Cymuned	Sylfaen y Dreth 2026/27
Amlwch	1,596.26
Biwmares	1,177.85
Caergybi	4,134.77
Llangefni	2,164.10
Porthaethwy	1,512.10
Llanddaniel-fab	386.37
Llanddona	435.66
Cwm Cadnant	1,235.84
Llanfair Pwllgwyngyll	1,333.25
Llanfihangel Ysgeifiog	714.12
Bodorgan	494.92
Llangoed	698.55
Llangristiolus a Cherrigceinwen	655.90
Llanidan	432.82
Rhosyr	1,096.44

Ardaloedd Cyngorau Tref/Cymuned	Sylfaen y Dreth 2026/27
Penmynydd	249.00
Pentraeth	627.60
Moelfre	715.20
Llanbadrig	736.08
Llanddyfnan	536.58
Llaneilian	652.60
Llanerch-y-medd	554.69
Llaneugrad	209.68
Llanfair Mathafarn Eithaf	2,082.80
Cylch y Garn	446.48
Mechell	601.70
Rhos-y-bol	484.65
Aberffraw	327.15
Bodedern	456.21
Bodffordd	417.58
Trearddur	1,584.29
Tref Alaw	276.93
Llanfachraeth	240.24
Llanfaelog	1,476.95
Llanfaethlu	306.81
Llanfair-yn-Neubwll	596.82
Fali	1,077.66
Bryngwran	369.54
Rhoscolyn	410.32
Trewalchmai	380.93
Cyfanswm Sail y Dreth Cyngor	33,887.44

8. Bod y symiau a ganlyn bellach yn cael eu pennu gan y Cyngor ar gyfer y flwyddyn 2026/27, yn unol ag Adrannau 32 i 36 Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992:-

- a) £279,761,942 sef cyfanswm y symiau y mae'r Cyngor yn eu hamcangyfrif ar gyfer yr eitemau a nodwyd yn Adran 32(2) (a) i (d) y Ddeddf.
- b) £72,062,360 sef cyfanswm y symiau y mae'r Cyngor yn eu hamcangyfrif ar gyfer yr eitemau a nodwyd yn Adran 32(3) (a) a (c) y Ddeddf.
- c) £207,699,582 sef y swm sy'n cyfateb i'r gwahaniaeth rhwng cyfanswm 8(a) uchod a chyfanswm 8(b) uchod, a bennwyd gan y Cyngor, yn unol ag Adran 32(4) y Ddeddf, yn gyllideb angenrheidiol ar gyfer y flwyddyn.
- ch) £144,584,962 sef cyfanswm y symiau y mae'r Cyngor yn amcangyfrif y byddant yn daladwy yn ystod y flwyddyn i Gronfa'r Cyngor gyda golwg ar drethi annomestig a ail-ddosberthir, grant cynnal refeniw a grant arbennig, gan dynnu unrhyw swm a bennwyd yn unol ag Adran 33(3) y Ddeddf.
- d) £1,862.48 sef y swm yn 8(c) uchod llai'r swm yn 8(ch) uchod, gan rannu'r cyfan â'r swm a nodir yn 7(a) uchod, a bennwyd gan y Pwyllgor Gwaith, yn unol ag Adran 33(1) y Ddeddf, sef swm sylfaenol y dreth gyngor am y flwyddyn.
- dd) £2,355,140 sef cyfanswm yr holl eitemau arbennig y cyfeirir atynt yn Adran 34(1) y Ddeddf.
- e) £1,792.98 sef y swm yn 8(d) uchod llai'r canlyniad a geir wrth rannu'r swm yn 8(dd) uchod â'r swm yn 7(a) uchod, a bennwyd gan y Pwyllgor Gwaith, yn unol ag Adran 34(2) y Ddeddf, sef swm sylfaenol y dreth gyngor am y flwyddyn ar gyfer anheddau yn y rhannau hynny o'r ardal lle na fo unrhyw eitem arbennig yn berthnasol.

f)

Ardaloedd Cyngor Cymuned / Tref		Band D cyfatebol fesul ardal gan gynnwys Cyngor Ynys Môn ac elfennau Cyngor Cymuned / Tref
Amlwch	£	1,875.24
Beaumaris	£	1,826.37
Holyhead	£	1,982.79
Llangefni	£	1,959.84
Menai Bridge	£	1,892.16
Llanddaniel-fab	£	1,837.26
Llanddona	£	1,814.76
Cwm Cadnant	£	1,821.42
Llanfair Pwllgwyngyll	£	1,891.98
Llanfihangel Ysgeifiog	£	1,829.70
Bodorgan	£	1,817.19
Llangoed	£	1,835.91
Llangristiolus & Cerrigceinwen	£	1,805.13
Llanidan	£	1,843.83
Rhosyr	£	1,825.11
Penmynydd	£	1,836.36
Pentraeth	£	1,847.61
Moelfre	£	1,814.22
Llanbadrig	£	1,839.24
Llanddyfnan	£	1,824.66
Llaneilian	£	1,833.48
Llanerch-y-medd	£	1,840.14
Llaneugrad	£	1,816.83
Llanfair Mathafarn Eithaf	£	1,829.34
Cylch y Garn	£	1,810.89
Mechell	£	1,811.61
Rhos-y-bol	£	1,810.35
Aberffraw	£	1,838.79
Bodedern	£	1,829.16
Bodffordd	£	1,828.89
Trearddur	£	1,816.83
Tref Alaw	£	1,817.37
Llanfachraeth	£	1,855.44
Llanfaelog	£	1,822.77
Llanfaethlu	£	1,819.08
Llanfair-yn-Neubwll	£	1,829.79
Valley	£	1,856.16
Bryngwran	£	1,841.67
Rhoscolyn	£	1,807.56
Trewalchmai	£	1,837.62

sef y symiau a geir trwy ychwanegu at y swm a geir yn 8(e) uchod, symiau'r eitem neu'r eitemau arbennig sy'n berthnasol i anheddau yn y rhannau hynny o ardal y Cyngor y cyfeiriwyd atynt uchod wedi'u rhannu ym mhob achos gan y swm yn 8(b) uchod, a bennwyd gan y Pwyllgor Gwaith yn unol ag Adran 34(3) y Ddeddf, sef symiau sylfaenol y dreth gyngor am y flwyddyn ar gyfer anheddau yn y rhannau hynny o'i ardal lle bo un eitem arbennig neu fwy'n berthnasol.

Bandiau Prisiau

sef y symiau a geir trwy luosi'r symiau yn 8(e) a 8(f) uchod a'r rhif sydd, yn ôl y cyfrannau a nodir yn Adran 5(1) y Ddeddf, yn berthnasol i anheddau a restrir mewn band prisiau arbennig wedi'i rannu â'r rhif sydd yn ôl y cyfrannau hynny'n berthnasol i dai a restrir ym mand prisiau D, a bennir gan y Pwyllgor Gwaith, yn unol ag Adran 36(1) y Ddeddf, yn symiau sydd i'w hystyried ar gyfer y flwyddyn gyda golwg ar y categorïau o anheddau a restrir yn y gwahanol fandiau prisiau.

		Treth y Cyngor fesul band, fesul ardal, sy'n cynnwys Cyngor Sir Ynys Môn ac elfennau / Praeseptau Cyngor Cymuned / Tref								
		A	B	C	D	E	F	G	H	I
Amlwch	£	1,250.16	1,458.52	1,666.88	1,875.24	2,291.96	2,708.68	3,125.40	3,750.48	4,375.56
Beaumaris	£	1,217.58	1,420.51	1,623.44	1,826.37	2,232.23	2,638.09	3,043.95	3,652.74	4,261.53
Holyhead	£	1,321.86	1,542.17	1,762.48	1,982.79	2,423.41	2,864.03	3,304.65	3,965.58	4,626.51
Llangefni	£	1,306.56	1,524.32	1,742.08	1,959.84	2,395.36	2,830.88	3,266.40	3,919.68	4,572.96
Menai Bridge	£	1,261.44	1,471.68	1,681.92	1,892.16	2,312.64	2,733.12	3,153.60	3,784.32	4,415.04
Llanddaniel-fab	£	1,224.84	1,428.98	1,633.12	1,837.26	2,245.54	2,653.82	3,062.10	3,674.52	4,286.94
Llanddona	£	1,209.84	1,411.48	1,613.12	1,814.76	2,218.04	2,621.32	3,024.60	3,629.52	4,234.44
Cwm Cadnant	£	1,214.28	1,416.66	1,619.04	1,821.42	2,226.18	2,630.94	3,035.70	3,642.84	4,249.98
Llanfair Pwllgwyngyll	£	1,261.32	1,471.54	1,681.76	1,891.98	2,312.42	2,732.86	3,153.30	3,783.96	4,414.62
Llanfihangel Ysgeifiog	£	1,219.80	1,423.10	1,626.40	1,829.70	2,236.30	2,642.90	3,049.50	3,659.40	4,269.30
Bodorgan	£	1,211.46	1,413.37	1,615.28	1,817.19	2,221.01	2,624.83	3,028.65	3,634.38	4,240.11
Llangoed	£	1,223.94	1,427.93	1,631.92	1,835.91	2,243.89	2,651.87	3,059.85	3,671.82	4,283.79
Llangristiolus & Cerrig Ceinwen	£	1,203.42	1,403.99	1,604.56	1,805.13	2,206.27	2,607.41	3,008.55	3,610.26	4,211.97
Llanidan	£	1,229.22	1,434.09	1,638.96	1,843.83	2,253.57	2,663.31	3,073.05	3,687.66	4,302.27
Rhosyr	£	1,216.74	1,419.53	1,622.32	1,825.11	2,230.69	2,636.27	3,041.85	3,650.22	4,258.59
Penmynydd	£	1,224.24	1,428.28	1,632.32	1,836.36	2,244.44	2,652.52	3,060.60	3,672.72	4,284.84
Pentraeth	£	1,231.74	1,437.03	1,642.32	1,847.61	2,258.19	2,668.77	3,079.35	3,695.22	4,311.09
Moelfre	£	1,209.48	1,411.06	1,612.64	1,814.22	2,217.38	2,620.54	3,023.70	3,628.44	4,233.18
Llanbadrig	£	1,226.16	1,430.52	1,634.88	1,839.24	2,247.96	2,656.68	3,065.40	3,678.48	4,291.56
Llanddyfnan	£	1,216.44	1,419.18	1,621.92	1,824.66	2,230.14	2,635.62	3,041.10	3,649.32	4,257.54
Llaneilian	£	1,222.32	1,426.04	1,629.76	1,833.48	2,240.92	2,648.36	3,055.80	3,666.96	4,278.12
Llanerch-y-medd	£	1,226.76	1,431.22	1,635.68	1,840.14	2,249.06	2,657.98	3,066.90	3,680.28	4,293.66
Llaneugrad	£	1,211.22	1,413.09	1,614.96	1,816.83	2,220.57	2,624.31	3,028.05	3,633.66	4,239.27
Llanfair Mathafarn Eithaf	£	1,219.56	1,422.82	1,626.08	1,829.34	2,235.86	2,642.38	3,048.90	3,658.68	4,268.46
Cylch y Garn	£	1,207.26	1,408.47	1,609.68	1,810.89	2,213.31	2,615.73	3,018.15	3,621.78	4,225.41
Mechell	£	1,207.74	1,409.03	1,610.32	1,811.61	2,214.19	2,616.77	3,019.35	3,623.22	4,227.09
Rhos-y-bol	£	1,206.90	1,408.05	1,609.20	1,810.35	2,212.65	2,614.95	3,017.25	3,620.70	4,224.15
Aberffraw	£	1,225.86	1,430.17	1,634.48	1,838.79	2,247.41	2,656.03	3,064.65	3,677.58	4,290.51
Bodedern	£	1,219.44	1,422.68	1,625.92	1,829.16	2,235.64	2,642.12	3,048.60	3,658.32	4,268.04
Bodffordd	£	1,219.26	1,422.47	1,625.68	1,828.89	2,235.31	2,641.73	3,048.15	3,657.78	4,267.41
Trearddur	£	1,211.22	1,413.09	1,614.96	1,816.83	2,220.57	2,624.31	3,028.05	3,633.66	4,239.27
Tref Alaw	£	1,211.58	1,413.51	1,615.44	1,817.37	2,221.23	2,625.09	3,028.95	3,634.74	4,240.53
Llanfachraeth	£	1,236.96	1,443.12	1,649.28	1,855.44	2,267.76	2,680.08	3,092.40	3,710.88	4,329.36
Llanfaelog	£	1,215.18	1,417.71	1,620.24	1,822.77	2,227.83	2,632.89	3,037.95	3,645.54	4,253.13
Llanfaethlu	£	1,212.72	1,414.84	1,616.96	1,819.08	2,223.32	2,627.56	3,031.80	3,638.16	4,244.52
Llanfair-yn-Neubwll	£	1,219.86	1,423.17	1,626.48	1,829.79	2,236.41	2,643.03	3,049.65	3,659.58	4,269.51
Valley	£	1,237.44	1,443.68	1,649.92	1,856.16	2,268.64	2,681.12	3,093.60	3,712.32	4,331.04
Bryngwran	£	1,227.78	1,432.41	1,637.04	1,841.67	2,250.93	2,660.19	3,069.45	3,683.34	4,297.23
Rhoscolyn	£	1,205.04	1,405.88	1,606.72	1,807.56	2,209.24	2,610.92	3,012.60	3,615.12	4,217.64
Trewalchmai	£	1,225.08	1,429.26	1,633.44	1,837.62	2,245.98	2,654.34	3,062.70	3,675.24	4,287.78

9. Y dylid nodi, ar gyfer y flwyddyn 2026/27, fod Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru wedi nodi'r symiau a ganlyn mewn praesept a roddwyd i'r Cyngor, yn unol ag Adran 40 Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992, ar gyfer pob un o'r categorïau o anheddau a ddangosir isod:-

Awdurdod Praeseptio

Bandiau Prisïau

		A	B	C	D	E	F	G	H	I
Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru	£	265.50	309.75	354.00	398.25	486.75	575.25	663.75	796.50	929.25

10. Wedi pennu'r cyfanswm ym mhob achos o'r symiau yn 8(ff) a 9 uchod, bod y Cyngor, yn unol ag Adran 30(2) Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992, drwy hyn yn pennu'r symiau a ganlyn ar gyfer y dreth gyngor ar gyfer y flwyddyn 2023/24 ar gyfer pob categori o anheddau a ddangosir isod:-

		Y Dreth Gyngor fesul Band, ym mhob ardal, sy'n cynnwys elfen Cyngor Sir Ynys-Môn, Preseptau Cyngor Cymunedol / Tref a Phraesept Heddlu Gogledd Cymru								
		A	B	C	D	E	F	G	H	I
Amlwch	£	1,515.66	1,768.27	2,020.88	2,273.49	2,778.71	3,283.93	3,789.15	4,546.98	5,304.81
Beaumaris	£	1,483.08	1,730.26	1,977.44	2,224.62	2,718.98	3,213.34	3,707.70	4,449.24	5,190.78
Holyhead	£	1,587.36	1,851.92	2,116.48	2,381.04	2,910.16	3,439.28	3,968.40	4,762.08	5,555.76
Llangefni	£	1,572.06	1,834.07	2,096.08	2,358.09	2,882.11	3,406.13	3,930.15	4,716.18	5,502.21
Menai Bridge	£	1,526.94	1,781.43	2,035.92	2,290.41	2,799.39	3,308.37	3,817.35	4,580.82	5,344.29
Llanddaniel-fab	£	1,490.34	1,738.73	1,987.12	2,235.51	2,732.29	3,229.07	3,725.85	4,471.02	5,216.19
Llanddona	£	1,475.34	1,721.23	1,967.12	2,213.01	2,704.79	3,196.57	3,688.35	4,426.02	5,163.69
Cwm Cadnant	£	1,479.78	1,726.41	1,973.04	2,219.67	2,712.93	3,206.19	3,699.45	4,439.34	5,179.23
Llanfair Pwllgwyngyll	£	1,526.82	1,781.29	2,035.76	2,290.23	2,799.17	3,308.11	3,817.05	4,580.46	5,343.87
Llanfihangel Ysgeifiog	£	1,485.30	1,732.85	1,980.40	2,227.95	2,723.05	3,218.15	3,713.25	4,455.90	5,198.55
Bodorgan	£	1,476.96	1,723.12	1,969.28	2,215.44	2,707.76	3,200.08	3,692.40	4,430.88	5,169.36
Llangoed	£	1,489.44	1,737.68	1,985.92	2,234.16	2,730.64	3,227.12	3,723.60	4,468.32	5,213.04
Llangristiolus & Cerrig Ceinwen	£	1,468.92	1,713.74	1,958.56	2,203.38	2,693.02	3,182.66	3,672.30	4,406.76	5,141.22
Llanidan	£	1,494.72	1,743.84	1,992.96	2,242.08	2,740.32	3,238.56	3,736.80	4,484.16	5,231.52
Rhosyr	£	1,482.24	1,729.28	1,976.32	2,223.36	2,717.44	3,211.52	3,705.60	4,446.72	5,187.84
Penmynydd	£	1,489.74	1,738.03	1,986.32	2,234.61	2,731.19	3,227.77	3,724.35	4,469.22	5,214.09
Pentraeth	£	1,497.24	1,746.78	1,996.32	2,245.86	2,744.94	3,244.02	3,743.10	4,491.72	5,240.34
Moelfre	£	1,474.98	1,720.81	1,966.64	2,212.47	2,704.13	3,195.79	3,687.45	4,424.94	5,162.43
Llanbadrig	£	1,491.66	1,740.27	1,988.88	2,237.49	2,734.71	3,231.93	3,729.15	4,474.98	5,220.81
Llanddyfnan	£	1,481.94	1,728.93	1,975.92	2,222.91	2,716.89	3,210.87	3,704.85	4,445.82	5,186.79
Llaneilian	£	1,487.82	1,735.79	1,983.76	2,231.73	2,727.67	3,223.61	3,719.55	4,463.46	5,207.37
Llanerch-y-medd	£	1,492.26	1,740.97	1,989.68	2,238.39	2,735.81	3,233.23	3,730.65	4,476.78	5,222.91
Llaneugrad	£	1,476.72	1,722.84	1,968.96	2,215.08	2,707.32	3,199.56	3,691.80	4,430.16	5,168.52
Llanfair Mathafarn Eithaf	£	1,485.06	1,732.57	1,980.08	2,227.59	2,722.61	3,217.63	3,712.65	4,455.18	5,197.71
Cylch y Garn	£	1,472.76	1,718.22	1,963.68	2,209.14	2,700.06	3,190.98	3,681.90	4,418.28	5,154.66
Mechell	£	1,473.24	1,718.78	1,964.32	2,209.86	2,700.94	3,192.02	3,683.10	4,419.72	5,156.34
Rhos-y-bol	£	1,472.40	1,717.80	1,963.20	2,208.60	2,699.40	3,190.20	3,681.00	4,417.20	5,153.40
Aberffraw	£	1,491.36	1,739.92	1,988.48	2,237.04	2,734.16	3,231.28	3,728.40	4,474.08	5,219.76
Bodedern	£	1,484.94	1,732.43	1,979.92	2,227.41	2,722.39	3,217.37	3,712.35	4,454.82	5,197.29
Bodffordd	£	1,484.76	1,732.22	1,979.68	2,227.14	2,722.06	3,216.98	3,711.90	4,454.28	5,196.66
Trearddur	£	1,476.72	1,722.84	1,968.96	2,215.08	2,707.32	3,199.56	3,691.80	4,430.16	5,168.52
Tref Alaw	£	1,477.08	1,723.26	1,969.44	2,215.62	2,707.98	3,200.34	3,692.70	4,431.24	5,169.78
Llanfachraeth	£	1,502.46	1,752.87	2,003.28	2,253.69	2,754.51	3,255.33	3,756.15	4,507.38	5,258.61
Llanfaelog	£	1,480.68	1,727.46	1,974.24	2,221.02	2,714.58	3,208.14	3,701.70	4,442.04	5,182.38
Llanfaethlu	£	1,478.22	1,724.59	1,970.96	2,217.33	2,710.07	3,202.81	3,695.55	4,434.66	5,173.77
Llanfair-yn-Neubwll	£	1,485.36	1,732.92	1,980.48	2,228.04	2,723.16	3,218.28	3,713.40	4,456.08	5,198.76
Valley	£	1,502.94	1,753.43	2,003.92	2,254.41	2,755.39	3,256.37	3,757.35	4,508.82	5,260.29
Bryngwran	£	1,493.28	1,742.16	1,991.04	2,239.92	2,737.68	3,235.44	3,733.20	4,479.84	5,226.48
Rhoscolyn	£	1,470.54	1,715.63	1,960.72	2,205.81	2,695.99	3,186.17	3,676.35	4,411.62	5,146.89
Trewalchmai	£	1,490.58	1,739.01	1,987.44	2,235.87	2,732.73	3,229.59	3,726.45	4,471.74	5,217.03

This page is intentionally left blank

CYLLIDEB REFENIW 2026/27

CYNNIG CYLLIDEB AMGEN YR WRTHBLAID

Dyma grynodeb gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 ar gynnig yr wrthblaid ar gyfer cynnig cyllideb amgen yr Wrthblaid.

Mae'r cynnig cyllideb a gyflwynwyd gan y Pwyllgor Gwaith yn cynyddu Cyllideb Refeniw Net y Cyngor ar gyfer 2026/27 i £207,029,007, ac mae'n cael ei ariannu fel a ganlyn:-

	Executive's Proposal	
	£	£
Net Revenue Budget		207,029,007
Funded By		
Revenue Support Grant	- 120,503,951	
Redistributed Non Domestic Rates	- 24,081,011	
		- 144,584,962
Council Tax		- 60,759,480
Reserves		- 1,684,565
Total Funding		- 207,029,007

Mae'r Wrthblaid wedi cyflwyno'r cynnig cyllideb canlynol

1. I leihau'r cynigion i fuddsoddi mewn gwasanaeth o £456,800 fel a ganlyn:-

Reduce the Service Investments		
Reduce ALN Budget by £20k	- 20,000	
Reduce the Public Conveniences Budget by £25k	- 25,000	
Delete the Bid for Property Services Team	- 40,200	
Reduce the Food Safety Inspection Budget to £100k	- 46,100	
Reduce the Cyber Security budget to £200k	- 164,200	
Delete the Data Analysis Bid	- 81,900	
Delete the Procurement Bid	- 79,400	
Total Budget Reduction		- 456,800

2. Gostwng y cynnydd yn y Dreth Gyngor i 1%, yn cynnwys 0.3% i dalu'r cynnydd yn yr Ardoll Gwasanaeth Tân. Golyga hyn y byddai'r ffi ar gyfer eiddo Band D yn £1,728.09, o gymharu â chynnig y Pwyllgor Gwaith, sef £1,792.98. Byddai hyn yn arwain at gynydd o £22.13

yn y ffi ar gyfer eiddo Band D (£0.42 yr wythnos) o gymharu â £87.03 (£1.67 yr wythnos) yng nghynnig y Pwyllgor Gwaith.

Byddai'r gostyngiad yn y cynnydd yn y Dreth Gyngor yn gofyn am lai o gynnydd yng Nghyllideb y Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor. Byddai hyn yn cynhyrchu arbediad ychwanegol o £271,903 yn y gyllideb refeniw net.

3. I gau'r bwloch sy'n deillio o bwyntiau 1 a 2 uchod, byddai'n rhaid defnyddio mwy o'r balansau cyffredinol. Byddai'r gyllideb a'r cyllid refeniw net yn sefyll fel a ganlyn:-

Opposition Group Proposal		
	£	£
Net Revenue Budget		207,029,007
Savings Proposals	- 456,800	
Impact of change in CT rise on CTRS	- 271,903	
		- 728,703
Revised Net Revenue Budget		206,300,304
Funded By		
Revenue Support Grant	- 120,503,951	
Redistributed Non Domestic Rates	- 24,081,011	
		- 144,584,962
Council Tax		- 58,560,456
Reserves		- 3,154,886
Total Funding		- 206,300,304

Byddai'r defnydd o arian wrth gefn yn cynyddu o £1.47m o gymharu a chynigion y Pwyllgor Gwaith.

4. Byddai'r cynnig hefyd yn effeithio ar lefel balansau cyffredinol y Cyngor wrth symud ymlaen, fel y nodir isod

General Balances	Executive's Proposal £'000	Opposition Proposal £'000
Opening Balance as at 1 April 2025	15,707	15,707
Less Allocated in Year	- 100	- 100
Plus Contribution from 25/26 Underspend as per Q3 Forecast	1,865	1,865
Less Funding of 2026/27 Revenue Budget	- 1,685	- 3,155
Balance as at 1 April 2027	15,787	14,317
Percentage of 26/27 Net Revenue Budget	7.63%	6.94%

5. Cymhariaeth o Daliadau Treth Gyngor Band D yng Ngogledd Cymru

Yn seiliedig ar y wybodaeth sydd ar gael ar hyn o bryd, mae'r Dreth Gyngor arfaethedig ar gyfer y 6 awdurdod yng Ngogledd Cymru fel a ganlyn:-

Awdurdod	Treth Gyngor Arfaethedig 26/27	% Cynnydd	Cynnig y Pwyllgor Gwaith £1,793 + 5.1% Gwahaniaeth i Ynys Môn	Cynnig yr Wrthblaid £1,728 + 1.3% Gwahaniaeth i Ynys Môn
Ynys Môn				
Gwynedd	£2,006	5.17%	+ £213	+ £278
Conwy	£2,011	6.50%	+ £218	+ £283
Sir Ddinbych	£1,872	5.22%	+ £79	+ £144
Sir y Fflint	£1,921	5.77%	+ £128	+ £192
Wrecsam	£1,843	5.30%	+ £50	+ £144

6. Wrth edrych ymlaen at 2027/28, byddai Cynnig yr Wrthblaid yn cael effaith ar gyllideb 2027/28 fel a ganlyn:-

Impact on 2027/28 Budget	Executive's Proposal	Opposition Proposal
	£	£
2026/27 Net Revenue Budget	207,029,007	206,300,304
Assume 2.5% increase in Costs	5,175,725	5,157,508
Estimated Net Revenue Budget 2027/28	212,204,732	211,457,812
Funded By		
Aggregate External Finance - assume 0.6% increase	- 145,452,472	- 145,452,472
Council Tax - assume 5% increase	- 63,797,454	- 61,488,479
Total Assumed Funding 2027/28	- 209,249,926	- 206,940,951
Budget Shortfall	2,954,806	4,516,861
Increase in CT Required to Fully Fund Shortfall	9.86%	12.71%

Byddai'r cynnydd yn y defnydd o arian wrth gefn yng nghynnig yr Wrthblaid yn cynyddu'r diffyg a ragwelir yn y gyllideb o £2.95m dan gynnig y Pwyllgor Gwaith i £4.52m. I ariannu'r diffyg hwn yn llawn drwy gynnydd yn y Dreth gyngor, byddai angen ei gynyddu 12.71% yn 2027/28, o gymharu â 9.86% dan gynnig presennol y Pwyllgor Gwaith. Wrth gwrs, gellid ariannu'r diffyg drwy leihau gwariant neu drwy gyfraniad pellach o'r balansau cyffredinol, neu fel y gwelwyd mewn blynyddoedd blaenorol, cyfuniad o gynnydd yn y dreth gyngor, gostyngiad yn y gyllideb a'r defnydd o arian wrth gefn.

Casgliadau

1. Mae cynnig yr Wrthblaid wedi ei ariannu'n llawn, ac felly mae'n cydymffurfio gyda'r gofynion cyfreithiol ar gyfer cyllideb y Cyngor.
2. Mae'r gyllideb refeniw net a gynigir gan yr Wrthblaid hefyd yn deg ac yn amcangyfrifiad rhesymol o ofyniad y gyllideb ar gyfer 2026/27.
3. Nid yw'r cynnig yn ariannu'r holl risgiau gwasanaeth a nodwyd yn llawn, a drwy leihau'r buddsoddiadau mewn gwasanaethau, bydd rhai o'r risgiau hyn yn parhau.
4. Mae'r gostyngiad yn y Dreth Gyngor ar gyfer 2026/27 yn arwain at bwynt cychwynnol is ar gyfer cyllideb 2027/28. Mae defnyddio mwy o falansau cyffredinol y Cyngor yn

2026/27 hefyd yn lleihau'r posibilrwydd o ddefnyddio balansau eto yn 2027/28 fel ffynhonnell ariannu. Bydd cyfuniad o'r ddau newid hyn yn ei gwneud yn anoddach i gydbwyso cyllideb referiw 2027/28.

This page is intentionally left blank

Cyngor Sir Ynys Môn

Adroddiad i:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Pwyllgor Gwaith Y Cyngor
Dyddiadau:	3 Chwefror 2026 24 Chwefror 2026 5 Mawrth 2026
Pwnc:	Diwygio'r Cyfansoddiad - Cymeradwyo Datganiad Llywodraethu Blynyddol y Cyngor yn Derfynol
Aelod(au) Portffolio:	
Pennaeth Gwasanaeth / Cyfarwyddwr:	Lynn Ball, Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro
Awdur yr Adroddiad:	Lisa Lord, Rheolwr Gwasanaethau Cyfreithiol a Dirprwy Swyddog Monitro Dros Dro
Aelodau Lleol:	Pawb

A –Argymhelliad/argymhellion a rheswm/rhesymau:

Argymhellion

Pwyllgor Gwaith

Bod y Pwyllgor Gwaith yn mynegi barn ar y newid arfaethedig i'r Cyfansoddiad er mwyn rhoi'r hawl i Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio'r Cyngor, yn hytrach na'r Cyngor, gymeradwyo Datganiad Llywodraethu Blynyddol y Cyngor yn derfynol.

Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

Bod y Pwyllgor yn mynegi barn ar y newid arfaethedig i'r Cyfansoddiad er mwyn rhoi'r hawl i Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio'r Cyngor, yn hytrach na'r Cyngor, gymeradwyo Datganiad Llywodraethu Blynyddol y Cyngor yn derfynol.

Y Cyngor

Bod y Cyngor yn cymeradwyo'r newid arfaethedig i'r Cyfansoddiad er mwyn rhoi'r hawl i Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio'r Cyngor, yn hytrach na'r Cyngor, gymeradwyo Datganiad Llywodraethu Blynyddol y Cyngor yn derfynol.

Rhesymau

- Ar hyn y bryd mae prif gamau'r broses ar gyfer paratoi a chymeradwyo Datganiad Llywodraethu Blynyddol y Cyngor fel a ganlyn:
 1. Proses fewnol (paratoi ac adolygu)

- Ailgyflwynwyd Grŵp Llywodraethu amlddisgyblaethol er mwyn cynorthwyo i lunio'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol. Adolygu hyd at Fai 2026.
- Cyflwyno drafft i'r Tîm Arweinyddiaeth Mai/Mehefin 2026.
- Cyhoeddi drafft ar-lein ddiwedd Mehefin 2026. Anfonir manylion at yr holl gynghorwyr bryd hynny, gan wahodd sylwadau.

2. Adolygiad gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Gorffennaf.

3. Cymeradwyo, y Cyngor llawn sy'n gwneud hynny ar hyn o bryd (mewn da bryd ar gyfer cyhoeddi'r datganiad erbyn dim hwyrach na 30 Medi 2026)

- Mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn ffurfio rhan o Gyfrifon Blynyddol y Cyngor er mwyn bodloni'r gofyniad i gyhoeddi Datganiad Rheolaeth Fewnol. Yn ddiweddar, cymeradwyodd y Cyngor newid i'r Cyfansoddiad, er mwyn dirprwyo'r hawl i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio gymeradwyo'r Cyfrifon Blynyddol y Cyngor.
- Cyflwynwyd y newid hwn i gyd-fynd â Chynllun Blynyddol Archwilio Cymru ac mae'n cynnwys nod clir i fyrhau'r amserlen archwilio ar gyfer llywodraeth leol. Y dyddiad awdurdodi ar gyfer 2025/26 yw 30/09/2026 ac mae hyn fis yn gynharach nag yn 2024/25.
- Mae Llywodraeth Cymru'n argymhell cyhoeddi'r Datganiad Rheolaeth Fewnol (sef y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ar gyfer y Cyngor hwn) yr un pryd â'r cyfrifon heb eu harchwilio, a'u bod yn cael eu llofnodi a'u dyddio gan y swyddog ariannol cyfrifol.
- Mae hyn yn golygu fod llai o amser ar gael i ymateb i unrhyw faterion a godir gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, a llunio fersiwn ddiwygiedig gywir a dwyieithog, mewn cyfnod pan fydd pwysau hefyd o ran cynhyrchu Cyfrifon Blynyddol y Cyngor.
- Os bydd y Cyngor yn parhau i fod yn gyfrifol am gymeradwyo'r ddogfen, yna bydd rhaid symud cyfarfod Medi 2026, neu bydd angen cynnal cyfarfod arbennig o'r Cyngor llawn.
- Mae dirprwyo awdurdod i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn broses gymeradwyo fwy effeithiol ac mae'n golygu y byddai'r amserlen ar gyfer cymeradwyo'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn parhau i fod yr un fath â'r amserlen gymeradwyo ar gyfer Cyfrifon Blynyddol y Cyngor. Ni fydd hyn yn creu anfantais i unrhyw gynghorydd, na'r cyhoedd, gan y bydd yr adroddiadau ar gael yn ôl yr arfer a phan gyhoeddir y Datganiad Llywodraethu Drafft (bwriedir gwneud hynny ddiwedd Mehefin 2026), anfonir copi at bob cynghorydd yn gwahodd eu sylwadau.
- Yn erbyn y cefndir hwn, gofynnir am gael addasu paragraff 3.4.8.4.2 - *"Bydd y Pwyllgor yn adolygu a chymeradwyo'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol ~~cyn~~ gofyn am gymeradwyaeth y cyngor llawn a bydd yn ystyried p'un yw'n adlewyrchu'r amgylchedd risg a'r sicrwydd ategol yn briodol, gan gynnwys barn flynyddol y Pennaeth Archwilio a Risg. ~~Bydd yn ystyried~~ Bydd y Pwyllgor yn penderfynu p'un a yw'r arfarniad blynyddol ar gyfer y Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn casglu'n deg bod y trefniadau llywodraethu yn addas i bwrpas, a'u bod yn cynorthwyo i gyflawni amcanion yr awdurdod."*

- O dan baragraff 2.15.2.1 o'r Cyfansoddiad "*...ni fydd y Cyngor llawn yn cymeradwyo newidiadau i'r Cyfansoddiad hyd oni fydd y Pwyllgor Gwaith wedi ystyried y cynnig*".
- Cyflwynir adroddiad hefyd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, ar 3 Chwefror 2026, er mwyn gofyn barn y pwyllgor hwnnw ar y newid arfaethedig.

B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd eich rhesymau dros eu gwrthod a/neu ddewis yr opsiwn hwn?

Bod y Cyngor llawn yn parhau i fod yn gyfrifol am gymeradwyo'r ddogfen. Gwrthodwyd hyn gan fod y sefyllfa bresennol yn cael effaith negyddol ar effeithlonrwydd y broses, ac nid yw'r newid arfaethedig yn creu anfantais i unrhyw barti.

C – Am ba reswm y mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Nid yw hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith, a bydd y penderfyniad yn cael ei wneud gan y Cyngor llawn. Fodd bynnag, o dan baragraff 2.15.2.1 o'r Cyfansoddiad, mae'n ofynnol rhoi cyfle i'r Pwyllgor Gwaith gyflwyno sylwadau ar unrhyw newidiadau y bwriedir eu gwneud i'r Cyfansoddiad.

Ch – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â pholisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Mae'n rhaid i'r Cyngor llawn gymeradwyo newidiadau i'r Cyfansoddiad (nad ydynt yn ymwneud â 3.5.3.6.6. a 3.4.12.6.3)

D – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Nid oes unrhyw effaith ar y gyllideb

Dd – Asesu'r effaith bosib (os yw'n berthnasol)

1. Sut mae'r penderfyniad hwn yn effeithio ar ein hanghenion hirdymor fel ynys?

Mae'r newid arfaethedig yn hwyluso proses gwneud penderfyniadau effeithlon mewn perthynas â dogfennau sydd eu hangen fel rhan o gyfrifon statudol y Cyngor.

2. A ragwelir y bydd y penderfyniad hwn yn atal costau/dibyniaeth ar y Cyngor yn y dyfodol? Os felly, sut?

Nid i unrhyw raddau sylweddol, ond bydd yn osgoi'r angen i gynnal cyfarfod arbennig o'r Cyngor.

3. A fuom yn cydweithio â sefydliadau eraill i ddod i'r penderfyniad hwn? Os felly, gyda phwy?

CIPFA

4. A yw dinasyddion Ynys Môn wedi chwarae eu rhan wrth gynllunio'r ffordd hon ymlaen, gan gynnwys y rhai hynny y mae'r penderfyniad yn effeithio'n uniongyrchol arnynt? Eglurwch sut.

Nac ydy

5. Nodwch unrhyw effaith y gallai'r penderfyniad hwn ei gael ar y grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010.

Dim effaith

6. Os yw hwn yn benderfyniad strategol, nodwch unrhyw effaith y gallai'r penderfyniad ei gael ar unrhyw un sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol.

Dim effaith

7. Nodwch unrhyw effaith y gallai'r penderfyniad hwn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

Dim effaith

E - Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori a beth oedd eu sylwadau?

1. Prif Weithredwr / Tîm Arweinyddiaeth (gorfodol)	Tîm Arweinyddiaeth yn cefnogi'r cynnig (20 Ionawr 2026)
2. Swyddog Cyllid / 151	Cefnogol o'r cais a fyddai'n dod â'r broses o gymeradwyo yn unol â'r broses o gymeradwyo'r Datganiad Cyfrifon blynyddol
3. Cyfreithiol / Swyddog Monitro (gorfodol)	Dim gwrthwynebiad i'r argymhelliaid
4. AD	Amherthnasol
5. Eiddo	Amherthnasol
6. TG	Amherthnasol
7. Caffael	Amherthnasol
8. Sgriwtini	Amherthnasol
9. Aelodau Lleol	Ymgynghorir â'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 03 Chwefror 2026

F - Atodiadau

Ff - Papurau cefndir (cysylltwch ag awdur yr adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach)

CIPFA, Delivering good governance in local government: framework addendum (Mai 2025)
[Delivering Good Governance in Local Government Addendum](#)

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Cyfarfod:	Cyngor Sir
Dyddiad:	5 Mawrth 2026
Teitl yr adroddiad:	Cydbwysedd Gwleidyddol Pwyllgorau
Adroddiad gan:	Pennaeth Democratiaeth
Pwrpas yr Adroddiad:	Adolygu Cydbwysedd Gwleidyddol ar Bwyllgorau yn unol a chyfansoddiad y Cyngor a deddfwriaeth llywodraeth leol.

Cefndir

1. Mae angen i'r Cyngor adolygu trefniadau cydbwysedd gwleidyddol ar ei bwyllgorau bob blwyddyn. Digwyddodd hynny ddiwethaf ym mis Mai 2025, ond yn dilyn canlyniad is-etholiad ward Ynys Gybi ym mis Chwefror a newid yn aelodaeth grwp Annibynwyr Mon, mae newid yng nghydbwysedd gwleidyddol y Cyngor ac mae angen ystyried dyraniad seddi pwyllgorau unwaith eto.
2. Mae Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 yn nodi'r prif egwyddorion mewn perthynas â chydbwysedd gwleidyddol, sef:
 - “a) that not all the seats on the body are allocated to the same political group;*
 - b) that the majority of the seats on the body is allocated to a particular political group if the number of persons belonging to that group is a majority of the Authority's membership;*
 - c) subject to (a) and (b) above, the number of seats on the ordinary committees of a relevant Authority which are allocated to each political group bears the same proportion to the total of all the seats on the ordinary committees of that Authority as is borne by the number of members of that group to the membership of the Authority; and*
 - d) subject to paragraphs (a) to (c) above, that the number of the seats on the body which are allocated to each political group bears the same proportion to the number*

of all the seats on that body as is borne by the number of members of that group to the membership of the Authority.”¹

3. Dyma'r sefyllfa wleidyddol ar y Cyngor yn dilyn yr is-etholiad a'r newid i aelodaeth Annibynwyr Mon (dim ond grwpiau gwleidyddol ar y Cyngor sy'n cael eu cydnabod gan y broses cydbwysedd gwleidyddol, ac ar gyfer hynny rhaid bod o leiaf dau Aelod):

Plaid Cymru -	19 (-1)
Annibynwyr Môn -	7 (-1)
Y Grŵp Annibynnol -	4
Llafur Cymru -	3
Aelod sydd ddim yn perthyn i grŵp	2(+2)
Cyfanswm -	35

Dyraniad Seddi Pwyllgor

4. Oni bai fod y cyfrifo yn rhoi rhif cyfan o ran nifer cyffredinol y seddau neu nifer y seddau ar bob pwyllgor, yna mae'n rhaid sicrhau'r cydymffurfiaeth gorau posib yn unol â'r egwyddorion a nodir ym mharagraff 2 uchod.
5. Mae seddi pwyllgor ar gyfer grwpiau gwleidyddol, nid oes hawl penodol i aelodau unigol sydd ddim yn perthyn i grŵp i unrhyw sedd, ar wahân ar y Cyngor Sir ei hun. Fel mae paragraff 3 yn ei nodi, erbyn hyn mae gan y Cyngor ddau aelod unigol sydd ddim yn perthyn i grŵp. Os nad oes gwrthwynebiad gan y Cyngor Sir, mae'n bosibl cynnig y seddi heb eu dyrannu i'r aelodau hynny.
6. Os oes gwrthwynebiad gan unrhyw aelod yn y Cyngor Sir i'r egwyddor o gynnig seddi sydd heb eu dyrannu i'r ddau aelod sydd ddim yn perthyn i grŵp, bydd y seddi'n parhau'n wag. Nid oes modd i'r grwpiau gwleidyddol lenwi'r seddi hyn. Caiff y sefyllfa ei adolygu eto yng nghyfarfod blynyddol y Cyngor Sir ym mis Mai.
7. Mae Atodiad A yn egluro'r dyraniad seddi pwyllgor ar sail cydbwysedd gwleidyddol yn dilyn y newidiadau diweddar. Mae newid i 7 sedd ar draws 7 pwyllgor. Dau o seddi yn llai i grŵp Plaid Cymru (Pwyllgor Cynllunio a Gorchmynion a'r Pwyllgor Trwyddedu) a 5 o seddi yn llai i'r grŵp Annibynwyr Mon (Pwyllgor Penodiadau, Pwyllgor Apeliadau, Pwyllgor Polisi Cynllunio a'r ddau bwyllgor sgrwtini).

¹ Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 Adran 15 (5) (a) – (d)

8. Mae hynny'n gadael 7 o seddi heb eu dyrannu i'w neilltuo rhwng y ddau aelod sydd ddim yn perthyn i grŵp os nad oes gwrthwynebiad. Yn amodol ar beidio â bod unrhyw wrthwynebiad gan unrhyw aelod i'r egwyddor gyffredinol o ddosbarthu i'r aelodau sydd ddim yn perthyn i grŵp, argymhellir iddynt gytuno rhyngddynt pa seddi y bydd pob un yn eu cymryd. Os nad ydynt wedi cytuno, yna bydd y Cyngor yn neilltuo seddi penodol.
9. Rhaid i unrhyw grŵp gwleidyddol ar y Cyngor ddyrannu'r seddau y mae'n eu derbyn o dan y trefniadau cydbwysedd gwleidyddol i'w aelodau ei hun yn unig. Ni all ddyrannu sedd i aelod etholedig nad yw'n aelod o'r un grŵp gwleidyddol.
10. Yn unol â'r protocol rheolaeth wleidyddol, ymgynghorwyd ag Arweinyddion y Grwpiau ynglŷn â newid i ddyraniad seddi fel yr amlinellir yn yr adroddiad hwn.
11. Argymhellion
 - a. Bod y Cyngor yn cadarnhau'r trefniadau cydbwysedd gwleidyddol ar gyfer dyrannu seddi pwyllgor a amlinellir yn Atodiad A.
 - b. Bod y seddi sydd heb eu dyrannu yn cael eu neilltuo rhwng y ddau aelod unigol.
 - c. Bod Arweinyddion y Grwpiau yn hysbysu'r Pennaeth Democratiaeth cyn gynted ag y bo modd ynglŷn ag unrhyw newid o ran aelodaeth grwpiau ar Bwyllgorau.

Chwef / Feb 26

Balans ar y Cyngor Sir Balance on County Council		
Plaid Cymru Party of Wales	(-1)	19
Llafur Cymru Welsh Labour	3	4
Y Grwp Annibynnol	4	7
Annibynwyr Mon Anglesey Independents	(-1)	2
Unigol / Unaffiliated	2	

Cyfanswm / Total 35

54.30%
8.60%
11.40%
20%

PWYLLGORAU CRAFFU SCRUTINY COMMITTEES				
Pwyllgorau Committees	Partneriaeth Partnership	Corfforaethol Corporate	Cyd-Bwyllgor Corfforedig CJC	Cyfanswm Craffu Total Scrutiny
Aelodaeth Membership	12	12	2	26
	7	7	1	15
	1	1		2
	1	1		2
	(-1)	(-1)		
	2	2	1	5
	(+1)	(+1)		
	12	12	2	26

ALLWEDD	KEY
<i>Chwith uchaf, italic = hawl ffractsiynol damcaniaethol</i> <i>Top left, italic, theoretical fractional entitlement</i> Dde isaf, arferol = awgrym rhif llawn Bottom right, normal = whole number suggestion	

LLED-FARNWROL QUASI-JUDICIAL									PWYLLGORAU ERAILL Y CYNGOR OTHER COMMITTEES OF THE COUNCIL				Cyfanswm Eraill Total Others
Pwyllgorau Committees	Cynllunio a Gorchymnion Planning and Orders	Llywodraethu ac Archwilio Governance & Audit	Gwasanaethau Democratidd Democratic Services	Penodiadau Appointments	Ymchwilio Investigation	Disgyblu Disciplinary	Apeliadau Appeals	Trwyddedu Licensing	CYS SAC	Pwyllgor Polisi Cynllunio Planning Policy Committee	Penodi Safonau Standards Appointing	Is-Bwyllgor Indemnïadau sub-Committee	
Aelodaeth Membership	13	8	9	12	3	3	12	13	6	11	3	5	98
Plaid Cymru Party of Wales	(-1)	7	4	5	7	2	2	7	3	6	2	3	55
Llafur Labour	1	1	1	1	0	0	1	1	1	1	0	0	8
Grwp Annibynnol Independent Group	1	1	1	1	0	0	1	1	1	1	0	1	9
Annibynwyr Mon Anglesey Independents	3	2	2	(-1)	2	1	(-1)	2	1	(-1)	2	1	21
Unigol / Unaffiliated* Cyfanswm	(+1)	13	8	(+1)	12	3	(+1)	12	(+1)	11	3	5	98

CYFANSWM LLAWN	
GRAND TOTAL	124
	70
	10
	11
	26
	117

Cyngor Sir Ynys Môn

Adroddiad i:	Cyngor Sir
Dyddiad:	05/03/2026
Pwnc:	Datganiad Polisi Trwyddedu 2026 - 2031
Aelod(au) Portffolio:	Y Cynghorydd Nicola Roberts Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd
Pennaeth Gwasanaeth / Cyfarwyddwr:	Christian Branch - Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd
Awdur yr Adroddiad:	Siôn Hughes, Rheolwr Diogelwch Corfforaethol a Thrwyddedu 01248 752843 sionhughes@ynysmon.llyw.cymru
Aelodau Lleol:	Ddim yn berthnasol

A –Argymhelliad/argymhellion a rheswm/rhesymau:

Argymhelliad:**Gofynnir i'r Cyngor fabwysiadu'r Datganiad Polisi Trwyddedu 2026 - 2031****Cyd-destun**

Pob pum mlynedd, mae'n rhaid i'r Awdurdod Trwyddedu, sef Cyngor Sir Ynys Môn, adolygu ei Ddatganiad Polisi Trwyddedu, ymgynghori arno ac yna'i gyhoeddi. Mae'r Polisi'n nodi sut y bydd y Cyngor yn cyflawni ei swyddogaethau o dan Ddeddf Trwyddedu 2003.

Mae Deddf Trwyddedu 2003 yn cynnwys y gweithgareddau trwyddedig a ganlyn:

- Gwerthu neu gyflenwi alcohol
- Darparu adloniant trwyddedig
- Darparu lluniaeth gyda'r hwyr

Mae'r polisi'n nodi'r dull cyffredinol ar gyfer gwneud penderfyniadau trwyddedu; ystyried sylwadau, a gosod amodau yn ogystal â chynnig arweiniad i ymgeiswyr. Mae'n rhaid i'r awdurdod trwyddedu gyflawni ei swyddogaethau er mwyn cefnogi'r amcanion trwyddedu y mae'r polisi yn seiliedig arnynt.

Mae'r 4 amcan trwyddedu fel a ganlyn:

- Atal Trosedd ac Anrhefn
- Diogelwch y Cyhoedd
- Atal Niwsans Cyhoeddus
- Diogelu Plant rhag Niwed

Mae'r Datganiad Polisi Trwyddedu diwygiedig (2026-2031) ar gael yn atodiad A. Mae'r polisi wedi cael ei adolygu yn unol â chanllawiau'r Swyddfa Gartref a gyhoeddwyd o dan adran 182 o'r Ddeddf Trwyddedu a Deddf Trwyddedu 2023.

Cyhoeddwyd Datganiad Polisi Trwyddedu drafft ar wefan y Cyngor ac fe anfonwyd llythyrau at yr holl awdurdodau cyfrifol. Cynhaliwyd yr ymgynghoriad rhwng 14 Tachwedd 2025 a 5 Ionawr 2026.

Derbyniwyd ymateb gan dîm lechyd Cyhoeddus, Bwrdd lechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr (BIPBC), tîm lechyd yr Amgylchedd adain Gwarchod y Cyhoedd Cyngor Sir Ynys Môn ac un deiliad trwydded.

Cynhaliwyd cyfarfodydd dilynol gyda'r tîm lechyd yr Amgylchedd a lechyd Cyhoeddus BIPBC i edrych mewn manylder ar eu sylwadau a phenderfynu i ba raddau y dylid eu cynnwys yn y cynigion drafft. Roedd y sylwadau a gyflwynwyd gan ddeiliad y drwydded yn ymwneud â diwygio'r ddeddfwriaeth ac felly nid oeddent yn berthnasol i'r polisi hwn.

Fe wnaeth yr adborth gyfrannu at gyfres o ddiwygiadau targedig i atgyfnerthu rhannau penodol o'r polisi.

Mae'r ymateb gan BIPBC ar gael yn atodiad B.

B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd eich rhesymau dros eu gwrthod a/neu ddewis yr opsiwn hwn?

Mae'r ddeddf yn nodi bod yn rhaid i'r Cyngor fabwysiadu Datganiad Polisi Trwyddedu.

Nid oes unrhyw opsiwn arall ar gael.

C – Am ba reswm y mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Mae'r polisi'n rhan o Fframwaith Polisi'r Cyngor fel y nodir yn y Cyfansoddiad yn rhan 3.2.2.1.

Ch – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â pholisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Ydi, mae'n rhan o fframwaith polisi'r Cyngor.

D – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Ydi, mae'r cyfrifoldebau sy'n gysylltiedig â'r Datganiad Polisi Trwyddedu wedi cael eu cynnwys yn y strwythur staffio presennol a byddant yn cael eu cyflawni â'r gyllideb bresennol.

Dd – Asesu'r effaith bosib (os yw'n berthnasol)

1. Sut mae'r penderfyniad hwn yn effeithio ar ein hanghenion hirdymor fel ynys?

Ddim yn berthnasol

2. A ragwelir y bydd y penderfyniad hwn yn atal costau/dibyniaeth ar y Cyngor yn y dyfodol? Os felly, sut?

Ddim yn berthnasol

3. A fuom yn cydweithio â sefydliadau eraill i ddod i'r penderfyniad hwn? Os felly, gyda phwy?

Buom yn ymgynghori â'r Awdurdodau Cyfrifol sydd wedi'u nodi yn adran 5 o Ddeddf Trwyddedu 2003 rhwng 14 Tachwedd 2025 a 5 Ionawr 2026.

4. A yw dinasyddion Ynys Môn wedi chwarae eu rhan wrth gynllunio'r ffordd hon ymlaen, gan gynnwys y rhai hynny y mae'r penderfyniad yn effeithio'n uniongyrchol arnynt? Eglurwch sut.

Cynhaliwyd ymgynghoriad cyhoeddus ar wefan y Cyngor rhwng 14 Tachwedd 2025 a 5 Ionawr 2026.

5. Nodwch unrhyw effaith y gallai'r penderfyniad hwn ei gael ar y grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010.

Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb wedi cael ei gwblhau - ni ragwelir unrhyw effaith.

Atodiad C

6. Os yw hwn yn benderfyniad strategol, nodwch unrhyw effaith y gallai'r penderfyniad ei gael ar unrhyw un sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol.

Ddim yn berthnasol

7. Nodwch unrhyw effaith y gallai'r penderfyniad hwn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

Ni ragwelir unrhyw effaith

E - Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori a beth oedd eu sylwadau?

1. Prif Weithredwr / Tîm Arweinyddiaeth (gorfodol)	Dim sylwadau
2. Swyddog Cyllid / 151	Dim sylwadau

3. Cyfreithiol / Swyddog Monitro (gorfodol)	
4. AD	Ddim yn berthnasol
5. Eiddo	Ddim yn berthnasol
6. TG	Ddim yn berthnasol
7. Caffael	Ddim yn berthnasol
8. Sgriwtini	Ddim yn berthnasol
9. Aelodau Lleol	

F - Atodiadau

Atodiad A - Datganiad Polisi Trwyddedu Drafft 2026 - 2031
Atodiad B - Yr Ymatebion i'r Ymgynghoriad
Atodiad C - Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb

Ff - Papurau cefndir (cysylltwch ag awdur yr adroddiad am fwy o wybodaeth)

Ddim yn berthnasol

**CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL**

DATGANIAD POLISI TRWYDDEDU, DEDDF TRWYDDEDU 2003

1. Cefndir
2. Cwmpas a Graddau Deddf Trwyddedu 2003
3. Amcanion Trwyddedu
4. Y Broses Drwyddedu a Gweinyddu Swyddogaethau
5. Trwyddedau Eiddo a Thystysgrifau Eiddo Clwb (Ceisiadau Newydd, Amrywiadau a Gwybodaeth Gyffredinol)
6. Hysbysiadau Digwyddiad Dros Dro (TENS)
7. Trwyddedau Personol
8. Tystysgrif Eiddo Clwb
9. Atodlen Weithredu
10. Ffioedd
11. Effaith Gronnol, Ardoll Hwyr y Nos a Gorchmynion Cyfyngu ar Werthu Alcohol yn Fuan yn y Bore
12. Cyfundrefnau perthnasol eraill
13. Camau Gorfodi
14. Amrywiol

ATODIADAU

Atodiad A Manylion cysylltu ar gyfer ceisiadau trwyddedu

Atodiad B Awdurdodau Cyfrifol

Atodiad C Gweithdrefn adolygu sy'n ymgorffori datrys problemau ar y cyd â'r weithdrefn orfodaeth

Atodiad D Dirprwyo swyddogaethau

Atodiad E Rhestr Termiau

1 CEFNDIR

- 1.1 Cyflwynir y Polisi Trwyddedu (**y Polisi**) hwn yn unol â Deddf Trwyddedu 2003 (**y Ddeddf**). Mae'r Polisi'n nodi'r egwyddorion a weithredir gan Gyngor Sir Ynys Môn (**yr Awdurdod**) wrth wneud penderfyniadau ynglŷn â cheisiadau, gwrandawiadau, adolygiadau ac apeliadau o dan y Ddeddf mewn perthynas â:
- (a) Manwerthu alcohol;
 - (b) Cyflenwi alcohol gan neu ar ran clwb i, neu ar orchymyn
 - (c) aelod o'r clwb;
 - (d) Darparu lluniaeth hwyr y nos (bwyd neu ddiodydd poeth o unrhyw eiddo rhwng 23.00 a 05.00); a
 - (e) Darparu adloniant rheoledig ar gyfer y cyhoedd neu aelodau o glwb neu gyda'r bwriad o wneud elw gan gynnwys codi arian tuag at elusen pan fydd yr adloniant yn cynnwys: perfformiad theatr neu arddangos ffilm; digwyddiad chwaraeon dan do; gornestau bocsi neu wreslo; perfformio cerddoriaeth fyw; chwarae cerddoriaeth wedi ei recordio neu berfformiad dawn.
- 1.2 Lleolir Ynys Môn yng Ngogledd Orllewin Cymru. Tir isel a geir ar yr Ynys yn bennaf ac mae ganddi Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (AHNE) arfordirol. Mae'n denu niferoedd mawr o ymwelwyr sy'n gwneud cyfraniad pwysig i'r economi lleol. Mae amaethyddiaeth yn parhau i fod yn weithgaredd pwysig ac yn rhan annatod o hunaniaeth a diwylliant yr ynys. Yng Nghyfrifiad 2021 cofnodwyd poblogaeth o 68,900 gyda 30,800 o aelwydydd. Caergybi yw'r dref fwyaf ym Môn, a lleolir y mwyafrif o'r aneddiadau mwyaf o amgylch yr arfordir. Yr anheddiad mwyaf i ffwrdd o'r arfordir yw Llangefni, sef y dref sirol. Mae gan Ynys Môn gysylltiadau trafnidiaeth rhyngwladol cryf ag Iwerddon trwy Borthladd Caergybi. Mae'r A55, sy'n rhan o'r Rhwydwaith Ffyrdd Traws-Ewropeaidd (TERN), ynghyd â rheilffordd arfordir Gogledd Cymru yn cysylltu'r ardal â gweddill Gogledd Cymru a'r Deyrnas Unedig.
- 1.3 Mae mwyafrif yr eiddo trwyddedig yn dafarndai a bwytai sydd wedi'u lleoli mewn trefi a phentrefi ledled yr ynys. Nid oes unrhyw grynoadau dwys o eiddo trwyddedig sy'n gwerthu diod yn bennaf a chlybiau nos ar yr ynys. Mae neuaddau pentref ac ysgolion yn darparu lleoliadau ar gyfer digwyddiadau cymdeithasol a diwylliannol. Ceir nifer o gyngherddau a sioeau awyr agored sy'n ffurfio'r digwyddiadau mwy o ran maint a digwyddiadau dros dro.
- 1.4 Mae yfed alcohol a'i effeithiau niweidiol yn parhau i fod yn her iechyd cyhoeddus sylweddol. Mae defnydd niweidiol o alcohol yn parhau i gael ei nodi fel un o'r prif ffactorau risg mewn perthynas â chlefydau, anabledd a marwolaethau cynamserol ledled y byd. Yn gyffredinol, mae trwyddedu effeithiol sy'n cael ei orfodi'n dda yn cael ei gydnabod fel elfen hanfodol er mwyn

lleihau niwed yn gysylltiedig ag alcohol, amddiffyn plant a grwpiau agored i niwed a chefnogi cymunedau mwy diogel ac iach.

2 CWPAS A GRADDAU DEDDF TRWYDDEDU 2003

2.1 Cyfrifoldeb yr Awdurdod yw cyflawni ei ddyletswyddau dan y Ddeddf gyda golwg ar hyrwyddo'r **Pedwar Amcan Trwyddedu** yn gyfartal:

- (a) Atal Trosedd ac Anrhefn;
- (b) Diogelwch y Cyhoedd;
- (c) Atal Niwsans Cyhoeddus; ac
- (d) Amddiffyn plant rhag niwed.

2.2 Cydnabyddir mai dim ond un ffordd o gyflawni'r amcanion uchod yw'r swyddogaeth drwyddedu. Bydd yr Awdurdod felly'n parhau i weithio mewn partneriaeth â phob rhanddeiliad a phartner perthnasol arall.

2.3 Wrth ymgymryd â'i swyddogaeth drwyddedu, bydd yr Awdurdod yn ystyried deddfwriaeth arall a Strategaethau a Pholisïau'r Llywodraeth fel y bo'n briodol. Yn achos bod cyfundrefnau rheoleiddiol eraill yn gosod rhwymedigaethau ar ymgeiswyr, bydd yr Awdurdod yn osgoi gosod yr un rhwymedigaethau neu rai tebyg fel amodau ar drwydded i'r graddau y mae hynny'n bosibl.

2.4 Bydd yr Awdurdod hefyd yn ystyried mentrau ehangach sy'n berthnasol i drwyddedu fel:

- (a) Camerâu Teledu Cylch Cyfyng (CCTV) yng nghanol trefi
- (b) Gorchmynion Gwahardd o Ganol Tref
- (c) Cynllun Gwylio Tafariadai ("Pub Watch") a Grŵp Cynghori ar Ddiogelwch
- (d) Mentrau achredu megis Braf Bob Nos ("Best Bar None") neu gynlluniau eraill
- (e) Mentrau i leihau achosion o drais trais tuag at ferched a genethod
- (f) Galw Amser Newid (2025-2028) - Strategaeth Lleihau Niwed Alcohol ar gyfer Gogledd Cymru (Bwrdd Cynllunio Ardal Gogledd Cymru 2025)

2.5 Dymuniad yr Awdurdod yw hwyluso eiddo sydd dan reolaeth dda gyda deiliaid trwyddedau yn dangos sensitifrwydd i'r effaith ar breswylwyr lleol. Mae'r Awdurdod yn sylweddoli fod eiddo trwyddedig ar yr ynys yn cyfrannu tuag at yr economi lleol. Maent yn denu ymwelwyr a thwristiaid, yn creu trefi a phentrefi bywiog ac yn gyflogwyr mawr. Yn ogystal, mae gan ddeiliaid masnachol eiddo ddisgwyliadau dilys o ran cael amgylchedd sy'n ddeniadol a chynaliadwy i'w busnesau. Ond mae'r Awdurdod yn ymwybodol y dylid sicrhau cydbwysedd rhwng hyn ac

anghenion preswylwyr lleol ynghyd ag ystyriaethau ehangach yn unol â'r Amcanion Trwyddedu.

- 2.6 Mabwysiadwyd y Polisi hwn gan yr Awdurdod ac mae'n amlinellu ymagwedd gyffredinol yr Awdurdod tuag at wneud penderfyniadau yng nghyswllt trwyddedu. Wrth arfer ei swyddogaethau o dan y Ddeddf, bydd yr Awdurdod yn ystyried y Polisi, yn ogystal â'r Canllawiau a gyhoeddwyd gan yr Ysgrifennydd Gwladol o dan Adran 182 o'r Ddeddf, wrth gydnabod bod rhaid ystyried pob cais yn ôl ei haeddiant.
- 2.7 Adolygwyd y Polisi hwn ddiwethaf ar [18 Mai 2021] ac fe'i mabwysiadwyd ar [X Mai 2026 (yn amodol ar gymeradwyaeth)].
- 2.8 Os bydd y canllawiau statudol a gyhoeddwyd dan Adran 182 o'r Ddeddf yn cael eu diwygio ar unrhyw adeg, neu os gwneir newidiadau deddfwriaethol neu reoleiddiol perthnasol, bydd yr Awdurdod Trwyddedu'n ystyried datblygiadau o'r fath o ran eu heffaith bosibl ar y Polisi hwn.

3 AMCANION TRWYDDEDU

- 3.1 Nodir ymhellach isod sut y bydd yr Awdurdod yn gweithredu'r Amcanion Trwyddedu.
- 3.2 Yn ogystal â'i bwerau o dan y Ddeddf, bydd yr Awdurdod yn defnyddio amrediad cyflawn o fesurau gan gynnwys ei reolaethau cynllunio, rheolaethau trafnidiaeth, polisïau a phwerau trosedd ac anhrefn. Bydd yr Awdurdod yn gweithio mewn partneriaeth agos â'i reoleiddwyr; yr Heddlu, yr awdurdod tân a'r Bwrdd Iechyd Lleol, yn ogystal â busnesau lleol, cynrychiolwyr yn y gymuned a phobl leol i gyflawni'r amcanion hyn.

Atal Trosedd ac Anrhefn

- 3.3 Bydd yr Awdurdod yn rhoi sylw i Ddeddf Trosedd ac Anrhefn 1998 sy'n rhoi dyletswydd arno i atal/lleihau trosedd ac anrhefn yn yr ardal.
- 3.4 *Nod Partneriaeth Diogelwch Cymunedol Gwynedd a Môn/PDC (y mae'r Awdurdod yn aelod sefydlog ohono) yw mynd i'r afael â throsedd ac anrhefn drwy gynhyrchu Cynllun Diogelwch Cymunedol blynyddol. Mae'r cynllun yn cael ei lywio gan flaenoriaethau rhanbarthol y Comisiynydd Heddlu a Throseddu a'r Bwrdd Partneriaeth Gogledd Cymru Mwy Diogel. Bydd y Polisi'n rhoi sylw i effaith debygol trwyddedu o ran sicrhau bod eiddo a'r amgylchedd o'u cwrdd yn cael eu rheoli'n dda.*
- 3.5 Bydd yr Awdurdod yn rhoi sylw priodol i sylwadau Gwasanaeth Heddlu Gogledd Cymru.
- 3.6 Dymuna'r Awdurdod hyrwyddo amgylchedd diogel ym mhob clwb nos. Gellir gosod amodau trwyddedu priodol a chymesur i reoli'r amgylchedd mewn eiddo perthnasol yn seiliedig ar arferion gorau cyfredol. **Cyffuriau** - Lle ystyrir bod hynny'n angenrheidiol, gosodir amodau i leihau'r posibilrwydd o werthu a/neu ddefnyddio cyffuriau, gan gynnwys hyfforddi staff, darparu cymorth cyntaf a gwybodaeth am ddiogelwch cwsmeriaid. Ymgynghorir â'r Gwasanaethau

Alcohol a Chyffuriau lleol a'r Heddlu ym mhob achos pan fydd angen gosod yr amodau hyn.

- 3.7 **Goruchwylwyr ar y Drysau** - Lle mae trwydded eiddo yn cynnwys amod sy'n gofyn i unrhyw un gyflawni gweithgaredd i sicrhau diogelwch, rhaid i'r drwydded gynnwys amod sy'n gofyn i'r unigolyn hwnnw fod wedi'i drwyddedu gan yr Awdurdod y Diwydiant Diogelwch, onid yw wedi'i eithrio o ofyniad o'r fath am y rheswm ei fod yn dod o fewn un neu ragor o'r categorïau a nodwyd yn adran 21(2) o'r Ddeddf (trwyddedau sy'n awdurdodi dramâu neu ffilmiau, neu ar achlysuron eraill). Lle ystyrir bod hynny'n angenrheidiol, gall yr Awdurdod arfer ei ddoethineb a gosod amodau bod rhaid cyflogi goruchwylwyr trwyddedig ar y drysau (a gymeradwyir gan yr Awdurdod y Diwydiant Diogelwch), naill ai trwy gydol yr amser neu ar yr adegau hynny a nodir gan yr Awdurdod, ac yn unol â'r nifer a'r gymhareb a bennir, yn seiliedig ar asesiad risg cytunedig o'r eiddo.

Diogelwch y Cyhoedd

- 3.8 Dymuna'r Awdurdod hyrwyddo safonau uchel o ddiogelwch i'r cyhoedd mewn perthynas â'r eiddo a'r gweithgareddau o fewn cwrmpas y Ddeddf.
- 3.9 Ymgynghorir ag Adain Iechyd yr Amgylchedd yr Awdurdod fel Awdurdod Cyfrifol yn hyn o beth i orfodi gofynion iechyd a diogelwch mewn eiddo perthnasol ac fe gaiff ei swyddogion hefyd weithredu fel Personau Awdurdodedig at ddibenion gorfodaeth o dan y Ddeddf.
- 3.10 Mae'r Awdurdod yn cydnabod na fydd dyletswyddau iechyd a diogelwch cyffredinol bob amser yn cynnwys materion penodol yn ddigonol, ac felly bydd angen gosod amodau ar Drwydded Eiddo neu Dystysgrif Eiddo Clwb. Mae diogelwch corfforol yn cynnwys atal damweiniau ac anafiadau a mathau eraill o niwed uniongyrchol sy'n gallu digwydd o ganlyniad i yfed alcohol, fel bod yn anymwybodol, gwenwyn alcohol a digwyddiadau 'sbeicio'.
- 3.11 Pan fydd angen Trwydded Eiddo neu Dystysgrif Eiddo Clwb, caiff yr Awdurdod ddewis rhai amodau sy'n briodol ac yn gymesur ar gyfer natur y gweithgareddau a nodwyd yn yr atodlen weithredu ac sy'n adlewyrchu'r amcanion trwyddedu.
- 3.12 Pan fo gweithgareddau'n cael eu trefnu gan wirfoddolwyr neu bwyllgor clwb neu gymdeithas neu eiddo cymunedol mae'r Awdurdod Trwyddedu yn credu ei bod yn arfer da bod yr un lefel o amddiffyniad iechyd a diogelwch yn cael ei darparu ag fel pe bai perthynas cyflogwr/cyflogai yn bodoli, boed dyletswyddau cyfreithiol llym yn bodoli o dan y ddeddfwriaeth iechyd a diogelwch presennol ai peidio. Anogir ymgeiswyr hefyd i gymryd ymagwedd ragweithiol tuag at faterion diogelwch cyffredinol, gan gynnwys rhai eu cwsmeriaid, ac i drafod camau priodol gyda'r Awdurdodau Cyfrifol dan sylw.
- 3.13 Pan fydd unrhyw amodau wedi'u gosod ar Drwydded Eiddo neu Dystysgrif Eiddo Clwb, gall Swyddog Awdurdodedig ar ran yr Awdurdod archwilio'r eiddo hwnnw ar unrhyw adeg resymol er mwyn sicrhau y cydymffurfir â'r amodau.

- 3.14 Byddai'r Awdurdod yn disgwyl i drefnwyr digwyddiadau mawr, lle y cynhelir gweithgareddau trwyddedadwy, baratoi cynllun rheoli digwyddiad gan gynnwys asesiadau risg priodol a'u cyflwyno i'r Grŵp Cynghori ar Ddiogelwch Digwyddiadau mewn digon o bryd cyn unrhyw ddigwyddiad arfaethedig. Penderfyniad yr Awdurdod fydd unrhyw benderfyniad i drwyddedu ddigwyddiad o'r fath.
- 3.15 **Diogelwch Tân** Bydd yr Awdurdod yn rhoi sylw priodol i sylwadau Gwasanaeth Tân ac Achub Gogledd Cymru a bydd yn ymgynghori â hwy fel un o'r Awdurdodau Cyfrifol sy'n ymwneud â cheisiadau. Caiff yr Awdurdod ddewis amodau priodol a chymesur o ran materion iechyd a diogelwch mewn ymgynghoriad â Gwasanaeth Tân ac Achub Gogledd Cymru. Bydd Rheoliadau Rhagofalon Tân (yn y gwaith) 1997 (fel y'i diwygiwyd) yn berthnasol mewn unrhyw eiddo lle bydd gweithgaredd gwaith yn digwydd a bydd Gorchymyn Diwygio Rheoleiddio (Diogelwch Tân) 2005 hefyd yn berthnasol. Gorfodir y rheoliadau hyn gan Wasanaeth Tân ac Achub Gogledd Cymru a bydd dyletswydd statudol ar oruchwylwyr eiddo i gynnal a diweddarau eu hasesiadau risg tân eu hunain ar gyfer pob eiddo. Ymhlith materion eraill, dylai'r ddogfen Asesiad Risg tân fynd i'r afael â dulliau adeiladu, y niferoedd a fydd yn defnyddio eiddo, systemau synhwyro mwg a tân, systemau larwm a chyfathrebu, diogelwch a goruchwyliaeth, y prif ddull a'r dull eilaidd o ddianc, ynghyd ag offer diffodd tân ar gyfer eiddo trwyddedig.

Atal Niwsans Cyhoeddus

- 3.16 Pan fydd yr Awdurdod yn dod i farn wrthrychol ynghylch yr hyn sydd yn cael ei ystyried yn niwsans bydd yn canolbwyntio ar effeithiau afresymol y gweithgareddau trwyddedadwy yn yr eiddo perthnasol ar y bobl sy'n byw ac yn gweithio yn y cyffiniau. Bydd y materion yn ymwneud yn bennaf â'r canlynol: sŵn siarad, gwaeddi a cherddoriaeth a chwaraeir; gwastraff; sbwriel, parcio ceir a llygredd golau ac arogleuon niweidiol.
- 3.17 Pan fydd yr Awdurdod yn ystyried yr effaith bosibl a gaiff unrhyw eiddo trwyddedig ar yr ardal o amgylch i'r eiddo hwnnw, bydd y Cyngor yn cymryd i ystyriaeth y math o weithgaredd adloniant, yr oriau gweithredu a fwriedir, capasiti'r eiddo, natur yr ardal a'r agosrwydd at breswylwyr lleol.
- 3.18 Gorfodir darpariaethau Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990 sy'n ymwneud â niwsans sŵn gan tîm Iechyd Yr Amgylchedd yr Awdurdod. Ymgynghorir â hwy ynghylch eiddo presennol os bydd niwsans statudol yn amharu ar breswylwyr neu'r gymuned fusnes. Ymgynghorir â hwy hefyd fel Awdurdod Cyfrifol mewn perthynas â cheisiadau a gallant gynnig cyngor i ymgeiswyr mewn perthynas ag atal niwsans cyhoeddus oherwydd sŵn.
- 3.19 Bydd yr Awdurdod yn defnyddio amrediad o amodau trwyddedu i reoli sŵn a gellir cyfeirio at arfer da cyfredol ynghylch rheoli sŵn o dafarndai a chlybiau. Mae'n debygol y gosodir amodau caethach ar gyfer rheoli sŵn mewn ardaloedd lle mae eiddo yn agos neu'n gyfagos i eiddo preswyl.

- 3.20 Ni fydd yr Awdurdod yn gosod amodau na fyddant dan reolaeth uniongyrchol deiliad trwydded, neu ynghylch materion nad ydynt yn gysylltiedig â chyffiniau'r eiddo.
- 3.21 Yn ogystal, mae gan Heddlu Gogledd Cymru hawliau dan y Ddeddf i reoli sŵn o eiddo. Pe byddai angen iddynt ddefnyddio'r pwerau hyn, byddant yn cysylltu, pan fo hynny'n ymarferol, gyda'r Awdurdod yn unol â'r protocol gorfodaeth a rennir.
- 3.22 Bydd yr Awdurdod yn cydbwysu'r posibilrwydd o rywfaif o aflonyddu ar gymdogaethau gyda'r angen i annog a hyrwyddo cerddoriaeth fyw, a dawnio a theatr.
- 3.23 Bydd yr Awdurdod yn gweithio gyda Gweithredwyr Eiddo Trwyddedig i sicrhau y glynir wrth holl delerau priodol Deddf Cymdogaethau Glân a'r Amgylchedd 2005.
- 3.24 Mae Deddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Troseddau a Phlisma 2013 yn gwneud darpariaeth ar gyfer cau eiddo os yw sŵn o unrhyw eiddo trwyddedig yn achosi niwsans cyhoeddus.

Amddiffyn Plant Rhag Niwed

- 3.25 Mae'r Awdurdod yn cydnabod y gellir cyflwyno cais am drwydded ar gyfer amrywiaeth eang o eiddo. Er enghraifft, byddant yn cynnwys theatrau; sinemâu; gwystai; archfarchnadoedd; siopau llai; tai bwyta; tafarndai; clybiau nos; caffis; siopau tecawê; neuaddau cymuned ac ysgolion. Ni fydd plant yn cael eu rhwystro mewn unrhyw fodd rhag cael mynd i mewn i unrhyw eiddo (ac eithrio bo hynny'n unol â'r Ddeddf) oni fydd yn briodol a chymesur i wneud hynny i'w diogelu rhag niwed ac ecsbloetiaeth.
- 3.26 Wrth ystyried ceisiadau ac opsiynau sy'n briodol i atal niwed ac ecsbloetiaeth i blant, bydd yr Awdurdod yn ystyried hanes eiddo penodol a natur y gweithgareddau y bwriedir eu cynnal yno. Er enghraifft:
- (a) A gafwyd euogfarnau am werthu alcohol i bobl ifanc dan oed neu a oes gan yr eiddo hanes/tystiolaeth o yfed dan oed (gan gynnwys unrhyw gamau a gymerwyd gan Adain Safonau Masnach yr Awdurdod ynghylch pryniannau prawf o ran cyflenwi alcohol);
 - (b) A oes unrhyw gysylltiad hysbys gyda defnyddio neu ddelio mewn cyffuriau;
 - (c) A oes elfen gref o gamblo yn yr eiddo; neu
 - (d) A fydd adloniant i oedolion neu o natur rywiol yn cael ei gynnig yn aml.
- 3.27 Lle ystyrir bo hynny'n briodol, gellir gosod amodau sy'n:
- (a) Cyfyngu ar yr oriau pan gaiff plant fod yn bresennol;
 - (b) Cyfyngu ar oedran y sawl sy'n cael bod yn yr eiddo (o dan 18);

- (c) Cyfyngu a ba bryd y gellir cynnal rhai gweithgareddau neu rwystro plant rhag bod yn bresennol ar yr adegau hynny; neu
- (d) Bod angen oedolyn yn gwmni i blentyn.

- 3.28 Mae Deddf Diwygio'r Heddlu a Chyfrifoldeb Cymdeithasol 2011 yn caniatáu i Awdurdodau Trwyddedu a'r Heddlu y dewis o osod cyfnod o gau gwirfoddol am hyd at bythefnos (o leiaf 48 awr) yn achos eiddo sy'n gwerthu alcohol i blant yn gyson, fel opsiwn yn lle erlyn mewn rhai achosion.
- 3.29 Pan fydd niferoedd mawr o blant yn debygol o fod yn bresennol mewn unrhyw eiddo trwyddedig, er enghraifft ar gyfer sioe blant neu bantomeim, yna bydd yr Awdurdod yn gofyn am asesiad risg addas i sicrhau eu diogelwch ac i'w hamddiffyn rhag niwed.
- 3.30 Pan fydd caniatâd wedi'i roi i ddangos ffilmiau, bydd yr Awdurdod yn disgwyl y byddir yn cydymffurfio â chyfyngiadau oedran yn unol ag argymhellion Bwrdd Dosbarthu Ffilmiau Prydain. Ni wnaiff yr Awdurdod ond ystyried amrywiadau i'r rheol gyffredinol hon mewn achosion eithriadol.
- 3.31 Ni ddangosir unrhyw ffilm mewn eiddo trwyddedig sy'n debygol o greu anhrefn, ennyn casineb neu ysgogi trais tuag at unrhyw garfan o'r cyhoedd ar sail lliw, hil neu dras ethnig neu genedlaethol, anabledd, credoau crefyddol, cyfeiriadedd rhywiol, statws priodasol, beichiogrwydd neu rywedd.
- 3.32 Ni fydd yr Awdurdod yn gosod unrhyw amod sy'n gofyn yn benodol am ddarparu mynediad i blant i unrhyw eiddo. Pa na fydd unrhyw gyfyngiad wedi'i osod, mater i'w benderfynu gan y deiliad trwydded unigol fydd mynediad.
- 3.33 Mae Deddf Gamblo 2005 yn caniatáu rhywfaint o chwarae gemau cyfle cyfartal mewn eiddo trwyddedig, ynghyd â nifer gyfyngedig o beiriannau gemau. Rhaid i'r Awdurdod neu'r Goruchwyliwr Eiddo Dynodedig fonitro presenoldeb plant neu bobl fregus.

4 Y BROSES DRWYDDEDU A GWEINYDDU SWYDDOGAETHAU – TROSOLWG

- 4.1 Mae **Atodiad A** yn darparu manylion cysylltu ar gyfer y broses geisiadau trwyddedu, tra bo'r adran hon yn darparu rhywfaint o ganllawiau cyffredinol.

Gweinyddu Swyddogaethau Trwyddedu a'r Pwyllgor Trwyddedu

- 4.2 Caiff pwerau'r Awdurdod o dan y Ddeddf eu cyflawni gan y Pwyllgor Trwyddedu, neu gan Is-bwyllgor, neu gan un neu ragor o swyddogion yn gweithredu o dan awdurdod dirprwyedig (gweler **Atodiad D**).
- 4.3 Mae'r Pwyllgor Trwyddedu yn cynnwys 15 aelod o'r Awdurdod. Cynhelir gwrandawiaidau (pan fo angen) gerbron yr Is-bwyllgor Trwyddedu sy'n cynnwys 3 aelod o'r Pwyllgor Trwyddedu.

Hysbysebu a Sylwadau Perthnasol

- 4.4 Pan fydd cais yn cael ei hysbysebu, caiff yr Awdurdodau Cyfrifol (**gweler Atodiad B**) ac unigolion eraill y cyfle i wneud sylwadau. Ni fydd sylwadau ond yn cael eu hystyried yn berthnasol os ydynt yn ymwneud ag un neu ragor o'r amcanion trwyddedu.
- 4.5 Gall Awdurdodau Cyfrifol wneud sylwadau mewn perthynas â'r effaith y gallai pob cais am drwydded ei chael ar yr amcanion trwyddedu a ph'un a yw'r mesurau rheoli a gynhwysir yn yr atodlen weithredu yn ddigonol i liniaru'r effeithiau hynny.
- 4.6 Gall unrhyw un arall gyflwyno sylwadau (gan gynnwys trydydd parti neu Gynghorydd Ward sy'n cynrychioli unigolyn, os gellir bodloni'r Awdurdod o ran pwy ydyw'r unigolyn a bod y trydydd parti wedi'i awdurdodi i gyflwyno sylwadau ar ei ran).
- 4.7 Gall sylwadau fod yn rhai cadarnhaol yn ogystal ag yn negyddol, fodd bynnag, mae'n annhebygol y bydd angen cynnal gwrandawriad os mai dim ond sylwadau cadarnhaol a dderbynnir
- 4.8 Bydd angen i'r Awdurdod Trwyddedu fod yn fodlon bod cyswllt tystiolaethol rhwng y sylwadau a wnaed, yr amcanion trwyddedu a'r eiddo dan sylw. Pan fydd sylw'n gwneud dim ond ailrestru'r amcanion trwyddedu, heb nodi pam yr ystyrir y bydd caniatáu'r cais yn tanseilio'r amcanion neu'n methu â'u hyrwyddo, efallai y caiff y sylw ei wrthod fel un sy'n annilys.
- 4.9 Dylai unrhyw un sy'n gwneud sylw ar gais gadw mewn cof y bydd ei ddata personol (megis ei enw a'i gyfeiriad) yn cael eu datgelu i'r ymgeisydd. Ni fydd yr Awdurdod Trwyddedu yn golygu llythyrau sy'n cyflwyno sylwadau. Bydd pob llythyr sylwadau'n cael ei gynnwys ar yr agenda petai'r mater yn mynd ymlaen i wrandawriad gan yr Is-bwyllgor. Mae gwrandawiadau yn agored i'r cyhoedd a gallai aelodau o'r cyfryngau fod yn bresennol, onid yw'r is-bwyllgor yn penderfynu fel arall o dan Reoliadau Deddf Trwyddedu 2003 (Gwrandawiadau) 2005 neu Ddeddf Llywodraeth Leol 1972, Atodlen 12A (fel y diwygiwyd gan Orchymyn Llywodraeth Leol (Mynediad at Wybodaeth) (Amrywio) (Cymru) 2007, SI 2007/969, Erthygl 3). Yn ogystal, mae'n bosibl y bydd data personol yn cael ei gyhoeddi yn y cofnodion sy'n cael eu dosbarthu i'r holl bartïon yn yr achos ac a fydd ar gael ar wefan yr Awdurdod.

Sylwadau a thrafodaeth a'r angen am wrandawriad

- 4.10 Dan y Ddeddf mae rheidrwydd ar yr Awdurdod Trwyddedu i gymeradwyo cais oni bai y derbynnir sylwadau perthnasol. Os na dderbynnir unrhyw sylwadau perthnasol bydd swyddogion trwyddedu'r Awdurdod Trwyddedu yn delio â'r cais o dan y cynllun dirprwyo. Os ceir sylwadau perthnasol na ellir eu datrys (gweler isod) yna bydd yr Is-bwyllgor Trwyddedu yn ystyried y cais mewn gwrandawriad cyhoeddus.

- 4.11 Os cyflwynir sylwadau, bydd swyddog yn gyfrifol am sicrhau cysylltiad rhwng yr Ymgeisydd/Ymgeiswyr, yr Awdurdodau Cyfrifol ac unrhyw unigolyn arall sy'n gwneud sylwadau perthnasol.
- 4.12 Os cyflwynir sylwadau perthnasol, gallai swyddog o'r Awdurdod Trwyddedu gysylltu â'r bartïon perthnasol i weld a yw "setliad" yn bosibl i oresgyn unrhyw wrthwynebiadau ac i ddatrys unrhyw faterion sy'n destun pryder, heb yr angen i'r mater fynd gerbron yr Is-bwyllgor Trwyddedu. Unwaith y bydd cais wedi'i wneud, gosodir amserlenni statudol ar y broses geisiadau a phenderfynu a allai cyfyngu ar y cyfle i drafod, sicrhau cyswllt a chyfyngu.
- 4.13 Os gellir dod i gytundeb, a bod yr holl bartïon yn cytuno bod gwrandawriad yn ddiangen, yna ni fydd gwrandawriad yn cael ei gynnal. Ni fydd materion ond yn cael eu hatgyfeirio i'w penderfynu gan yr Is-bwyllgor Trwyddedu os na ellir cysoni unrhyw wrthwynebiadau a godwyd.
- 4.14 Er bod Ceisiadau Trwyddedu a Gwrandawiadau Adolygu sy'n cael eu herio yn lled-farnwrol o ran natur, bydd yr Is-bwyllgor yn ceisio sicrhau bod y trafodion mor anffurfiol â phosibl. Mae angen rhyw fath o ffurfioldeb i sicrhau bod yr holl bartïon yn derbyn gwrandawriad teg. Bydd yn rhaid sefydlu gofynion gweithdrefnol i sicrhau bod yr holl bartïon yn gallu mynegi eu safbwyntiau yn agored ac yn deg.
- 4.15 Er bod yr Is-bwyllgor fel arfer yn cyfarfod yn gyhoeddus, mae ganddo'r pŵer i wrando ar rai ceisiadau penodol yn breifat. Fodd bynnag, bydd yr Is-bwyllgor bob amser yn llunio'i benderfyniad yn breifat. Bydd cyhoeddiad cyhoeddus o'r penderfyniad yn cael ei wneud ar ddiwedd y Gwrandawriad fel arfer, ynghyd ag amlinelliad o'r rhesymau dros y penderfyniad hwnnw.

Amodau

- 4.16 Os na chyflwynir unrhyw sylwadau perthnasol, cymeradwyr y cais ar y telerau a geisiwyd, h.y. yn gyson â'r atodlen weithredu ac yn amodol ar yr amodau gorfodol. Ni osodir unrhyw amodau ychwanegol.
- 4.17 Yr Is-bwyllgor Trwyddedu sy'n delio â cheisiadau lle cyflwynwyd sylwadau perthnasol, neu os ceir cais i adolygu trwydded. Wrth ystyried ceisiadau, bydd yr Is-bwyllgor yn ystyried y Polisi hwn, y Ddeddf, y canllawiau statudol a rheoliadau cysylltiedig.
- 4.18 Os aiff y mater i wrandawriad, gall yr Is-bwyllgor Trwyddedu atodi amodau (yn ychwanegol i'r amodau gorfodol) os daw i'r casgliad (ar ôl derbyn sylwadau perthnasol) bod hynny'n briodol i hyrwyddo un neu ragor o'r amcanion trwyddedu. Bydd yr Awdurdod, cyn belled ag y bo'n rhesymol ymarferol, yn osgoi gosod amodau anghymesur a beichus ar eiddo.
- 4.19 Mae'r Awdurdod yn cydnabod y cyngor a dderbyniwyd gan y Swyddfa Gartref na ddylid caniatáu i safbwyntiau'r lleiafrif ddominyddu buddion cyffredinol y gymuned.

- 4.20 Bydd unrhyw amodau a atodir yn canolbwyntio'n bennaf ar effaith uniongyrchol y gweithgareddau sy'n digwydd yn yr eiddo ar y rheiny sy'n mynychu'r eiddo ac ar aelodau o'r cyhoedd sy'n byw, yn gweithio neu fel arall yn ymwneud â gweithgareddau arferol yng nghyffiniau'r eiddo. Wrth benderfynu a yw unigolyn yn byw neu a oes ganddo ddiddordebau busnes yn ddigon agos at yr eiddo fel ei bod yn debygol y caiff ei effeithio gan y gweithgareddau arfaethedig, bydd yr Awdurdod Trwyddedu yn ystyried ffactorau o bwys megis:
- (a) Maint yr eiddo.
 - (b) Natur yr eiddo.
 - (c) Pellter yr eiddo o leoliad cartref neu fusnes yr unigolyn sy'n gwneud y sylwadau.
 - (d) Effaith bosibl yr eiddo (e.e. nifer y cwsmeriaid a'r llwybrau y mae'r cwsmeriaid yn debygol o'u defnyddio).
- 4.21 Efallai y bydd rhaid gosod amodau sy'n ceisio rheoli ystod neu natur y gweithgareddau o fewn yr eiddo, neu sydd wedi'u dylunio i leihau'r potensial am ymddygiad gwrthgymdeithasol. Mae'n bosibl y bydd amodau o'r fath hefyd yn ceisio dylanwadu'n uniongyrchol ar ymddygiad cwsmeriaid yn yr eiddo neu yng nghyffiniau'r eiddo.

Integreiddio Strategaethau ac Osgoi Dyblygu

- 4.22 Bydd unrhyw benderfyniad ynglŷn â chais am drwydded yn cael ei wneud yn hollol ar wahân i unrhyw benderfyniad sydd yn ymwneud â materion cynllunio - gellir cyflwyno adroddiadau i'r Pwyllgor Cynllunio ynglŷn â'r sefyllfa o ran trwyddedu yn yr ardal, ynghyd ag effaith gyffredinol trosedd ac anrhefn sydd yn gysylltiedig ag alcohol.
- 4.23 *Gall y Pwyllgor Trwyddedu dderbyn mewn perthynas â Throsedd ac Anrhefn drwy wneud cais i Bartneriaeth Diogelwch Cymunedol Ynys Môn a Gwynedd.*
- 4.24 Wrth ddelio â cheisiadau, mae'n bosibl y bydd angen rhoi sylw dyledus i nifer o faterion ehangach. Lle ystyrir bod hynny'n briodol, gall Pwyllgor Trwyddedu'r Awdurdod dderbyn adroddiadau i'w helpu i wneud penderfyniadau. Gall adroddiadau o'r fath gynnwys anghenion y diwydiant twristiaid lleol, Strategaeth Ddiwylliannol yr ardal, y sefyllfa o safbwynt cyflogaeth yn yr ardal, ar angen am fuddsoddiad a gwaith newydd ynghyd ag ystyriaethau cynllunio a allai effeithio ar eiddo trwyddedig.
- 4.25 Pan fydd unrhyw brotocolau y cytunwyd arnynt gyda'r Heddlu yn nodi angen penodol i wasgaru pobl o ganol y dref yn gyflym ac yn ddiogel er mwyn osgoi casgliadau o bobl a fyddai'n gallu creu trosedd ac anrhefn, bydd yr Awdurdod yn cynorthwyo, lle bo hynny'n ymarferol, i leihau'r posibilrwydd y bydd problemau'n codi.
- 4.26 Mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr (BIPBC) yn gyfrifol am wneud sylwadau ar geisiadau am drwyddedau. Bydd BIPBC hefyd yn defnyddio gwybodaeth iechyd i lywio ei

benderfyniadau. Nid yw iechyd cyhoeddus yn amcan trwyddedu hyd yma, ond mae'r awdurdod trwyddedu'n credu bod gan iechyd cyhoeddus lawer i'w gyfrannu at drwyddedu o ran anghenion iechyd y boblogaeth leol mewn perthynas ag alcohol. Mae gan gyrff iechyd megis BIPBC fynediad unigryw at ddata nad yw ar gael i awdurdodau cyfrifol eraill, megis tystiolaeth o'r adran Ddamweiniau ac Achosion Brys a'r Gwasanaeth Camddefnyddio Sylweddau Lleol, a allai gyfrannu at benderfyniadau trwyddedu. Mae Iechyd Cyhoeddus yn ddefnyddiol wrth ddarparu tystiolaeth o niweidiau iechyd sy'n gysylltiedig ag alcohol, yn enwedig mewn perthynas â pholisïau ar effeithiau cronrus.

5 TRWYDDEDAU EIDDO A THYSTYSGRIFAU EIDDO CLWB (CEISIADAU NEWYDD, AMRYWIADAU A GWYBODAETH GYFFREDINOL)

5.1 Bydd yr Awdurdod yn asesu pob cais newydd neu gais i amrywio amodau yng ngoleuni'r amcanion trwyddedu, a bydd yn rhoi sylw arbennig i'r canlynol:

- (a) Y camau a gymerir neu'r rheiny y bwriedir eu cymryd i atal sŵn a dirgryniad o'r eiddo, gan gynnwys cerddoriaeth, sŵn o offer awyru a sŵn lleisiau. Gall y fath gamau gynnwys cyfarpar a dyfeisiau i ynysu'r eiddo rhag sain, i dymheru'r awyr, i gyfyngu ar sŵn ynghyd â lobïau acwstig.
- (b) Y camau a gymerir neu'r rheiny y bwriedir eu cymryd i atal aflonyddwch gan gwsmeriaid a staff sy'n cyrraedd neu'n gadael yr eiddo.
- (c) Y camau a gymerir neu y bwriedir eu cymryd i atal ciwio, neu, os yw ciwio'n anochel, i wyro'r ciwiau o'r eiddo cyfagos, neu i reoli'r ciw i atal aflonyddwch neu rwystr.
- (d) Y trefniadau parcio i gwsmeriaid a wnaed neu y bwriedir eu gwneud, ac effaith parcio ar breswylwyr lleol.
- (e) P'un a oes darpariaeth ddigonol ar gyfer cludiant cyhoeddus i gwsmeriaid.
- (f) P'un a fydd y tacsis a'r cerbydau hurio preifat sydd yn cynnig gwasanaeth i'r eiddo yn debygol o darfu ar breswylwyr lleol.
- (g) P'un a yw'r llwybrau i ac o'r eiddo ar droed neu mewn car neu gerbydau gwasanaeth neu ddosbarthu yn pasio eiddo preswyl.
- (h) P'un a ystyriwyd unrhyw ddulliau eraill o atal niwsans, fel defnyddio camerâu cylch cyfyng neu gyflogi goruchwylwyr cofrestredig ar y drysau.
- (i) Y camau y bwriedir eu cymryd i atal y defnydd neu'r gwerthiant o gyffuriau anghyfreithlon, gan gynnwys unrhyw weithdrefnau chwilio.
- (j) Y camau y bwriedir eu cymryd i gydymffurfio â'r Ddeddf Gwahaniaethu ar Sail Anabledd.

- (k) Y tebygolrwydd bod unrhyw drais, anrhefn cyhoeddus neu broblem plismona yn codi pe bai trwydded yn cael ei chymeradwyo.
 - (l) Os yw'r ymgeisydd wedi dal trwydded gyda'r Awdurdod yn flaenorol, manylion unrhyw gamau gorfodi sydd wedi deillio o'r eiddo.
 - (m) P'un a fyddai cynnydd mewn problemau o ran storio neu waredu sbwriel, neu a fyddai sbwriel ychwanegol yng nghyffiniau'r eiddo.
 - (n) Derbyn sylwadau gan awdurdodau cyfrifol (gan gynnwys yr Heddlu, yr Awdurdod Tân ac Iechyd yr Amgylchedd).
 - (o) Derbyn sylwadau gan unrhyw unigolyn arall (megis aelod o'r cyhoedd neu fusnes arall).
 - (p) Unrhyw gamau lliniaru a gynigiwyd.
- 5.2 Mae'r Awdurdod hefyd yn gofyn i ymgeiswyr ddarparu gwybodaeth gyd-destunol ychwanegol i gefnogi eu ceisiadau ac i ddangos ymwybyddiaeth o'r gymuned leol, gallai hynny gynnwys nodweddion demograffig yr ardal ac/neu faterion trosedd ac anrhefn lleol penodol er enghraifft.
- 5.3 Bydd yr Awdurdod yn rhoi sylw i unrhyw ddiffyg cydymffurfiaeth â gofynion statudol a ddaethpwyd i'w sylw, yn enwedig pan mae'n tanseilio'r amcanion trwyddedu. Gall unrhyw ddiffyg cydymffurfiaeth â gofynion statudol eraill ddangos nad yw'r eiddo'n addas ar gyfer y gweithgareddau a fwriedir; neu nad oes rheolaeth ddigonol ar yr eiddo i ddiogelu'r cyhoedd rhag niwed neu niwsans.
- 5.4 **Mân Amrywiadau** – Gall deiliad tystysgrif eiddo clwb/trwydded eiddo wneud cais dan y drefn mân amrywiadau ar gyfer mân amrywiadau na fydd yn cael effaith andwyol ar yr amcanion trwyddedu. Mae hon yn broses amrywio fwy syml ac nid oes unrhyw hawl i wrandawriad. Os gwrthodir y cais, gellir gwneud amrywiad llawn.

Gwybodaeth Gyffredinol

- 5.5 **Tynnu Amod bod rhaid cael Goruchwyliwr Eiddo Dynodedig** – Os oes gan eiddo yn y gymuned drwydded sy'n caniatáu cyflenwi/gwerthu alcohol, gall deiliad y drwydded wneud cais i gael gwared ar yr amod gorfodol sy'n dweud bod rhaid penodi Goruchwyliwr Dynodedig ar gyfer yr eiddo. Mae hyn yn trosglwyddo'r cyfrifoldeb am werthu/cyflenwi alcohol i'r Pwyllgor Rheoli ar gyfer yr eiddo.
- 5.6 **Garejis** – Wrth wneud penderfyniadau am geisiadau ar gyfer garejis (h.y. siopau cwrt blaen) mae'n rhaid i'r Awdurdod benderfynu p'un a yw'r eiddo'n cael ei ddefnyddio'n bennaf fel garej ai peidio, a bydd disgwyl i'r ymgeiswyr gyflwyno data sy'n sefydlu'r prif ddefnydd. Pan nad yw gwybodaeth o'r fath ar gael (er enghraifft, oherwydd nad yw'r eiddo ond newydd gychwyn masnachu), mae'n bosibl y bydd yr Awdurdod yn ystyried gosod amod sy'n gofyn am gael

darparu'r wybodaeth hon yn rheolaidd i'r Awdurdod Trwyddedu am y blynyddoedd i ddod er mwyn sicrhau nad yw'r eiddo'n cael ei ddefnyddio fel garej yn bennaf.

6 HYSBYSIADAU DIGWYDDIADAU DROS DRO (TENS)

6.1 Ceir meini prawf caeth a chyfyngiadau mewn perthynas â Hysbysiadau y dylai ymgeiswyr fod yn ymwybodol ohonynt a chydymffurfio â hwy. Mae'r rhain yn cynnwys (ond nid wedi eu cyfyngu iddynt):

- (a) **Nifer yr Hysbysiadau y gellir eu rhoi ym mhob blwyddyn galendr** - 50 ar gyfer deiliad trwydded bersonol (gan gynnwys uchafswm o 10 Hysbysiad hwyr), 5 i bobl eraill (gan gynnwys uchafswm o 2 Hysbysiad hwyr). Uchafswm o 15 Hysbysiad ym mhob blwyddyn galendr ar gyfer unrhyw eiddo penodol.
- (b) **Uchafswm hyd un digwyddiad** – 168 awr (saith diwrnod).
- (c) **Cyfanswm uchafswm hyd digwyddiadau drwy gydol blwyddyn galendr** - 21 diwrnod.
- (d) **Cyfanswm nifer y mynychwyr ar unrhyw adeg** – 499.
- (e) **Y cyfnod lleiaf rhwng digwyddiadau a awdurdodir o dan Hysbysiadau ar wahân mewn perthynas â'r un eiddo** - 24 awr.

6.2 Dylai ymgeiswyr ystyried a ydynt yn cydymffurfio â'r cyfyngiadau cyn cyflwyno Hysbysiad.

Amseriadau ar gyfer cyflwyno

6.3 Mae'r Awdurdod yn argymhell y dylai ymgeiswyr gyflwyno Hysbysiadau safonol **o leiaf 20 diwrnod** cyn y digwyddiad dros dro sydd dan sylw.

6.4 Gall yr Heddlu a'r tîm lechyd yr Amgylchedd gyflwyno gwrthwynebiad i Hysbysiad Digwyddiad Dros Dro, cyn pen tri diwrnod i gyflwyno hysbysiad, a fydd yn caniatáu cyfnod ar gyfer adolygu'r Hysbysiad, a fydd yn arwain at ei newid mewn rhai achosion fel y gall yr Awdurdod ychwanegu amodau i'r Hysbysiad.

6.5 Hysbysiad hwyr yw un a gyflwynir rhwng 9 a 5 diwrnod gwaith cyn y digwyddiad.

6.6 Gwahaniaeth allweddol rhwng Hysbysiad safonol a hwyr yw os derbynnir gwrthwynebiad mewn perthynas â Hysbysiad safonol, yna rhaid cynnal gwrandawriad (onid yw bob parti yn ystyried bod hyn yn ddiangen). Os yw'r Heddlu neu tîm lechyd yr Amgylchedd yn gwrthwynebu i Hysbysiad hwyr, yna ni fydd gwrandawriad ac ni chynhelir y digwyddiad.

6.7 Bydd yr Awdurdod yn ceisio darparu cyngor ynghylch trefnu digwyddiadau o'r fath i ymgeiswyr, gan gynnwys ar faterion diogelwch y cyhoedd. Lle bo angen, bydd cydweithrediad rhwng

awdurdodau cyfrifol a'r gwasanaethau brys yn cael ei hwyluso trwy'r Grŵp Cyngori ar Ddiogelwch.

- 6.8 Bydd llawer o ddigwyddiadau lleol wedi'u trefnu gan wirfoddolwyr neu bwyllgor clwb neu gymdeithas. Mae'r Awdurdod o'r farn ei bod yn arfer da bod yr un lefel o amddiffyniad iechyd a diogelwch yn cael ei ddarparu ag fel pe bai perthynas cyflogwr/cyflogai yn bodoli, boed dyletswyddau cyfreithiol llym yn bodoli o dan y ddeddfwriaeth iechyd a diogelwch presennol ai peidio..

7 TRWYDDEDAU PERSONOL

- 7.1 Rhaid i ymgeiswyr am Drwydded Personol gyflawni'r gofynion a ganlyn:

- (a) Eu bod yn 18 neu drosodd.
- (b) Bod ganddynt gymhwyster trwyddedu perthnasol.
- (c) Na chafodd unrhyw drwydded personol a oedd ganddynt ei fforffedu yn ystod y 5 mlynedd cyn y cais presennol.
- (d) Pan fo gan ymgeisydd euogfarn sydd heb ddarhod ar gyfer trosedd berthnasol neu drosedd dramor, a naill ai i) nad yw'r Heddlu wedi gwrthwynebu i gymeradwyo'r cais neu ii) mae'r Awdurdod wedi ystyried gwrthwynebiad yr Heddlu ond wedi penderfynu na fydd cymeradwyo'r cais yn tanseilio'r amcan atal trosedd ac anrhefn.
- (e) Maent wedi talu'r ffi berthnasol.

- 7.2 Rhaid i'r Goruchwyliwr Eiddo Dynodedig (DPS) ar bob Trwydded Eiddo, sef y prif bwynt cyswllt ar gyfer yr Awdurdod, yr Heddlu ac Awdurdodau Cyfrifol eraill ddal trwydded personol.

- 7.3 Mae Trwyddedau Personol yn ddilys am gyfnod amhenodedig, fodd bynnag, unwaith y byddant wedi'u cyflwyno, yr awdurdod â'u cyflwynodd sy'n parhau fel yr awdurdod trwyddedu perthnasol ar eu cyfer, er efallai y bydd deiliad y drwydded yn symud o'r ardal.

- 7.4 Bydd yn rhaid i'r sawl sy'n dal Trwydded Personol roi gwybod i'r Awdurdod Trwyddedu am unrhyw euogfarnau perthnasol a rhoi gwybod i'r llysoedd bod ganddynt drwydded personol cyn gynted ag y bo modd fel bod modd ystyried ardystio, atal neu ddirymu trwydded. Bydd peidio â chydymffurfio â'r uchod yn drosedd.

- 7.5 Bydd Trwydded Personol yn cael ei dirymu os nad oes gan ddeiliad y Drwydded Personol bellach hawl i weithio yn y Deyrnas Unedig.

8 TYSTYSGRIFAU EIDDO CLWB

- 8.1 Mae clwb yn sefydliad lle mae aelodau wedi ymuno â'i gilydd am resymau cymdeithasol, chwaraeon neu wleidyddol penodol. Ni ddylid eu cymysgu â chlybiau perchnogol, sef clybiau

sy'n cael eu rhedeg gan unigolion, partneriaethau neu fusnesau er elw. Er mwyn ymgeisio am Dystysgrif Eiddo Clwb, mae angen i'r clwb fod yn 'Glwb Cymwys', sy'n golygu bod rhaid i'r clwb gyflawni amodau a nodir yn y Ddeddf, gan gynnwys:

- (a) O dan reolau'r clwb, bod cyfnod o o leiaf 2 ddiwrnod rhwng ymgeisio i fod yn aelod a chael mynediad i'r clwb. Mae hyn yn cynnwys breintiau aelodaeth (h.y. cael defnyddio'r cyfleusterau ac yfed alcohol).
- (b) Bod y clwb wedi'i sefydlu a'i gynnal mewn ewyllys da fel clwb.
- (c) Bod gan y Clwb o leiaf 25 aelod.
- (d) Nad yw alcohol yn cael ei gyflenwi, neu y bwriedir ei gyflenwi, i aelodau yn yr eiddo ac eithrio gan neu ar ran y clwb.

8.2 Mae gan glybiau sy'n dal Tystysgrifau Eiddo Clwb yr hawl i fuddion penodol:

- (a) Nid oes angen Deiliaid Trwydded Bersonol yn yr eiddo.
- (b) Nid oes angen Goruchwylwyr Eiddo Dynodedig.
- (c) Hawliau mynediad mwy cyfyngedig i'r Heddlu ac Unigolion Awdurdodedig (Swyddogion Trwyddedu) gan fod yr eiddo'n cael ei ystyried yn eiddo preifat ac nad yw ar agor i'r cyhoedd yn gyffredinol.
- (d) Gwerthu bwyd poeth a diod rhwng 11pm a 5am i aelodau a gwesteion heb fod angen trwydded.

9 ATODLEN WEITHREDU

9.1 Dylai'r holl geisiadau newydd a cheisiadau am amrywio trwydded ar gyfer Trwyddedau Eiddo, Tystysgrifau Eiddo Clwb a Datganiadau Dros Dro gynnwys atodlen weithredu sy'n amlinellu sut y bydd yr eiddo'n cael ei weithredu. Dylai'r atodlen hon gynnwys manylion am sut y bydd yr ymgeisydd yn hyrwyddo'r pedwar amcan trwyddedu ac yn lleihau unrhyw effaith negyddol bosibl ar y gymuned leol sy'n deillio o weithredu eu busnes, yn dibynnu ar y math o eiddo, ei leoliad a phroffil y cwsmeriaid.

9.2 Bydd y cynigion a gynhwysir yn yr atodlen weithredu yn ffurfio prif gorff yr amodau sydd i'w gosod ar y drwydded, ynghyd ag unrhyw amodau mandadol sy'n berthnasol, unrhyw amodau y cytunir arnynt gydag awdurdodau cyfrifol yn ystod y broses ymgeisio ac unrhyw amodau sydd i'w gosod gan yr Is-bwyllgor Trwyddedu (fel y bo'n berthnasol).

9.3 Wrth gwblhau atodlen weithredu, disgwylir i ymgeiswyr roi ystyriaeth i'r Polisi hwn ac arddangos bod ganddynt wybodaeth addas o'u hardal leol pan fyddant yn disgrifio'r camau y maent yn bwriadu eu cymryd i hyrwyddo'r Amcanion Trwyddedu. Dylai ymgeiswyr ddangos,

pan fyddant yn amlinellu'r camau y maent yn bwriadu eu cymryd er mwyn hyrwyddo'r amcanion trwyddedu, eu bod yn deall:

- (a) cynllun yr ardal leol a'r amgylchedd ffisegol gan gynnwys mannau lle mae llawer o drosedd ac anhrefn, agosrwydd at eiddo preswyl ac agosrwydd at fannau lle mae plant efallai'n ymgynnull;
- (b) unrhyw risg i'r ardal leol o ganlyniad i weithgareddau trwyddedig arfaethedig yr ymgeiswyr; ac
- (c) unrhyw fentrau lleol (er enghraifft, mentrau lleihau trosedd lleol neu gynlluniau gwirfoddol, gan gynnwys cynlluniau marsialiaid tacsï lleol, bugeiliaid y stryd a chynlluniau eraill) a allai fod o gymorth i liniaru risgiau posibl.

9.4 Cynghorir ymgeiswyr i drafod eu hatodlenni gweithredu arfaethedig gyda'r Awdurdod ac Awdurdodau Cyfrifol eraill cyn eu cyflwyno. Bydd swyddogion yr Awdurdod yn ymdrechu i ddarparu arweiniad ar gyfer y cam hwn o'r broses. Lle mae swyddog yn cynrychioli'r Awdurdod yn ei rôl fel Awdurdod Cyfrifol, lle bynnag y bo modd, dynodir swyddog arall i brosesu'r cais ac i ddarparu arweiniad i ymgeiswyr.

9.5 Bydd y cymhlethdod a'r manylion sydd eu hangen yn yr atodlen weithredu yn dibynnu ar natur a defnydd yr eiddo dan sylw. Er enghraifft, ar gyfer tafarndai lle na ddarperir adloniant wedi'i reoleiddio, dim ond dogfen eithaf syml fyddai ei hangen. Fodd bynnag, os yw'r atodlen weithredu yn rhan o gais ar gyfer digwyddiad neu leoliad adloniant mawr, bydd disgwyl i'r atodlen roi sylw manwl i faterion megis diogelwch y cyhoedd ac atal trosedd ac anhrefn.

9.6 Mae'n rhaid gosod yr atodlen weithredu ar y ffurflen benodedig a rhaid iddi gynnwys y canlynol:

- (a) Manylion llawn am y gweithgareddau trwyddedig a fydd yn cael eu cynnal yn yr eiddo a'r defnydd a fwriedir ar gyfer yr eiddo;
- (b) Yr amseroedd y bydd y gweithgareddau trwyddedadwy yn digwydd;
- (c) Unrhyw adegau eraill pan fydd yr eiddo ar agor i'r cyhoedd;
- (d) Pan fo angen y drwydded am gyfnod cyfyngedig, beth yw'r cyfnod hwnnw;
- (e) Pan fo'r gweithgareddau trwyddedig yn cynnwys cyflenwi alcohol, enw a chyfeiriad yr unigolyn sy'n cael ei ddynodi'n oruchwyliwr eiddo dynodedig (fel y bo'n berthnasol);
- (f) P'un a fydd alcohol yn cael ei gyflenwi i'w yfed yn yr eiddo neu oddi ar yr eiddo, neu'r ddau;
- (g) Y camau y mae'r ymgeisydd yn eu cynnig er mwyn hyrwyddo'r Amcanion Trwyddedu.

- 9.7 O ran rhai eiddo, mae'n bosibl na fydd angen unrhyw fesurau i hyrwyddo un neu ragor o'r Amcanion Trwyddedu, er enghraifft, am eu bod yn cael eu hyrwyddo'n ddigonol mewn deddfwriaeth sy'n bodoli eisoes. Fodd bynnag, mae'n bwysig bod pob atodlen weithredu yn fanwl gywir a bod modd ei gorfodi, nad yw'n annelwig, nad yw'n dyblygu darpariaethau statudol eraill, ei bod yn glir yn yr hyn y mae'n bwriadu ei gyflawni, ac yn briodol, yn gymesur a bod modd ei chyfiawnhau.

Oriau Gweithredu

- 9.8 O dan y Ddeddf, nid oes rhagdybiaeth gyffredinol o blaid ymestyn oriau.
- 9.9 O ran oriau gweithredu, y pedwar amcan trwyddedu fydd y brif ystyriaeth bob amser a bydd pob cais yn cael ei farnu ar ei rinweddau ei hun. Fel rhan o hyn, mae'r materion allweddol a ystyrir yn cynnwys: ansawdd yr amgylchedd; amwynderau preswylwyr; cymeriad neu swyddogaeth ardal benodol a natur y gweithgareddau y bwriedir eu darparu yn yr eiddo.
- 9.10 Mae'r Awdurdod yn cydnabod y gall oriau trwyddedu hirach ar gyfer gwerthu alcohol fod yn ffactor sy'n gallu lleihau problemau mewn lleoedd sy'n gwerthu bwyd yn hwyr yn y nos, safleoedd tacsï, swyddfeydd cerbydau hurio preifat a mathau eraill o gludiant sy'n gallu creu anrhefn ac aflonyddwch.
- 9.11 Caniateir i siopau, storfeydd ac archfarchnadoedd werthu alcohol i'w yfed oddi ar yr eiddo yn ystod oriau agor arferol y busnes. Os gwneir sylwadau perthnasol (er enghraifft gan yr Heddlu neu breswilydd/breswylwyr mewn perthynas â siopau unigol sy'n hysbys fel canolbwynt anrhefn ac aflonyddwch), efallai y bydd yn briodol i gyfyngu ar eu horiau. Mewn ardaloedd lle mae problemau'n gysylltiedig ag alcohol neu ymddygiad gwrthgymdeithasol eisoes yn bodoli, dylai ymgeiswyr ystyried yn ofalus a fyddai'n briodol gwerthu alcohol yn gynnar y bore neu'n hwyr y nos, gan y gallai argaeledd estynedig ddenu yfed allai achosi problemau neu waethygu problemau lleol.
- 9.12 Tra bo'r Awdurdod o blaid cymeradwyo'r oriau cau yr ymgeisiwyd amdanynt pan fydd yr ymgeisydd yn gallu dangos na fydd y cynnig yn cael effaith andwyol ar unrhyw un o'r uchod, gall yr Awdurdod bennu oriau cau cynharach os yw o'r farn, o ystyried yr amcanion trwyddedu, bod hyn yn briodol o ran natur y gweithgareddau ac amwynderau'r ardal.
- 9.13 Pan fo eiddo wedi'i leoli ger ardaloedd preswyl yna efallai y bydd amodau caethach o ran rheoli sŵn yn berthnasol, ond ni ddylai hyn gyfyngu'r oriau agor ar yr amod y cydymffurfir â'r amodau.

10 FFI OEDD

- 10.1 Er bod trwyddedau eiddo a thystysgrifau eiddo clwb yn cael eu cymeradwyo am gyfnod amhenodol, mae'n ofynnol i ddeiliaid trwydded/tystysgrif dalu ffi drwydded flynyddol i'r Awdurdod Trwyddedu. Rhaid talu'r ffi flynyddol ar ben-blwydd dyddiad cymeradwyo'r drwydded.

- 10.2 Os nad yw'r ffi flynyddol wedi'i thalu erbyn y dyddiad dyledus, bydd trwyddedau eiddo a thystysgrifau eiddo clwb yn cael eu **hatal dros dro** gan yr Awdurdod, yn amodol ar gyfnod gras o 21 diwrnod os na wnaed taliad o ganlyniad i anghydfod neu wall gweinyddol. Ar ôl talu'r ffi, bydd y drwydded yn cael ei hadfer yn awtomatig.
- 10.3 Ar ôl derbyn hysbysiad/darganfod na chafodd ffi flynyddol ei thalu, bydd yr Awdurdod yn cyflwyno rhybudd ysgrifenedig i ddeiliad y drwydded/dystysgrif:
- (a) Y bydd y drwydded/dystysgrif yn cael ei hatal dros dro am 14 diwrnod o ddyddiad yr hysbysiad, ond ni ddaw hyn i rym os telir y ffi cyn y diwrnod y caiff ei hatal dros dro.
 - (b) Os oes honiad o wall gweinyddol, bydd y dyddiad atal dros dro yn 21 diwrnod o'r dyddiad dyledus, neu'r dyddiad atal dros dro ar yr hysbysiad 14 diwrnod, pa un bynnag yw'r hwyraf.
 - (c) Cyflwynir copi o'r hysbysiad hefyd i'r goruchwyliwr eiddo dynodedig/rheolwr yr eiddo os nad hwy yw deiliad trwydded yr eiddo.
- 10.4 Os nad yw'r ffi wedi ei thalu erbyn y dyddiad ar yr hysbysiad, ystyrir y bydd y drwydded/dystysgrif wedi'i hatal dros dro. Bydd deiliad y drwydded/dystysgrif a'r Goruchwyliwr Eiddo Dynodedig/Rheolwr yn cael eu hysbysu ar unwaith bod yr ataliad dros dro yn dod i rym, a byddant yn cael gwybod na ellir cynnal unrhyw weithgareddau trwyddedadwy yn yr eiddo hyd nes y telir y ffi ac y bydd yr ataliad dros dro wedi'i godi. Pan wneir taliad llawn, bydd yr Awdurdod yn codi'r ataliad dros dro ar unwaith, ac yn cadarnhau hyn yn ysgrifenedig.
- 10.5 Lle bo trwydded/tystysgrif yn cael ei hatal dros dro a bod gweithgareddau trwyddedadwy yn cael eu darparu, bydd yr Awdurdod yn ystyried erlyn y darparwr am droseddau o dan adran 136 o'r Ddeddf.

11 EFFAITH GRONNOL, ARDOLL HWYR Y NOS, GORCHMYNION CYFYNGIAD CYNNAR YN Y BORE

Effaith Gronnol

- 11.1 Mewn rhai ardaloedd lle bo math neu nifer yr eiddo sy'n gwerthu alcohol neu'n darparu lluniaeth yn hwyr yn y nos yn uchel neu'n eithriadol o uchel, gall hyn gael effaith negyddol ar hyrwyddo'r amcanion trwyddedu. Er enghraifft, gall nifer y bobl sydd naill ai'n cerdded trwy'r strydoedd neu'n hel at ei gilydd ar y strydoedd yn ystod oriau'r nos gynyddu oherwydd effaith gronnol niferoedd o eiddo adloniant sydd ar agor gyda'r hwyr (gan gynnwys caffis nos) mewn ardal benodol, sy'n gallu creu: cynnydd mewn trosedd; cynnydd yn y lefelau sŵn a fydd yn amharu ar breswylwyr; cynnydd sylweddol yn nifer y cerddwyr ar y strydoedd; tagfeydd traffig a/neu anawsterau parcio a/neu daflu sbwriel a baeddu strydoedd.

- 11.2 Gall hyn ymyrryd ag amwynderau preswylwyr lleol mewn modd annerbyniol, gan na fydd bob amser yn bosibl priodoli achos y problemau hyn i gwsmeriaid eiddo penodol. Mae hyn yn golygu, er y cymerir camau gorfodi i sicrhau cydymffurfiaeth ag amodau, ni fyddant efallai'n datrys yr holl broblemau mewn ardal.
- 11.3 O dan y Ddeddf, mae gan yr Awdurdod ddisgresiwn (ar ôl dilyn gweithdrefn benodol) i gyflwyno Polisi Effaith Gronnol a fyddai'n creu rhagdybiaeth wrthbrofadwy y bydd ceisiadau ar gyfer cymeradwyo neu amrywio trwydded eiddo neu dystysgrif eiddo clwb sy'n debygol o ychwanegu at yr effaith gronnol, fel arfer yn cael eu gwrthod neu'n destun cyfyngiadau penodol.
- 11.4 **Nid oes gan yr Awdurdod Bolisi Effaith Gronnol arbennig ar waith ar hyn o bryd ond bydd yn cadw hyn dan sylw.**
- 11.5 Nid yw absenoldeb Polisi Effaith Gronnol ar hyn o bryd yn atal unrhyw Awdurdod Cyfrifol neu unigolyn arall rhag gwneud sylwadau ar gais ar gyfer cymeradwyo neu amrywio trwydded ar y sail y bydd yn creu effaith gronnol negyddol ar un neu ragor o'r amcanion trwyddedu o ganlyniad i leoliad yr eiddo dan sylw.
- 11.6 Dylid nodi mai un ffordd yn unig o ddelio â'r problemau a nodwyd uchod yw Trwyddedu ac y dylid troi at y dulliau canlynol hefyd er mwyn ceisio delio â'r problemau:
- (a) Rheolaeth gynllunio.
 - (b) Pwerau awdurdodau lleol i ddynodi rhannau o ardal yr awdurdod lleol yn fannau lle na chaniateir yfed alcohol yn gyhoeddus a lle bydd alcohol yn cael ei atafaelu.
 - (c) Pwerau'r Heddlu i gau eiddo neu ddigwyddiadau dros dro am hyd at 24 awr ar sail anrhefn, y tebygolrwydd o anrhefn neu sŵn gormodol.
 - (d) Erlyn deiliaid trwydded bersonol sy'n gwerthu alcohol i bobl sydd wedi meddwi.
 - (e) Pwerau'r Heddlu, awdurdodau cyfrifol neu breswilydd neu fusnes lleol i geisio cael adolygu trwydded neu dystysgrif eiddo.

Ardoll Hwyr y Nos

- 11.7 Mae pŵer Ardoll Hwyr y Nos yn galluogi'r Awdurdod i godi ardoll ar unigolion sydd wedi'u trwyddedu i werthu alcohol rhwng hanner nos a 06.00 o'r gloch fel modd o godi cyfraniad tuag at gostau plismona'r economi hwyr y nos.
- 11.8 **Nid yw'r Awdurdod yn ystyried ei bod yn briodol cyflwyno'r ardoll ar hyn o bryd.**

Gorchymyn Cyfyngiad Cynnar yn y Bore (EMRO)

11.9 Mae'r Gorchymyn hwn yn caniatáu cyflwyno cyfyngiadau ar werthu alcohol yn holl ardal yr Awdurdod, neu rannau ohoni, rhwng hanner nos a 06.00, os yw'n fodlon y byddai'n briodol gwneud hynny er mwyn hyrwyddo'r amcanion trwyddedu.

11.10 **Nid yw'r Awdurdod yn ystyried ei bod yn briodol cyflwyno'r Gorchymyn ar hyn o bryd.**

12 GWEITHDREFNAU PERTHNASOL ERAILL

Cynllunio/Rheoli Adeiladu

12.1 Nodir polisïau cynllunio Llywodraeth Cymru ym Mholisi Cynllunio Cymru a'r Nodiadau Cyngor Technegol. Nodir Polisïau Cynllunio'r Awdurdod o fewn Cynllun Datblygu Lleol Ynys Môn.

12.2 Mae swyddogaethau cynllunio, rheoli adeiladu a thrwyddedu wedi'u gwahanu'n briodol o fewn yr Awdurdod. Mae'r gweithdrefnau Cynllunio a Thrwyddedu yn ystyried materion gwahanol (er bod cysylltiad rhyngddynt), ac nid yw'r Pwyllgor Trwyddedu wedi'i rwymo gan benderfyniadau'r pwyllgor cynllunio (ac i'r gwrthwyneb).

12.3 Ar ôl i ymgeisydd fynd trwy'r broses gynllunio cyn cyflwyno ei gais trwyddedu, mae'r Awdurdod yn disgwyl y bydd atodlen weithredu'r ymgeisydd yn gyson ag unrhyw ganiatâd cynllunio neu amodau a osodir.

12.4 Pan fydd unrhyw oriau a bennir ar gyfer eiddo yn wahanol dan amodau Cynllunio o gymharu â Thrwyddedu rhaid i'r ymgeisydd lynu wrth yr amser cau cynharaf. Byddai modd erlyn, dan gyfraith cynllunio, yn achos unrhyw eiddo sy'n cael ei redeg mewn modd sy'n torri amodau caniatâd cynllunio.

12.5 Dylid cadw mewn cof fod Rheoliadau Adeiladu yn rheoli amryw o faterion, sy'n cyfrannu'n uniongyrchol at yr Amcanion Trwyddedu, gan gynnwys dulliau o ddianc, cyfanrwydd strwythurol, hygyrchedd a diogelwch y cyhoedd. Efallai y bydd gofyn cael Cymeradwyaeth Rheoliadau Adeiladu a Thystysgrifau Cwblhau cyn medru defnyddio'r eiddo ar gyfer gweithgareddau trwyddedadwy.

Masnachu ar y Stryd

12.6 Bydd Masnachwyr Stryd yn rhoi ystyriaeth i Bolisi'r Awdurdod mewn perthynas â masnachu ar y stryd ac yn sicrhau bod pob safle a ddefnyddir wedi'u trwyddedu'n briodol.

Byrddau a Chadeiriau

12.7 Bydd Gweithredwyr yn ystyried gofynion adran Briffyrdd yr Awdurdod mewn perthynas â dodrefn gardd/stryd ac unrhyw oblygiadau posibl o ran cydymffurfio â'r pedwar amcan trwyddedu sydd wedi'u nodi yn y Ddeddf.

Adloniant i Oedolion – Lleoliadau Adloniant Rhywiol

- 12.8 Mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi mabwysiadu Atodlen 3 o Ddeddf Lywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1982. Mae hyn yn golygu bod rhaid i leoliadau sy'n bwriadu darparu adloniant rhywiol geisio am Drwydded Lleoliad Adloniant Rhywiol (yn ychwanegol i'w trwydded eiddo dan y Ddeddf) os bydd eiddo'n cael ei ddefnyddio ar fwy na 12 achlysur o fewn cyfnod o 12 mis ar gyfer unrhyw adloniant rhywiol perthnasol. Mae adloniant rhywiol perthnasol yn cynnwys: dawnsio glin, dawnsio polyn, dawnsio bwrdd, sioeau tynnu dillad, sioeau llygadu a sioeau rhyw byw.
- 12.9 Mae eithriad o dan Ddeddf Llywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1982 sy'n caniatáu i eiddo gynnig adloniant rhywiol ddim mwy nag 11 gwaith y flwyddyn ac nid yn fwy aml nag unwaith y mis. Pan fo gweithredwyr yn bwriadu cymryd mantais o'r eithriad hwn, mae'r awdurdod trwyddedu yn disgwyl eglurhad clir yn yr atodlen weithredu o'r arwyddion mae'n bwriadu eu harddangos, yn ogystal â'r cyhoeddusrwydd arfaethedig a'r deunyddiau hysbysebu/arddangos allanol. Ni ddylai deunydd anwedus fod yn weladwy a dylai arwyddion sy'n ymwneud â natur yr adloniant a'r ffaith fod plant wedi'u heithrio fod yn amlwg ac yn weladwy.
- 12.10 Byddai'r awdurdod trwyddedu'n disgwyl gweld y mesurau a ganlyn yn cael eu cynnig yn yr atodlen weithredu:
- (a) Ni fydd unrhyw un o dan 18 mlwydd oed yn cael mynediad i'r eiddo pan fo perfformiad o adloniant i oedolion yn digwydd.
 - (b) Ni fydd unrhyw berfformiad yn cynnwys cyswllt corfforol rhwng y perfformiwr/perfformwyr ac unrhyw un arall.
 - (c) Ni fydd unrhyw berfformiad yn cynnwys defnyddio teclynau rhyw (fel y diffinnir yn Neddf Llywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1982 a bydd rhaid i'r perfformwyr bob tro wisgo 'g-string' neu ddillad tebyg eraill ar y rhan berthnasol o'r corff.
 - (d) Dylai camerâu teledu cylch cyfyng wyllo'r holl fannau perfformio yn yr eiddo gan gynnwys y mannau hynny sydd wedi'u neilltuo ar gyfer perfformiadau/dawnsiau preifat.
- 12.11 Mae'n rhaid i ymgeiswyr am drwyddedau newydd ac i amrywio trwyddedau presennol hefyd egluro beth yw natur unrhyw adloniant i oedolion a fydd yn digwydd yn yr eiddo. Os na ddarperir unrhyw wybodaeth o gwbl, tybir nad oes unrhyw fwriad i ganiatáu gweithgareddau o'r fath a bydd yr awdurdod trwyddedu yn gosod amod i'r perwyl hwnnw.

13 GORFODAETH

- 13.1 Ceir protocolau ynglŷn â'r camau gorfodi y bydd yr Awdurdod a Heddlu Gogledd Cymru a'r Gwasanaeth Tan ac Achub yn eu gweithredu ar y cyd yn ogystal â phrotocol gweithdrefn orfodaeth leol y cytunwyd arno gan yr Awdurdod a'r Heddlu (gweler **Atodiad C**).
- 13.2 Bydd yr Awdurdod yn cymryd camau gorfodi yn unol â'r ddeddfwriaeth berthnasol, yr egwyddorion gorfodi a gytunwyd ac yn unol â pholisi gorfodaeth yr Awdurdod ei hun. I'r perwyl hwn, bydd y Cyngor yn cadw at brif egwyddorion cysondeb, tryloywder a chymesuredd.

Adolygiadau

- 13.3 Gall awdurdod cyfrifol neu unrhyw unigolyn ofyn i'r Awdurdod Trwyddedu adolygu trwydded eiddo oherwydd mater sy'n codi yn yr eiddo mewn perthynas ag unrhyw un o'r pedwar amcan trwyddedu.
- 13.4 Fel arfer, ni fydd yr Awdurdod Trwyddedu yn gweithredu yn ei rôl fel Awdurdod Cyfrifol trwy alw am adolygiad ar ran pobl eraill, megis preswylwyr lleol neu grwpiau yn y gymuned. Mae gan yr unigolion a'r grwpiau hyn yr hawl i wneud hynny yn eu henw eu hunain pan fo ganddynt ddigon o sail i weithredu felly.
- 13.5 Pan fo gan Awdurdodau Cyfrifol bryderon am broblemau a ganfuwyd mewn eiddo, mae'r Awdurdod Trwyddedu yn ystyried ei bod yn arfer dda iddynt roi rhybudd cynnar i ddeiliaid trwydded o'u pryderon a'r angen am welliannau. Pan fo'n bosibl ac/neu'n briodol, disgwylir y byddai'r awdurdod yn rhoi cyngor ac arweiniad er mwyn mynd i'r afael â'r mater/materion.
- 13.6 Gall yr Heddlu weithredu dan y Ddeddf i gau eiddo am hyd at 24 awr ar sail anrhefn a niwsans sŵn. Mae ganddynt hefyd bwerau i wneud cais am adolygiad brys o drwydded eiddo sy'n gallu arwain at gau'r eiddo ar unwaith, lle bo eiddo sy'n gwerthu alcohol yn gysylltiedig â 'throseddau difrifol neu anrhefn ddifrifol neu'r ddau'.
- 13.7 Mae gan swyddogion lechyd yr Amgylchedd ragor o bwerau o dan Adrannau 76 o Ddeddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Trosedd a Phlisma 2014 i gau eiddo am 24 awr a hyd at 48 awr ar y sail bod sŵn o eiddo trwyddedig yn achosi niwsans cyhoeddus.
- 13.8 Bydd yr Awdurdod Trwyddedu yn cyfeirio'r Awdurdodau Cyfrifol at ganllawiau arfer gorau cyfredol mewn perthynas â mesurau ymarferol ar gyfer atal a delio â phroblemau'n gysylltiedig ag alcohol.

14 AMRYWIOL

Danfoniadau Alcohol

- 14.1 Ar gyfer ymgeiswyr sy'n ceisio am drwydded fyddai'n caniatáu iddynt ddarparu alcohol fel rhan o wasanaeth danfon alcohol, dylent gynnwys yn eu hatodlen weithredu y gweithdrefnau y maent yn bwriadu eu rhoi ar waith i sicrhau:
- (a) Bod yr unigolyn y maent yn gwerthu alcohol iddo dros 18 mlwydd oed.
 - (b) Na chaiff alcohol ond ei ddanfon i rywun sydd dros 18 mlwydd oed.
 - (c) Bod trywydd dogfen clir o'r broses archebu, o'r pwynt archebu i'r pwynt danfon, yn cael ei gadw (gydag amseroedd a llofnodion) a'i fod ar gael i'w archwilio gan swyddog awdurdodedig.
 - (d) Bod yr amser pan gaiff alcohol ei werthu ar y wefan/dros y ffôn a'r amser pan gaiff yr alcohol ei ddanfon o fewn yr oriau a nodir ar y drwydded ar gyfer gwerthu alcohol.
 - (e) Mae staff yn derbyn hyfforddiant digonol ynghylch trefniadau gwirio oed yn y man gwerthu a chyflenwi.

Nwyddau Anghyfreithlon

- 14.2 Bydd yr Awdurdod Trwyddedu yn ystyried ceisiadau i adolygu trwyddedau pan fo tystiolaeth y bu alcohol anghyfreithlon yn cael ei werthu ar y safle. Pan fo nwyddau anghyfreithlon eraill, megis tybaco, wedi cael eu canfod, gallai'r Awdurdod Trwyddedu ystyried bod hyn yn dystiolaeth o reolaeth wael sydd â'r potensial i danseilio'r amcanion trwyddedu.
- 14.3 Ymagwedd yr Awdurdod Trwyddedu, sy'n gyson â'r Arweiniad a gyhoeddwyd gan y Swyddfa Gartref, yw y bydd yn cymryd y mater o gyflenwi nwyddau anghyfreithlon yn o ddifrif gan fod y materion hyn yn tanseilio'r amcanion trwyddedu. Gall Deiliaid Trwydded sy'n cyflenwi nwyddau anghyfreithlon ddisgwyl i'r Awdurdod Trwyddedu osod camau rheoli a sancsiynau ychwanegol, a bydd risg hefyd y byddant yn colli eu trwydded.

Cysylltiad â pholisïau eraill

- 14.4 Wrth weithredu'r polisi hwn bydd yr Awdurdod, lle'n berthnasol, yn rhoi ystyriaeth ddyledus i bolisïau eraill a fabwysiadwyd. Bydd hyn yn cynnwys rhoi ystyriaeth i faterion cydraddoldeb, polisïau iaith Gymraeg a Diogelu yng nghyd-destun y Ddeddf Trwyddedu.
- 14.5 Mae'r Awdurdod yn gweithio mewn partneriaeth ag asiantaethau allweddol er mwyn atal ac ymateb i risgiau diogelu, trwy fod yn rhan o drefniadau diogelu amlasiantaethol a gweithio'n agos â'r Bwrdd Diogelu, yr Heddlu ac awdurdodau cyfrifol eraill. Mae diogelu'n gyfrifoldeb ar y cyd ac mae gwaith partneriaeth effeithiol yn hanfodol er mwyn nodi risgiau'n gynnar, amddiffyn unigolion agored i niwed ac amharu ar weithgarwch troseddol.
- 14.6 Yn gysylltiedig â chaniatâd cynllunio ar gyfer datblygiadau newydd, ni ddylid rhoi cyfyngiadau afresymol ar fusnesau sy'n bodoli eisoes o ganlyniad i ddatblygiad a ganiateir yn ddiweddarach.

Pe byddai busnes sy'n bodoli eisoes yn cael effaith andwyol ar ddatblygiadau newydd, dylai'r ymgeisydd ddarparu mesurau lliniarol.

- 14.7 Mae'r datganiad polisi Trwyddedu hwn yn cydnabod bod Deddf Cydraddoldeb 2010 yn gosod rhwymedigaethau cyfreithiol ar awdurdodau cyhoeddus. Bydd y polisi hwn yn cael ei weithredu gan roi sylw dyledus i'r rhwymedigaethau hynny.
- 14.8 O dan Ddeddf Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, mae'n ofynnol i gyrff cyhoeddus yng Nghymru ystyried effaith hirdymor eu penderfyniadau. Rhoddir sylw dyladwy i ddarpariaethau'r Ddeddf wrth weithredu'r polisi hwn.
- 14.9 Rhoddir ystyriaeth i Gynllun Sŵn a Seinwedd Cymru 2023 – 2028 lle bo hynny'n berthnasol i faterion yn gysylltiedig â'r Ddeddf Drwyddedu.

Addasu i Ffactorau Allanol

- 14.10 Lle bo angen i'r Awdurdod addasu i ffactorau allanol sy'n cael effaith sylweddol ar gyflawni busnes bydd yn gwneud hynny mewn modd hyblyg ac ystwyth. Gwneir hyn mewn modd tryloyw sy'n cynnal egwyddorion y polisi hwn ac yn sicrhau parhad busnes cyn belled ag y bo modd.

ATODIAD A – MANYLION CYSYLLTU AR GYFER CEISIADAU TRWYDDEDU

Gellir gwneud ceisiadau am drwyddedau eiddo, tystysgrifau clwb, trwyddedau personol ac amrywiadau trwy wefan Cyngor Sir Ynys Môn.

Mae cyngor ar gael cyn cyflwyno cais - codir tâl am y gwasanaeth hwn. Os ydych yn dymuno defnyddio'r gwasanaeth, cysylltwch â: trwyddedu@ynysmon.gov.uk

Gallwch gysylltu â'r adain drwyddedu trwy: trwyddedu@ynysmon.gov.uk

ATODIAD B – AWDURDODAU CYFRIFOL

1. Heddlu Gogledd Cymru

Cydlynnydd Trwyddedu
Heddlu Gogledd Cymru
Gorsaf yr Heddlu
Yr Ala
Pwllheli
Gwynedd
LL53 5BU
Ffôn : 01286 670053
e-bost : Elizabeth.Williams@nthwales.pnn.police.uk

2. Teulu Môn

Cyngor Sir Ynys Môn
Swyddfeydd y Cyngor
LLANGEFNI
Ynys Môn
LL77 7TW
01248 725 888
teulumon@ynysmon.gov.uk

3. Gwasanaeth Tân ac Achub Gogledd Cymru

Prif Swyddog Tân
Gwasanaeth Tân ac Achub Gogledd Cymru
Gorsaf Dân
Ffordd Llanberis
Caernarfon
Gwynedd
LL55 2DF
Ffôn : 01286 662999
e-bost : gwynedd.mon@nwales-fireservice.org.uk

4. Safonau Masnach

Rheolwr Safonau Masnach
Adain Gwarchod y Cyhoedd
Adran Rheoleiddio a Datblygu Economaidd
Cyngor Sir Ynys Môn
Swyddfeydd y Cyngor
LLANGEFNI
Ynys Môn
LL77 7TW
01248 752 840
safonaumasnach@ynysmon.gov.uk

5. Iechyd yr Amgylchedd

Rheolwr Iechyd yr Amgylchedd
Adain Gwarchod y Cyhoedd
Adran Rheoleiddio a Datblygu Economaidd
Cyngor Sir Ynys Môn
Swyddfeydd y Cyngor

LLANGEFNI
Ynys Môn
LL77 7TW
01248 752 840
ehhealth@ynysmon.gov.uk

6. Cynllunio

Rheolwr Datblygu Cynllunio
Adain Cynllunio
Adran Rheoleiddio a Datblygu Economaidd
Cyngor Sir Ynys Môn
Swyddfeydd y Cyngor
LLANGEFNI
Ynys Môn
LL77 7TW
01248 752 421
cynllunio@ynysmon.gov.uk

7. Bwrdd Iechyd Gogledd Cymru

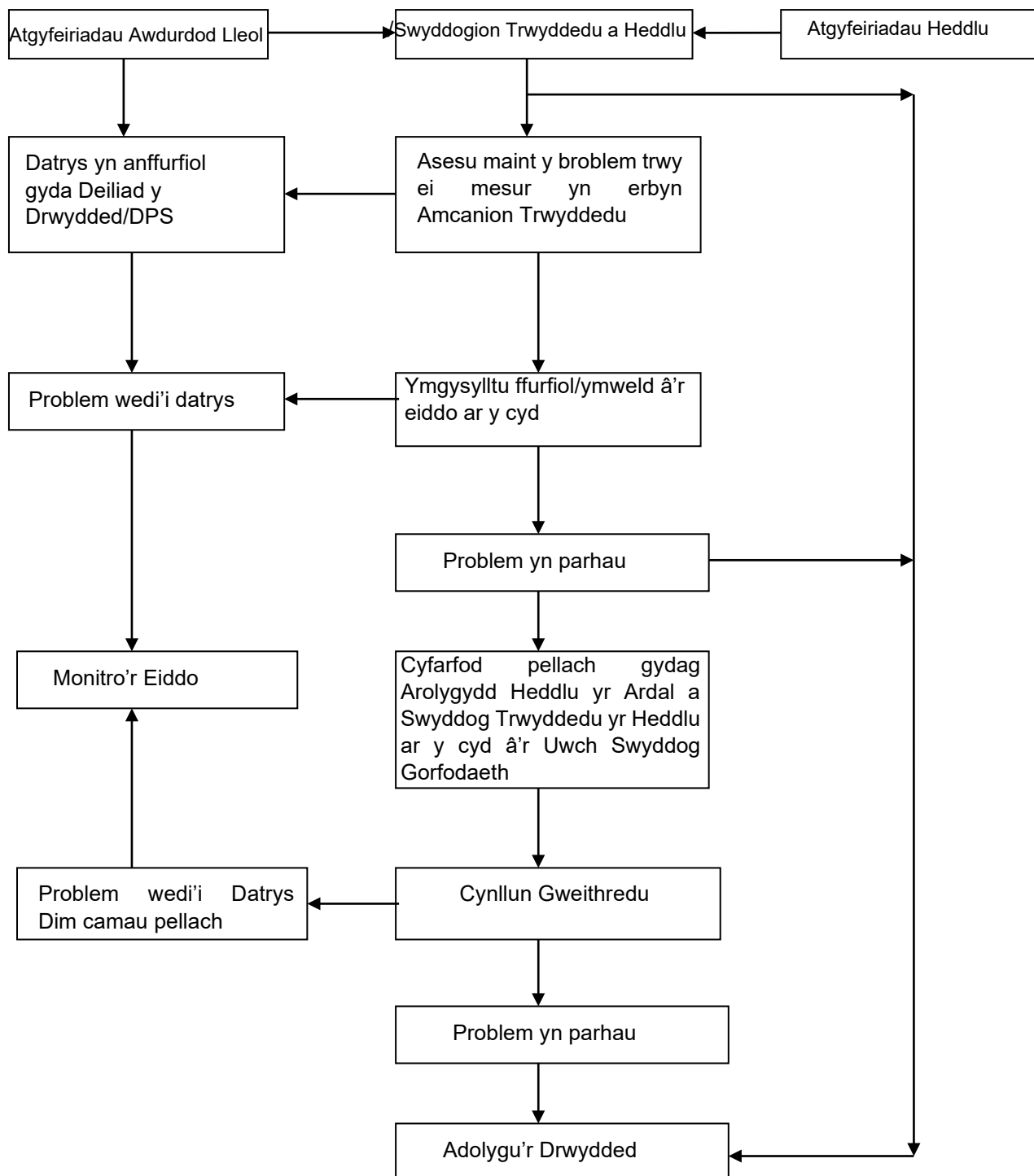
Swyddog Gweinyddu ac Adnoddau
Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr
Cyfarwyddiaeth Iechyd y Cyhoedd
Preswylfa
Ffordd Hendy
Yr Wyddgrug
Sir y Fflint
CH7 1PZ
BCUHB.Licensing@wales.nhs.uk

8. Gorfodaeth Mewnfudo y Swyddfa Gartref

IE Licensing Compliance Team (IELCT)
2 Ruskin Square (floor 6)
Dingwall
Croydon
CR20 2WF
IE.licensing.applications@homeoffice.gov.uk

ATODIAD C – GWEITHDREFN ADOLYGU YN CYNNWYS GWEITHDREFN DATRYS PROBLEMAU A GORFODAETH

GWEITHDREFN AR GYFER ADOLYGU EIDDO TRWYDDEDIG YN CYNNWYS DATRYS PROBLEMAU AR Y CYD

Dylid nodi y dyluniwyd y siart lif hon fel templed ar gyfer monitro eiddo trwyddedig trafferthus, ond gall Awdurdodau wneud yn groes i'r weithdrefn a amlinellir fel y bo angen fesul achos.

PARTNERIAETH TRWYDDEDU HEDDLU GOGLEDD CYMRU A'R AWDURDOD LLEOL

GWEITHDREFN ORFODAETH AR GYFER EIDDO

Dylid nodi mai pwrpas y weithdrefn orfodaeth yw sicrhau y gellir cwrdd â'r nod cyffredin o sicrhau 'trefniadaeth dda' ac 'arferion gorau' trwy gydweithio. Nid oes bwriad o gwbl i adolygu trwyddedau cyn belled â bod y Goruchwyliwr Eiddo Dynodedig yn fodlon rhoi sylw i unrhyw broblemau gyda chymorth Heddlu Gogledd Cymru a'r Awdurdod Trwyddedu.

Senario Enghreifftiol

CAM UN - Achos o anrhefn/yfed dan oed/ymdrechion i brynu alcohol gan unigolyn dan oed neu ar ran unigolyn dan oed mewn/o eiddo trwyddedig lle mae'r unigolyn sydd â gofal yn galw'r Heddlu am gymorth ac yn cytuno i weithio gyda nhw.

Os bydd problemau'n parhau, symudwch o Gam 1 i Gam 2

CAM DAU - Cyfarfod rhwng yr Arolygydd Heddlu/Sarsiant Cymdogaeth, Adran y Gorllewin, Rheolwr yr Eiddo Trwyddedig a chynrychiolydd yr Awdurdod Lleol. Trafodir y materion yn ffurfiol a rhoddir rhybudd ysgrifenedig ffurfiol.

Os bydd problemau'n parhau, symudwch o Gam 2 i Gam 3

CAM TRI - Bydd yr Arolygydd Heddlu/Sarsiant Cymdogaeth, Adran y Gorllewin a Rheolwr yr Eiddo Trwyddedig yn gwneud cais am adolygiad o'r Drwydded Eiddo, fel sy'n briodol i'r amgylchiadau.

Cytunir ar **Gydgynllun Gweithredu** a fydd mewn grym am dri mis. Os na fydd unrhyw achosion pellach, gellir rhoi'r gorau i ddilyn y weithdrefn orfodaeth.

Bydd yr Heddlu'n gwneud popeth sy'n bosibl i gynorthwyo ac yn gweithio gyda Goruchwyliwr Eiddo Dynodedig i roi'r gorau i orfod dilyn y weithdrefn orfodaeth. Fodd bynnag, mae gofyn i'r Goruchwyliwr Eiddo Dynodedig fod yn gyfrifol am redeg busnes/eiddo da.

Gall achosion mwy difrifol olygu symud ymlaen yn syth i gam dau neu gam tri yn awtomatig (e.e. gweini alcohol i bobl sydd wedi eu gwahardd dan y cynllun Pub Watch, ymosodiad ar heddwes gan Oruchwyliwr Eiddo Dynodedig, staff awdurdodedig neu deulu). Mater i ddisgresiwn yr Arolygydd Heddlu yw hwn. Bydd gorfod defnyddio'r weithdrefn mwy na dwywaith (mewn unrhyw gyfnod o 12 mis) ar gyfer achos penodol yn arwain at adolygiad cam 3 ar unwaith (bydd mwy nag un yn arwain at adolygiad cam 2).

ATODIAD D – DIRPRWYO SWYDDOGAETHAU

Dirprwyo Swyddogaethau

Mater	Pwyllgor Llawn	Is-bwyllgor	Swyddogion
Cais am Drwydded Bersonol		Os ceir gwrthwynebiad gan yr Heddlu	Os na chyflwynir sylwadau
Cais am Drwydded Bersonol gydag euogfarnau sydd heb ddarfod		Pob achos	
Cais am Drwydded Eiddo / Tystysgrif Eiddo Clwb		Os cyflwynir sylwadau perthnasol	Os na chyflwynir sylwadau perthnasol
Cais am Ddatganiad Dros Dro		Os cyflwynir sylwadau perthnasol	Os na chyflwynir sylwadau perthnasol
Cais i Amrywio Trwydded Eiddo / Tystysgrif Eiddo Clwb		Os cyflwynir sylwadau perthnasol	Os na chyflwynir sylwadau perthnasol
Cais i Amrywio Goruchwyliwr Eiddo Dynodedig		Os ceir gwrthwynebiad gan yr Heddlu	Pob achos arall
Cais i beidio â bod yn Oruchwyliwr Eiddo Dynodedig mwyach			Pob achos
Cais i Drosglwyddo Trwydded Eiddo		Os ceir gwrthwynebiad gan yr Heddlu	Pob achos arall
Cais ar gyfer Awdurdodau Dros Dro		Os ceir gwrthwynebiad gan yr Heddlu	Pob achos arall
Cais i Adolygu Trwydded Eiddo / Tystysgrif Eiddo Clwb		Pob achos	
Penderfynu a yw Cwyn yn amherthnasol, yn wacsaw neu flinderus ac ati			Pob achos
Penderfyniad i wrthwynebu pan fo'r Awdurdod Lleol yn ymgynghorai ac nad yw'n awdurdod perthnasol sy'n ystyried y cais		Pob achos	
Penderfynu ar wrthwynebiad yr Heddlu i Hysbysiad Digwyddiad Dros Dro		Pob achos	

ATODIAD E – RHESTR TERMAU

Nodwch os gwelwch yn dda y darperir y rhestr dermau hon er mwyn cyfeirio ati fel y bo angen. Ni chawsant eu defnyddio drwy'r Polisi cyfan ac fe'u darperir er arweiniad yn unig.

Adolygiad - Yn dilyn caniatáu **trwydded eiddo** neu **dystysgrif eiddo clwb** gall **awdurdod cyfrifol** neu **unigolyn arall** ofyn i'r awdurdod trwyddedu adolygu'r drwydded neu'r dystysgrif oherwydd mater sy'n codi yn yr eiddo mewn cysylltiad ag unrhyw un o'r pedwar amcan trwyddedu.

Adolygiad barnwrol - Yn cynnwys dim ond y rheiny lle hysbysodd yr Uchel Lys bartïon o'i benderfyniad yn y cyfnod amser penodedig.

Adolygiad Brys/ Cryno - Gall prif swyddog yr heddlu wneud cais am adolygiad brys/ cryno o **drwydded eiddo** oherwydd troseddau difrifol ac / neu anhrefn difrifol o dan a.53A **Deddf Trwyddedu 2003**.

Amodau - mae tri math o amodau

1. **Amodau Arfaethedig** - amodau a gynigir gan yr ymgeisydd yn yr atodlen weithredu
2. **Amodau a osodir** - amodau a osodwyd gan yr awdurdod trwyddedu ar ôl gofyn am ei ddisgresiwn yn dilyn derbyn sylwadau perthnasol.
3. **Amodau Gorfodol** - amodau a ragnodir gan y Ddeddf ac maent yn cael eu cynnwys ym mhob trwydded eiddo neu dystysgrif eiddo clwb pan fo gweithgareddau trwyddedadwy penodol yn cael eu cynnal.

Amrywiad (i drwydded eiddo) - Ceisiadau a wneir o dan adran 34 **Deddf Trwyddedu 2003** i newid telerau'r **drwydded eiddo**, er enghraifft yr oriau agor, y gweithgareddau trwyddedadwy neu'r amodau. Mae'r ffi ar gyfer amrywio **DPS** wedi'i rhagnodi yn y Ddeddf.

Amrywiad (i dystysgrif eiddo clwb) - Ceisiadau a wneir o dan adran 84 **Deddf Trwyddedu 2003** i newid telerau'r **dystysgrif eiddo clwb**, er enghraifft gweithgareddau trwyddedadwy neu'r amodau.

Ardal effaith gronol – Ardal mae'r **awdurdod trwyddedu** wedi nodi yn eu datganiad polisi trwyddedu fel un sydd â dirlawnder o eiddo trwyddedig a gallai'r 'effaith gronol' o unrhyw eiddo trwyddedig ychwanegol gael effaith andwyol ar yr amcanion trwyddedu statudol.

Awdurdod cyfrifol - cyrff cyhoeddus y mae'n rhaid eu hysbysu am geisiadau **trwydded eiddo** penodol neu **dystysgrif eiddo clwb** ac mae ganddynt hawl i gyflwyno sylwadau i'r awdurdod trwyddedu. Maent yn cynnwys.

- yr awdurdod trwyddedu ac unrhyw awdurdod trwyddedu arall dros yr ardal mae'r eiddo wedi'i leoli,
- prif swyddog yr heddlu sy'n gyfrifol am yr ardal ble y mae'r eiddo wedi'i leoli,
- yr awdurdod tân ac achub ar gyfer unrhyw ardal lle mae'r eiddo wedi'i leoli
- y Bwrdd Iechyd Lleol ar gyfer unrhyw ardal lle mae'r eiddo wedi'i leoli,
- yr awdurdod gorfodi ar gyfer y Ddeddf Iechyd a Diogelwch yn y gwaith ac ati 1974 ar gyfer unrhyw ardal lle mae'r eiddo wedi'i leoli,
- yr awdurdod cynllunio lleol ar gyfer unrhyw ardal lle mae'r eiddo wedi'i leoli,
- yr awdurdod lleol sy'n gyfrifol am leihau neu atal y risg o lygru'r amgylchedd neu o niwed i iechyd pobl mewn unrhyw ardal lle mae'r eiddo wedi'i leoli,
- corff sy'n cynrychioli rhai sydd, mewn perthynas ag unrhyw ardal o'r fath, yn gyfrifol am, neu â diddordeb mewn, materion sy'n ymwneud ag amddiffyn plant rhag niwed, ac maent yn gymwys i roi cyngor ar faterion o'r fath,
- mewn perthynas â llong, awdurdod mordwyo sydd â swyddogaethau mewn perthynas â dyfroedd lle mae'r llong wedi ei hangori neu ei docio, neu unrhyw ddyfroedd lle mae, neu y bwriedir iddo, fordwyo ar adeg pan mae'n cael ei ddefnyddio ar gyfer gweithgareddau trwyddedadwy,
- yr awdurdod lleol sy'n gyfrifol am bwysau a mesurau mewn unrhyw ardal lle mae'r eiddo wedi'i leoli.

Awdurdod trwyddedu - yr awdurdod trwyddedu sy'n gyfrifol am drwyddedu alcohol, adloniant rheoledig a lluniaeth hwyr y nos.

Bandiau Ffi - Wrth benderfynu ar y swm ffi'r drwydded ar gyfer ceisiadau am **drwyddedau eiddo a thystysgrifau eiddo clwb newydd**, ac amrywiadau llawn i drwyddedau neu dystysgrifau, mae pob eiddo yn disgyn i fand yn seiliedig ar ei werth ardrethol annomestig. Ers cyflwyno Deddf 2003 tan 2012/13, mae'r ffioedd ceisiadau sy'n gysylltiedig â phob band am drwydded neu dystysgrif newydd wedi bod fel a ganlyn: Band A (£100); Band B (£190); Band C (£315); Band D [dim lluosydd] (£450); Band D trwydded eiddo gyda lluosydd (£900); Band E [dim lluosydd] (£635); Band E trwydded eiddo gyda lluosydd (£1905). Mae'r ffioedd blyneddol dilynol sy'n gysylltiedig â phob trwydded neu dystysgrif fel a ganlyn: Band A (£70); Band B (£180); Band C (£295); Band D [dim lluosydd] (£320); Band D trwydded eiddo gyda lluosydd (£640); Band E [dim lluosydd] (£350); Band E trwydded eiddo gyda lluosydd (£1,050).

Clwb cymwys - Mae'n rhaid i nifer o feini prawf gael eu bodloni cyn cael ei ystyried yn glwb cymwys am **dystysgrif eiddo clwb**. Sef:

- dan reolau'r clwb, na fydd pobl yn cael eu derbyn am aelodaeth neu gael eu derbyn fel ymgeiswyr ar gyfer aelodaeth, neu i unrhyw un o freintiau aelodaeth heb gyfnod o ddau ddiwrnod o leiaf rhwng eu henwebiad ar gyfer aelodaeth a'u derbyn;
- bod y clwb wedi'i sefydlu a'i gynnal mewn ewyllys da fel clwb;
- bod gan y clwb o leiaf 25 aelod; a
- nad yw alcohol yn cael ei gyflenwi i aelodau yn yr eiddo ac eithrio gan neu ar ran y clwb.

Darfod (trwydded eiddo) - Pan mae **trwydded eiddo** wedi dod i ben oherwydd marwolaeth, analluogrwydd, ansolfedd ac ati deiliad y drwydded, fel y nodir o dan adran 27 **Deddf Trwyddedu 2003**. Nid yw'n cynnwys achosion lle'r oedd trwydded eiddo mewn grym am gyfnod cyfyngedig, ond bod y cyfnod wedi dod i ben ers hynny (e.e. digwyddiadau un-tro).

Darfod (tystysgrif clwb) - Pan mae **tystysgrif eiddo clwb** wedi dod i ben oherwydd ei fod wedi bod mewn grym am gyfnod cyfyngedig, ond bod y cyfnod wedi dod i ben ers hynny.

Dirymu (trwydded bersonol) - Os yw'r deiliad **trwydded bersonol** yn cael ei ddyfarnu'n euog o drosedd yn ystod y cyfnod ymgeisio am y drwydded, gall y drwydded gael ei dirymu o dan a.124 **Deddf Trwyddedu 2003**.

Fforffedu (trwydded bersonol) - Atal yn dilyn gorchymyn llys o dan a.129 **Deddf Trwyddedu 2003** penodedig (a lle nad yw'r gorchymyn hwnnw wedi cael ei atal dros dro, hyd nes apêl o dan a.129(4) neu 130 o'r Ddeddf).

Gorchymyn ardoll hwyr y nos - Pŵer dewisol i **awdurdodau trwyddedu** o dan adran 125 **Deddf Diwygio'r Heddlu a Chyfrifoldeb Cymdeithasol 2011**. Mae'r ardoll hwyr y nos yn cael ei dalu gan yr eiddo trwyddedig hynny i werthu alcohol yn hwyr yn y nos i godi cyfraniad tuag at gostau plismona'r economi hwyr y nos.

Gorchymyn cyfyngu alcohol yn gynnar yn y bore - Pŵer o dan adran 119 **Deddf Diwygio'r Heddlu a Chyfrifoldeb Cymdeithasol 2011** i wahardd gwerthu alcohol am gyfnod penodol o amser rhwng yr oriau o 12am a 6am, os ystyrir yn briodol ar gyfer hyrwyddo'r amcanion trwyddedu.

Goruchwyliwr Eiddo Dynodedig (DPS) - Fel arfer, hwn fydd yr unigolyn sydd wedi cael y cyfrifoldeb am redeg yr eiddo o ddydd i ddydd gan y deiliad **trwydded eiddo**. Mae'n ofynnol i bob trwydded eiddo sy'n awdurdodi gwerthu alcohol o dan Ddeddf 2003 i nodi DPS. Rhaid i'r DPS fod yn ddeiliad **trwydded bersonol**. Yr unig eithriad yw ar gyfer eiddo cymunedol sydd wedi gwneud cais llwyddiannus i'r ALL i gael eu heithrio o'r gofyniad.

Gwerthu Alcohol i'w yfed ar yr eiddo - Gwerthu alcohol trwy fanwerthu a'i gyflenwi (gan glybiau) i'w yfed ar yr eiddo.

Gwerthu Alcohol i'w yfed oddi ar yr eiddo - Gwerthu alcohol trwy fanwerthu i'w yfed oddi ar yr eiddo

Gwrandawriad - A ddefnyddir yng nghyd-destun ceisiadau am **drwydded eiddo** neu **dystysgrif eiddo clwb** sy'n mynd i wrandawriad ar gyfer penderfynu ar geisiadau am drwydded eiddo, ar gyfer datganiadau dros dro, i amrywio trwydded eiddo, am dystysgrifau eiddo clwb, ac i amrywio tystysgrifau eiddo clwb.

Hysbysiad o ddigwyddiad dros dro (TEN) - Hysbysiad o dan adran 100 **Deddf Trwyddedu 2003**, a ddefnyddir i awdurdodi gweithgareddau trwyddedadwy ar raddfa fach yn gymharol, yn amodol ar feini prawf a'r terfynau penodol. Mae'n cynnwys yn unig hysbysiadau sydd wedi cael eu rhoi yn gywir ac yn briodol yn y cyfnod amser penodol h.y. mae'n eithrio hysbysiadau a gafodd eu hanfon yn ôl oherwydd camgymeriadau ar y ffurflen. Mae hyn hefyd yn cynnwys hysbysiadau a gafodd eu tynnu'n ôl ar ôl hynny. Mae'r ffi ar gyfer TEN wedi'i ragnodi yn y Ddeddf.

Ildio (trwydded) - Os yw'r deiliad trwydded yn dymuno ei hildio, mae'n cael ei wneud yn unol â darpariaethau o dan adran 28 (am **drwydded eiddo**), adran 81 (am **dystysgrif clwb**) ac adran 116 (ar gyfer **trwydded bersonol**).

Lluniaeth gyda'r hwyr - Darparu bwyd poeth neu ddiod i'r cyhoedd, i'w yfed ar neu oddi ar yr eiddo, rhwng 11pm a 5am neu gyflenwi bwyd poeth neu ddiod boeth i unrhyw un rhwng yr oriau hynny ar neu o eiddo lle mae mynediad i'r cyhoedd.

Lluosydd – Caiff lluosyddion eu defnyddio mewn perthynas ag eiddo a ddefnyddir yn unig neu'n bennaf ar gyfer cyflenwi alcohol i'w yfed yn yr eiddo o dan awdurdodiad **trwydded eiddo (bandiau ffioedd D ac E yn unig)**.

Mân amrywiad (i drwyddedu neu dystysgrif) - Ceisiadau a wneir o dan a.41A neu a.86A **Deddf Trwyddedu 2003** i wneud newidiadau risg isel i delerau **trwydded eiddo** neu **dystysgrif eiddo clwb**. Mae'r ffi ar gyfer mân amrywiad wedi'i ragnodi yn y Ddeddf.

Personau Awdurdodedig - personau awdurdodedig yw cyrff â grym i wneud gwaith arolygu a gorfodi o dan Ddeddf Trwyddedu 2003.

Personau eraill - Unrhyw unigolyn, corff neu fusnes sy'n debygol o gael eu heffeithio gan ganiatáu ceisiadau am **drwydded eiddo** neu **dystysgrif eiddo clwb**. Gall unigolion eraill gyflwyno sylwadau perthnasol i'r awdurdod trwyddedu perthnasol, a gallant ofyn am adolygiad o'r drwydded eiddo neu dystysgrif eiddo clwb.

Sylwadau perthnasol - Sylwadau sydd am effaith debygol caniatáu ceisiadau am **drwydded eiddo** neu **dystysgrif eiddo clwb** ar hyrwyddo'r amcanion trwyddedu, sy'n cael eu gwneud gan awdurdod cyfrifol neu unigolyn arall o fewn y cyfnod a ragnodir o dan adran 17(5)(c) o'r Ddeddf, sydd heb gael eu tynnu'n ôl, ac yn achos y sylwadau a wnaed gan bobl eraill, nad ydynt, ym marn yr awdurdod trwyddedu perthnasol yn wacsaw neu'n flinderus.

Trwydded bersonol – Yn awdurdodi unigolyn i gyflenwi neu awdurdodi cyflenwi alcohol yn unol â **trwydded eiddo** o dan **Ddeddf Trwyddedu 2003**. Mae ffi'r cais am drwydded bersonol yn cael ei rhagnodi yn y Ddeddf.

Trwydded Eiddo - Awdurdodi eiddo i gael ei ddefnyddio ar gyfer gwerthu neu gyflenwi alcohol, darparu adloniant rheoledig neu ddarparu **lluniaeth hwyr y nos**, dan **Ddeddf Trwyddedu 2003**. Mae hyn yn cynnwys trwyddedau eiddo â therfyn amser. Mae ffi trwydded eiddo yn seiliedig ar ei werth ardrethol annomestig. Mae ffioedd cais yn amrywio o £100 (Band A) i £1,905 (Band E gyda lluosydd); mae ffioedd blynyddol yn amrywio o £70 i £1,050.

Tystysgrif eiddo clwb – Yn awdurdodi **clwb cymwys** i gynnal 'gweithgareddau clwb cymwys' o dan Ddeddf Trwyddedu 2003. Mae hyn yn cynnwys tystysgrifau â chyfyngiad amser.

Public Health Directorate, Betsi Cadwaladr University Health Board

Isle of Anglesey County Council - Statement of Licensing Policy consultation response

05/01/2026

The Health Board welcomes the opportunity to respond to this draft Statement of Licensing Policy. We recognise the importance of a clear evidence-based approach to addressing alcohol related harm and acknowledge the significant impact of alcohol misuse on individuals, families, communities, and health services.

Overall, the draft policy is well-worded, comprehensive, and clearly structured. The Health Board supports the policy's overarching aims and values the inclusive and proportionate approach taken. We support the draft Statement of Licensing Policy and welcome the council's commitment to evidence-led licensing, partnership working, and community safety.

Alcohol remains a major preventable cause of illness, death, and social harm in North Wales. It is associated with a wide range of health conditions, crime, violence, family breakdown and inequality, with impacts extending beyond the individual drinker. Evidence shows that alcohol availability and consumption contribute to significant health harms, including hospital admissions, premature mortality and harm to children and young people. Deprivation exacerbates these effects, with the most deprived communities experiencing poorer health outcomes and longer periods of ill health linked to alcohol use.

Reducing the availability of alcohol has been identified by the World Health Organization as one of the most effective measures for preventing alcohol-related harm. The licensing process is therefore a key preventative tool, enabling local authorities to regulate the number, location, and operation of licensed premises, including opening hours, age-restriction enforcement, and the responsible selling of alcohol.

The comments provided below are intended to further support and strengthen the policy to enhance its positive impact on population health.

In summary, we recommend:

- 1. An increased focus on protecting vulnerable individuals, including children and young people.**
- 2. Include reference to Public Health data/ local evidence of alcohol related harm being used to inform decisions.**
- 3. Strengthen reference between the SLP and other relevant strategies including calling Time For Change and the Wellbeing of Future Generations Act 2015.**

To align with the above recommendations, we recommend including wording similar to the following in the relevant sections of the document:

Section 1 – Background

We recommend including a further bullet point; 1.4 to acknowledge and emphasise the impact alcohol may have on communities and those individuals that may be at increased risks of alcohol

related harms. We acknowledge that the Statement of Licensing Policy may be in place for 5 years and therefore the data will be out of date, therefore it may not be appropriate to include the data highlighted in yellow below.

Alcohol consumption and its associated harms continue to present a significant public health challenge. Harmful alcohol use is consistently identified as one of the leading risks factors for disease, disability, and premature deaths worldwide.

In Ynys Mon, 36.6% of young persons aged 11-16, reported drinking alcohol. This is higher than the Wales average of 35.6% ([SHRN, 2023](#)).

During 2023-24; 196 individuals per 100,000 population in Ynys Mon were admitted to hospital for an alcohol-specific condition; this is a decrease of 22% since 2022-2023 ([PHW 2025](#)).

During 2023-24; 837 individuals per 100,000 population in Ynys Mon were admitted to hospital with an alcohol attributable condition. This is a decrease of 17% since 2021-22 ([PHW 2025](#)).

There are areas of deprivation on the island with some communities amongst the 10% most deprived in Wales across all domains including Community Safety.

On average, people on low incomes drink less than people on higher incomes, with affordability being one of the key drivers in alcohol consumption. However, people in deprived areas are many times more likely to experience an alcohol related hospital admission or die of an alcohol related cause.

Overall, effective, and well-enforced licensing is recognised as a vital component in reducing alcohol-related harm, protecting children and vulnerable groups, and supporting safer, healthier communities.

Section 2 - Scope and Extent of the Licensing Act 2003

Section 2.3 In this section there is reference that the Authority will have regard to other policies, Acts and Strategies. We would encourage specific reference to the below within the main policy or within the appendices:

Regional and National Policies

Calling Time for Change (2025-2028) – North Wales Alcohol Harm Reduction Strategy (North Wales Area Planning Board 2025)

Calling Time for Change (2025-2028), is the North Wales's Alcohol Harm Reduction Strategy. Priorities include:

- Safe and Supportive Environments – to promote responsible retailing and support a safe, vibrant and diverse night-time economy, through working in partnership with local alcohol businesses to reduce alcohol related harm.*
- Changed attitude and social norms – to increase knowledge and understanding of alcohol related harms and enable people in North Wales to have a positive relationship with alcohol, and work towards a culture in which non-drinking or a low level of alcohol consumption is valued and accepted as a norm.*
- Reduce availability of alcohol – to reduce alcohol related crime, disorder, and anti-social behaviour by preventing and tackling alcohol related offending by individuals and irresponsible alcohol retailing.*

- Children, Young People and Families to protect children, young people, and families from alcohol related harm

Substance Misuse Delivery Plan (2019-2022) (Welsh Government 2019)

The vision set out by Welsh Governments' Substance Misuse Delivery Plan (2019-22) is that everyone should have longer healthier lives, free from the potential harms of substance misuse, building resilience so they can be active and contribute positively to their communities.

The Well-being of Future Generations Act, 2015 (Future Generations Commissioner for Wales 2015)

The Well-being of Future Generations Act requires public bodies in Wales to think about the long-term impact of their decisions, to improve how they work with people, communities, and each other, and to prevent persistent problems such as poverty, health inequalities and climate change. This legislation provides a unique opportunity in Wales to create positive change by working collectively to protect the health and wellbeing of our future generations.

The Public Health (Minimum Price for Alcohol) (Wales) Act 2018, which aims to reduce alcohol-related harm by controlling affordability.

The Act provides for a minimum price for the sale and supply of alcohol in Wales by certain persons. It also makes it an offence for alcohol to be sold or supplied below that price and establishes a local authority led enforcement regime.

Wales without Violence: A shared Framework for Preventing Violence among Children and Young People, Violence Prevention Unit, 2023 Public Health Wales.

This framework references Safe community environments to create physically and psychologically safe spaces for children and young people.

The Framework notes Alcohol and Licensing Policy as a key programme/ intervention to help address risk factors and prevent violence.

<https://waleswithoutviolence.com/wp-content/uploads/2023/04/WWV-Framework-Digital-English.pdf>

North Wales without Violence, North Wales Serious Violence Response Strategy, 2024

Access to Alcohol is listed as one of the Causes and risk factors of serious violence and therefore emphasises the importance of the Alcohol licensing regime.

Section 3 Licensing Objectives

Section 3.10 Public Safety

Specifically include 'spiking' as below. The Revised guidance issued under section 182 of Licensing Act 2003 guidance (November 2025 update) specifically mentions that licensing authorities 'may wish to consider additional licence conditions to safeguard patrons against spiking' in appropriate cases, where there is evidence to justify such action. This reflects an awareness of a health-related safety risk on licensed premises and offers local authorities the discretion to tackle it through licensing conditions if appropriate.

3.10 The Authority recognises that general health and safety duties will not always adequately cover specific issues and therefore conditions may need to be attached to a Premises Licence or Club Premises Certificate. Physical safety includes the prevention of accidents and injuries and

other immediate harms that can result from alcohol consumption such as unconsciousness, alcohol poisoning and 'spiking' incidents.

We would also encourage including wording in Section 3 of the document to encourage applicants to consider supporting wider campaigns. For example:

Applicants and licensees should support wider harm-reduction strategies and campaigns, including campaigns around awareness of spiking incidents and have regard to relevant Welsh Government substance misuse strategies. Where age restrictions apply, appropriate control measures should be in place, including staff training and the adoption of schemes such as Challenge 25.

Section 3 (Licensing Objectives) or at the end of section 4 (The Licensing Process and Administration of Functions 4.26 - where there is reference to the Local Health Board).

Corrections are provided for Section 4.26 where reference is made to Public Health Wales; following the transfer of the Public Health team to the Health Board in 2022. As representatives of the Health Board, we have submitted data as part of representations from services within the Health Board.

Furthermore, we suggest that you reference the Local Health Board as the either the Health Board or BCUHB.

To strengthen BCUHB Public Health input we suggest that you may include narrative similar to:

The Authority recognises that the licensing regime plays an important role in supporting and protecting public health. Alcohol availability and consumption can contribute to a range of harms, including alcohol-related hospital admissions, injury, violence, long-term health conditions and poor mental wellbeing.

The Local Health Board is responsible for making representations and observations on licencing applications. While public health is not a standalone licensing objective under the Act, the Authority will take relevant public health evidence into account where it supports the promotion of the existing licensing objectives, particularly the prevention of crime and disorder, public safety, and the protection of children from harm

The Health Board can provide data and evidence from A&E and the local Substance Misuse Service may also provide input. The information provided by the Health Board is not available to other responsible authorities and it may help inform licensing decisions.

Section 5: Premises Licences and Club Premises Certificates (New Applications, Variations & General Information).

5.6 Garages - In determining applications for garages, (i.e. forecourt shops) the Authority must decide whether or not premises are primarily used as a garage and will expect applicants to submit data which establishes the primary use. Where such information is not available (because for example the premises have only just started trading), the Authority may consider imposing a condition requiring this information to be provided to the Licensing Authority on a regular basis for the following years to ensure the premises are not primarily used as a garage.

We suggest to include that as part of the application you will consider the location and the risks related to drink and drug driving and that applicants need to give this due consideration (to consider ways to minimise risks such as supporting local campaigns around drink and drug driving).

Section 9 Operating Schedule

Section 9.11 Shops, stores and supermarkets will generally be permitted to sell alcohol for consumption off premises at times when they are normally open in the course of their business. Where relevant representations are made (for example from the Police or resident(s) in the case of individual shops, which are known to be a focus of disorder and disturbance), restrictions on hours may be appropriate.

On-sales and off-sales have different implications for public health, as well as for the prevention of crime and disorder, public safety, the prevention of public nuisance, and the protection of children from harm. For example, off-sales needs to consider the potential for 24-hour access and delivery of alcohol. There is a growing body of evidence that highlights the harm this can cause to vulnerable individuals including those with acute alcohol dependency or those in recovery.

We would consider further additions to strengthen this section, for example:

In areas where alcohol-related problems or anti-social behaviour are already evident, applicants should carefully consider the appropriateness of selling alcohol during early morning or late evening hours, as extended availability may attract problematic drinking and exacerbate local issues.

Within this section we would also encourage including the below:

Applicants are strongly encouraged to apply only for the hours they genuinely intend to operate. Applications for unnecessarily extended hours may increase the likelihood of representations. The existence of other premises with similar hours in the vicinity will not be regarded as justification for granting extended hours

Section 14 Miscellaneous

Remote and Delivery Sales of Alcohol

We suggest strengthening this section with reference to employee training and seeking advice where relevant, for example:

Operating schedules should clearly set out effective age-verification procedures at both the point of sale and point of delivery, alongside appropriate staff training.

Applicants are encouraged to seek advice from the Licensing Authority or police where proposing delivery services, particularly in relation to delivery times, quantities, and age-restriction controls

Safeguarding - Safeguarding is noted within this section (14.4) We would encourage more detail around safeguarding, some wording below that may be appropriate to use:

The Licensing Authority works in partnership with key agencies to prevent and respond to safeguarding risks, including through participation in multi-agency safeguarding arrangements and close collaboration with the Safeguarding Board, Police and other responsible authorities. Safeguarding is a shared responsibility, and effective partnership working is essential to identifying risks early, protecting vulnerable individuals, and disrupting criminal activity.

The Authority will work proactively with partner agencies to undertake compliance activity, including test purchase operations, to ensure appropriate safeguards are in place.

Licence holders are expected to regularly review their practices to ensure continued compliance with the licensing objectives. Where premises are found to be repeatedly exposing children or vulnerable people to harm, the Authority will take prompt and proportionate enforcement action, in consultation with other responsible authorities, using the full range of powers available.

Concerns relating to the safety or welfare of a child should be reported to North Wales Police or the local authority safeguarding teams without delay.

In addition to the above we include some further comments below that you may wish to consider as part of the development of the final document:

Late night refreshments.

- BCUHB recommend that the policy considers the public health implications of late-night refreshment provision between 23:00 and 05:00. The availability of hot food and drink during these hours may contribute to unhealthy eating behaviours, increased calorie consumption, and alcohol-related harm, particularly when combined with extended hours of alcohol availability.
- Late-night refreshment premises can contribute to increased levels of crime, disorder and anti-social behaviour, particularly when operating during the early hours of the morning. Applicants seeking to provide hot food or drink between 23:00 and 05:00 should be required to demonstrate how their proposed operation will not exacerbate existing issues of crime and disorder within the locality.

Drug Misuse

- Expectation of licensed premises to take reasonable steps to prevent drug misuse, including staff training, clear procedures, customer safety information and appropriate first-aid provision, particularly in larger venues.

Operating schedule

- Some Licensing authorities consider further information around closing times, for example a minimum 30-minute drinking-up or wind-down period before closing that may support the safe and gradual dispersal of customers and help minimise disturbance to the surrounding area. Larger venues and events should consider a longer wind-down period where appropriate. Licensed premises should also be encouraged to make available contact details for licensed Taxi's to support customers in leaving the premises safely and promptly.

Templed ar gyfer Asesu'r Effaith ar Gydraddoldeb (gan gynnwys yr iaith Gymraeg a'r Ddyletswydd Economaidd-Gymdeithasol) Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg / This document is also available in English.

Fersiwn	Dyddiad	Crynodeb o'r newidiadau
0.1	19/09/2025	

Cam 1: Y Cefndir	
1 - Beth sy'n cael ei asesu?	Datganiad Polisi Trwyddedu fel sy'n ofynnol o dan Ddeddf Trwyddedu 2003. Pob pum mlynedd mae'n rhaid i'r Cyngor fabwysiadu Datganiad Polisi Trwyddedu. Cafodd y polisi cyfredol ei fabwysiadu yn 2021 ac felly mae'n rhaid ei ddiwygio yn 2026. Mae'r Polisi hwn yn nodi sut y bydd y Cyngor yn cyflawni ei swyddogaethau yn gysylltiedig â rheoli gweithgareddau rheoledig Trwyddedig. Mae'r polisi drafft wedi cael ei gynhyrchu yn unol â chanllawiau statudol y Ddeddf Trwyddedu ar ffurf a chynnwys Polisiâu. Mae'n fersiwn diwygiedig a mwy diweddar o bolisi blaenorol y Cyngor.
2 - Ydy'r cynnig yma'n un newydd neu un sy'n bodoli eisoes?	Fersiwn diwygiedig o gynnig sy'n bodoli eisoes.
3 - Beth yw nodau a phwmpas y cynnig yma?	Nod y cynnig yw cwrdd â gofynion statudol Deddf Trwyddedu 2003 drwy gynhyrchu Datganiad Polisi Trwyddedu. Bydd y datganiad yn nodi'r dull cyffredinol ar gyfer gwneud penderfyniadau trwyddedu yn unol â Deddf Trwyddedu 2003. Mae'n rhaid darparu datganiad cyn y gall y Cyngor wneud unrhyw benderfyniadau yn gysylltiedig â cheisiadau a rhybuddion a gyflwynir o dan y darpariaethau sydd wedi'u cynnwys yn y Ddeddf. Pwmpas y cynnig yw rhoi polisi mewn grym a fydd yn galluogi'r Cyngor i gyflawni ei swyddogaeth statudol.

Cam 1: Y Cefndir		
4 - Pwy sydd yn gyfrifol am y cynnig sy'n cael ei asesu?	Trystan Owen – Prif Swyddog Gwarchod y Cyhoedd	
5 - Pwy yw'r swyddog arweiniol ar gyfer cynnal yr asesiad yma?	Siôn Hughes, Rheolwr Diogelwch Corfforaethol a Thrwyddedu	
6 - Pwy arall sy'n cymryd rhan yn yr asesiad yma?	Ddim yn berthnasol	
7 - Oes yna gyswllt rhwng y cynnig yma a meysydd gwaith eraill? Er enghraifft, oes yna unrhyw gynigion neu bolisïau eraill y dylid eu cymryd i ystyriaeth wrth asesu'r effaith?	Nac oes	
8 - Ydy'r cynnig yn berthnasol i sut mae'r Awdurdod yn cydymffurfio â dyletswydd gyffredinol y sector gyhoeddus mewn perthynas â phobl a warchodir gan y Ddeddf Cydraddoldeb 2010? Fel rheol, mae unrhyw cynnig sy'n cael effaith ar bobl yn debygol o fod yn berthnasol ar draws pob grŵp a warchodir.	Dileu camwahaniaethu ac aflonyddu	Nac ydi
	Hyrwyddo cyfleoedd cyfartal	Nac ydi
	Meithrin perthynas dda	Nac ydi
	Diogelu hyrwyddo hawliau dynol	Nac ydi
9 - Ydy'r cynnig yn benderfyniad strategol? Os hynny, mae'r Ddyletswydd Economaidd-Gymdeithasol yn berthnasol - gweler atodiad 1.	Nac ydi	

Cam 1: Y Cefndir	
10 - Pwy fyddai'n cael eu heffeithio gan y cynnig/ion (yn negyddol neu'n gadarnhaol, yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol)? Os yw'r penderfyniad yn un strategol, sicrhewch eich bod yn ystyried yn benodol a fyddai'r cynnig yn effeithio mwy ar bobl sy'n byw mewn amgylchiadau economaidd gymdeithasol llai ffafriol nag eraill yn yr un gymdeithas (gweler atodiad 1).	• Awdurdodau Cyfrifol o dan Ddeddf Trwyddedu 2003 • Deiliaid trwyddedau safle a thystysgrifau clwb • Deiliaid trwyddedau personol i werthu alcohol • Bwrdd Iechyd Lleol • Busnesau Lleol • Trigolion ac ymwelwyr Nid yw'n gynnig strategol

Cam 2.1: Casglu gwybodaeth – Safonau'r Gymraeg a Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011	
11 - A yw'r cynnig yma'n sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg yn unol â Pholisi Iaith Gymraeg y Cyngor Sir?	Mae'r cynnig yn unol â Pholisi Iaith Gymraeg y Cyngor.
12 - Oes cyfle yma i gynnig mwy o gyfleoedd i bobl ddysgu a / neu ddefnyddio'r Gymraeg yn eu bywydau bob dydd?	Nid yw'r cynnig yn berthnasol na'n debygol o newid cyfleoedd i ddysgu neu ddefnyddio'r Gymraeg. Gallai'r cynnig gael effaith gadarnhaol ar allu pobl i ddefnyddio'r Gymraeg o ddydd i ddydd drwy drwyddedu busnesau Cymraeg lleol.
13 – A fydd y maes gwaith hwn yn gwneud cynnig rhagweithiol i ddarparu gwasanaethau yn Gymraeg i ddefnyddwyr?	Nid yw'r cynnig yn berthnasol na'n debygol o wneud cynnig rhagweithiol i ddarparu gwasanaethau Cymraeg i ddefnyddwyr.
14 – A fydd y cynnig hwn yn debygol o warchod a hyrwyddo'r Gymraeg o fewn y gymuned?	Bydd y cynnig yn cyfrannu at yr economi leol mewn ardaloedd Cymraeg.

Cam 2.1: Casglu gwybodaeth – Safonau'r Gymraeg a Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011	
Er mwyn eich cynorthwyo i ateb y cwestiynau uchod, mae'r Canllawiau Asesu Effaith corfforaethol yn rhestru cyfres o gwestiynau y dylid eu hystyried wrth edrych sut bydd cynigion yn effeithio ar yr iaith Gymraeg yn gyffredinol. Bydd y graddau mae'r cwestiynau hyn yn berthnasol yn dibynnu ar y cynnig dan sylw. Fodd bynnag: • Os ydych yn edrych ar sut fyddai prif bolisiâu, strategaethau, cynlluniau neu ganllawiau'r Cyngor yn effeithio ar y Gymraeg; neu • Os yw eich ymateb cychwynnol i'r cwestiynau uchod yn codi unrhyw bryderon neu dystiolaeth i awgrymu y byddai'r cynnig yn trin yn Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg neu'n effeithio'n negyddol ar gyfleoedd pobl i ddefnyddio'r Gymraeg; dylid cynnal asesiad mwy cynhwysfawr o'r effaith ar y Gymraeg. Mae templed ar wahân ar gael ar MonITor. Mae dogfen gyngor arferion da Comisiynydd y Gymraeg hefyd ar gael ar MonITor i'ch cynorthwyo ymhellach .	

Cam 2.2: Casglu gwybodaeth – Deddf Hawliau Dynol 1998	
15 - Oes yna unrhyw faterion sydd angen ystyriaeth o ran Hawliau Dynol? Os oes, beth yw'r materion yma? Er enghraifft, a fyddai'r cynnig yn arwain at fethu a diogelu'r hawl i breifatrwydd?	(Mae'r 16 hawl sylfaenol wedi'u rhestru yn Atodiad 2). Nac oes

Cam 2.3: Casglu Gwybodaeth – Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015		
16 - Ydi cynnig yn cyflawni unrhyw rai o'r saith nod llesiant cenedlaethol a amlinellir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015? (Mae disgrifiadau o'r nodau llesiant wedi'u rhestru yn Atodiad 3)	Cymru lewyrchus	Nod y cynnig yw rhoi polisi ar waith ar gyfer gwneud penderfyniadau yn unol â Deddf Trwyddedu 2003. Dylai hyn greu masnach drwyddedig sy'n cefnogi'r amcanion trwyddedu. Yn ei dro dylai hyn gyfrannu at yr economi leol a chynnal neu gynyddu ffyniant drwy ddarparu cyflogaeth neu incwm drwy'r sector drwyddedu.
	Cymru gydnerth	Ddim yn berthnasol
	Cymru iachach	Ddim yn berthnasol
	Cymru sy'n fwy cyfartal	Ddim yn berthnasol

Cam 2.3: Casglu Gwybodaeth – Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015		
	Cymru o gymunedau cydlynus	Mae'r sector trwyddedu yn helpu i annog cymunedau cydlynus a llewyrchus drwy ddarparu adloniant rheoledig yn ystod digwyddiadau a gwyliau ac mewn lleoliadau lle gall trigolion ac ymwelwyr gymdeithasu.
	Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu	Mae adloniant rheoledig yn darparu cyfleoedd diwylliannol a chynrychiadau a digwyddiadau Cymraeg a all helpu'r Gymraeg i ffynnu.
	Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang	Ddim yn berthnasol

Cam 2.4: Casglu Gwybodaeth – Ymgysylltu / Ymgynghori / Tystiolaeth / Llenwi Bylchau o ran gwybodaeth	
Gweler y rhestr wirio cyn ymgysylltu ac ymgynghori, sydd ar gael ar MonITor	
17 - Beth sydd wedi cael ei wneud hyd yn hyn o ran ymgysylltu ac ymgynghori mewn perthynas â'r cynnig yma?	Byddwn yn ymgynghori â'r isod, sydd wedi'u nodi fel ymgynghoreion statudol yn Neddf Trwyddedu 2003: • Prif Gwnstabl Heddlu Gogledd Cymru • Gwasanaeth Tân ac Achub Gogledd Cymru • Y Bwrdd Iechyd Lleol • Personau/cyrff sy'n cynrychioli deiliaid trwyddedau safle lleol • Personau/cyrff sy'n cynrychioli deiliaid tystysgrifau safle clwb lleol • Personau/cyrff sy'n cynrychioli deiliaid trwyddedau personol • Personau/cyrff sy'n cynrychioli busnesau a thrigolion yn yr ardal

Cam 2.4: Casglu Gwybodaeth – Ymgysylltu / Ymgynghori / Tystiolaeth / Llenwi Bylchau o ran gwybodaeth Gweler y rhestr wirio cyn ymgysylltu ac ymgynghori, sydd ar gael ar MonITor	
18 – Pa wybodaeth arall ydych chi wedi ei ddefnyddio fel rhan o'ch asesiad? Rhestrwch unrhyw adroddiadau, gwefannau ayyb a ddefnyddiwyd yma a chynnwys y dystiolaeth berthnasol a gafwyd yn y tabl yng Ngham 3 isod.	Canllawiau Statudol o dan adran 182 o Ddeddf Trwyddedu 2003 Canllawiau diwygiedig a gyhoeddwyd o dan adran 182 o Ddeddf Trwyddedu 2003 (Chwefror 2025) (fersiwn hygyrch) – LLYW.CYMRU
19 - Oes yna unrhyw fylchau yn y wybodaeth a gasglwyd hyd yma? Os oes, sut fydd y rhain yn cael sylw?	Ddim yn berthnasol

Cam 3: Asesu'r effaith debygol ac adnabod camau lliniaru

20 - Nodwch isod unrhyw effaith debygol o safbwynt cydraddoldeb ar y grwpiau unigol, ynghyd ag adnabod pa gamau gellir eu cymryd i leihau neu wella'r effeithiau yma. *Er mwyn penderfynu natur yr effaith debygol, dewiswch un o'r canlynol os gwelwch yn dda – **Negyddol / Cadarnhaol / Dim effaith**

Y grŵp / a warchodir	*Yr effaith debygol	Manylion am yr effaith (gan gynnwys tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau)	Camau i liniaru effaith negyddol
Oed	Positif	Bydd y cynnig yn cefnogi'r amcan trwyddedu i ddiogelu plant rhag niwed. Mae hon yn brif ystyriaeth wrth gyflawni swyddogaethau trwyddedu	
Anabledd	Niwtral	Nid oes unrhyw dystiolaeth sy'n awgrymu y bydd y cynnig yn cael effaith anghymesur ar y bobl sy'n rhannu'r Nodwedd Warchodedig hon	
Rhyw	Niwtral	Nid oes unrhyw dystiolaeth sy'n awgrymu y bydd y cynnig yn cael effaith anghymesur ar y bobl sy'n rhannu'r Nodwedd Warchodedig hon	
Newid Rhyw	Niwtral	Nid oes unrhyw dystiolaeth sy'n awgrymu y bydd y cynnig yn cael effaith anghymesur ar y bobl sy'n rhannu'r Nodwedd Warchodedig hon	

Y grŵp / a warchodir	*Yr effaith debygol	Manylion am yr effaith (gan gynnwys tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau)	Camau i liniaru effaith negyddol
Beichiogrwydd a Mamolaeth	Niwtral	Nid oes unrhyw dystiolaeth sy'n awgrymu y bydd y cynnig yn cael effaith anghymesur ar y bobl sy'n rhannu'r Nodwedd Warchodedig hon	
Hil / Ethnigrwydd / Cenedligrwydd	Niwtral	Nid oes unrhyw dystiolaeth sy'n awgrymu y bydd y cynnig yn cael effaith anghymesur ar y bobl sy'n rhannu'r Nodwedd Warchodedig hon	
Crefydd neu Gred	Niwtral	Nid oes unrhyw dystiolaeth sy'n awgrymu y bydd y cynnig yn cael effaith anghymesur ar y bobl sy'n rhannu'r Nodwedd Warchodedig hon	
Cyfeiriadedd Rhywiol	Niwtral	Nid oes unrhyw dystiolaeth sy'n awgrymu y bydd y cynnig yn cael effaith anghymesur ar y bobl sy'n rhannu'r Nodwedd Warchodedig hon	
Priodas neu bartneriaeth sifil	Niwtral	Nid oes unrhyw dystiolaeth sy'n awgrymu y bydd y cynnig yn cael effaith anghymesur ar y bobl sy'n rhannu'r Nodwedd Warchodedig hon	
Yr iaith Gymraeg	Niwtral	Nid oes unrhyw dystiolaeth sy'n awgrymu y bydd y cynnig yn cael effaith anghymesur ar y bobl sy'n rhannu'r Nodwedd Warchodedig hon	
Hawliau Dynol	Niwtral	Nid oes unrhyw dystiolaeth sy'n awgrymu y bydd y cynnig yn cael effaith anghymesur ar y bobl sy'n rhannu'r Nodwedd Warchodedig hon	
Unrhyw fater perthnasol arall	Ddim yn berthnasol	Nid oes unrhyw dystiolaeth sy'n awgrymu y bydd y cynnig yn cael effaith anghymesur ar y bobl sy'n rhannu'r Nodwedd Warchodedig hon	
Mae cysylltiadau clir rhwng materion cydraddoldeb a materion economaidd-gymdeithasol. Gall camwahaniaethu achosi anfantais economaidd-gymdeithasol yn uniongyrchol. Os daw unrhyw faterion o'r fath i'r amlwg wrth asesu materion sydd ddim yn rai strategol, dylid rhoi ystyriaeth ddyledus iddynt a'u cofnodi o dan y grŵp gwarchodedig perthnasol, neu o dan 'unrhyw fater perthnasol arall' uchod.			

Cwblhewch y rhan yma os yw'r cynnig yn fater strategol (gweler atodiad 1)

Y Ddyletswydd Economaidd-Gymdeithasol	*Yr effaith debygol	Manylion am yr effaith (gan gynnwys tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau)	Camau i liniaru effaith negyddol
A yw'r cynnig yn debygol o achosi anghydraddoldebau o ran canlyniadau o ganlyniad i anfantais economaidd-gymdeithasol?	Nid yw'n fater strategol		

Cam 4 – Canlyniad yr asesiad

Mae pedwar canlyniad posibl – cadwch y rhain mewn cof wrth gwblhau'r rhan nesaf:

- **Canlyniad 1: Dim newid mawr** - Mae'r asesiad yn dangos bod y cynnig yn gadarn; nid oes unrhyw botensial am wahaniaethu nac effaith niweidiol. Cymerwyd pob cyfle i hyrwyddo cydraddoldeb.
- **Canlyniad 2: Addasu'r cynnig** - Mae'r asesiad yn amlygu problemau posibl neu gyfleoedd a fethwyd. Addaswch y cynnig i oresgyn rhwystrau neu hyrwyddo cydraddoldeb yn well.
- **Canlyniad 3: Parhau â'r cynnig** - Mae'r asesiad yn amlygu'r potensial am effaith niweidiol neu gyfleoedd a fethwyd i hyrwyddo cydraddoldeb. Amlinellwch yn glir y cyfiawnhad dros barhau ag ef. Dylai'r cyfiawnhad gael ei gynnwys yn yr asesiad a rhaid iddo fod yn unol â'r ddyletswydd i roi ystyriaeth briodol. Ar gyfer y cynigion perthnasol pwysicaf, bydd angen rhesymau cymhellol.
- **Canlyniad 4: Atal a dileu'r cynnig** - Mae'r cynnig yn dangos gwahaniaethu anghyfreithlon gwirioneddol neu bosibl. Rhaid ei atal a'i ddileu neu ei newid. (Mae'r codau ymarfer a'r arweiniad ar bob un o ddyletswyddau'r sector cyhoeddus ar wefan y Comisiwn yn darparu gwybodaeth am yr hyn sy'n gyfystyr â gwahaniaethu anghyfreithlon)

Cam 4 – Canlyniad yr asesiad	
21 - Nodwch y prif effeithiau sydd wedi cael eu hadnabod a sut y bwriedir liniaru'r effeithiau negyddol o ran cydraddoldeb, yr iaith Gymraeg ac, os yn berthnasol, anfantais economaidd-gymdeithasol (sef crynodeb o'r tabl/au yng nghan 3).	Canlyniad yr asesiad yw na fydd unrhyw newid sylweddol. Drwy fabwysiadu'r cynnig hwn bydd y Cyngor yn gallu cyflawni ei oblygiadau statudol o dan Ddeddf Trwyddedu 2003. Bydd sector Trwyddedu llewyrchus, sydd wedi'i reoli'n dda yn helpu i gynnal a chreu busnesau economaidd hyfyw. Bydd hefyd yn darparu cyfleodd i fusnesau Cymraeg a digwyddiadau diwylliannol yn y gymuned.

Cam 4 – Canlyniad yr asesiad	
22 - Disgrifiwch unrhyw weithredu a wnaed, neu a fwriedir, i wneud y mwyaf o hyrwyddo cydraddoldeb a'r iaith Gymraeg, nodau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 ac, os yn berthnasol, i sicrhau gwell canlyniadau i'r rhai sy'n wynebu anfantais economaidd,	Bydd y cynnig yn cyfrannu at hyfywedd busnesau Trwyddedig a fydd o fudd i'r economi a chymunedau lleol drwy ddarparu gweithgareddau rheoledig trwyddedig. Cynhelir ymgynghoriad yn unol â darpariaethau Deddf Trwyddedu 2003.
23 - A fyddai unrhyw elfen o'r cynnig yn mynd yn groes i nodau Llesiant Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015?	Na fyddai
24 - A oes angen edrych ar beth y gellid ei wneud yn wahanol, neu ail-ystyried y cynnig yn gyfan gwbl, o ganlyniad i gynnal yr asesiad hwn? (Gallai tystiolaeth o effaith negyddol wneud y cynnig yn anghyfreithlon. Os ydych chi wedi adnabod effaith negyddol, dylech ystyried a oes modd parhau â'r cynnig ar yr adeg hon).	Nac oes. Mae gan y Cyngor ddyletswydd statudol i fabwysiadu'r cynnig, fel y gall wneud penderfyniadau ynglŷn â safleoedd a gweithgareddau Trwyddedig. Pe byddai'r Cyngor yn cymryd unrhyw gamau eraill ni fyddai'n gallu cyflawni ei oblygiadau statudol.
25 – Oes yna strategaeth ar gyfer delio gydag unrhyw effeithiau sydd ddim yn anghyfreithlon ond nid oes modd eu hosgoi nag eu lliniaru?	Ddim yn berthnasol
26 - A fydd y cynnig yn cael ei fabwysiadu / anfon ymlaen am gymeradwyaeth? Pwy fydd yn gwneud y penderfyniad?	Bydd. Cyngor llawn Cyngor Sir Ynys Môn.
27 - Oes yna drefniadau monitro mewn lle? Beth yw'r trefniadau hynny?	Nac oes

Cam 5 – Cynllun Gweithredu

Rhowch fanylion yma am unrhyw weithrediadau sydd wedi'u cynllunio yn dilyn cwblhau'r asesiad. Dylid cynnwys unrhyw newidiadau a wnaed i leihau neu ddileu effaith negyddol tebygol neu wirioneddol, ynghyd ag unrhyw drefniadau i gasglu data neu wneud gwaith ymchwil pellach

Cyf	Gweithrediadau arfaethedig	Swyddog arweiniol	Amserlen
	Ymgynghoriad llawn ar y polisi arfaethedig	Siôn Hughes	Hydref - Tachwedd 2025
	Adolygu'r ymatebion i'r ymgynghoriad	Siôn Hughes	Tachwedd - Rhagfyr 2025

Atodiad 1 - Cymru Fwy Cyfartal - Y Ddyletswydd Economaidd-gymdeithasol

Beth yw'r Ddyletswydd?

Nod cyffredinol y ddyletswydd yw sicrhau gwell canlyniadau i'r rheini sy'n dioddef anfantais economaidd-gymdeithasol. Wrth wneud penderfyniadau strategol megis penderfynu ar flaenoriaethau a gosod amcanion, rhaid rhoi sylw dyledus i'r angen i leihau anghydraddoldebau o ran canlyniadau sy'n gysylltiedig ag anfantais economaidd-gymdeithasol.

Pwy sydd yn debygol o brofi anfantais economaidd-gymdeithasol?

Gall anfantais economaidd-gymdeithasol fod yn anghymesur mewn 'cymunedau buddiant' a hefyd mewn 'cymunedau lle', gan arwain at fwy o anghydraddoldeb o ran canlyniadau, ac mae croestoriad o'r ddau yn gallu dwysau hynny:

Cymunedau buddiant - grwpiau sydd â phrofiad cyffredin, ee bod yn ddigartref; neu bobl sydd â'r un hunaniaeth, ee unig rieni, gofawyr. Hefyd pobl sy'n rhannu un neu fwy o'r nodweddion gwarchodedig a restrir yn Neddf Cydraddoldeb 2010.

Cymunedau lleoedd – pobl sy'n gysylltiedig â'i gilydd oherwydd lle maent yn byw, yn gweithio, yn ymweld ag ef neu'n treulio cryn dipyn o'u hamser yno.

Croestoriad – yn ei hanfod, mae croestoriadedd yn ymwneud â deall sut y mae nodweddion fel rhyw, hil neu ddosbarth yn gallu rhyngweithio ac arwain at brofiad ac anfantais unigryw mewn sefyllfa benodol. Ni ellir, ac ni ddylid deall mathau penodol o wahaniaethu ar wahân i'w gilydd. Mae mabwysiadu agwedd wirioneddol groestoriadol yn sicrhau nad yw hynny'n digwydd.

Pa bryd fydd y Ddyletswydd yn berthnasol?

Wrth wneud **penderfyniadau strategol**. Mae Llywodraeth Cymru wedi darparu rhai enghreifftiau o benderfyniadau strategol (nid yw'r rhestr yn gynhwysfawr):

- Cyfeiriad a bwriad strategol
- Strategaethau a ddatblygwyd mewn Byrddau Partneriaethau Rhanbarthol a Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus sy'n effeithio ar swyddogaethau cyrff cyhoeddus.
- Cynlluniau tymor canolig i dymor hir (er enghraifft, cynlluniau corfforaethol, cynlluniau darparu a gwella gwasanaethau)
- Pennu amcanion (er enghraifft, amcanion llesiant, amcanion cydraddoldeb, strategaeth y Gymraeg)
- Newid a datblygu gwasanaethau cyhoeddus
- Cynllunio ariannol strategol
- Penderfyniadau ynghylch caffael a chomisiynu
- Datblygu polisiau strategol.

Mae canllawiau penodol o ran y Ddyletswydd hon ar gael ar wahân ar MonITor.

Atodiad 2 – Hawliau Dynol

Hawliau a rhyddid i bob unigolyn yw hawliau dynol, gwaeth beth yw eu cenedligrwydd nag eu dinasyddiaeth. Mae yna 16 o hawliau sylfaenol yn y Ddeddf Hawliau Dynol - i gyd wedi'u cymryd o'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol. At bwrpas y Ddeddf, fe gyfeirir atynt fel 'Hawliau'r Confensiwn'. Fe'u rhestrir isod:

(Cyflwyniad yw Erthygl 1 – nid yw wedi'i ymgorffori yn y Ddeddf Hawliau Dynol)

Erthygl 2: Yr hawl i fywyd

Erthygl 3: Gwahardd artaith

Erthygl 4: Gwahardd caethwasiaeth a llafur gorfodol

Erthygl 5: Yr hawl i ryddid a diogelwch

Erthygl 6: Yr hawl i dreial teg

Erthygl 7: Dim cosb heb gyfraith

Erthygl 8: Hawl i barch at fywyd preifat a theuluol

Erthygl 9: Rhyddid meddwl, cydwybod a chrefydd

Erthygl 10: Rhyddid mynegiant

Erthygl 11: Rhyddid cymdeithasiad ac ymgynnull

Erthygl 12: Yr hawl i briodi

Erthygl 14: Gwahardd gwahaniaethu

Erthygl 1 o Brotocol 1: Diogelu eiddo

Erthygl 2 o Brotocol 1: Hawl i gael addysg

Erthygl 3 o Brotocol 1: Hawl i etholiadau rhydd

Erthygl 1 o Brotocol 13: Diddymu'r gosb eithaf

Atodiad 3 – Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Mae'r Ddeddf hon yn ymwneud â gwella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Mae angen i gyrff cyhoeddus wneud yn siŵr eu bod yn ystyried yr effaith a gaiff eu penderfyniadau ar bobl sy'n byw eu bywydau yng Nghymru yn y dyfodol. Mae'r ddeddf yn pennu saith o nodau llesiant:

Cymru lewyrchus:

Cymdeithas arloesol, gynhyrchol, carbon isel sy'n cydnabod y terfynau sydd ar yr amgylchedd byd-eang ac sydd, o ganlyniad, yn defnyddio adnoddau mewn modd effeithlon a chymesur (gan gynnwys gweithredu ar newid yn yr hinsawdd); ac sy'n datblygu poblogaeth fedrus ac addysgedig mewn economi sy'n cynhyrchu cyfoeth ac yn cynnig cyfleoedd cyflogaeth, gan ganiatáu i bobl fanteisio ar y cyfoeth a gynhyrchir drwy gael gafael ar waith addas.

Cymru gydnerth:

Cenedl sy'n cynnal ac yn gwella amgylchedd naturiol bioamrywiol gydag ecosystemau iach gweithredol sy'n cynnal cydnerthedd cymdeithasol, economaidd ac ecolegol ynghyd â'r gallu i addasu i newid (er enghraifft newid yn yr hinsawdd).

Cymru iachach:

Cymdeithas lle mae llesiant corfforol a meddyliol pobl cystal â phosibl a lle deallir dewisiadau ac ymddygiadau sydd o fudd i iechyd yn y dyfodol.

Cymru sy'n fwy cyfartal:

Cymdeithas sy'n galluogi pobl i gyflawni eu potensial ni waeth beth fo'u cefndir neu eu hamgylchiadau (gan gynnwys eu cefndir a'u hamgylchiadau cymdeithasol-economaidd).

Cymru o gymunedau cydlynus:

Cymunedau atyniadol, hyfyw a diogel sydd â chysylltiadau da.

Cymru â diwylliant bywiog le mae'r Gymraeg yn ffynnu:

Cymdeithas sy'n hyrwyddo ac yn gwarchod diwylliant, treftadaeth a'r Gymraeg ac sy'n annog pobl i gyfranogi yn y celfyddydau, a chwaraeon a gweithgareddau hamdden.

Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang:

Cenedl sydd, wrth iddi wneud unrhyw beth i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru, yn ystyried a allai gwneud peth o'r fath gyfrannu'n gadarnhaol at lesiant byd-eang.

This page is intentionally left blank

Cyngor Sir Ynys Môn

Cyfarfod: Cyngor Sir

Dyddiad: 05/03/2026

Teitl yr adroddiad: Datganiad Polisi Tâl 2026

Adroddiad gan: Cynghorydd Robin Williams

Pwrpas yr adroddiad:

Sicrhau bod yr awdurdod yn cwrdd â'i gyfrifoldebau statudol dan Ddeddf Lleoliaeth 2011 i gyhoeddi Polisi Tâl erbyn 31/03/2026

Rhagarweiniad

Dan Adran 112 Deddf Llywodraeth Leol 1972, mae gan y cyngor “y pŵer i benodi swyddogion ar delerau ac amodau mor rhesymol ag y mae'r awdurdod yn ei ystyried yn briodol”. Yn unol ag Adran 38 Deddf Lleoliaeth 2011, rhaid i awdurdodau lleol yn Lloegr a Chymru gynhyrchu a chyhoeddi datganiad Polisi Tâl ar gyfer bob blwyddyn ariannol.

Sgôp y polisi

Yn unol â Deddf Lleoliaeth Act 2011, rhaid i awdurdodau ddatblygu a chyhoeddi eu Polisi Tâl ar bob agwedd o gydnabyddiaeth i brif swyddogion. Er budd tryloywder ac atebolrwydd, mae'r cyngor wedi dewis dull mwy cyffredinol a bydd yn cynhyrchu datganiad polisi sy'n cynnwys yr holl grwpiau o weithwyr ac eithrio athrawon ysgolion oherwydd nid yw'r gydnabyddiaeth a roddir iddynt hwy o fewn rheolaeth yr awdurdod lleol. Mae canllawiau Llywodraeth Cymru wedi eu cynnwys yn y datganiad.

Argymhelliad

Argymhellir bod y cyngor yn cymeradwyo'r datganiad Polisi Tâl sydd ynghlwm wrth yr adroddiad hwn fel ei ddatganiad Polisi Tâl ar gyfer 2026/27.

Atodiad 1 Datganiad Polisi Tâl

Cyngor Sir Ynys Môn

Datganiad Polisi Tâl

Chwefror 2026

1. Rhagarweiniad a phwrpas

1.1 Yn unol ag adran 112 Deddf Llywodraeth Leol 1972, mae gan y cyngor “y pŵer i benodi swyddogion ar delerau ac amodau mor rhesymol ag y mae'r awdurdod yn ei ystyried yn briodol”. Mae'r datganiad Polisi Tâl hwn (y ‘datganiad’) yn nodi dull gweithredu'r cyngor o ran y Polisi Tâl yn unol â gofynion Adran 38 Deddf Lleoliaeth 2011, sy'n rhoi dyletswydd ar awdurdodau lleol yng Nghymru a Lloegr i gynhyrchu a chyhoeddi datganiad Polisi Tâl ar gyfer pob blwyddyn ariannol. Pwrpas y datganiad yw darparu tryloywder mewn perthynas â dull y cyngor o bennu tâl ei weithwyr (ac eithrio'r rheini sy'n dysgu yn ysgolion yr awdurdod lleol) trwy nodi:

- dulliau ar gyfer penderfynu cyflogau gweithwyr
- lefel ac elfennau y gydnabyddiaeth ariannol a roddir i'w prif swyddogion, fel y diffinnir hynny gan y ddeddfwriaeth berthnasol
- lefel tâl gweithwyr ar y cyflogau isaf

1.2 Mae awdurdodau lleol yn sefydliadau cymhleth, mawr gyda chyllidebau o filiynau o bunnau. Mae ganddynt amrediad eang iawn o swyddogaethau ac maent yn darparu ac/neu'n comisiynu ystod eang o wasanaethau hanfodol. O'r herwydd, gall y dull gweithredu cyffredinol o ran lefelau cydnabyddiaeth wahaniaethu o un grŵp o weithwyr i'r llall i adlewyrchu anghenion penodol ar lefel leol, lefel Cymru neu lefel y Deyrnas Gyfunol. Rhaid iddo hefyd fod yn hyblyg, pan fo angen, i roi sylw i amrywiaeth o amgylchiadau sy'n newid a rhaid iddo fod yn gyson â'r amcanion busnes.

2. Y fframwaith deddfwriaethol

2.1 Wrth benderfynu tâl a chydabyddiaeth ei weithwyr, bydd y cyngor yn cydymffurfio gyda'r holl ddeddfwriaeth berthnasol o ran cyflogaeth. Mae hyn yn cynnwys Deddf Cydraddoldebau 2010, Rheoliadau Cyflogaeth Rhan Amser (Rhwystro Triniaeth Llai Ffafirol) 2000, Rheoliadau Gweithwyr Asiantaeth 2010 a lle mae hynny'n berthnasol, Reoliadau Trosglwyddo Ymgymeriadau (Diogelu Cyflogaeth) 2006. Nid yw'r rhestr hon yn hollgynhwysol.

3. Sgôp y datganiad Polisi Tâl

3.1 Yn unol â Deddf Lleoliaeth 2011, rhaid i awdurdodau ddatblygu a chyhoeddi eu Polisi Tâl ynghylch pob agwedd ar y gydnabyddiaeth ariannol i brif swyddogion (gan gynnwys cytundebau terfynu) ac i'r rheini yn yr awdurdod sy'n cael y 'tâl isaf', gan esbonio eu polisi ar y berthynas rhwng y gydnabyddiaeth ariannol i'r haen rheolaeth uwch a gweithwyr eraill ac eithrio athrawon ysgol oherwydd bod eu cydnabyddiaeth ariannol nhw y tu allan i reolaeth yr awdurdod lleol.

- 3.2 Nid oes dim o fewn darpariaethau Deddf Lleoliaeth 2011 yn tynnu oddi wrth y grym sydd gan gynghorau i wneud penderfyniadau ar dâl sy'n briodol i amgylchiadau lleol ac sy'n darparu gwerth am arian ar gyfer trethdalwyr lleol. Fodd bynnag, cydymffurfir gyda'r datganiad polisi hwn wrth bennu lefelau cydnabyddiaeth ariannol ar gyfer yr holl grwpiau o fewn ei sgôp.
- 3.3 Nid yw'r Polisi Tâl hwn yn berthnasol i athrawon yn ysgolion yr awdurdod lleol, a fydd â'u polisi cyflog eu hunain.

4. Datblygu Strategaeth Tâl a Gwobrwyo

- 4.1 Prif nod y strategaeth wobrwyo yw denu, cadw a chymell staff sydd â'r sgiliau addas fel y gall yr awdurdod berfformio ar ei orau. Un o'r heriau mwyaf i'r cyngor yw sicrhau'r effeithlonrwydd a'r cynhyrchedd mwyaf posib o fewn yr adnoddau sydd ar gael. Mae'r Polisi Tâl yn fater o daro cydbwysedd anodd weithiau rhwng pennu cydnabyddiaeth ariannol ar lefelau priodol i hwyluso cyflenwad digonol o unigolion gyda'r sgiliau priodol i lenwi'r ystod eang iawn o swyddi yn yr awdurdod, a sicrhau nad yw'r baich ar y trethdalwyr yn fwy na'r hyn y gellir ei gyfiawnhau'n llawn ac yn wrthrychol.
- 4.2 Yn y cyd-destun hwn, mae'n rhaid cydnabod bod rhaid i lefelau cydnabyddiaeth ariannol, ar y lefelau uwch yn arbennig, fedru denu ymgeiswyr gydag ystod eang o ddoniau gan sicrhau hefyd y gellir cadw unigolion cymwys a chanddynt sgiliau addas unwaith y maent yn eu swyddi. Dylid cydnabod y bydd y cyngor yn aml yn ceisio recriwtio mewn cystadleuaeth gyda chyflogwyr da eraill yn y sectorau cyhoeddus a phreifat.
- 4.3 Mae'r cyngor yn gyflogwr mawr yn yr ardal a, gan hynny, rhaid bod yn cadw mewn cof y rôl o ran gwella lles economaidd pobl Ynys Môn. Mae argaeledd cyflogaeth o safon dda ar delerau ac amodau rhesymol ac am dâl teg yn cael effaith lesol ar ansawdd bywyd yn y gymuned yn ogystal ag ar yr economi leol. Mae gan y cyngor rôl o ran pennu enghraifft meincnod o ran telerau ac amodau i gyflogwyr eraill yn yr ardal am yr un rhesymau.
- 4.4 Wrth ddylunio, datblygu ac adolygu'r Strategaeth Tâl a Gwobrwyo, bydd y cyngor yn ceisio cydbwysu'r ffactorau hyn yn briodol i sicrhau'r canlyniadau gorau ar gyfer yr awdurdod a'r gymuned y mae'n ei gwasanaethu, tra'n rheoli costau yn briodol a sicrhau digon o hyblygrwydd i gwrdd ag anghenion y dyfodol. Caiff y datganiad Polisi Tâl hwn ei adolygu a'i gymeradwyo bob blwyddyn gan y Cyngor Llawn.

5. Y strwythur tâl

- 5.1 Mae'r cyngor yn defnyddio'r graddfeydd tâl Cydgyngor Cenedlaethol (NJC) a drafodwyd yn genedlaethol fel sail ar gyfer ei strwythur tâl lleol. Hwn sy'n penderfynu'r cyflogau ar gyfer y mwyafrif llethol o'r gweithwyr nad ydynt yn athrawon, ynghyd â defnydd o'r cyfraddau cenedlaethol diffiniedig eraill lle mae hynny'n berthnasol. Nid yw dyfarniad cyflog blynyddol i staff ar y raddfa NJC ar gyfer y cyfnod 1 Ebrill 2026 hyd at 31 Mawrth 2027 wedi ei gytuno hyd yma. Mae'r cyngor yn parhau i fod yn ymrwymedig i gydymffurfio gyda gweithdrefnau bargeinio tâl cenedlaethol mewn perthynas â'r

strwythur tâl cenedlaethol ac unrhyw gynnydd blynyddol ar gyfer costau byw a drafodir yn y strwythur tâl. Mae'r cyngor wedi ymrwymo i bennu cyflogau'n deg yn unol â deddfwriaeth tâl gyfartal ac, ers 1 Rhagfyr 2015, wedi gweithredu strwythur tâl a graddfeydd statws sengl. Mae strwythur graddfau NJC y cyngor yn rhedeg o Raddfa 1 (pwynt 3) hyd at Raddfa 10 (pwynt uchaf 50) gyda'r isafswm ac uchafswm cyflog fesul awr ar hyn o bryd yn £12.85 a £33.46 yn y drefn honno. Bydd y datganiad Polisi Tâl hwn yn cael ei ddiwygio pan cytunir ar ddyfarniad cyflog ar gyfer 2026/27 yn y cyfamser.

- 5.2 Unwaith bydd swydd yn cael ei gwerthuso, bydd y sgôr yn penderfynu i ba raddfa neu fand tâl bydd y swydd yn cael ei gymhathu. Fel arfer, penodir i swyddi newydd ar waelod y raddfa berthnasol, er bod modd amrywio hynny lle bo angen i sicrhau y gellir penodi'r ymgeiswyr gorau, gyda chytundeb y Pennaeth Gwasanaeth Adnoddau Dynol, Cyfathrebu a Phrofiad Cwsmer. Mae cyflogau wedyn yn destun codiad blynyddol bob blwyddyn hyd nes bod uchafswm y raddfa wedi cyrraedd (fel arfer o fewn 3 blynedd).
- 5.3 Mae'r holl lwfansau eraill sy'n gysylltiedig â thâl yn ddarostyngedig i gyfraddau a drafodwyd yn genedlaethol neu'n lleol, a benderfynwyd o bryd i'w gilydd yn unol â'r gweithdrefnau bargeinio ar y cyd ac/neu fel y penderfynir gan bolisi'r cyngor.
- 5.4 Yn hanesyddol, nid yw'r cyngor wedi defnyddio ychwanegiadau marchnad i gymryd y farchnad dâl allanol i ystyriaeth wrth ddenu a chadw gweithwyr gyda phrofiad, sgiliau a chapasiti penodol. Fodd bynnag, mabwysiadwyd Polisi Ychwanegiad Marchnad ac, wrth weithredu'r polisi, bydd y cyngor yn sicrhau fod unrhyw ychwanegiad marchnad yn cael ei gyfiawnhau yn wrthrychol trwy gyfeirio at dystiolaeth glir a thryloyw o fethiant yn olynol i recriwtio i swydd, a thystiolaeth o gymaryddion perthnasol yn y farchnad, gan ddefnyddio ffynonellau data priodol sydd ar gael y tu mewn a'r tu allan i'r sector llywodraeth leol. Mae'r cyngor, drwy ei Bolisi Honoraria, hefyd yn gallu rhoi 'honoraria' dros dro i aelodau staff sydd, oherwydd amryw reswm, yn gweithredu ar lefel uwch o gyfrifoldeb am gyfnod o amser.
- 5.5 Mae'r cyngor yn disgwyl lefelau uchel o berfformiad gan bob gweithiwr ac mae ganddo Gweithred Sgwrs Datblygiad Blynyddol ar waith i fonitro, gwerthuso a rheoli perfformiad yn barhaus. Fodd bynnag, nid yw'r awdurdod yn gweithredu unrhyw drefniadau tâl sy'n gysylltiedig â pherfformiad. Mae Gweithred Sgwrs Datblygiad Flynyddol yr awdurdod yn sail i'r dull o reoli talent a chynllunio olyniaeth. Yn seiliedig ar ddadansoddiad o berfformiad a photensial gweithwyr, gall rheolwyr gynllunio gweithredoedd talent perthnasol, gan ystyried pawb fel unigolyn, y datblygiad sydd ei angen arnynt, gan wneud iddynt deimlo eu bod yn cael eu gwobrwyo a'u galluogi i fod yn effeithiol yn eu rôl o fewn yr awdurdod. Prif ran y broses yw'r sgwrs agored, onest ac adeiladol rhwng y rheolwr a'r gweithiwr i sefydlu ble maen nhw nawr, ble maen nhw eisiau bod a sut y gellir eu cefnogi i gyrraedd yno.

6. Buddion eraill

- 6.1 Yn amodol ar amodau cymhwyso, mae gan yr holl weithwyr hawl i ymuno â Chynllun Pensiwn Llywodraeth Leol. Mae cyfraddau cyfraniad y gweithwyr, a ddiffinnir gan statud, ar hyn o bryd yn amrywio rhwng 5.5% a 11.4% o'u cyflog, gan ddibynnu ar y bandiau tâl sy'n ymwneud â'r cyflog cyfwerth ag amser llawn cyfatebol. Caiff cyfraddau'r cyflogwr eu pennu gan actiwaiaid sy'n cynghori Cronfa Bensiwn Gwynedd

a chânt eu hadolygu bob tair blynedd er mwyn sicrhau bod y cynllun wedi ei gyllido'n briodol. Y gyfradd o 01/04/2026 fydd 17.1% ac yn weithredol hyd at 31/03/2029.

- 6.2 Mae gan y cyngor ystod o delerau ac amodau eraill sy'n berthnasol i'w weithwyr, yn seiliedig yn bennaf ar delerau ac amodau'r Cydgyngor Cenedlaethol, ynghyd ag amodau a pholisïau a drafodwyd yn lleol. Mae rhai o'r telerau a'r amodau hyn yn golygu tâl ariannol, gan gynnwys taliadau milltiroedd busnes, talu ffioedd proffesiynol a thaliadau honoraria ar gyfer ymgymryd â dyletswyddau ychwanegol. Ni thelir unrhyw fonws. Ar gyfer 'ychwanegiadau i gyflogau prif swyddogion', gweler paragraff 10 isod. Mae telerau ac amodau staff yn cael eu hadolygu yn rheolaidd mewn ymgynghoriad a negydu gyda'n undebau llafur cydnabyddedig.

7. Tâl cyfartal ac adrodd ar y bwlch cyflog rhyw

- 7.1 Mae'r cyngor wedi ymrwymo i'r egwyddor o gyfle cyfartal a thriniaeth gyfartal i bob gweithiwr. Mae ganddo bolisi clir o dalu gweithwyr yn gyfartal am yr un gwaith neu waith cyfatebol, gwaeth beth fo'u rhyw ac mae'n gwerthuso swyddi a graddau cyflog fel bo'r angen er mwyn sicrhau strwythur teg. Mae'r cyngor yn adrodd ar ei ffigwr bwlch cyflog rhyw yn flynyddol i'r Swyddfa Ystadegau Cenedlaethol. Tra bod gan y cyngor bwlch cyflog rhyw, mae'n hyderus nad yw'r bwlch hwn oherwydd bod y ccyngor yn talu merched a dynion yn wahanol am yr un gwaith neu waith cyfwerth ac mae'r cyngor yn falch o adrodd bod ei bwlch cyflog rhyw gymedrig yn parhau i fod yn is na'r cyfartaledd cenedlaethol.
- 7.2 Mae bwlch cyflog rhyw y cyngor yn ganlyniad i'r swyddi y mae dynion a merched yn gweithio o fewn y sefydliad a'r cyflogau y mae'r swyddi hyn yn eu denu. Tra bod y cyngor yn cyflogi mwy o ferched na dynion, nid ydynt wedi eu gwasgaru'n gyfartal ar draws y graddfeydd. Mae unrhyw ddyfarniadau cyflog yn cael eu gweithredu ar draws yr holl raddfeydd ac felly ni fyddent yn lleihau'r bwlch cyflog rhyw yn sylweddol. Fodd bynnag, mae'r cyngor wedi ymrwymo i wella ei fwlch cyflog rhyw drwy gefnogi merched ar bob lefel o'r sefydliad i ddatblygu eu gyrfaedd.

8. Cydnabyddiaeth ariannol i uwch reolwyr

- 8.1 I ddibenion y datganiad hwn, mae uwch reolwyr yn golygu 'prif swyddogion' fel y diffinnir hynny yn adran 43 y Ddeddf Lleoliaeth. Mae'r swyddi dilynol yn disgyn o fewn y diffiniad statudol o 'uwch reolwyr' yng nghyd-destun y datganiad hwn:
- a) Prif Weithredwr (sydd hefyd yn Bennaeth y Gwasanaeth Cyflogedig); yr uwch swyddog sy'n arwain ac yn cymryd cyfrifoldeb am yr awdurdod, gan weithio'n agos gydag aelodau etholedig i gyflawni nodau ac amcanion yr awdurdod
 - b) Uwch dîm arweinyddiaeth (Dirprwy Brif Weithredwr, Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151, Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol a Chyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc

- c) Penaethiaid gwasnaeth – Plant a Theuluoedd; Gwasanaethau Cymdeithasol; Oedolion; Adnoddau Dynol, Cyfathrebu a Profiad Cwsmer; Digidol, Perfformiad a Moderneiddio; Tai; Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo; a, Rheoleiddio a Datblygu Economaidd.

8.2 Yn 2019 cafodd yr holl ddisgrifiadau swydd o fewn y strwythur uwch reolwyr eu gwerthuso yn unol â Chynllun Gwerthuso Swyddi'r Gymdeithas Llywodraeth Leol (CLIL) ar gyfer uwch swyddogion a'u dilysu'n allanol gan yr CLIL. Yna troswyd y sgorau i strwythur cyflog (a adolygwyd eto gan y CLIL ac a ddangosir isod) cyn eu cyflwyno i Banel Annibynnol Cydnabyddiaeth Ariannol Cymru (IRP) a gadarnhaodd eu cefnogaeth lawn i'r strwythur graddio a chyflog arfaethedig.

8.3 Cytunwyd ar dyfarniad cyflog i Brif Weithredwyr a phrif swyddogion ar gyfer 2025/26 yn ystod 2025. Gan nad oes dyfarniad cyflog pellach wedi'i gynnig na'i gytuno ar hyn o bryd ar gyfer 2026/27 ar gyhoeddiad yr adroddiad hwn, felly bydd tâl sylfaenol uwch reolwyr ar 1 Ebrill 2026 fel a ganlyn:

8.4 Strwythur cyflog CLIL yr uwch dîm rheoli:

CLIL graddfa 2, penaethiaid gwasanaeth, £90,015

CLIL graddfa 2A, Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Swyddog Monitro), £91,601

CLIL graddfa 3, Cyfarwyddwyr / Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Swyddog A151), £101,101

CLIL graddfa 4, Dirprwy Brif Weithredwr, £112,748

CLIL graddfa 5, Prif Weithredwr, £136,041

8.5 Tâl uwch swyddogion:

Prif Weithredwr, CLILGA5, £136,041 y flwyddyn (ddim yn gynyddrannol)
Mae'r swyddog yn gweithredu fel Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig a bydd hefyd yn derbyn ffioedd ychwanegol ar gyfer dyletswyddau fel Swyddog Canlyniadau.

Arweinyddiaeth uwch, CLIL2A-CLIL4, £91,601 - £112,748 y flwyddyn

Penaethiaid gwasanaeth, CLIL2, £90,015 y flwyddyn

8.6 Nid yw'r trefniadau cydnabyddiaeth yn cynnwys unrhyw lwfansau arbennig, taliadau bonws neu incrementau eraill.

8.7 Mae Pwyllgor Penodi'r cyngor yn cyfarfod i ystyried a darparu argymhellion i'r cyngor ar lefelau cyflog a gwobr am y tair haen uchod o uwch swyddogion. Cwmpas y pwyllgor yw:

- gwneud argymhellion ar faterion cyflog a gwobr uwch i'r cyngor, gan sicrhau cysondeb, tryloywder a hygyrchedd
- gwneud argymhellion ar reoli a strwythur tâl a gwobr uwch, a sail ar gyfer dilyniant tâl

- gwneud argymhellion i'r cyngor llawn ar benodiadau uwch reolwyr

8.8 Mae Adran 143A o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 yn rhoi i'r Panel Cydnabyddiaeth Ariannol Annibynnol dros Gymru (yr 'IRP') pwerau i wneud argymhellion mewn perthynas â chyflog y Prif Weithredwr (sydd hefyd yn Bennaeth y Gwasanaeth Cyflogedig), neu unrhyw newidiadau arfaethedig i gyflog y Prif Weithredwr. Bydd yr awdurdod yn ystyried unrhyw argymhelliad a dderbyniwyd gan yr IRP mewn perthynas â thâl i'r Prif Weithredwr.

9. Recriwtio prif swyddogion

- 9.1 Mae polisi a gweithdrefnau'r cyngor mewn perthynas â recriwtio prif swyddogion wedi eu hamlinellu o fewn y Rheolau Gweithdrefn Cyflogi Swyddogion yn Rhan 4.10 y cyfansoddiad. Wrth recriwtio i bob swydd, bydd y cyngor yn cymryd ystyriaeth lawn a phriodol o'i polisiâu ar gyfer Cyfleon Cyfartal, Recriwtio a Dewis, ac Adleoli. Bydd y penderfyniad ynghylch y cyflog a gynigir i unrhyw brif swyddog a benodir o'r newydd yn cael ei wneud yn unol â'r strwythur tâl cytunedig a'r polisiâu perthnasol sydd mewn grym ar adeg y recriwtio.
- 9.2 Lle na all y cyngor recriwtio prif swyddogion dan gontract gwasanaeth, neu lle mae angen cymorth dros dro i gyflawni dyletswyddau swydd prif swyddog sy'n wag, bydd y cyngor, lle bo raid, yn ystyried apwyntiadau mewnol dros dro am gyfnod byr pan fydd proses recriwtio barhaol ar y gweill yn unig. Bydd penodiadau interim mewnol yn cael eu dirprwyo i Bennaeth y Gwasanaeth Adnoddau Dynol, Cyfathrebu a Phrofiad Cwsmer, fel y nodir yn Rhan 3.5.3.9 o'r cyfansoddiad. Fell arall, gall y cyngor gweithredu trefniadau i gyflogi unigolion dan gontractau gwasanaeth. Gwneir hynny trwy broses bwrcasu berthnasol, gan sicrhau bod y cyngor yn gallu dangos y gwerth gorau am arian o gystadleuaeth, wrth sicrhau gwasanaethau perthnasol.
- 9.3 Yn unol â rheoliadau Llywodraeth Cymru, mae'n bolisi gan y cyngor bod y Cyngor Llawn yn cael y cyfle i bleidleisio ar dâl ac unrhyw ailstrwythuro ar lefel uwch rheolwyr gwaeth beth yw lefelau cyflog. Mae rheoliadau Llywodraeth Gymru hefyd yn nodi fod rhaid hysbysebu'n allanol unrhyw swyddi gyda chyflog o £100,000 neu fwy os oes disgwyl i'r swydd fod am gyfnod o 12 mis neu fwy.

10. Gwobrau cyflog

- 10.1 Mae'r cyngor yn cyflogi ei Brif Weithredwr a phrif swyddogion dan delerau ac amodau Cyngor Cenedlaethol ar y Cyd (JNC) wedi eu hymgorffori yn eu contractau. Mae'r JNC ar gyfer Prif Weithredwyr a Phrif Swyddogion yn negydu codiadau tâl i gwrdd â chostau byw cynyddol ar ran y grŵp hwn ar lefel cenedlaethol, ac mae unrhyw ddyfarniad yn cael ei bennu ar y sail hon. Mae'r Prif Weithredwr a phrif swyddogion a gyflogir dan delerau ac amodau'r JNC gyda'r hawl cytundebol i unrhyw wobrau cyflog a benderfynwyd yn genedlaethol gan y JNC a bydd y cyngor hwn felly yn talu'r codiadau cyflog hyn fel a phan eu penderfynwyd yn unol â gofynion cytundebol cyfredol.

11. Ychwanegiadau i gyflogau y Prif Weithredwr a phrif swyddogion

- 11.1 Mae'r un meini prawf cymhwyso a'r un trefniadau yn berthnasol i'r Prif Weithredwr a phrif swyddogion ag sy'n berthnasol i weithwyr eraill mewn perthynas â thelerau ac amodau ychwanegol sy'n denu tâl, gan gynnwys taliadau costau teithio ac ad-dalu ffioedd proffesiynol.

12. Taliadau terfynu

- 12.1 Mae dull y cyngor o drin taliadau dewisol a statudol ar adeg terfynu cyflogaeth y prif weithredwr, prif swyddogion a gweithwyr sydd o fewn sgôp y datganiad hwn, cyn iddynt gyrraedd oed ymddeol arferol, wedi ei nodi yn ei ddatganiad polisi yn unol â rheoliadau 5 a 6 Rheoliadau Llywodraeth Leol (Terfynu Cyflogaeth yn Fuan) (Iawndal Dewisol) 2006 a Rheoliadau 12 a 13 Rheoliadau Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol (Buddion, Aelodaeth a Chyfraniad) 2007. Mae unrhyw ychwanegiadau a ddarperir o fewn polisi'r cyngor yn berthnasol i bob aelod o staff, waeth beth fo'u graddfa a'u statws.
- 12.2 Bydd y Cyngor Llawn yn cael cyfle i bleidleisio ar becynnau diswyddo sydd dros £100,000, y cyfanswm i gynnwys tâl diswyddo, tâl yn lle rhybudd a'r gost i'r awdurdod o'r straen ar y gronfa bensiwn sy'n codi o ddarparu mynediad cynnar i bensiwn. Yn achos yr holl daliadau datgysylltu eraill sy'n disgyn y tu allan i dermau contractyddol, bydd angen i'r Cyngor Llawn neu aelodau etholedig perthnasol, pwyllgor neu banel o aelodau etholedig gydag awdurdod dirprwyol wneud penderfyniad ffurfiol i gymeradwyo'r fath daliadau. Bydd y cyngor yn rhoi sylw dyledus i werth gorau wrth ystyried a yw'n briodol gwneud unrhyw daliadau diswyddo arbennig, ac a fyddai taliad o'r fath yn ddefnydd priodol o arian cyhoeddus.
- 12.3 Ar hyn o bryd, nid yw'r cyngor wedi ailgyflogi prif swyddogion sydd wedi ymddeol. Pe bai amgylchiadau yn codi lle byddai angen ystyried gwneud hynny am resymau busnes pwysig, byddai unrhyw benderfyniad o'r fath yn cael ei wneud gan y cyngor llawn neu aelodau etholedig perthnasol, pwyllgor neu banel o aelodau etholedig gydag awdurdod dirprwyol i gymeradwyo trefniadau o'r fath, yn unol â pholisi Ailstrwythuro a Diswyddo'r cyngor fel y noder isod.
- 12.4 Mae Polisi Ailstrwythuro a Diswyddo'r cyngor yn nodi na fydd unrhyw weithiwr sy'n gadael cyflogaeth y cyngor ar delerau diswyddo gwirfoddol yn cael ei ail-gyflogi gan y cyngor am gyfnod y taliad iawndal dileu swydd a dderbyniwyd, er enghraifft, os bydd aelod o staff yn derbyn 45 wythnos o dâl dileu swydd, ni ellir ailgyflogi gan y Cyngor am 45 wythnos ar ôl y dyddiad terfynu. Bydd y cyfnod hwn yn cael ei ymestyn i 12 mis os yw'r cyflogai hefyd yn derbyn pensiwn y mae'r cyngor wedi talu costau ychwanegol iddynt. Byddai'n rhaid i unrhyw ail-gyflogaeth gynt na'r hyn a nodir uchod fod gydag awdurdodiad penodol yr uwch dîm arweinyddiaeth a'r Pennaeth Adnoddau Dynol, Cyfathrebu a Phrofiad Cwsmer a fyddai'n ystyried pob achos yn ôl ei rinweddau.

13. Gweithwyr ar y cyflogau isaf

- 13.1 Mae'r gweithwyr sy'n cael y tâl isaf ac a gyflogir dan gontract cyflogaeth gyda'r cyngor yn cael eu cyflogi ar gyflogau sy'n gyfwerth ag amser llawn 37 awr yn unol â'r pwynt cyflog isaf a ddefnyddir ar hyn o bryd yn strwythur graddfeydd y cyngor. Ar 1 Ebrill 2025, ac yn ddarostyngedig i gytundeb ar unrhyw gynnig codiad cyflog ar gyfer 2026/27 yn fuan yn 2026, y pwynt hwnnw yw'r pwynt graddfa 3 cyfredol a gytunwyd yn

genedlaethol, sy'n £24,796 y flwyddyn, neu £12.85 yr awr, sy'n cymharu gyda'r Tâl Byw Cenedlaethol o £12.71 yr awr o 1 Ebrill 2026 a'r Cyflog Byw Iawn (a osodwyd yn Hydref 2025) o £13.45 yr awr.

- 13.2 Mae'r berthynas rhwng y gyfradd tâl ar gyfer y rheini sydd ar y cyflogau isaf a chyflogau prif swyddogion yn cael ei phenderfynu gan y prosesau a ddefnyddir i benderfynu'r strwythurau tâl a graddfeydd fel y dangosir yn gynharach yn y datganiad polisi hwn.
- 13.3 Mae'r canllawiau statudol dan y Ddeddf Lleoliaeth yn argymhell defnyddio lluosyddion tâl fel ffordd o fesur y berthynas rhwng cyfraddau tâl ar draws y gweithlu a thâl uwch reolwyr, fel sydd wedi ei gynnwys yn Adolygiad Hutton o Dâl Teg yn y Sector Cyhoeddus (2010). Gofynnodd y llywodraeth i'r adroddiad Hutton ymchwilio i'r achos ar gyfer sefydlu terfyn sefydlog o ran yr ystod tâl, trwy fynnu na all unrhyw reolydd yn y sector cyhoeddus ennill mwy nag 20 gwaith yr hyn a delir i'r sawl sydd ar y cyflog isaf yn y sefydliad. Daeth yr adroddiad i'r casgliad bod y berthynas gyda chyflog cyfartalog yn fesur mwy perthnasol ac mae côd arferion y llywodraeth ar dryloywder data yn argymhell y dylid cyhoeddi'r gymhareb rhwng y cyflog uchaf a'r cyflog cyfartalog ar gyfer y cyfan o weithlu'r awdurdod.
- 13.4 Fel rhan o'i drefniadau monitro parhaus o ran aliniad gyda marchnadoedd tâl allanol, y tu mewn i'r sector a'r tu allan iddo, bydd y cyngor yn defnyddio gwybodaeth meincnodi sydd ar gael fel sy'n briodol. O'i fynegi fel lluosydd o gyflog, bydd cyflog y Prif Weithredwr yn 5.49:1 yn fwy nag enillydd isaf y cyngor.

14. Contractwyr allanol

- 14.1 Bydd y cyngor yn defnyddio ei brosesau pwrcasu i sicrhau y mabwysiedir arferion tâl teg a moesegol gan gcontractwyr allanol a gomisiynwyd i ddarparu gwasanaethau.

15. Cyhoeddi

- 15.1 Ar ôl i'r Cyngor Llawn ei gymeradwyo, cyhoeddir y datganiad hwn ar wefan y cyngor. Yn ogystal, ar gyfer swyddi lle mae'r cyflog cyfwerth ag amser llawn cyfatebol yn o leiaf £60,000, bydd [datganiad cyfrifon blyneddol](#) y cyngor yn cynnwys nodyn yn amlinellu cyfanswm:

- cyflogau, ffioedd neu lwfansau a dalwyd i'r unigolyn yn y flwyddyn gyfredol a'r flwyddyn flaenorol neu yr oedd modd i'r unigolyn eu derbyn
- unrhyw symiau sy'n daladwy ar ffurf lwfans treuliau sy'n denu treth incwm yn y Deyrnas Gyfunol
- unrhyw iawndal am golli cyflogaeth ac unrhyw daliadau eraill sy'n gysylltiedig â therfynu cyflogaeth
- unrhyw fuddion a dderbyniwyd nad ydynt o fewn sgôp yr uchod

16. Atebolrwydd a gwneud penderfyniadau

- 16.1 Mae Adran 54 o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn gofyn i'r Prif Weithredwr gadw dan adolygiad parhaus y trefniadau recriwtio, tâl a graddfeydd staff y cyngor.

17. Monitro

- 17.1 Bydd y datganiad Polisi Tâl yn cael ei adolygu'n flynyddol a'i chyflwyno i gyfarfod o'r cyngor llawn bob blwyddyn naill ai ym mis Chwefror neu mis Mawrth; yn dilyn hyn bydd yn cael ei gyhoeddi ar wefan yr awdurdod.
- 17.2 Mae'r cyngor wedi ystyried y canllawiau presennol yn natblygiad y Polisi Tâl hwn, ond os derbynnir canllawiau diwygiedig pellach, gall y cyngor benderfynu diwygio'r polisi gyda chymeradwyaeth y Cyngor Llawn. Bydd y fersiwn diwygiedig yn cael ei gyhoeddi ar y wefan.

18. Dolen ni we

ⁱ <https://www.ynysmon.llyw.cymru/cy/Cyngor/Cyllideb-y-Cyngor/Datganiad-or-cyfrifon.aspx>